M.E. BOZARSLAN

Hilafet ve ümmetçilik sorunu

ant

Mehmet Emin Bozarslan

HİLAFET VE ÜMMETÇİLİK SORUNU

ANT

ANT YAYINLARI 25

Telif Hakkı
ANT YAYINLARI

İlk Yayını
ANT YAYINLARI
Eylül 1969, İstanbul

Kapak
İNCİ ÖZGÜDEN

Dizgi Tertip :
ES - İN MATBAASI

Baskı
İLERİ SANAT MATBAASI

Cilt :
ŞEHİR MÜCELLİTHANESİ

Mehmet Emin Bozarslan

HİLAFET ve ÜMMETÇİLİK SORUNU

ANT YAYINLARI
Cağaloğlu, Başmusahip Sok. 10/12 - İSTANBUL

Önsöz

Son yıllarda gerek Türkiye'de, gerek diğer Ortadoğu ülkelerinde etkisini iyice göstermeye başlamış olan Hilafetçilik ve Ümmetçilik akımı, bazı yerlerde örgütlenmiş ve karşıdevrimci bir güç olarak eyleme dahi geçmiştir.

Yüzyıllarca sömürülen, ezilen Ortadoğu'nun ve özellikle Türkiye'nin mazlum halklarıyla emperyalizm - komprador burjuvazisi - ağa ittifakı arasındaki çelişkinin keskinleşip etkin duruma geldiği sırada bu akımın böylesine güç kazanması ve eylem alanına geçme olanağına kavuşması bir raslantı değildir. Bu akımın arkasında bazı çıkarcı güçlerin durduğu artık bilinen bir gerçektir.

Özellikle uyanmaya ve yüzyıllarca süren ezilmişlikten kurtulma yollarını aramaya başlayan Anadolu insanının kurtuluş yolundaki eğilimlerini ve çabalarını saptırıp Hilafetçilik ve Ümmetçilik akımına kanalize etmek isteyen kişilerin ve çevrelerin birtakım hesaplar ve planlarla hareket ettikleri açıktır.

Bu güçler hangileridir, hesapları ve planları nedir, niçin bu akımın arkasında duruyorlar ve bununla hangi amaca ulaşmak istiyorlar?

İşte bu kitapta bu konuları aydınlığa kavuşturmaya çalışacağız.

Gerçi bugüne kadar bu konularda çeşitli yayın organlarında çeşitli yazılar ve yorumlar çıkmıştır, ama bu yazılar ve yorumlar sorunu yüzeyden aldıkları ve aktüaliteye geçen olaylar ölçüsünde inceleyip değerlendirdikleri için kamuoyunun bu konuda yeterince aydınlanmasını ve dolayısıyla gereken olumlu sonucun alınmasını sağlayamamışlardır.

Bunun için biz sorunu enine boyuna inceliyeceğiz ve Hilafet'in geçirdiği tarihi aşamaları, gerçek Hilafet'le uydurma Hilafet arasındaki farkı, gerçek Hilafet'in ne zaman, nasıl ve niçin kaldırıldığını, uydurma Hilafet'in kimler tarafından ve hangi amaçla kurulduğunu ve ne zamana kadar sürdürüldüğünü, bu süre içinde hangi amaçlara alet edildiğini ve hangi koşullar altında nasıl kaldırıldığını, Hilafetçilik ve Ümmetçilik akımının hangi amaca hizmet ettiğini ve kimlerle, hangi iç ve dış güçlerle işbirliği yaptığını belgelerle ortaya koymaya çalışacağız.

Kanımızca ancak bu şekilde mesele aydınlığa kavuşacak ve kamuoyunca bütün boyutlarıyla öğrenilebilecek, değerlendirilebilecektir.

26 Temmuz 1969
MEHMET EMİN BOZARSLAN

Not : Eski meclis zabıtlarından ve gazetelerden alınan konuşmaların ve yazıların konuyla ilgili bölümleri bugünkü dile çevrilerek aktarılmıştır. (M.E.B.)

1 Hilafet Sorunu

■ *İslamiyetten Önce Arabistan'ın Ekonomik ve Sosyal Durumu*

İslamiyetin doğduğu ülke Arabistan, hemen bütünüyle çölden ve kum yığınlarından ibarettir. Bu yüzden orada yaşayan toplumların yapısı son derece ilkel kalmış ve göçebe aşiret düzeni içinde biçimlenmişti. Kurulan sayısız aşiret ve kabileler, içlerinden sivrilen en nüfuzlu klanın başındaki şefler tarafından yönetilirlerdi. Fakat bu yönetim, yazılı bir kanunla değil, yasalaşmış geleneklerle yürütülürdü. Her fert ve her kabile bu yasal geleneklere uymak zorundaydı.

Bu geleneklerin dışında hiçbir yasal, yada toplumsal kayıt bağlamıyordu göçebe Arapları. Alabildiğine başıboş ve kayıtsız yaşıyordu hepsi. Ortada devlet otoritesi diye birşey yoktu, herşey geleneklerin himayesi altında bulunuyordu.

Ülkenin çöl oluşu ve çoğunlukla tarıma elverişli bulunmayışı, zorunlu olarak halkın çobanlık yapması ve geçimini hayvansal ürünlerden sağlaması sonucunu doğurmuştu. Özellikle deve çobanlığı göçebe Arapların hem başlıca mesleğini, hem de geçim kaynağının önemli bir kesimini teşkil ediyordu. Çünkü deve çöl ikliminin sert koşullarına daha çok dayanabiliyordu. Göçebe Arap, develeri, hem taşıt olarak kullanıyor, hem de etiyle ve sütüyle karnını doyuruyordu.

Ayrıca Yemen'den Mezopotamya'ya, Filistin ve İran'a Doğu Afrika'dan Hindistan'a giden yollar da bedevi Arapların kontrolü altında bulunuyordu. Ve Araplar bu yollardan gelip geçen ticaret kervanlarından belirli vergiler alıyor, bazan da baskın yapıp kervanın taşıdığı malları tümüyle talan ediyorlardı. Bu vergi ve talan da bedevi Arapların önemli ölçüde geçimini sağlayan ikinci bir kaynaktı.

Çölün bazı kesimlerinde bulunan tek tük sulak yerlerde ve ırmak yataklarının çevresinde, küçük toplulukların yerleşmiş oldukları merkezcikler de bulunurdu. «Vaha» denilen bu yerlerdeki küçük topraklar tarıma elverişli olduğu için buralarda tahıl, sebze ve meyve gibi suya ihtiyaç gösteren ürünler de yetiştirilir ve bunlar et ve sütle birlikte buralara yerleşmiş insanların ayrı bir geçim kaynağını teşkil ederdi. Fakat buralarda da daha çok hurma üretilirdi. Zaten hurma Arap Yarımadası insanının sütle birlikte ana besin maddesini teşkil etmekteydi. Ayrıca bu gibi yerlerde koyun da yetiştirilirdi.

İşte Arabistan'da yaşayan göçebe insanların ekonomik ve sosyal durumu İslamiyetin doğuşundan önce buydu. Böylesine ilkel sosyal ve ekonomik koşullar içinde yaşıyan insanların içinde bulunduğu sefalet ve perişanlık ortadadır. Bu koşulların ağırlığını biraz olsun hafifletebilmek için bedevi Araplar zaman zaman birbirlerine baskın

yapar ve ellerine geçirebildikleri ne varsa hepsini talan edip götürürlerdi. Talan ettikleri malları aralarında paylaşan kabile fertleri böylece kısa bir zaman için de olsa karınlarını iyice doyurabilme olanağına kavuşurlardı.

«Arap klanlarının, içinde debelendiği korkunç sefalet gözönüne alınırsa, bu küçük toplulukların, kendilerinden bir kıyım daha nasipli öteki klanların bir avuç servetini kuvvet yoluyla ele geçirmek için nasıl yanıp tutuştukları kolayca anlaşılır. İşte bu sebeple tertiplenen soygunlara Araplar «gaza» der. Gazanın geleneklerle kurulmuş kanunları ve kuralları vardır. Baskın vermek ve mal almak mubahtır.»[1]

Ama baskın yapıp mal alan kabile de her an aynı baskına uğramak ve malını baskın yapan kabileye kaptırmak tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Ve bu baskınlar sürekli olarak çölün her yanında yapılırdı. Bu baskınlarda bazan adam da vurulurdu ki, onun sonucu korkunçtu. Çünkü o zaman iki kabile arasında kan davası alır yürürdü. Kan davası gütmek ve öç almak ise, bedevi Arabın çok önem verdiği ve vazgeçemiyeceği bir şeref meselesiydi.

«Kana kan, cana can: İşte kanun... Geleneklerin öç almakla yükümlediği kimse kan davasından vazgeçecek olursa, ömrü boyunca utanç duyacağı bir şerefsizliğe gömülür. Kısaca, bedevi toplumunun orta direklerinden biri, Arapların sa'r dediği öçtür.»[2]

Çölde yaşayan bedevi toplumunun sınıfsal yapısını da gözden geçirmekte yarar vardır:

Kabilenin başında bir şef bulunurdu ve bu şef diğer kabile fertlerinden imtiyazlı bir durumdaydı. Şef, halkı kendi çıkarı doğrultusunda yönetir ve diğer kabilelere karşı kullanırdı. Halk da diğer kabilelerden gelecek tehlikelere karşı koyabilmek için şefin yönetimine ihtiyaç duyar

(1) Hazreti Muhammed. S. 24-25. Yazan : Maxime Rodinson, Çeviren : Attila Tokatlı. Gün Yayınları, İstanbul 1968.
(2) Aynı kaynak, S. 25.

ve onun imtiyazlı durumunu, kabilenin de, kendisinin de selameti bakımından gerekli görürdü.

Kabilenin diğer fertleri arasında da eşitlik yoktu. Bazı fertler zaman zaman şahsi servetlere sahip olur, diğer fertler üzerinde bir üstünlük, bir imtiyaz elde ederdi. «Yani toplumda zengin ve fakir ayırımı mevcuttur. Ama uzunca bir kuraklık dönemi yada talihsiz bir savaş, sefalet içinde eşitliği yeniden kurmağa yetip de artmaktadır.»(3)

Ayrıca her haktan yoksun olan ve bütün görevi efendisine hizmet etmekten ibaret bulunan bir köle sınıfı vardı. Bu köleler gazalarda esir alınan kimselerdi, köle pazarlarında hayvan gibi satılır ve satıldıkları kişilerin kölesi olurlardı. Sahipleri, diledikleri zaman, onları başkasına satabilir yada bir ahbabına hediye olarak peşkeş çekebilirdi. Efendisi ölünce, köle miras olarak varislerine geçerdi. Kölenin görevi sadece efendisinin hizmetinde çalışmaktı, hakkı ise hiç yoktu. Esir alınan yabancı kadın ve kızlar ise cariye olarak satılırdı. Onlar da köleler gibi, efendilerinin hizmetinde ve bütün haklardan yoksun olarak ömür tüketirlerdi. Yalnız kölelerden farklı olarak bir ödevleri daha vardı ki, o da, efendilerinin gönlünü eğlendirmek, cinsel duygularını tatmin etmekti. Cariye de, köle gibi, başkasına satılabilir ve hediye edilebilirdi. Köle ve cariyelerden doğan çocuklar da köle ve cariye olur, anne ve babaları gibi her haktan yoksun bulunurlardı.

Bu köle ve cariyelerden azad edilip özgürlüğe kavuşturulanlar da vardı. Özellikle «göçebe hayatının şartları, yerleşiklerde olduğu gibi sürekli, kontrollü ve örgütlü bir kölelik tarzına elvermez. Bundan ötürü kölelerin sık sık azadedildiği görülür. Buna karşılık azadedilenler (bunlara mevlâ denir) gene eski sahiplerine bağlı kalırlar.»(4) Bu azad işi bazan adamakla olur, bazan da «mükâtebe» deni-

(3) Aynı kaynak, S. 26.
(4) Aynı kaynak, S. 26.

len ve kölenin efendisine belirli miktarda kazanç sağlaması karşısında azad edilmesini öngören sözleşme sonucunda gerçekleşirdi. Azad edilen köle ve cariyeler ayrı bir sınıf teşkil etmişlerdi. Gerçi kölelikten kurtulmuşlardı, ama yine de diğer sınıflara mensup insanlar gibi gerçek anlamda özgür ve her hakka sahip değillerdi. Örneğin kölelikten azad edilmiş bir kimse, özgür bir kadınla evlenme hakkına sahip değildi. «Genel olarak azadedilmiş köle ve cariyeler bir 'ara sınıf' meydana getirmişlerdir.»(5)

Kadınlara gelince; toplumun yarısını teşkil eden bu talihsiz insanlar, hepten ezilmeye mahkum edilmişlerdi. Onların ödevi erkeklerin gönlünü eğlendirmek, cinsel arzularına cevap vermek, çocuk doğurmak, ev işlerini görmekti. Erkekler, diledikleri zaman, belirli bir süre için bir kadını kiralıyabilir ve süre sona erince yanından kovabilirlerdi. Ayrıca erkeğin kadını başkasına satmağa veya hediye etmeğe de hakkı vardı.

Bütün bu anlattıklarımız, göçebe aşiret düzeni içinde yaşıyan çöldeki bedevî Arapların sosyo-ekonomik durumuydu.

Çöldeki düzenin dışında kalan bir de site yada şehir düzeni vardı ki, onun sosyal yapısı ve ekonomik ilişkileri, çölünkinden bazı yönlerden farklı olmakla birlikte bazı konularda da ikisinin arasında benzerlikler görülürdü.

Önce Arabistan'da site uygarlığının nasıl kurulduğunu gözden geçirelim:

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, «Vaha» denilen sulu ve tarıma elverişli yerlerdeki yerleşik halk, hayvancılığın yanında, bir de tarımla uğraşırdı. İşte bunlarla tamamen göçebe çoban hayatı yaşayan ve sosyal yapıları göçebe aşiret düzeni içinde biçimlenen bedevi Araplar arasında trampa usulüyle mal değiştirilmesi yapılırdı.

(5) **Dinin Türk Toplumuna Etkileri, S. 55, Yazan : Muzaffer Sencer. İstanbul 1968.**

«Böylelikle hiç olmazsa göçebeler biraz hurma yemek, yerleşikler de biraz deve sütü içmek imkanına kavuşmaktadırlar. Bu iki yönlü ticari etkinliğin sonucunda, bir takım pazar ve panayır yerleri ortaya çıkmış; bunlar arasında, özellikle bir kaynağın yada bir tapınağın yakınında bulunan pazar ve panayırlar gittikçe süreklilik kazanmıştır. Böylelikle vahalarda zaten kendiliğinden teşekkül etmiş şehirciklerin yanı sıra, çölde de yer yer kasabayı andırır topluluk noktaları belirmeğe başlıyordu. Tacirlerden, zanaatkarlardan ve arazinin elverdiği ölçüde köylülerden meydana geliyordu bu topluluklar.»[6]

Başlangıçta bu sitelerin sosyal yapısında geniş ölçüde değişim ve dönüşüm olmamıştı. Ama ticaret kervanlarının yolu üstünde bulunan Mekke, Taif, Yesrib gibi merkezlerin ticaret kervanlarıyla alış-verişleri arttıkça, bir de panayırlardaki ekonomik canlılık geliştikçe, sosyal yapıda dönüşüm ve değişime uğrardı. Özellikle Mekke Sitesi'ndeki bu değişim ve dönüşüm, hızla gelişip kabile düzeninin yerine geçen «kapitalistimsi» bir düzenin doğmasına yol açıyordu. Çünkü Mekke Sitesi'nde kervan kurup ticaret yapmaya ve çeşitli değerli ürünlerin ulaşımını düzenlemeye başlayan bir tüccar sınıfı meydana gelmişti. Bu sınıf ticaretten biriktirdiği paralarını ayrıca faizle de işletir ve bundan büyük meblağlar kazanırdı. Bu tüccar sınıfının en güçlüsü ve soyca en üstünü sayılan Kureyş kabilesiydi.

«Mekkeliler, Kureyş kabilesinin mensupları, sermayelerini ticaret yaparak ve faizle ödünç vererek, Weber'in deyişiyle rasyonel bir şekilde verimlendiriyorlardı. Nakit sermayelerini meta alım-satımıyla artırmak istiyorlardı. Seremoniel, ahlaki ve dini hiçbir şey, onların bütün kâr fırsatlarını kullanma arzularını dindiremiyordu. Kur'amn da onlarda kınadığı budur. Aşiret reislerinin nüfuzlarını

(6) Hazreti Muhammed, S. 24.

artıran cömertlik geleneği silinmeye yüz tutuyordu. Arada bir yapılan dini törenlerin tek amacı, Mekkeli tüccarların uyguladıkları rasyonel işlemlerde Tanrının inayetini garanti etmekti. Karl Polanyi'nin deyişiyle, 'geminden kurtulmuş' bir ekonomi söz konusuydu. Ekonomik faaliyetler, sürekli ekonomik kuruluşlar halinde, yani ticari toplumlar halinde guruplandırılmış ekonomik roller çerçevesi içinde gerçekleştirilmişti. Ve bu toplumlar arasındaki ilişkilerin yapısı, klan gibi ekonomik olmayan bir muhtevaya bürünmüş değildi, ekonomik bir yapıydı ve bu iç çelişkiler söz konusu olunca, fiyatların esas itibarıyla, arzla talebe bağlı olarak dalgalanır göründüğü bir pazardan ibaretti.»(7)

Artık aşiret düzeni özellikle yerleşim merkezi olan sitelerde yavaş yavaş yıkılıyor, onun yerine ticari ekonomiye dayanan sınıfsal bir düzen geçmeye başlıyordu. Hangi kabile ve aşirete mensup olursa olsun, bir taraftan ticaretle ve faizcilikle zenginleşip bolluğa kavuşan bir tefeci sınıfı, yine hangi kabile ve aşiretten gelirse gelsin, bu tefeci sınıfı tarafından sömürülen ve sürekli olarak yoksullaştırılan, giderek köleleştirilen bir halk kitlesi toplumun iki kanadını meydana getiriyorlardı.

«Ticaret ekonomisinin göçebe hayatındaki rolü gittikçe önem kazanmaktaydı. Değiş tokuşun yanı sıra, parayla alış veriş şekline de sık sık rastlamağa başlamaktayız... Bu etkinlik içinde bedeviler, zengin şehir tüccarlarına borçlanmakta ve çok geçmeden köle durumuna düşmekte veya bu tüccarların daimi müşterisi halinde kalmaktadır. Bilimsel terimiyle, kabile toplumu çözülmeye başlamıştır artık. Ukaz gibi büyük panayır yerleri baş döndürücü bir gelişme içindedir. Her kabileden Araplarla yabancılar doldurmaktadır büyük panayırları. Kabile ufku aşılmış bulunmaktadır. Bu ekonomik ve sosyal dönü-

(7) İslâmiyet ve Kapitalizm, S. 63-64, Yazan: Maxime Rodinson, Çeviren: Orhan Suda. Gün Yayınları, İstanbul 1969.

şüme, pek tabii olarak bir entellektüel ve ahlaki dönüşüm eşlik edecektir. Devir uzun dişli fertlerin devridir. Çöl çocuklarının geleneksel vasıfları başarı sağlamaktan uzaktır artık. Eli sıkılık ve para hırsı çok daha gereklidir. Durumlarındaki sürekli yükselişten kibirlenmektedir zenginler. Ve bu yükseliş kabileden değil, fertlerin gayretinden hız alan bir yükseliştir. Kan bağları gittikçe gevşemekte, menfaat ortaklığı üzerine kurulu bağlar gittikçe biraz daha önem kazanmaktadır. Kabile hümanizminin ötesinde yeni değerler çıkmağa başlamıştır ortaya. Yoksullar, gençler, dürüst kişiler, türedilerin kibiri karşısında öfkelene dursun; zenginleri doğru yola getirmek üzere başvurulabilecek tek silah olan eski kabile idealinin artık iyiden iyiye sarsıldığı inancı kaplamaktadır ruhları.»[8]

Ticari ekonominin gelişmesi yanında Mekke'lilere ve özellikle Kureyş kabilesine ayrı bir imtiyaz sağlayan ve ekonomik güçlerinin, buna bağlı olarak sosyal üstünlüklerinin bir kat daha artmasını sağlayan bir faktör daha vardı ki, o da, Kâbe'nin Mekke'de ve Kâbe ziyaretinin de Kureyş kabilesinin yönetiminde bulunmasıydı. Çünkü her yıl hac amacıyla Arabistan'ın her tarafından büyük kafileler halinde gelen kabileler Kâbe'yi ziyaret günlerinde Mekke'de kalırlardı. Bu da şehir ticaretinin ve kurulan panayırların canlanıp gelişmesine önemli ölçüde yardım ederdi.

«Gerçekten, özellikle eski dönemlerde Hicaz ve Mekke halkının Kâbe'ye büyük önem verişlerinin nedeni Hac mevsimlerindeki ticari niteliği olmuştur. Bu durumda bir ayrıcalık kazanan Mekke'lilerin ticaret kaynaklarından biri, Güneye (Yemen'e) ve Kuzeye (Suriye'ye), Bahreyn bölgesine ve İran'a gönderdikleri ve bazan 2500 develik kervanlardan elde ettikleri kâr olmakla birlikte, bunun kadar önemli olan diğeri, yılın belirli günlerinde Kâbe'ye

(8) Hazreti Muhammed, S. 44-45.

gelen hacılardan sağlanan gelir olmuştur. İslamlıktan önce, Arapların savaşsız ve kavgasız kendi işleri ve ticaretle uğraştıkları haram aylarında (Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep) Ukaz, Zülmecaz ve Mecenne'de panayırlar kurulmuş, sonunda Mekke'de toplanılarak Hac ödevi yerine getirilmiştir.»[9]

Bütün bu ayrıcalıklar sayesinde günden güne zenginleşip güçlenen Mekke «eşraf»ı ve özellikle Kureyş kabilesi ile halk arasındaki sınıfsal ayırım pek keskin ve belirgin biçimdeydi. Kölelik müessesesi bütün korkunçluğuyla işlemekte ve her gün binlerce köle esir pazarlarında satılmakta, türlü işkence ve baskı altında boğaz tokluğuna çalıştırılmaktaydı. Kölelerin dışında kalan ve fakat tefeci eşraf takımına da mensup olmayan halk kitleleri de sürekli olarak tefeci sınıfın baskısı altında ve ekonomik cenderesi içinde kıvranmakta, sömürülüp soyulmaktaydı.

Tefeci eşraf tarafından öylesine sömürücü bir düzen kurulmuştu ki, bir avuç despot sömürücünün elinde bulunan bu kahredici düzenin ağır çarkı hep tefecilerin çıkarı doğrultusunda dönüyor ve halk kitlelerini sürekli olarak ezip geçiyordu.

Dini inanç açısından da toplum düzeni çürüktü. Çünkü halk putlara tapar, kendi eliyle yaptığı maddelerin önünde secdeye kapanırdı. Ayrıca halkın bu yanlış inancı da yine tefeci takımı tarafından sömürülüyor, çıkar aracı haline getiriliyordu. Putperestliğin devamında, halkın yanlış birtakım inançlarla ve hurafelerle oyalanmasında bu bir avuç tefecinin çıkarı vardı çünkü.

Bütün bu haksızlıkların önüne geçecek bir güç, toplum hayatını düzene sokan bir kanun, fakir halk kitlelerini koruyan bir devlet, sömürücü tefeci sınıfının soygunlarını engelliyen bir otorite de mevcut değildi ülkede. Ve

(9) İslâmdan önce Arap Tarihi ve Cahiliyet Dönemi, S. 104-105. Yazan : Neşet Çağatay. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ank. 1963.

bu yüzden fakir halkın kaderi bir avuç sömürücü, halk düşmanı tefecinin elinde bulunuyordu.

Fakat bu böyle sürüp gidemezdi sonsuzluğa kadar. Bu sömürü düzeninin ortadan kalkması, yerinde halkçı ve devrimci bir düzenin kurulması gerekliydi. Ve halk böyle bir düzenin özlemi içindeydi, içinde bulunduğu soygun ve baskı düzeninden kurtulmak için çare arıyordu. Fakat nasıl kurtulacaklardı? Kurtuluşları, içinde bulundukları düzenin yıkılmasında ve yeni bir düzenin kurulmasında olduğuna göre, bu ancak halkçı bir devrimle gerçekleştirilebilirdi, kendilerinden yana ve kendilerini mutluluğa götürmeyi amaç edinen bir devrimle mümkün olabilirdi.

■ *Devrimci Din: İslamiyet*

İşte ezilen o insanların kurtuluşu için gerekli olan; kafalarında, inançlarında, sosyal yapılarında, ekonomik durumlarında köklü dönüşümler yapacak, eskimiş, çürümüş baskıcı sömürü düzenini altüst ederek ve o düzenin ezici çarkını elinde tutan bir avuç soyguncu mutlu azınlığı darmadağın ederek yepyeni bir düzen, halktan yana ve halkın yararına işleyen bir düzen getirecek, ezilen insanların elinden tutarak onları ön saflara getirecek olan devrim nihayet yeni bir dinin doğuşuyla gerçekleşti.

Tarihi gelişimi anlamayan, toplumların hep oldukları yerde kalmasını isteyen, hiçbir gelişim ve değişime tahammül edemiyen Mekke'nin zadegan sınıfı ve tefeci takımı, bir öksüzün önderlik ettiği bu devrimle önce alay ettiler, onu ciddiye almadılar, öncüsüne ve çevresinde toplanan fakir halk çocuklarına, onda kurtuluşlarını bulan ezilmiş kölelere «deli» dediler.

Çünkü devrimci dinin yüce Peygamberi onların sö-

mürü düzenlerine karşı savaş açmıştı, putlarına karşı cihada girişmişti. Oysa onlar bu putlar sayesinde sonsuz servetler kazanıyorlardı, putlarını diktikleri Kâbe'ye her yıl ülkenin her tarafından hacı kafilelerinin gelmesi, onların ticari ekonomisini alabildiğine geliştirip güçlendiriyordu. İşte Hazreti Muhammed bu putlara karşı savaş açmakla, onları can damarlarından vurmuş ve sömürü düzenlerinin köküne kibrit suyu dökmüş oluyordu.

Ayrıca o güne kadar süregelen aşiret düzeninde ve bunun sonucu olarak sürüp giden kabile kavgalarında Mekke tefecilerinin büyük çıkarı vardı. Fakat şimdi Hazreti Muhammed kabile anlayışını yıkıyor, kan birliğine ve aşiret bağlarına son veriyor, bütün insanları eşit kabul eden, bütüne yönelen bir yeni din ilan ediyordu. Bu da tefecilerin çıkarına aykırı düşüyordu.

Sonra Hazreti Muhammed'in etrafında toplanan ezilmiş köleler bu yeni dinde kurtuluşlarını buluyorlardı. «Cahiliyet döneminde insanlık dışı davranışlara maruz kalan kölelerin, islamlığı bir kurtuluş yolu saymış olmaları olanaklı»ydı.[10] Oysa tefecilerin çıkarı köleliğin sürdürülmesindeydi. Bu noktadan da Hazreti Muhammed büyük bir darbe vuruyordu onlara.

Bütün bunları gören sömürücü tefeci aristokratlar işin şakaya gelir yanı olmadığını, devrimin şakadan yapılmadığını, işin ciddi olduğunu anladılar ve bu sefer baskı yapmaya, işkence metodlarını kullanmaya başladılar, devrimci dini kaba kuvvetle ortadan kaldırmak istediler.

Durum bu safhaya gelince devrimcilerin de devrimi korumak ve başarıya ulaştırmak için başka yollara başvurmaları gerekli oldu. Artık, devrimi gerçekleştirmek için onu bir güce, bir otoriteye, halkın ortak otoritesine dayandırmak gerektiğini anladılar. Çünkü insanların sosyal yapısı, toplumsal yaşantısı öyle vaazlarla, öğütlerle

(10) Dinin Türk Toplumuna Etkileri, S. 55.

değişecek basit bir iş değildi. Hele bu değişimi çıkarına aykırı bulan ve bütün gücüyle karşısında duran bir zadegan sınıfı, bir tefeci güruhu da varsa, artık vaazlar ve öğütler orada durur, güce karşı güçle çıkmak zorunlu olur.

Bu güç de ancak devlet gücü olabilirdi. Devrimin prensiplerini benimseyen, devrimin amacına inanan müslümanların içinde örgütlenip bir güç haline gelecekleri bir devlet gerekliydi devrim için. Çünkü devrimin başka türlü güç kazanmasına ve başarıya ulaşmasına imkan yoktu.

Hazreti İsa da aslında bir devrim yapmıştı. Hem de halktan, fakir fukaradan yana bir devrim... Halkın kanını emen, fakir insanları iliklerine kadar sömüren tefecileri tapınaktan kovması, devrimcilikten başka neydi ki? Ama İsa'nın devrimi, maddi güce, halkın ortak otoritesini temsil eden devlet gücüne dayanmadığı için Yahudi tefecilerle baş edemedi ve amacına ulaşamadı.

Sonra Hazreti İsa «Yüzünüzün bir tarafına tokat atana yüzünüzün öbür tarafını çevirin» diyerek insanları öğütlerle ve hoşgörüyle ıslah etmeye çalışıyordu. Gerçi bireyler arasındaki ilişkilerde hoşgörü özlenen bir amaçtır. Ama toplumların yaşantısında köklü dönüşümler yapmayı amaç edinen bir devrim, bu dönüşümleri gerçekleştirmek için çizdiği çizginin dışına çıkanları hoşgörüyle karşılayamaz. Hiç değilse onları zararsız bir hale getirmek için bir güce sahip bulunması ve gerektiği anda o gücü kullanması zorunludur.

İslam Peygamberi Hazreti Muhammed de sömürü düzenine son vermek için islam dininin devrimci ilkelerini yaymağa ve bu ilkeleri kabul edenleri örgütlü bir güç haline getirmeğe çalıştı. Mekke'de tefeci sömürücü eşrafa karşı mücadele imkanları zayıf olduğundan, Medine'ye göç etti ve orada daha etkin çalışma olanakları buldu. Gerçekleştirmek istediği ezilenlerden yana bir düzenin temellerini orada attı. Düzen kısa zamanda halk tarafından

benimsendiğinden, gerekli maddi ve manevi gücü bulduğundan sağlam temellere oturdu.

İşte bundan sonra o kadar hızlı gelişti ki devrim, neye uğradıklarını anlamayan yada anlamak istemeyen sömürücü beyler, eski düzenin gerici bekçileri bu yeni devrimin darbeleri altında darmadağın oldular, canlarını bile kurtaramadılar. Çünkü artık devrim öğütten ibaret kalmıyordu; devrimin devleti, devrimin ordusu vardı. Devrimi korumak, devrim düşmanlarını yok etmek yada zararsız hale getirmek için her çareye başvurmak, devrimin amacına ulaşmasını sağlamak bakımından zorunluydu.

Nitekim öyle de oldu. Askeri, idari ve diplomatik alanlarda İslam devleti, kaynağını aldığı devrimi korumak için yoğun çalışmalara girişti, durmadan çaba harcadı, yılmadan savaştı; gerektiğinde savunmaya, gerektiğinde hücuma geçti; çeşitli taktik ve strateji kullanarak amacına ulaşmaya çalıştı.

■ *İslam Dininin Halkçılığı*

İslam dini yalnız devrimci değil, aynı zamanda halkçı bir dindi. Ve halkçı olduğu için de Arap aristokrasisi, özellikle Mekke'nin tefeci «eşraf» takımı onun en amansız düşmanı kesilmişti. Dün kendilerine kölelik eden ezilmiş insanların, bu devrimci dinin etrafında toplanıp «eşraf»ın saltanatına ve bu saltanatın dayanağı olan köhnemiş düzene karşı çıkmaları, aristokrasiyi çileden çıkarıyordu. Devrimci dinin öncüsü olan Hazreti Muhammed'e, bu yüzden kurulu düzene karşı çıkmış, mevcut gelenekleri yıkmaya çalışan bir asi, bir maceracı, bir deli gözüyle bakıyorlardı. Düne kadar köle olan bir zencinin Kureyş Kabilesine mensup bir asilzadeyle eşit hale gelmesi, aynı haklara sahip olması, «eşraf» takımının havsalasına sığmayan bir gariplikti.

Fakat devrimci din onlara en ufak bir taviz vermedi. Hazreti Muhammed eski düzenin bütün dayanaklarını kimsenin gözünün yaşına bakmadan teker teker yıktı. Kadının kiraya verilmesini yasakladı, kız çocuklarının diri diri gömülmesini, kan davalarını, hırsızlık, gasıp ve talan gibi yüz kızartıcı işleri ortadan kaldırdığı gibi, bunların işlenmesini önleyecek bir takım sosyal ve ekonomik tedbirler de aldı. Örneğin zenginlerin mallarının kırkta birini alıp devletin kontrolü altında yoksullara dağıtmayı müslüman olmanın temel şartlarından biri haline getirdi ve bu suretle hırsızlık gibi sosyal ve ekonomik şartların bozukluğundan doğan suçların nedenini ortadan kaldırdı. Buna rağmen bu gibi suçları işleyenler artık en ağır cezaya çarptırılmayı hakketmiş oldukları için, böyleleri hakkında her devrim tarafından uygulanması tabii olan cezai müeyyideler koydu. Ve bu müeyyideleri hiçbir ayırım yapmadan, suç işleyen herkese uyguladı.

Arabistan'ın eski nüfuzlu kabilelerinden olan Mahzumoğulları'ndan Fatma adında bir kadın hırsızlık yapmış, kendisine ceza verilmemesini isteyen bazı kimseler Hazreti Muhammed'e ricada bulunarak kadını affetmesini istemişler. Bunun üzerine Hazreti Muhammed şu cevabı vermiştir:

«Eski milletler bu yüzden yok olmuşlar. Çünkü zenginlere ve nüfuzlulara ılımlılık gösterirler, onlara karşı ceza hükümlerini uygulamazlar, fakirleri ezerlerdi. Andiçerim ki, Muhammed'in kızı Fatma da hırsızlık yapsa, hakkında hırsızlık cezası derhal uygulanır.»[11]

Devrimci din manevi alanda ve halkın inancında da devrim yaptı. O zamana kadar Arabistan insanları kendi elleriyle yaptıkları putlara «Tanrı» diye taparlardı. Fakat İslam dini o putların hepsini kırarak insanların ka-

(11) İslâm Tarihi, Asr-ı Saadet, C. 2, S. 795. Yazan Mevlana Sibli, Çeviren : Ömer Rıza Doğrul. İstanbul 1928.

fasına tek tanrı olan Allah inancını yerleştirerek putperestliği ortadan kaldırdı.

Toplumun çeşitli sınıfları arasındaki ayırımı da aynı devrimci hamleyle kaldıran Hazreti Muhammed, İslam dinini kabul edenlerin kardeş olduğu ilan etti. Zadegan sınıfına mensup kişiler ve hele Mekke'nin sömürücü aristokrasisi kendilerini toplumun efendileri görüyorlar, diğer insanları da hizmetleri için yaratılmış bir köle sürüsü kabul ediyorlardı. Ayrıca bunun bir sonucu olarak ırkçılık ve üstün ırk düşüncesi, hayallerini doldurmuştu. Onlara göre Arap ırkı diğer ırklardan üstündü ve Arap ırkının en şerefli kabilesi de Kureyş'ti.

Fakat devrimci dinin öncüsü Hazreti Muhammed bütün bu sapık ve çarpık düşünceleri devrimci darbelerle yıkarak hem ferdlerin, hem de halkların eşit olduklarını, kardeş olduklarını ilan etti. Son haccında yaptığı ve İslam dininin temel prensiplerini kapsayan ünlü konuşmasında bu konuda aynen şöyle dedi:

«Arabın Arap olmayana üstünlüğü yoktur. Kureyş Kabilesi'nden olan kimsenin bir zenciye üstünlüğü yoktur.»[12]

Evet. Arabistan'ın en şerefli, en üstün, en asil olduğunu iddia eden ve Hazreti Muhammed'in de mensup olduğu Kureyş kabilesiyle hep köle muamelesi gören, ırk ayırımına tabi tutulan zenciler arasında ayırım tanımıyordu İslamiyet. O zamana kadar uygulanan ayırım, demek ki, sömürü düzeninin kendi çıkarı için koymuş olduğu uydurma bir farktı. Tıpkı bugün Amerikalı beyazın zenciye uyguladığı ırk ayırımı muamelesinin Amerikan kapitalistlerinin ve para babalarının, silah fabrikatörlerinin, petrol kırallarının çıkarına yaradığı gibi.

Sonra «Arabın Arap olmayana üstünlüğü yoktur» diyor Hazreti Muhammed. Ne demektir bu? Tüm halkla-

(12) İslam Tarihi, Asr-ı Saadet, C. 2, S. 735.

rın eşit ve kardeş olduklarını ilan etmek demektir. Irkçılara, şovenlere bir darbeydi bu söz.

Hazreti Muhammed'in bu konuşmasını yorumlayan ünlü tarihçi Mevlâna Şiblî bu konuda şöyle diyor:

«İnsanlığın yükselmesine karşı duran en çetin engellerden biri sosyal yapının birbirinden ayrı, birbirinden imtiyazlı sınıflara bölünmesidir. Hemen her din, her ulus ve her ülke bunu kabul etmiştir. Padişahlar Allahın gölgesi tanınırdı. Onların huzurunda kimse ağzını açamazdı. Din liderleri hata etmez sayılırlardı. Kimse onlarla din işlerini tartışamazdı. Asılzadeler ayrı bir sınıf teşkil ederler ve kendilerini halkın üstünde görürlerdi. Efendiler kendilerini halkın mukadderatına egemen sayarlardı. Onun için köleler hiçbir zaman efendilerinin seviyesine yükselemezlerdi. Fakat bugün,[13] *bu tarihi ve kutlu günde bütün bu ayırımlar, bu mertebeler giderildi, bütün bu üstünlükler ortadan kaldırıldı, halkı yada bazı sınıfları yükselmekten alıkoyan bütün engeller bertaraf edildi.»*[14]

Devrimci dinin devrimci öncüsü, dinin doğuşundan önceki karanlık dönemde yürürlükte bulunan bütün kör gelenekleri ve çöl yasalarını da aynı devrimci hamleyle ortadan kaldırdı. Örneğin, eski düzenin çarkını ellerinde tutan sömürücü sınıfın halkı sömürmek için başvurduğu yollardan biri de tefecilikti.

Bu dramı şöyle dile getiriyor Mevlana Şiblî:

«Bütün Arabistan'da tefecilik adeti yaygındı. O kadar ki, bütün fakirler zenginlerin ekonomik ağlarına düşmüşler, onların köleleri olmuşlardı. Bu kutlu günde bütün bu ağlar çözülmüş, bu zincirler kırılmış, insanlar bu kölelikten kurtulmuşlardı. Resûl-i Ekrem bunu konuşmasında şu sözlerle ilan etmişti: Cahiliyetin tefeciliği mülgadır.»[15]

(13) Hazreti Muhammed'in konuşmasını yaptığı gün (M.E.B.).
(14) İslâm Tarihi, Asr-ı Saadet, C. 2, S. 735.
(15) Aynı kaynak, C. 2, S. 736.

Toplumun yarısını teşkil eden kadının İslamiyetten önceki ve sonraki durumunu da Mevlana Şiblî şöyle anlatıyor:

«Bu tarihi güne kadar kadınlar erkeklerin malı sayılır, mal gibi bir erkekten bir erkeğe devredilir, hatta kumar oyunlarında para gibi ileri sürülürdü. Fakat bugünden itibaren insanlığın bu mazlum kesimi insanlık hayatında layık olduğu mevkiye erişmiş, onun gerçek değer ve haysiyeti tanınmıştı. Resûl-i Ekrem kadınlardan bahsederken şu sözleri söylemiştir: Kadınlar hakkında Allahtan korkunuz. Sizin, kadınlarınız üzerinde haklarınız vardır; onların da sizin üzerinizde hakları vardır.»[16]

Hazreti Muhammed halkı birbirine kırdıran kan davalarını da ortadan kaldırmış ve *«Cahiliyete ait kan davaları tamamen mülgadır»* diye haykırmıştır.[17]

Devrimci dinin peygamberi yalnız bunlarla yetinmemiş, eski düzenin, sömürücü cahiliyet döneminin her şeyini yıkmış ve şöyle demiştir: *«Cahiliyetle ilgili her şeyi çiğniyorum.»*[18]

■ *İslamiyetin Getirdiği Devlet Biçimi*

Devrimci ve halkçı bir dinin getireceği devlet düzeninin de devrimciliğe ve halkçılığa uygun bir nitelik taşıması, halktan yana olması ve halkın çıkarı doğrultusunda işlemesi kadar tabii birşey düşünülemez. Bunun için İslamiyetin getirdiği devlet biçimi de demokratik ve halkçı cumhuriyet düzeniydi. Halka dayanan, halktan yana olan

(16) Aynı kaynak, C. 2, S. 737.
(17) Aynı kaynak, C. 2, S. 738.
(18) Aynı kaynak, C. 2, S. 735.

ve halk için işliyen bir mekanizmaydı İslamiyetin getirdiği devlet düzeni.

İslamiyette yurt toprakları tüm halkın ortak malıdır. Bu topraklar üzerinde kurulan ve tüm halkın ortak otoritesinin bir örgütü demek olan devlette de tüm halk söz sahibidir.

Bu konuda Kur'anda şu buyruklar vardır:

«*İşde (Devlet işlerinde) onlara danış.*» (Ali İmran: 153).

Ve Müslümanların nitelikleri sayılırken bu niteliklerden biri de, «*İşleri aralarında danışıklıdır*» (Şûra: 36) diye belirtilmiştir.

Yalnız İslamiyet bu danışmanın nasıl ve ne şekilde olacağını belirtmemiştir. Çünkü belirtseydi, onun belirttiği şekil donuklaşır ve değişen dünya şartları karşısında uygulanamaz duruma gelebilirdi. Kaldı ki, İslamiyet şekilci bir din olmadığı için biçime önem de vermemiştir. Danışmayı, işlerin halkın oyuyla yürütülmesini temel ilke olarak koymuş, ama bu ilkenin uygulanma biçimini halka bırakmıştır. Bu durumda zamanın değişen koşullarına göre bu temel ilke biçimlendirilir ve uygulanır.

Halkın devlet işlerinde söz sahibi olması yalnız teoride kalmıyordu. Halk fiilen de söz sahibiydi devlet işlerinde. Siyasi ve askeri meselelerde Hazreti Muhammed daima camide toplantı yapar, halkın fikrini alır ve ona göre karar verirdi. Örneğin Uhud Savaşı'ndan önce düşman ordusunun Medine'ye saldıracağı haberini alan Hazreti Muhammed Medine halkının şehirde kalıp savunmaya geçmesi tezini savunmuş, fakat halk şehrin dışına çıkıp düşmanı orada karşılamak gerektiğini ileri sürünce kendisi de bu düşünceyi kabul etmiş ve uygulamıştır.[19]

Hazreti Muhammed ibadetle ilgili olmayan dünya işlerine ve halkın yaşantısına ilişkin meselelerde halka tam

(19) İslâm Tarihi, Sadr-ı İslâm, C. 7, S. 56.

bir serbestlik vermiş ve «*Siz dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz*»[20] sözüyle bu serbestiyi kanunlaştırmıştır.

Evet, İslamiyetin demokratik bir cumhuriyet düzeni getirdiğini söyledik. Hazreti Muhammed getirdiği dinin peygamberi ve yaptığı devrimin önderi olduğu için sağlığında devlet başkanlığı görevini bizzat elinde tutmuş ve devrim prensiplerini kendi eliyle uygulamış, devlet işlerini kendisi yönetmiştir. Fakat devlet işlerini meşveretle, bizzat halkı yönetime katmak suretiyle yürütmüştür. Hazreti Muhammed, vefatından sonra devletin başına geçecek şahsı tayin etmemiştir. Çünkü, yukarıda da belirttiğimiz gibi, İslamiyetin getirdiği devlet biçimi, halkın iradesine dayanan demokratik, halkçı ve devrimci bir cumhuriyet düzeniydi. Böyle bir düzende ise devletin başına geçecek kimseyi bizzat devletin ve yurdun sahibi olan halk kendi oyuyla seçer. Demokratik cumhuriyet düzeninin en tabii gereğidir bu.

■ *Hilafet Nedir?*

Hilafetin sözlük anlamı; herhangi bir işte birinin yerine geçmek, ona vekalet etmek, ona halef olmaktır. Hilafetten gelen Halife kelimesinin sözlük anlamı da herhangi bir işte birinin yerine geçen, ona vekalet eden, ona halef olan kimsedir.

İslam terminolojisinde ise, Hilafet İslam devletinin kurucusu ve ilk devlet başkanı olan Hazreti Muhammed'in vefatından sonraki devlet başkanlarının halkın oyuyla seçilip iş başına getirilmeleri ve bunların devlet yönetiminde Hazreti Muhammed'in yerine geçmeleri, ona halef olmaları demektir. Halife de halkın oyuyla seçilip iş başına getirilen devlet başkanı demektir.

(20) Keyfe Hudimetil-Hilâfe, S. 49. Yazan: Abdulkadim Zelium.. 1962 (Arapça).

Halife ünvanı ilk defa Hazreti Ebu Bekir hakkında kullanılmış ve kendisine «*Allahın Elçisinin Halifesi*» denilmiştir.

Yukarıdaki tanımlamadan da anlaşılacağı gibi hilafette iki temel prensip vardır:

1 — Devlet başkanı demek olan Halife halkın oyuyla seçilir.

2 — Devlet başkanlığı demek olan Hilafet babadan oğula geçmez.

Birinci prensip dikta yönetimini, ikincisi de kırallık rejimini reddeder.

İslamiyetin getirdiği devlet biçimi halkın oyuna dayanan, meşruluğunun kaynağını halkın oyundan alan halkçı, devrimci, demokratik cumhuriyet düzeni olduğu için İslamiyet, ister kişinin yada ailenin, ister zümrenin yada sınıfın olsun, her çeşit dikta yönetimine kesinlikle karşıdır.

Ayrıca İslamiyette yurt toprakları tüm halkın ortak malı olduğu için bir ailenin bu topraklar üzerinde saltanat kurmasını ve halkı, babadan oğula geçen kırallık rejimiyle yönetmesini de asla kabul etmez.

Çünkü İslam dininde hiçbir ferde, hiçbir aileye, hiçbir zümreye ve hiçbir sınıfa imtiyaz yoktur. İslamiyet, zadegan yada hanedan sınıfı, ağa yada patron sınıfı da tanımamakta, tüm halkı kardeş ve de eşit kabul etmektedir.

İslamiyette egemenlik tüm halkındır ve halk kendi oyuyla seçip yönetimin başına getirdiği devlet başkanı eliyle bu egemenliğini kullanır. Bu devlet başkanına İslamiyette Halife denilmiştir. O halde Halife hükümet eden, bir yandan Hazreti Muhammed'e halef olup öbür yandan halktan aldığı yetkiyle halkın vekili olan ve halk adına halkı yöneten sorumlu bir devlet başkanıdır.

Demokratik düzenlerde halkın fonksiyonu yalnız devlet başkanını yada yasama ve yürütme organlarını seçmekle kalmaz, aynı zamanda halkın denetim fonksiyonu da vardır. Halk bu denetimini muhalif partiler, basın, sendika gibi kuruluşlar aracılığıyla yapar.

İslamiyetin getirdiği demokratik devlet düzeninde de halk yalnız Halifeyi seçmekle kalmamış, aynı zamanda Halifenin yürütmeyle ilgili işlerini ve kararlarını da denetlemiştir. Yalnız bunu, o zaman örgütlenmiş bir muhalefet yada basın gibi halkın sesini duyuracak bir organ bulunmadığı için, halk bizzat yapmıştır. Halkın Halifeyi ve icraatını denetlemesi demokratik cumhuriyet düzeninin tabii ve gerekli bir unsuru olarak kabul edilmiş, halkın bu görevini yapması bizzat Halifeler tarafından istenmiştir.

Örneğin Hazreti Muhammed'in vefatından sonra halkın oyuyla devlet başkanlığı görevine seçilen Hazreti Ebu Bekir ertesi günü, toplantı yeri olan camide toplanan halka şöyle seslenmiştir:

«*Ey halk! Sizin en iyiniz olmadığım halde başınıza geçmiş bulunuyorum. Görevimi iyi yaparsam bana yardım edin, görevimi kötü yaparsam beni doğrultunuz. Doğruluk emanet, yalancılık hiyanettir. İçinizdeki zayıf, ben Allahın izniyle onun hakkını alıncaya kadar benim gözümde güçlüdür. İçinizdeki güçlü de, ben Allahın izniyle ondan başkasının hakkını alıncaya kadar benim gözümde zayıftır.*»[21]

Hazreti Ömer de Halifeliği sırasında bir gün camide toplanan halka şöyle diyor: «*Bende eğrilik görürseniz beni doğrultun.*» Sıradan bir adam da bu söze şu karşılığı veriyor: «*Eğer sende eğrilik görseydik o eğriliğini keskin kılıçlarımızla doğrultacaktık.*» Halife bu sade vatandaşın bu mert sözü üzerine şöyle diyor: «*Allaha şükürler olsun*

(21) İslâm Tarihi, Sadr-ı İslâm, C. 6, S. 51.

ki, Ömer'in yurttaşları arasında, kendisini keskin kılıcıyla doğrultacak adamlar vardır.»[22]

■ *Dört Halifenin Seçilişi*

Şimdi İslamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzenini daha somut bir biçimde göstermek için Hazreti Muhammed'in vefatından sonraki otuz yıllık dönemde devlet başkanlığına getirilen dört halifenin seçilişini kısaca gözden geçirelim:

Hazreti Muhammed vefat ettiği gün halk Medine'de Sâideoğulları alanında toplanarak devlet başkanlığına kimin getirilmesi gerektiğini tartışmaya başladı. Hazreti Muhammed'le birlikte Mekke'den Medine'ye göç etmiş olan Muhacir (Göçmen)lerle Medine'nin yerli halkı olan Ensar (yardımcılar), bu seçimin iki büyük grubunu teşkil ediyorlardı. Her grup devlet başkanının kendilerinden seçilmesi gerektiğini öne sürüyor ve görüşünün doğruluğunu ispat etmeye çalışıyordu. Her grup adına konuşan sözcüler bugünkü seçim kampanyalarındaki konuşmalara benzer ama sövgüsüz ve hakaretsiz olarak tabii-konuşmalar yapıyordu. Ayrıca Medine'liler arasında da ikilik vardı. Çünkü Medine'nin eskiden beri iki güçlü kabilesi olan Evs ve Hazrec arasında rekabet vardı ve bunların her biri Halifenin karşı kabileden seçilmesine karşıydı. Yapılan uzun tartışmalar sonunda Hazreti Ebu Bekir oybirliğiyle seçildi.

Hazreti Ebu Bekir vefat etmeden az önce, kendisinden sonra Hazreti Ömer'in devlet başkanlığına getirilmesini halka tavsiye etti.

(22) El-Adaletül-içtimaiyyetu Fi'l-islâm, S. 164. Yazan: Seyyid Kutub. Kahire, 1958 (Arapça).

Fakat bu tavsiye bir tayin değildi ve bağlayıcı bir nitelik taşımıyordu. Halk ona uyup uymamakta tamamen serbestti.

Hazreti Ebu Bekir'in Hazreti Ömer'i tavsiye etmesinin nedeni ise yeni Cumhuriyetin sağlam ve ehil ellere tevdi edilmesi hususundaki titizliğiydi. Zira bu Cumhuriyetin kurucusu ve İslam dininin peygamberi olan Hazreti Muhammed'in vefatı üzerinden henüz iki yıl gibi kısa bir süre geçmişti. Üstelik Hazreti Muhammed'in vefatından sonra bir takım gerici ayaklanmalar başgöstermiş, bazı yalancı peygamberler türemiş, devletin bütünlüğü ve halkın güveni bazı sarsıntılar geçirmişti. Gerçi Hazreti Ebu Bekir bu gerici ayaklanmaları kısa zamanda bastırmış ve güvenliği tekrar sağlayarak devlet otoritesini her tarafa yeniden egemen kılmıştı, ama ne de olsa devrimci devlet düzeninin oturması ve korunması henüz garanti altında değildi. Ve bir yandan halkın sosyal yapısının hâlâ ilkelliğini koruması, öte yandan devrimci cumhuriyet düzenini kendi kişisel yada sınıfsal çıkarı uğrunda yozlaştırmaya fırsat kollayan bir takım ard niyetli oportünist kimselerin pusuda beklemeleri, haklı olarak Birinci Halifeyi endişeye itiyor ve devlet dizginlerinin sağlam ellere bırakılması için uygun gördüğü tedbirleri almak zorunluğunda bırakıyordu.

Ayrıca İslam orduları Suriye, Irak ve Filistin cephelerinde savaşıyorlardı. Onların sevk ve idaresi için de askeri alanda geniş tecrübesi bulunan bir başkomutana ihtiyaç vardı.

Sonra devletin sınırları içine fetihlerle her gün biraz daha fazla toprak katılıyor, bu topraklar üzerindeki çeşitli ırklara ve dinlere mensup, çeşitli diller konuşan ve çeşitli geleneklere alışık halklar yeni devletin vatandaşlığına geçiyor, böylece nüfus gittikçe kalabalıklaşıyor, bu da bir takım yeni meseleler doğuruyordu.

İşte bütün bu problemler ve karmaşık durumlar karşısında Hazreti Ebu Bekir, askeri, siyasi, idari ve adli alanlarda devlet gemisinin, onu gerçek rotasında yürüterek emin kıyılara götürecek bir kaptanın elinde bulunması gerektiğini biliyor ve böyle bir kaptanın ancak Hazreti Ömer olabileceğini, bütün bu işlerin üstesinden gelebileceğini tahmin ederek onun seçilmesini tavsiye ediyordu. Nitekim Hazreti Ömer'in icraatı, Hazreti Ebu Bekir'in tahmininde yanılmadığını ispat temiştir.

Bunlardan birkaç örnek verelim:

Mısır Valisi Amr bin As'ın oğlu Muhammed, Mısırlı bir kıptinin atı atını geçti diye adamı kırbaçlıyor. Adam da durumu Hazreti Ömer'e şikayet ediyor. Bunun üzerine Halife, Muhammed'i, babası Valiyle birlikte, Medine'ye çağırıyor ve herkesin gözü önünde Muhammed'i adama kırbaçlatıyor, sonra da Vali'yi azarlıyarak şu ünlü sözünü söylüyor: «*Analarından özgür doğan insanları siz ne zamandan beri köleleştirdiniz?*»[23]

«Hazreti Ömer'in hükümet dönemini ayıran başlıca niteliklerden biri onun karşısında şah ile köle, asilzade ile sıradan adam, hısım ile yabancı insanların ayırımsız aynı muamele görmeleridir.

«Cebele bin Eyhem, Suriye'de büyük nüfuz sahibi olanlardandı, sonradan müslümanlığı kabul ederek Mekke'ye gelmişti. Tavaf esnasında nasılsa adamın biri Cebele'nin eteğine basmış, Cebele adama bir tokat atmış ve aynı karşılığı görmüştü. Bundan sinirlenerek Hazreti Ömer'e şikayette bulunmuş, Hazreti Ömer şikayeti dinledikten sonra şu cevabı vermişti:

«— Ektiğinizi biçmişsiniz.

«Cebele bu cevaptan hayret etmiş ve mevkiinin gereği olarak kendisine böyle bir muamelede bulunan adamın

(23) Tahte Rayetil-İslâm, S. 92. Yazan : Dr. Ahmed El-Huni. Kahire, 1965 (Arapça).

idamla cezalandırılması gerektiğini söylemiş ve Hazreti Ömer'den şu cevabı almıştı:

«— Cahiliyet zamanında durum dediğiniz gibiydi. Fakat İslamiyet insanlar arasındaki ayırımları kaldırdı.

«Cebele şu karşılığı verdi:

«— İslamiyet soy ve sob farklarını gözönüne almayan bir dinse ben bu dinden vazgeçerim. Sonra Cebele gizlice İstanbul'a kaçmış, fakat Hazreti Ömer onun hatırı için adaleti alçaltmamıştı.»[24]

«Arapların adetlerinden biri, harp zamanında her kabile efradının kendi kabilelerini alkışlamalarıydı. Hazreti Ömer bu adeti yasak etmiş, Dabbe kabilesine mensup biri yasağa aykırı olarak «Yaşasın Dabbe kabilesi» diye bağırdığı zaman onun ödeneğini kesmişti.»[25]

«Hazreti Ömer'in kendine özgü, saygı gören bir makamı yoktu, kendisinin devlet başkanı olduğunu gösterecek ayırıcı bir alameti bulunmazdı. İran ve Bizans elçileri İslam İmparatoru'nu aradıkları zaman onun yamalı elbiselerle Peygamberin Camiinin bir köşesinde oturduğunu görürlerdi... Hazreti Ömer çoğunlukla yamalı elbise giyer, yer üstünde yatardı, aylarca buğday bulamazdı. Fakat bu, onun zahitliğinden, dünyayı terkettiğinden ileri gelmiyordu, hazineden aldığı maaş bu kadarına yetiyordu.»[26]

İşte Hazreti Ömer'in böylesine bir kişiliğe, böylesine bir sorumluluk duygusuna sahip olduğunu bildiği içindir ki, Hazreti Ebu Bekir, kendisinden sonra onun Halifeliğe, yani devlet başkanlığı görevine seçilmesini tavsiye etmiştir. Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu tavsiye bağlayıcı değildi, halk isterse Hazreti Ömer'in yerine başka birini seçebilirdi.

(24) İslâm Tarihi, Sadr-ı İslâm, C. 7, S. 400-401.
(25) Aynı kaynak, C. 7, S. 403.
(26) Aynı kaynak, C. 7, S. 404 ve 414.

Şunu da hemen hatırlatalım ki, Hazreti Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman da üstün değerlere sahip bir zattı ve devlet başkanlığı görevini pekala yapabilecek niteliktcydi. Buna rağmen ne babası tarafından seçilmesi tavsiye edildi, ne de halk böyle bir şey düşündü. Çünkü kendisi seçilseydi, İslamiyetin kurduğu demokratik cumhuriyet düzeni kırallık rejimine dönüşebilir ve babadan oğula geçen iktidar biçimi gelenekleşebilirdi.

Hazreti Ebu Bekir'in vefatından sonra halk onun Hazreti Ömer'in seçilmesi hakkındaki tavsiyesiyle yetinmedi, toplanıp oybirliğiyle Hazreti Ömer'i Halifeliğe, yani devlet başkanlığına seçti. Çünkü böyle olmasaydı ve tavsiyeyle yetinilseydi, bu bir tayin şeklinde anlaşılabilir ve devlet başkanının, halefini seçme yetkisine sahip olduğu zehabına kapılanlar çıkabilirdi. Bu da zamanla gelenek halini alıp, halkoyunun önemli bir faktör olduğu demokratik düzen ortadan kalkabilirdi.

Hazreti Ömer ise, vefatından az önce, altı kişinin adını vererek halka bunlardan birini seçmelerini tavsiye etti. Fakat bu da Hazreti Ebu Bekir'in onun hakkındaki tavsiyesi gibi bağlayıcı bir nitelik taşımıyordu.

Burada özellikle belirtmek istediğimiz nokta şudur: Hazreti Ömer, kendisinden sonra yapılacak seçim için oğlu Abdullah'ın da fikrine başvurulmasını tavsiye etmiş, fakat kendisini aday göstermediği gibi Halife seçilmemesini de sıkı sıkıya tenbih etmiştir. Bunun nedenini de şöyle açıklamıştır: «*Devlet başkanlığı görevi iyiyse biz ondan nasibimizi aldık, kötüyse Ömer ailesinden bir kişinin ondan hesap vermesi yeter.*»[27]

Fakat Hazreti Ömer'in düşüncesi çok daha derin, çok daha kapsamlı ve uzun vadeye dayanıyordu. O, oğlunun halife seçilmesi halinde bunun gelenekleşeceğinden ve cumhuriyet düzeninin zamanla kırallık rejimine dönüşece-

(27) El-Adaletül-İçtimaiyyetu Fil-İslâm, S. 186.

ğinden, iktidarın halkın oyuna başvurulmadan babadan oğula geçen bir şahsi miras haline geleceğinden endişe ediyordu. Oysa kendisi de selefi gibi bu düzenin korunması ve sürdürülmesi gerektiğine tam anlamıyla inanmıştı, buna son derece bağlıydı. O zamana kadar titizlikle korudukları genç cumhuriyetin, iyi niyetle de olsa atılacak yanlış bir adımla ortadan kaldırılabileceği ihtimali onu oğlunun seçilmemesi için tenbihte bulunmaya zorlamıştı.

Hazreti Ömer'in vefatından sonra kendisinin gösterdiği altı adaydan Hazreti Osman, iki günlük bir tartışma sonucunda yine halk tarafından oybirliğiyle seçilmiştir.

■ *Emeviler Cumhuriyeti Ortadan Kaldırmaya Hazırlanıyorlar*

Hazreti Osman'dan sonraki Halife Hazreti Ali zamanında Emevi ailesinin silahlı isyan şeklinde belirecek ve sonunda cumhuriyet düzenini yıkmakla sonuçlanacak olan hareketinin tohumları Hazreti Osman zamanında atıldı. Şöyle ki:

Sömürücü sınıf ve zümreler, çıkarlarına karşı, sömürü düzenlerine karşı başlayan devrimci hareketleri her zaman ve her yerde bastırıp ortadan kaldırmaya uğraşırlar. Bu uğurda yapmıyacakları iş yoktur. Para harcarlar, türlü dolaplar çevirirler, din istismarına başvururlar. Bütün bunlar işe yaramazsa silaha sarılıp zorbalıkla ve kaba kuvvetle devrimci akımı ve hareketi yoketmeye çalışırlar. Kimi yerlerde bu yoldan geçici başarıya da ulaşırlar. Ama bazı yerlerde silahlı direnme de işe yaramaz ve yıkılmaya mahkum tutucu düzen, sürecini tamamlamış

sömürücü rejim mekanizmasını yöneten despotların tüm uğraşılarına rağmen çöker ve devrimci hareket başarıya ulaşır.

Devrimci hareketin yönetici kadrosunun çok uyanık olmaları gereken önemli ve nazik dönemlerden biri de işte bu başarıya ulaşma dönemidir. Çünkü o zaman sömürücü sınıf ve zümreler yeni düzenin içinde de çıkarlarını sürdürmek ve bunu mümkün kılmak için devrimi yozlaştırıp devrimin getireceği düzeni kendi çıkarları doğrultusunda kanalize etme çarelerini ararlar. Bunun için gerekirse gerçek yüzlerini gizleyip devrimci gözükürler ve devrimcilerin safına da katılırlar. Oyunlarını sahneye koymak için sinsi sinsi çalışırlar, elverişli ortamı beklerler. Bunun için türlü numaralara başvurmakta, ikiyüzlü bir politika izlemekte hiç sakınca görmezler, devrimcilerin güvenini kazanmak için onlardan daha çok devrimci kesilmesini de bilirler.

Ve devrim çarkının biraz yavaşladığını gördükleri anda hemen ileri atılıp o çarkı ellerine geçirirler, derhal oyunlarını sahneye koyup devrimci düzeni kendi kişisel ve sınıfsal çıkarları doğrultusunda kanalize ederler. Bu uğurda da her çareye başvururlar. Devrimi daha iyi ve daha kolay yozlaştırabilmek için yine devrimci gözükmekte devam ederler, görünüşte devrim uğrunda, gerçekte ise çıkarları uğrunda gerekirse kan dökerler, kardeşi kardeşe saldırtırlar, her türlü ahlak kurallarını yüzsüzce çiğnemekten hiç çekinmezler.

İşte Emevi ailesi de böyle yaptı. İslam dinine ilk günden beri karşı çıkan bu kodaman, bu aristokrat aile, Mekke'nin fethine kadar bu devrimci dini ve onun getirdiği devrimci düzeni ortadan kaldırmak için silah dahil her çareye başvurdu. Bütün çabalarının sonuçsuz kaldığını Mekke'nin fethiyle anlayan bu ailenin fertleri, ancak fetih günü müslümanlığı kabul ettiler. Artık devrimin içine gi-

rip kaleyi içinden fethetmekten başka çareleri kalmamıştı. Bunun için fetih günü Hazreti Muhammed'in ilan ettiği genel aftan yararlanıp müslümanlığı kabul ettiler yada kabul ediyor göründüler. Bu davranışlarıyla önce kelleyi kurtardılar, sonra da bu dinin getirdiği düzeni rayından çıkarıp kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda bir raya oturtmak için fırsat kolladılar. Bu amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak elverişli şartların ve ortamın doğmasını beklediler.

Ayrıca hem baştakilerin, hem de halkın güvenini kazanmak için ne gerekirse yaptılar. Çünkü ancak bu güven sayesinde devlet yönetiminde bazı önemli kilit noktaları ele geçirebilecekler ve oyunlarını tezgahlayabileceklerdi.

Nitekim Hazreti Ömer'in başkanlığı döneminde bu ailenin şefi olan ve Mekke'nin fethedildiği güne kadar İslamiyetin en büyük düşmanı olarak bilinen Ebu Süfyan'ın kurnaz politikacı oğlu Muaviye, Şam Valiliğine atandı. Bu atanma, Muaviye'ye ve ailesine ve de temsil ettiği aristokrasiye ileride karşı-devrim hareketini yürütmek için gerekli planları kurma ve hazırlıkları yapma fırsatını veren ilk adımdı. Fakat elverişli ortam henüz doğmuş değildi. Devlet çarkını ele geçirmek ve karşı-devrim hareketine girişmek için bir kişinin vali olması yetmiyordu. Beklemek ve daha çok kilit noktaları ele geçirmek gerekiyordu.

İşte Hazreti Osman'ın Halife seçilmesi, Emevi ailesi ve Mekke aristokrasisi için beklenen güneşin doğması demekti. Çünkü Hazreti Osman hem Emevi ailesine mensuptu, hem de çok yaşlıydı. Onun yaşlılığından ve bu yaşlılığın verdiği saflıktan, samimiyetten yararlanıp devlet yönetiminde ve bu yönetimin kilit noktalarında artık fiili bir ağırlık olabilirlerdi Emeviler.

Nitekim oldular. Hazreti Osman'ın müsteşarlığına

getirilen Mervan, yavaş yavaş kendi adamlarını valiliklere getirtti, ailesine mensup kimselere bol miktarda devlet hazinesinden paralar verdi. Hazreti Osman da buna göz yumuyordu, hatta buna itiraz edenlere de «Akrabalarıma yardım yapmıyacaksam, niçin Halife oldum?» cevabını veriyordu.

Halife olmakla devlet malını istediği gibi harcıyabilmek ve devlet hazinesinden akrabalarına istediği kadar yardım yapabilmek yetkisine sahip olduğunu sanıyordu. Onun bu tutumundan yararlanmasını bilen akrabaları, devlet yönetimini her gün biraz daha fazla ele geçiriyorlardı. Merkezde işleri yöneten Mervan'dan başka birçokları da vali olarak taşrada yönetimin başına geçmişti. Bu valilerin en nüfuzlusu Muaviye'ydi. Osman zamanında Muaviye'ye Şam'dan başka bütün Suriye ve Filistin'in yönetimi de verilmişti. Artık orada başına buyruk hareket edebilme imkanına kavuşan Muaviye, aynı zamanda yönetimindeki bölgelerde bulunan askeri birliklerin komutasını da elinde tutuyordu. Böylece Muaviye, ileride Hazreti Ali'ye karşı isyan etmesini kolaylaştıracak güce sahip olmuştu.

Hazreti Osman, kendi ailesinden başka, diğer Mekke'lilere de birtakım imtiyazlar verdi. Örneğin Hazreti Ebu Bekir ve Hazreti Ömer zamanında Mekke'lilerin yeni fethedilen bölgelere gitmesi yasaklanmıştı. Çünkü onlar bu yeni bölgelerde yatırım yapıp aşırı kazanç elde edebilirler ve bu durum giderek onları yine imtiyazlı bir sınıf haline getirebilirdi. Yeni fethedilen bölgeler, ticaretin ve tefeciliğin çemberinden geçmiş olan Kureyş kabilesinin eski imtiyazlı kişileri ve dolayısıyla Mekke'nin eski sömürücü aristokrat sınıfı için çok bereketli bir pazar durumundaydı. Oysa İslamiyet bunların tüm imtiyazlarını ellerinden almış ve kendilerini halkın tepesinden indirerek halkın arasına katmış, sıradan birer vatandaş

yapmıştı. Ve bunların artık yeni kurulan toplum düzeni içerisinde eriyip halk kitlelerine karışmaları, halklaşmaları gerekiyordu. İşte bu düşünceden hareket eden Birinci ve İkinci Halife, yeni bölgelere gidip yerleşmelerini ve oralarda ticaret yapmalarını yasaklamışlardı.

Fakat Hazreti Osman bu yasağı kaldırdı. Bunun sonucunda bunlar kısa zamanda güçlendiler ve nüfuzlarını artırdılar. Bu durum, Prof. Seyyid Kutub'un deyimiyle, «*Büyük bir şer doğurdu ve İslam toplumunda büyük mali ve sosyal ayrıcalıklara yolaçtı. Ayrıca boş bir aristokrat sınıf meydana getirdi. Bu sınıf çalışıp kazanmadan her taraftan kazanç elde ediyordu.*»[28]

Bunlar son derece bolluk içinde yaşamaya başladılar. Bunu gören bazı uyanık müslümanlar, bu durumun İslamiyete uygun olmadığını söylüyorlardı. Bunların başında Hazreti Muhammed'in sahabelerinden olan Ebu Zer vardı. Ebu Zer, Hazreti Osman'ın politikasını her yerde şiddetle eleştiriyor ve şöyle diyordu: «*Bazı davranışlar çıktı ki, ben bunları tanımıyorum. Vallahi bunlar Allahın kitabında ve Peygamberin gidişinde yoktur. Ben hakkın söndürülmekte olduğu ve haksızlığın diriltilmekte olduğunu görüyorum.*»[29] Bu ve buna benzer sözler, Ebu Zer'in Medine'den sürülmesine yolaçtı.

Hazreti Osman zamanında Emevilere ve Kureyş kabilesine mensup kimselere verilen imtiyazlar, İslamiyetin ortadan kaldırdığı kabilecilik zihniyetini yeniden hortlattı. Kureyşliler ve özellikle Emeviler, kendilerini imtiyazlı bir sınıf olarak kabul etmeye ve halkı hor görmeye başladılar. O kadar ki, Kûfe Valisi «*Irak Kureyş'in bir bahçesidir*» diyebiliyordu.[30]

İşte Hazreti Osman zamanında Emevilere verilen

---

(28) Aynı kaynak, S. 207.
(29) Aynı kaynak, S. 208.
(30) Emeviler-Abbasiler, S. 11. Yazan : Bahriye Üçok. Ank. 1968.

imtiyazlar, devlet çarkının Emevi ailesinin eline geçmesi, bu aileye mensup kimselerin devlet hazinesinden aşırı ölçüde zengin olmaları ve halkı hor görmeleri, valilerin sorumsuzca davranış ve baskıları ve bütün bunlara Hazreti Osman'ın da göz yumması, hatta destek olması, her tarafta huzursuzluk doğurdu ve ayaklanmalara yolaçtı. Mısır ve Irak'tan hareket eden ihtilalciler Medine üzerine yürüdüler ve orada birleşip Hazreti Osman'ı öldürdüler. Bu konuda Prof. Kutub şöyle diyor:

«Sonunda Osman'a karşı ayaklanma başladı. Bu ayaklanmada hak ve haksızlık, hayır ve şer birbirine karıştı. Fakat İslamiyet açısından meselelere bakan ve İslam ruhuyla meselelerin bilincine varan bir kimse mutlaka şu karara varacaktır ki, genellikle o ayaklanma, Osman'ın, daha açıkçası Mervan'ın ve onun arkasındaki Emevîlerin tutumundan İslam ruhuna ve yönetimine daha yakındı. Osman için şu mazereti buluyoruz: Kötü tesadüfler kendisini Halifeliğe getirdi. Çünkü Emevi topluluğu çevresinde bulunuyordu. Kendisi de seksenine yaklaşmış güçsüz bir ihtiyardı.»[31]

Osman'ın genel tutumu hakkında da Prof. Kutub şunları yazıyor:

«Osman'ın kişiliğinde İslamın ruhunu itham etmemiz güçtür. Fakat onun hatasını affetmemiz de o ölçüde güçtür... Çünkü açıktır ki, Üçüncü Halife'nin mal dağıtımındaki tutumu, müsteşarı Mervan'ın tutumu ve onun görevlerin çoğunu Emevîlere vermesi, bütün bunlar, tarihin gidişini etkileyen birtakım genel durumlar yarattı. Artık mesele bir ferdin rolünden ibaret değildi, ağırlığı ve itici gücü olan birtakım durumlara yol açtı... Osman fiilen Emevî devletini ayakta bırakarak gitti. Bunu, her yerde ve özellikle Şam'da onlara imkan ve islam ruhundan uzak olan Emevîlik ilkelerine ortam hazırlamakla yaptı. Böy-

(31) El-Adaletül-içtimaiyyetu Fil-İslâm, S. 189.

le olmasaydı Muaviye sonradan Halifeye (Hazreti Ali'ye) karşı çıkmak için tehlikeye atılamıyacaktı. Çünkü Muaviye'yi Muaviye yapan, Osman'ın 13 yıllık iktidarıydı. Çünkü bu iktidar onun elinde para gücünü, ordu gücünü ve devlet gücünü toplamıştı.»[32]

■ *Hazreti Ali'nin Halifeliği ve Emevi İsyanının Başlaması*

Hazreti Osman'dan sonra devlet başkanlığı görevine yine halkın oyuyla Hazreti Ali seçildi. Dürüstlüğün ve adaletin bir canlı örneği olan Hazreti Ali, selefi zamanında yapılan yolsuzluklara ve Emevi ailesinin kurduğu fiili saltanata göz yumamazdı. Aile saltanatına son verecekti, bozulan adalet mekanizmasını tekrar eski rayına oturtacaktı, adam kayırılmasını yokedecekti, mideci kimselerin devlet hazinesinden ve halkın malından topladıkları servetleri tekrar hazineye ve gerçek sahibi olan halka geri verecekti. Seçildiği gün halka şöyle hitabetti Hazreti Ali:

«Ey halk! Ben ancak sizlerden olan bir insanım. Sizin haklarınız benim de haklarımdır, sizin yükümlü olduğunuz ödevlerle ben de yükümlüyüm. Ben sizi peygamberinizin izine çağırıyorum. Ve emrolunduğum şeyleri yaparım. Bilin ki, Osman'ın verdiği her toprak parçası, Allahın malından verdiği her mal hazineye geri verilecektir. Çünkü hiçbir şey hakkı iptal edemez. Eğer kendisinin hazineden kadınlarla evlendiğini, cariyelere sahip olduğunu ve ülkelere mal dağıttığını görseydim onları da geri alacaktım. Çünkü adalette genişlik vardır. Haktan canı sıkılan kimsenin, haksızlıktan daha çok canı sıkılır.

«Ey halk! Dünya nimetlerine dalıp topraklara sahip

(32) Aynı kaynak, S. 187, 190, 191.

olan, nehirler açan, atlara binen ve zarif köleler edinen bazılarınızı, içine daldıkları durumdan alıkoyduğum ve kendilerinin de bildiği haklarına döndürdüğüm zaman 'Ebu Talib'in oğlu bizi haklarımızdan yoksun bıraktı' demesinler. Biliniz ki, Peygamberin arkadaşlarından biri bu arkadaşlıktan dolayı başkasından üstün olduğunu sanıyorsa üstünlük yarın Allah katında belli olur; onun sevabı da, ödülü de ona aittir.

«Biliniz ki, Allaha ve Peygamberine uyan, kurallarımızı kabul eden, dinimize giren ve kıblemize dönen herkes, İslamiyetin tanıdığı hakların ve sınırların kapsamına girer. Çünkü sizler Allahın kullarısınız, mal da Allahın malıdır ve aranızda eşit olarak bölüşülecektir; bu malda birinin diğerine üstünlüğü yoktur. Sakınanlar için Allah katında en iyi mükafat vardır.»[33]

Hazreti Ali gibi hak için, adalet için kendini adamış devrimci ve halkçı bir devlet başkanından, başka türlü bir davranış beklenemezdi zaten. Seyyid Kutub'un dediği gibi «Ya Ali Ali olacaktı yada elinden hilafet gidecekti ve hatta bu uğurda hayatını bile verecekti.»[34]

Hazreti Ali'nin İslamiyetin getirdiği düzeni tekrar kuracağını ve devlet çarkını Hazreti Ömer devrindeki gibi yalnız hakkın ve halkın yararı istikametinde işliyecek şekilde yürüteceğini herkes biliyordu. Tabii bunu Emeviler ve onların çevresinde kümelenmiş diğer sömürücü-çıkarcı kimseler de biliyordu.

İşte çıkarlarının tehlikeye düştüğünü ve bundan böyle meydanda diledikleri gibi at oynatamıyacaklarını anlayan bu asalaklar, çıkarları için en büyük engel gördükleri Halifeye karşı harekete geçmenin zamanı geldiğine inandılar ve Emevi ailesinin o sıradaki en nüfuzlu, en kurnaz ve en muhteris adamı olan Şam Valisi Muaviye'nin çev-

(33) Aynı kaynak, S. 193.
(34) Aynı kaynak, S. 194.

resinde kümelenmeye, onun hazırladığı isyan hareketine katılmaya başladılar.

Muaviye'nin isyancıların lideri durumuna geçmesi, yukarıda da belirttiğimiz gibi mensup olduğu ailenin sınıfsal yapısı ve karakteri nedenine dayanıyordu. Bu aile ve onun gibi Mekke'nin diğer eski nüfuzlu tefeci aileleri, son dakikaya kadar İslam dinine karşı savaşmış oldukları halde başarı elde edememişler ve sonunda teslim olmak zorunda kalmışlardı. Fakat yeni dinin getirdiği yeni toplum düzeni içinde erimemişler, tekrar eski nüfuzlarını kazanmak için pusuda fırsat kollamaya koyulmuşlardı.

Hazreti Muhammed'in vefatından sonraki, özellikle Hazreti Ömer zamanındaki dönemde yapılan fetihler ve bu fetihlerin sonucu olarak İslam ülkesinin hızla genişlemesi, ganimetlerden meydana gelen bitmez tükenmez servetler ve bütün bunların sonucu olarak da İslam devletinin başına geçen Halifenin büyük bir kudrete sahip duruma gelmesi; evet bütün bunlar Emevi ailesinin ihtirasını alevlendiriyor, iştahını kabartıyordu. Çünkü artık nüfuzlu olmak demek, Mekke'nin ve dolaylarının birkaç bin, yada birkaç yüzbin insanına ve dar bir toprak parçasına hükmetmek demek değildi. Yeni şartların doğurduğu bu durumda nüfuzlu olmak, lider olmak, baş olmak, Kuzey Afrika'dan İran'a kadar olan uçsuz bucaksız bir geniş toprağa ve bu toprak üzerinde yaşıyan milyonlarca insanın kaderine hakim olmak demekti. Artık baş olan kimse bir kabile şefi değil, kudretli bir imparator olacaktı. Ve tabii yeni fetihlerle toplanan muazzam servete de konacaktı.

İşte bütün bunlar, Emevileri ve diğer çıkarcı kişileri harekete geçirdi. Hayallerini gerçekleştirmek için devleti ele geçirmenin zamanı geldiğine ve Hazreti Osman'ın öldürülmesiyle elverişli ortamın doğduğuna inandılar.

Sonunda isyan Şam'da patladı. Hazreti Ali isyanı

bastırmak için Irak'a gitti. Hükümet kuvvetleriyle asiler arasında yapılan çarpışmalar, tam devrimci cumhuriyetin ve onun başındaki meşru Halifenin zaferiyle sonuçlanmak üzereyken, cumhuriyet ve devrimi ortadan kaldırmayı amaç edinen asiler, mızraklarının uçlarına Kur'an sayfalarını takarak Halife'nin askerlerini durdurmayı becerdiler, arkasından da iki taraf arasında görüşme teklifinde bulundular. Muaviye'nin ve temsilcisinin politik oyunları bu görüşmeleri de sonuçsuz bırakınca Halife Kûfe'ye çekildi ve isyanı bastırma işini ileriye bıraktı. Fakat bu sırada İbni Mülcem adlı bir gerici tarafından haince şehit edilerek hayata gözlerini yumdu.

■ *Hilafet Kaldırılıyor*

Hazreti Ali'nin vefatı üzerine, Şam Valisi Muaviye silah zoruyla egemenliğini her tarafa yaydı ve kısa zamanda bütün islam ülkesini zorla ele geçirerek kendi kendisini Halife ilan etti.

Hazreti Ali'nin vefatı ve Muaviye'nin silah zoruyla bütün bölgeleri yönetimi altına alarak halkın oyuna başvurmadan kendi kendini devlet başkanı ilan etmesiyle, islam dininin getirmiş olduğu demokratik halkçı cumhuriyet düzeni de son buldu, onun yerinde Emevi ailesinin despot ve kanlı krallığı kuruldu. O halde Hilafet, yani demokratik cumhuriyet düzenindeki halkın oyuyla devlet başkanlığının seçilmesi kuralı da böylece ortadan kalkmış oldu.

Birçok kimseler Hilafetin Osmanlı padişahının sonuncusuna kadar sürdüğünü ve 3 Mart 1924 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafında kaldırıldığını sanıyorlar. Oysa Hilafet 1924 yılında Türkiye Büyük Millet

Meclisi tarafından değil, 662 yılında ilk Emevi Hükümdarı Muaviye tarafından fiilen ve hukuken kaldırılmıştır. İleride bu konuya yine değineceğiz.

Şimdi Muaviye'nin bazı davranışlarıyla onun Hilafeti nasıl kaldırdığını gözden geçirelim kısaca:

Muaviye iktidarı ele aldıktan sonra Kûfe halkına şöyle sesleniyordu:

«Ey Kûfe halkı! Ben namaz, zekat ve hac için mi size karşı savaştım? Sizin namaz kıldığınızı, zekat verdiğinizi ve hacca gittiğinizi biliyordum. Fakat ben size hükmetmek ve baş eğdirmek için size karşı savaştım. Siz istemediğiniz halde Allah bu dileğimi bana verdi. Biliniz ki, bu fitnede dökülen bütün kanlar ve ziyan olan bütün mallar heder olmuştur. Kabul ettiğim bütün şartlar da şu iki ayağımın altındadır.»[35]

Hükmetmek ve boyun eğdirmek... İşte Muaviye'nin kendi diliyle ifade ettiği amacı... Ve buna rağmen kendi kendine Halife demiştir, zorla dedirtmiştir.

Medine halkına da şöyle diyordu Muaviye:

«Vallahi ben bu işi sizin beni seveceğinizi, yada başkanlığıma sevineceğinizi bilerek almadım. Fakat ben sizi şu kılıcımla zorlayarak bu görevi aldım. Gönlüm, size karşı Ebu Bekir ve Ömer'inki gibi davranmamı istedi; ama ben ondan şiddetle nefret ettim. Osman'ın izinde yürümek istedim; onu da gönlüm kabul etmedi. Onun üzerine sizin de, benim de çıkarımız bulunan bir yola koyuldum. Bu da birlikte yemek ve içmektir. Siz beni en iyiniz olarak kabul etmeseniz bile, ben başkanlık görevinde sizin için en iyisiyim.»[36]

Muaviye'nin bu sözleri bir Halifenin değil, kılıç zoruyla ve kanla ülkeler fetheden zorba kıralların ve dikta-

(35) Aynı kaynak, S. 199.
(36) Aynı kaynak, S. 199-200.

törlerin, halkın onurunu çiğnemek için söyledikleri sözlerdir.

Oysa Ebu Bekir «*Görevimi yaparsam bana yardım edin, hataya düşersem beni doğrultun,*» demişti. Ömer de «*Bende eğrilik görürseniz beni doğrultun,*» diye seslenmişti Medine halkına. Ve bunların hiçbiri, çıkardan, kılıç zoruyla işbaşına gelmekten, hükmetmek arzusundan bahsetmemişlerdi. Onların titizlikle bağlı bulundukları ve korudukları demokratik cumhuriyet düzenini kaba kuvvetle yıkıp onun yerine bir dikta yönetimi kuran Muaviye, sonunda bunu da krallık biçimine dönüştürerek islam dinine ve onun getirdiği Hilafet müessesesine son darbeyi vurdu. Şöyle ki:

■ *Krallığın Kuruluşu*

Muaviye halkın oyuna başvurmak gereğini dahi duymadan kendi kendini zorla ve birtakım entrikalarla halife ilan etmekle yetinmemiş, oğlu Yezid'i de veliaht tayin ederek hem halka, hem demokratik cumhuriyete en ağır darbeyi indirmekten de çekinmemiştir. Hatta Yezid'i veliaht tayin etmekle de yetinmemiş, kendisini devlet başkanı olarak kabul etmeleri için de halka baskı yapmıştır. Bu amaçla Muaviye'nin topladığı delegasyonlara, çıkarcı avenesinden biri olan Mukaffa' oğlu Yezid şöyle tehdit savurmuştur:

Muaviye'yi işaret ederek, «Müslümanların başı budur.»

Yezid'i işaret ederek, «O ölürse şu olacaktır.»

«Bunu kabul etmeyenin cezası da -kılıcını göstererek- budur.»

Bunun üzerine Muaviye kendisine «Otur, sen konuşmacıların en iyisisin» demiştir.[37]

(37) Aynı kaynak, S. 180.

Muaviye'nin cumhuriyet düzenini ortadan kaldırmayı amaçlayan bu gayrı hukuki ve gayrı islami davranışına karşı beliren muhalefetin en şiddetlisi Hicaz bölgesinde başgösterdi. Bunu haber alan Muaviye kendi ailesine mensup olan Medine Valisi Mervan'a yazarak halka Yezid'in veliahtlığını kabul ettirmesini istedi. Mervan da halkı camide toplayarak şöyle dedi: «*Mü'minlerin lideri (Muaviye), oğlu Yezid'i başınıza Halife tayin etmeyi uygun görüyor. Bu Ebu Bekir ve Ömer'in yoludur.*» Bunun üzerine Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman kalkarak şu karşılığı verdi: «*Hayır, Kayser ve Kisra'nın yoludur. Ebu Bekir ve Ömer, Halifeliği çocuklarına, yada ailelerinden birine bırakmadılar.*»[38]

Sonra hac amacıyla Hicaz'a giden Muaviye, oradaki muhalefetin öncülüğünü yapan Hazreti Ömer'in oğlu Abdullah'a, Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman'a ve Zübeyir'in oğlu Abdullah'a baskı yaparak Yezid'in veliahtlığını kabul etmelerini sağlamaya çalışmış, Ömer'in oğlu kendisine şöyle demiştir: «*Senden önceki halifelerin de çocukları vardı ve senin oğlun onlarınkinden daha iyi değildir. Onlar, senin oğluna uygun gördüklerini çocuklarına uygun görmediler; fakat müslümanlar için iyi bildikleri yolu seçtiler.*»

Ebu Bekir'in oğlu da şu karşılığı veriyor Muaviye'ye: «*Oğlun için sana vekalet vermemizi istiyorsun. Vallahi biz bunu yapmayız. Sen bu işi ya Şûra olarak müslümanlara geri verirsin, yada biz yeniden sana bırakırız.*»

Zübeyir'in oğlu da şöyle diyor: «*Eğer sen başkanlıktan usandıysan istifa et. Ve oğlunu getir, ona biat edelim. Seninle birlikte oğluna da biat ettiğimiz zaman hanginize itaat edelim? İkinize birden asla biat edilmez.*»[39]

Fakat Muaviye oğlunu veliaht yapmaya ve böylece

(38) Tarihul-Hulefa, S. 169. Yazan : Celalüddin Siyuti. Kahire, 1959 (Arapça).
(39) Aynı kaynak, S. 196-197.

cumhuriyeti ortadan kaldırmaya kesin olarak karar vermişti. Bu kararını mutlaka uygulayacaktı. Bunun için yukarıda adı geçen zatlardan aldığı cevap kendisini hiç etkilemedi ve uyarmadı. Onlarla konuştuktan ve olumsuz cevap aldıktan sonra hemen halkın ileri gelenlerini toplayarak Yezid'i kendisinden sonra hükümdar tanımalarını istedi. Toplantıdakiler buna karşı çıkınca da şöyle bağırdı: «*Allaha andiçerim ki, biriniz burada bana karşı bir söz söylese, kendisine bir tek kelimeyle cevap verilmesine kalmadan kılıç kellesini uçuracaktır.*»[40]

Muaviye'nin, islamı dininin getirdiği cumhuriyet düzenini yıkması, onun yerine kendi ailesinin saltanatını kurması ve ailesinin çevresinde kümelenen sömürücü sınıfın çıkarına hizmet etmesi, bütün düşünür ve bilginlerce şiddetle kınanmıştır. Örneğin Türkiye'de Hilafetçi-Ümmetçi çevrelerce çok tutulan Mısırlı Prof. Seyyid Kutub bu konuda şöyle yazıyor:

«*Emeviler iş başına gelince islam Halifeliği zalim bir krallığa dönüştü. Bu, İslamiyetten değil, İslamiyet ruhunun parlak ışığını söndüren cahiliyet döneminden esinlenmişti.*» Prof., Muaviye'nin ve adamlarının Yezid'i veliaht tayin etmek için yaptıkları baskıyı anlattıktan sonra şöyle diyor: «*Yezid'in krallığı İslamiyetin asla kabul etmiyeceği bu temeller üzerinde kuruldu... Mesele, iktidarın Emevi ailesine geçmesi meselesiydi ki, bu eğilim İslamiyetin kalbine, islam dininin düzenine ve eğilimine vurulan bir darbeydi.*»[41]

Kurduğu düzenin ve oğlunu veliaht tayin etmesinin İslamiyete aykırı olduğunu Muaviye de çok iyi biliyordu. Fakat ihtiras ve aile-sınıf çıkarı onun için İslamiyetten ve İslamiyetin getirdiği demokratik düzenden daha önemliydi. Yaptığı haksızlığı ölümünden önce oğlu Yezid'e

(40) El-Adaletül-içtimaiyyetu Fil-islâm, S. 180.
(41) Aynı kaynak, S. 181.

şöyle itiraf etmiştir: «*Ali'nin oğlu Hasan'a karşı iyi davran. Çünkü biz onun ailesini zorla haklarından ettik.*»[42]

Muaviye oğlu Yezid'i veliaht tayin etmekle yalnız İslamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzenini ortadan kaldırmış olmadı, aynı zamanda, kendisinden sonra cereyan edecek olan kanlı olayların, kin ve düşmanlıkların, kardeş kavgalarının, bölünmelerin zehirli tohumunu da kendi eliyle ekmiş oldu.

Bu zehirli tohumlar Yezid'in, Peygamberin torunu Hazreti Hüseyin'i ve çocuklarını Kerbela'da hunharca ve canavarca öldürmesiyle ilk acı meyvesini verdi. Ondan sonra kanlı olaylar birbirini izledi, düşman kamplara ayrılan halkın arasındaki uçurum gittikçe derinleşti. Bugüne kadar devam eden Sünni-Alevi ikiliği, hemen her zaman Alevi müslümanlara karşı izlenen düşmanca politika ve ağır baskı, Muaviye'nin ailesinin ve sınıfının çıkarını korumak ihtirasıyla demokratik düzene son vermesinin sonuçlarıdır.

■ *Halk Emevilere Karşı Direniyor*

Silah zoruyla kurulan Emevi saltanatı Muaviye zamanında biraz istikrara kavuşmuş gibi gözükmüşse de onun ölümünden ve Yezid'in kıral olmasından hemen sonra bu aldatıcı istikrar tamamen bozulmuş ve halk her tarafta bu haksız, gayrımeşru zorba yönetime karşı direnmeye başlamıştır.

Yezid dönemindeki en önemli direniş, Hicaz ve Irak'ta olmuş. Bu direnişlerin bir bölümü olan ve Medine'de başlayıp Irak'ta Kerbela'da Hazreti Hüseyin'in ve çocuk-

(42) Emeviler-Abbasiler, S. 35.

larının katledilmesiyle sonuçlanan kanlı olay hâlâ dillere destandır.

Bundan başka Medine'de halk Yezid'e karşı ayaklanıyor. Yezid ayaklanmayı bastırmak ve direnişi kırmak için büyük bir ordu gönderiyor. Bu ordu ayaklanmayı bastırdıktan sonra geniş bir katliama girişiyor, bu katliamda Hazreti Muhammed'e arkadaşlık etmiş olan birçok sahabe de öldürülüyor, birçok kadın ve kızın ırzına geçen Yezid'in askerleri şehri yağma ediyorlar.

Yezid'in ordusu Medine'den Mekke üzerine yürüyor. Çünkü Mekke halkı da Yezid yönetimine karşı ayaklanmış ve Zübeyir'in oğlu Abdullah'a biat ederek onu halife ilan etmişti. Ordu Abdullah'ı sığındığı Kabe'de ablukaya aldı ve mancınıklarla Kabe'ye saldırdı; Kabe'nin örtüleri bu mancınıkların ateşiyle yandı.(43)

İşte bütün bu canavarca işleri yapan Yezid de kendi kendine Halife demekten geri durmazdı.

Mekke direnişi henüz devam ederken Yezid öldü. Onun ölümü üzerine Hicaz, Yemen, Irak ve Horasan halkı Zübeyir'in oğlunu Halife tanıdıklarını ilan ettiler. Yalnız Mısır ve Suriye Emevilere bağlı kaldı. Bir süre böyle kaldıktan sonra iş başına gelen Emevi Hükümdarı Abdülmelik, ünlü despot ve tarihe «Zalim» diye geçen Haccac'ın kumandasında 40 bin kişilik bir ordu kurarak Mekke üzerine gönderdi.

Haccac üç aylık bir savaştan sonra Mekke'yi aldı ve Zübeyir'in oğlu Abdullah'ı öldürerek cesedini astı.(44) Kabe'yi de yıkmayı bu arada unutmayan Haccac oradan Medine'ye döndü, uzun süre halkı terör havası içinde demirle ve kanla yönetti, Hazreti Muhammed'in henüz hayatta bulunan arkadaşlarını zincire vurdu, onlara ağır hakaretler yaptı.

(43) Tarihul-Hulefa, S. 209.
(44) Aynı kaynak, S. 212.

Daha sonra bu Zalim Haccac, Irak'taki direnişi kırmakla görevlendirilecek ve yıllarca Irak halkına kan ağlatacaktır. Bütün bu yetkileri kendisine veren adam da, kendi kendine Halife derdi. Hem Hazreti Muhammed'in arkadaşlarını zincire vurmak, onlara hakaret etmek, hem de Hazreti Muhammed'in vekili olmak çok gülünç birşey değil mi? Ve hem kirli ihtiras uğruna, taht uğruna Kabe'nin perdelerini mancınıkla yakmak, Kabe'yi yıkmak, hem de Hazreti Muhammed'in halifesi olmak. Olacak iş mi bu?

Oysa bütün bunları yaptıran Kıral Abdülmelik, daha önce vaktini ibadetle ve Kur'an okumakla geçirirdi. Babasının ölüm haberini aldığı zaman okumakta olduğu Kur'anı kapayıp kaldırmış ve «Senin devrin tamamlandı» demiştir.[45] Çünkü artık taht görünmüştü. İslam dininin temel kitabı olan Kur'anla islam dinine ve Kur'ana tam aykırı düşen taht tabii ki bir arada olamaz. Biri gelince öbürü gider. Ve demek ki, kendilerine Halife diyen ve dedirten despotların Kur'ana ve dine saygısı sırf aldatmacadan ibaretti, halkın gözünü boyama amacını güdüyordu sadece... Ve demek ki, bu saygı taht görününceye kadar sürüyor, ondan sonra ayaklar altına alınıyordu. Bugün de dini iğrenç politik ve ekonomik çıkarlarına alet edenlerin tutumu, anlayışı bu değil midir?

Abdülmelik, Medine ve Mekke ayaklanmalarını bastırdıktan sonra Medine'ye gidiyor ve orada halka şöyle hitabediyor: «*Ben bu milletin dertlerini kılıçtan başka birşeyle tedavi etmem... Vallahi bundan böyle bana Allah korkusunu tavsiye eden her adamın boynunu keseceğim.*»[46]

Bu adam ölmeden az önce oğlu Velid'e şu tavsiyede bulunuyor: «*Haccac'a bak ve ona saygı göster. Çünkü size minberleri hazırlayan odur. O, senin kılıcındır ve sana*

(45) Aynı kaynak, S. 215 ve 217.
(46) Aynı kaynak, S. 218-219.

karşı çıkacak olanın başına inecek pençendir. Sen onun hakkında hiç kimsenin sözünü dinleme. Onun sana olan ihtiyacından çok senin ona ihtiyacın var. Ben ölünce halkı kendine biat etmeye çağır. Başıyla böyle yapan olursa, sen de kılıcınla şöyle yap (Yani kılıcınla başını kes).»[47]

Fakat bütün baskılara ve teröre rağmen halkın direnişi yer yer devam ediyor. Sonunda bu direniş Emevi saltanatının yıkılmasıyla sonuçlanacaktır.

■ *Halktan Kopan Devlet*

Emevi krallığının kuruluşundan sonra İslamiyetin getirdiği devrimci ve halkçı devlet de fiilen ortadan kaldırıldı.

İslamiyetin getirdiği demokratik devlet düzeninde Halifenin halkın oyuyla seçilmesinin yanısıra halk devlet yönetiminde ve alınan kararlarda da fiilen söz sahibiydi. Hazreti Muhammed'in vefatından sonra iş başına getirilen dört Halife zamanında halkın toplantı yeri olan camilerde devlet yönetimiyle ilgili bütün sorunlar açıkça konuşulup tartışılır ve karara bağlanırdı. Fakat Muaviye'nin demokratik cumhuriyet düzenini ortadan kaldırıp Hilafete son vermesinden sonra devlet işlerinin yönetimi de halkın arasından koparılarak saraya götürüldü.

Artık devlet işleri sarayda ve kapalı odalarda planlanır, karara bağlanırdı. Devlet halktan kopmuş ve halkçı niteliğini tamamen yitirmişti. Artık devlet halkı tepeden yöneten ceberrut bir otoriter örgüt ve ezici bir baskı makinası halini almıştı.

Buna paralel olarak kıralların, yöneticilerin ve çevrelerindeki zadegan sınıfının hayatı da değişerek renkli-

(47) Aynı kaynak, S. 220.

leşti. Artık Ebu Bekir ve Ömer gibi camide halkın arasında oturan Halifeler yerine, sarayda cariyeler arasında keyif çatan kırallar ve prensler yönetiyordu devleti. Ve de bunların çoğu sarhoş kafalarla halka hükmediyordu.

Bütün bu davranışları hiç kimse eleştirmeye cesaret edemiyordu. Çünkü halktan söz özgürlüğü hakkı alınmıştı, terörle ve silah zoruyla halk susturulmuştu. «*Emeviler halkın özgürlüğüne düşman olduklarını ispat etmişlerdi. Abdülmelik, emirlerinin eleştirilmesini yasaklamıştı.*»[48]

Emevilerin bu davranışları hakkında Prof. Seyyid Kutub şöyle diyor: «*Bu dinin tabiatındaki gizli kuvvet ve ruhi takatındaki taşkın feyiz olmasaydı Emevîler devri onu ebediyyen ortadan kaldırmaya yeterdi... Daha önce Hazreti Osman'ın inancı Emevîlerin önünde duran bir engeldi. Fakat bu engel yıkıldı ve işte o zaman İslamiyetin belini kıran felaket geldi.*»[49]

Böylesine halktan kopuk olan, halka en ufak bir özgürlük tanımayan, devlet işlerinde halka söz hakkı vermeyen bir idarenin adı ne olursa olsun, Hazreti Muhammed'in kurduğu ve dört Halifenin sürdürdüğü idareyle, o idarenin resmi adı olan Hilafetle uzaktan yakından bir ilgisi yoktur.

Devlet halktan koptuğu, kıralların keyfince yönetildiği ve halkın devlet yönetimi üzerinde kontrol ve denetimi kalmadığı için, halkın malı olan devlet hazinesi de kıralların ve avenelerinin arpalığı haline geldi, onlar için talan ve yağma kaynağı oldu.

Zaman zaman kırallar saraylarının geniş ve göz kamaştırıcı salonlarında altın işlemeli tahtları üzerinde vezirlerinin ve dalkavuklarının methiyeleri arasında boy gösterirlerdi. Bu sıralarda birtakım riyakar ozanlar kırılların huzuruna kabul edilir ve gururlarını okşayıcı şiirler

(48) İslâm Tarihi, Sadr-ı İslâm, C. 7, S. 443.
(49) El-Adaletül-iştimaiyyetu Fil-islâm, S. 194.

terennüm eder, kendilerini göklere çıkarırlardı. Kırallar da devlet hazinesinden bu züğürt ve dalkavuk şairlere binler ve binlerce altın bağış yaparlardı. «Kimin parasını kime ve niçin veriyorsun?» diyen, diyebilen kimse çıkmazdı, çıkamazdı.

Emevilerin devlet hazinesini har vurup harman savurmalarını eleştiren Seyyid Kutub bu konuda şöyle diyor: «*Emevîlerin zamanından beri müslümanların hazinesinin sınırları kaldırıldı. Hazine kırallar, çocukları, aveneleri ve dalkavukları için mubah bir yağma halini aldı. İslam adaletinin temelleri çöktü. Egemen sınıfın eline imtiyazlar, kuyruklarının eline çıkarlar, çevrelerindekilerin eline de vergiler geçti. Hilafet de krallığa, hem de zalim bir krallığa dönüştü... İktidar zalim krallık şekline dönüşünce bütün sınırlar ve kayıtlar ortadan kaldırıldı, hükümdarlar vermekte ve esirgemekte mutlak olarak serbest kaldılar. Müslümanların malları yöneticiler, çocukları, çevreleri ve dalkavukları için sınırsız olarak genişledi. Böylece yöneticiler mali politikalarında nihai olarak İslamiyetin bütün sınırlarından çıkmış oldular.*»[50]

Yukarıdaki satırların Seyyid Kutub'un kaleminden çıkmış olması daha bir önemlidir ve Halife olduklarını iddia eden despot kıralların Hilafetle ilgileri olmadığını daha iyi ispat eder. Çünkü Seyyid Kutub, Türkiye'de ve Orta Doğuda Hilafetçi-Ümmetçi çevrelerin liderlerinden biri durumundaydı ve bu yüzden de onun sözleri kendilerini bağlayıcı niteliktedir.

Emeviler yalnız hazineye tasallut etmekle, yalnız hazineyi yağma etmekle kalmamışlar, aynı zamanda güçsüz ve çaresiz insanların mallarına da el uzatmışlar, halkın mallarını zorla ellerinden alarak çocuklarına ve yakınlarına vermişlerdir.

(50) Aynı kaynak, S. 194 ve 200.

■ *Bir Reformcu Hükümdar ve Sonrası*

Emevi hükümdarlarının en adaletlisi olan Abdulaziz oğlu Ömer iş başına gelince halkı camide toplayarak şöyle hitabetti:

«*Bu adamlar (kendisinden önceki hükümdarları kastediyor) bize, bazı şeyler verdiler. Oysa bizim o şeyleri almamamız, kendilerinin de vermemeleri gerekirdi. Bu işin sorumluluğu bana geçmiş bulunuyor. Bunun hesabını da Allahtan başkası sormaz benden. Ben o şeyleri geri vermeyi kararlaştırdım. Kendimden ve ailemden başladım.*»

Sonra elindeki bütün toprak ve eşyayı hazineye iade etti. Sonra parmağındaki yüzük taşına baktı ve «*Bunu haksız yere Velit bana verdi*» diyerek parmağından çıkarıp hazineye verdi. Ayrıca kendisine hükümdarlar tarafından verilen ne varsa hepsini hazineye iade etti. Sonra karısı Fatma'nın elindeki baha biçilmez bir mücevhere sıra geldi. Bunu Fatma'nın babası Kıral Abdülmelik kızına vermişti. Ömer karısına şöyle dedi: «*Ya mücevherini hazineye geri vereceksin, yada senden ayrılmama razı olacaksın. Çünkü ben bu mücevherle birlikte aynı evde kalmak istemiyorum.*» Bunun üzerine Fatma şöyle karşılık verdi: «Hayır, ben seni ona da ve çok daha fazlasına da tercih ederim.» Ve Ömer böylece mücevheri karısından alıp hazineye gönderdi.

Sonra Emevi ailesinin diğer fertlerine döndü ve hepsinin elindeki haksız ve gayrımeşru yoldan aldıkları malları hazineye, yada sahiplerine geri verdi. Bu sırada Emevi despotlar tarafından malları gaspedilen adamların hepsi gelip durumlarını anlattılar; hepsinin malları kendilerine geri verildi.

Bu arada bir hıristiyan da müracaat ederek Velid oğ-

lu Abbas'ın kendisinden tarlasını aldığını bildirdi ve «*Seni Allahın kitabına uymaya çağırıyorum,*» dedi. Ömer Abbas'ın ifadesini alınca, Abbas şöyle dedi: «Mü'minlerin başı Velid bana verdi bu tarlayı ve bunun için bana yazı da yazdı.» Ömer hıristiyana dönüp ne diyeceğini sorunca, o yine, «Seni Allahın kitabına uymaya çağırıyorum,» dedi. Bunun üzerine Ömer, «*Allahın kitabına uymak Velid'in yazısına uymaktan daha iyidir,*» dedi ve tarlayı Abbas'tan alıp sahibine geri verdi.[51]

Bu olay üzerinde biraz duralım:

Halife olduğunu iddia eden Velid bir insanın, bir vatandaşın, hem de islam devletinin himayesinde bulunduğu için her hakkı garanti altında bulunan bir hıristiyan vatandaşın tarlasını göz kırpmadan elinden alıp oğluna veriyor. Bu gasıp İslamiyetin hangi hükmüne sığar, Kur'anın hangi ayetine ve Hazreti Muhammed'in hangi emrine uygun düşer? Bu bir.

Bu tür gasıp ve yağma suçlarını işliyen despot bir adam nasıl Halife olur, hangi yüzle Peygamber vekili olduğunu iddia edebilir? Bu da iki.

Bugün Türkiye'de ve Ortadoğu'nun diğer ülkelerinde Hilafetin geri gelmesini istiyenlerin bu gibi olaylardan haberleri yok mu ki, Halifeliğin son Osmanlı kalıntısı Abdümecid'e kadar kesintiye uğramadan sürdüğünü ve ondan kaldırıldığını iddia ediyorlar? Bu da üç.

Bir hıristiyan kendisine yapılan haksızlık için hükümdarı Kur'ana uymaya çağırıyor, fakat tarlanın üstünde oturan Abbas, babasının kendisine tarlayı verdiğine dair yazdığı yazıdan bahsediyor, Kur'anın karşısına babasının yazısını çıkarmak istiyor. Bu ne biçim müslümanlıktır? Demek ki, müslüman görünmeleri islam dinini çıkarlarına ve despotluklarına, gasıp ve hırsızlıklarına alet edebilmek içindi. Böylesine çıkarcı ve mideci olan bir güruh hıristi-

(51) Aynı kaynak, S. 195-198.

yanlıkta çıkar bulsaydı hiristiyan olmayacaklarını kim temin edebilirdi? Nitekim Mekke fethine kadar, Mekke halkını sömürmelerine uygun düşen putperestlikte çıkarları olduğu için müslüman olmamışlardı ve müslümanlığa karşı bütün güçleriyle savaşmışlardı. Bu da dört.

Bugün de bazı toprak ağalarının elinde bulunan toprakların «tapu»su vardır. Onların ataları da Osmanlılar zamanında sırtlarını padişahlara dayayarak ve mahalli nüfuzlarından yararlanarak halkın topraklarını ellerine geçirmişler, o zamanki tapu memurlarının kulaklarını çekerek ve kendilerine emir vererek istedikleri yerlerin tapusunu almışlardır. O gün bugün o topraklar, üzerindeki insanlarla birlikte bu beylerin hegemonyası altındadır. Ve söz konusu olduğu zaman da hemen «Tapu»larına cankurtaran simidi gibi sarılmaktadırlar. Bugüne kadar iş başına gelmiş hükümetlerden biri de çıkıp demiyor ki, «Beyler, siz yurt topraklarını nasıl tapularla elinize geçirebilirsiniz? Bu elinizdeki topraklar vatanın birer parçasıdır, vatan ise tüm halkındır, üzerinde yaşayan insanlarındır. Onun gerçek sahibi, sömürdüğünüz, köle hayatı sürdürdüğünüz köylülerdir. Verin bakalım bu toprakları gerçek sahiplerine.»

Bu beylerin elindeki dokunulmaz «Tapu»larla, daha doğrusu «Tabu»larla Abbas'ın elindeki babası tarafından verilmiş yazı arasında ne fark var?

Ömer'den sonra işbaşına gelen Emevi kıralları Ömer'in bütün reformlarını durdurdukları gibi, eski gerici, çıkarcı, despot düzenlerini derhal geri getirdiler; yine yağmaya, gasba, talana başladılar. Hele bunlardan İkinci Velid'in yaptığı rezaletler saymakla bitmeyecek kadar çoktu. Onunki yanında eski Mısır Kıralı Faruk'un rezaletleri hiç kalır. Bu Velid hakkında şunları okuyoruz tarih kitaplarında:

«O ahlaksızdı, içki içerdi, Allahın yasaklarını çiğ-

nerdi. Kabe'nin damında içki içmek için hacca gitmek istedi. Sonra halk ona karşı çıktı ve onu öldürdüler.»[52]

«Ikinci Velid kadınlar, şarkıcılar ve şairler arasında zevk ve eğlence içinde yaşamaya devam etti. Kendisi gece gündüz içiyordu. Bir gün kendisine gelip yaptıklarının Halifelik şerefiyle bağdaşmıyacağını söyleyen bir mabeyinciyi yere yatırıp ağzına bir boruyla ölünceye kadar şarap akıttırmıştı. Bu sefih hayatın yanısıra mukaddesata karşı en küçük bir saygı duygusuna sahip değildi. Bir gün 14. Surenin 'Her ceberrut inatçı aldanmıştır' diyen ayetini okurken Kur'anı karşısına diktirmiş ve attığı oklarla kutsal kitabı delik deşik etmiş ve şu anlamda bir beyit okumuştu: 'Ceberrut ve inatçı insanı tehdit ediyorsun. İşte o ceberrut ve inatçı insan benim. Kıyamet gününde Tanrının huzuruna gittiğinde ona de ki: beni böyle parçalayan Velid'ti.' Ayrıca onun İslamiyetten çıktığını bildiren kayıtlar da vardır. Hatta bir gün güzel bir cariyesine Hilafet elbiselerini giydirerek camie imamlık yapmaya göndermiştir.»[53]

İşte Halife denilen kişilerden bazılarının kişilikleri buydu. Böyle maskara kimselerin Halife olmalarına, Hazreti Muhammed'in vekili sayılmalarına imkan var mı?

Fakat Emeviler bütün bu yaptıklarına, ahlaksızlık ve yolsuzluklarına, gasıp ve yağmalarına, cinayet ve katliamlarına, zalim ve despot krallık yönetimlerine rağmen yine de kendilerine Halife ünvanını yakıştırmaktan geri durmuyorlardı. Halifelikle en ufak bir ilgileri olmadığı ve iktidarlara babadan oğula geçen zalim krallık olduğu halde, kendilerine Halife derlerdi. Bunun nedeni gayet basittir: Çünkü onlar kanla kurdukları gayrımeşru saltanatlarını halkın gözünde meşru bir iktidar biçiminde göstermeye çalışıyorlardı. Bunun için de meşru devlet başkanlarının

(52) Tarihul-Hulefa, S. 250.
(53) Emeviler-Abbasiler, S. 70.

unvanı olan Halife unvanını kullanmaya politik gayelerle başvurmuşlardır. İktidarlarını sürdürmek ve bunu halkın gözünde meşru göstermek istiyen kırallar fiilen ortadan kaldırdıkları Hilafetin parlak adından yararlanıp onu iktidarlarının sürdürülmesine alet etmişler ve kendilerine Halife unvanını yakıştırmaktan geri durmamışlardır. Oysa Hilafet denilen meşru devlet başkanlığı ve onun temsil ettiği demokratik cumhuriyet düzeni çoktan ortadan kaldırılmıştı.

Emeviler bütün haksızlıklarına bir de ırkçılığı eklemişlerdi. Kendilerinin soyundan olmayan müslüman halkları daima hor görüyor, baskı altında tutuyorlardı. Bu konuda Doç. Bahriye Üçok şunları yazıyor:

«Araplık taassubu açıkça görülmeye başlamıştı. Yabancı ırk ve uluslardan olan dindaşlarına karşı kitap ve sünnete uymayı akıllarına getirmeyen Emevîler zamanında Arapların siyasal ve hukuki baskısı son haddine varmıştır. İşte birden bire çok genişleyen Emevî imparatorluğu zamanında Allahın ve Peygamberin eşitlik emirlerine rağmen Araptan başka müsliimanlar asla Araplarla eşit sayılmıyor, tersine onların kölesi gibi kabul ediliyorlardı. O derece Arap asabiyetiyle hareket ediliyordu ki, Arap olmayan bir anadan doğan bir prens tahta geçemiyor, Araptan gayrısı ile bir Arap evlenemiyor ve Arap Araptan gayrı bir kimseyle dolaşamıyordu.»[54]

■ *Emevi Devletinin Yıkılışı*

Emevi devleti silah zoruyla bir sürü çelişkiler üzerinde kurulmuş, halka zorla kabul ettirilmiş gerici, çıkarcı ve diktacı bir devlet düzeniydi.

Bunun için rüzgar eken Emeviler sonunda fırtına

(54) Aynı kaynak, S. 51.

biçtiler, kanla kurdukları saltanatları kanlı bir biçimde yıkılıp darmadağın oldu.

Bu haksız ve zalim kırallık bütün zorbalıklarına, bütün yıldırmalarına ve sürdürdükleri terör havasına rağmen ancak 90 yıl ayakta durabildi. Çünkü karşılarında oluşan hoşnutsukluk gittikçe yoğunlaştı ve ansızın Horasan'da patlak verip hızla gelişti.

Ayaklananların başında Horasanlı Ebu Müslüm vardı. İhtilalciler kısa zamanda Horasan ve Irak'ı işgal edip Emevi ordusunu yenilgiye uğrattılar ve Şam'a yürüdüler. Emevi devleti, herkese kan kusturan, insanların kelleleri üstünde kurulan o azametli Emevi devleti yıkılıyordu artık. Halka dayanmadığı ve halka karşı olduğu için bir darbeyle sırça köşk misali çöküveren bu şa'şaalı devletin ne denli kof olduğu böylece gözler önüne serildi. Yenildi bu devlet, hem de inanılmıyacak bir yenilgiye uğradı. Başındaki son Emevi kıralı Mervan El-Himar (Eşek Mervan) yenilgiye uğrayınca sonunun fena olacağını anlayarak Mısır'a kaçtı. Artık devleti filan düşündüğü yoktu. Gece bekçileri tarafından görülen ve kovalanmaya başlanan bir korkak hırsızın, çaldığı malları da bırakarak canını kurtarmak için kaçmaya başlaması gibi Eşek Mervan da artık kellesini düşünüyor ve onu kurtarmak için kaçıyordu.

Fakat kurtaramadı kellesini. Mısır'da kendisini yakalayan ihtilalciler çok değer verdiği ve kurtarmaya çalıştığı o kelleyi bir kılıç darbesiyle iğrenç gövdesinden ayırdılar.

Bu, despot idarelerin başında oturan her diktatörün tabii sonucudur. Tarih buna benzer sayısız kanlı sahneler sergiliyor gözlerimizin önünde. Eşek Mervan'dan XVI. Lui'ye, Çar II. Nikola'dan Mussolini'ye, ve Nuri Said'e kadar her despotun, halkı demir ve kanla yönetmek sevdasına düşen her diktatörün hayatı böyle kanlı sahnelerle son bulmuştur. Bütün bunlar o tip yönetim-

lerin sonuna kadar yaşıyamıyacağını ispat eden kanlı ve canlı kanıtlardır. Ama yine de bunlardan ibret almayanlar vardır.

■ *Abbasi Devletinin Kuruluşu*

Horasanlı Ebu Müslüm'ün kumandası altında ayaklananlar Emevi saltanatını kanla boğduktan sonra devletin başına Hazreti Muhammed'in amcası Abbas'ın soyundan olan Ebül-Abbas El-Seffah'ı (Kan dökücü) getirdiler, başkenti de Şam'dan Bağdat'a naklettiler.

Bu Ebül-Abbas da halkın oyuna başvurmadan tahta kurulan bir kıral olduğu halde kendi kendini Halife ilan etmeyi unutmadı. Çünkü o da, iktidarının meşru görünebilmesinin ancak bu şekilde mümkün olabileceğini biliyordu. Gerçekte ise Halifelikle en ufak bir ilgisi yoktu. Döktüğü kanlarla «Kan dökücü» lakabını alması da bunu açıkça göstermektedir. O kadar ki, iktidara gelişinden iki yıl sonra, kendisini iktidara getiren kumandanı ve silah arkadaşı Ebu Müslüm'ü dahi öldürmekten çekinmedi.

Abbasilerin kurduğu devlet de yine Emevilerinki gibi kırallıktı. Bu rejimde de yine iktidar babadan oğula geçiyordu. İslamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzenini geri getirmek, onu tekrar canlandırmak Abbasi zadeganlarının da işine ve çıkarına elvermiyordu. Çünkü onların amacı Emevilerin kurmuş olduğu aile diktatoryasını yıkıp onun yerine kendi ailelerinin diktatoryasını kurmaktı. Ayaklananların amacı ne olursa olsun, Abbasi ailesinin düşüncesi ve amacı buydu. Nitekim bütün yaptıkları da bundan ibaret kaldı. Tıpkı bugün Latin Amerika ülkelerinde yapılan darbelerle bir diktatörün yı-

kılıp yerine başka bir diktatörün geçmesi gibi... Halkı düşünen, halkın fikrini soran yoktu.

Abbasiler zamanında da devlet halktan kopuk niteliğini koruyordu. Devletin bütün işleri tıpkı Emeviler zamanında olduğu gibi yine sarayda ve kapalı odalarda planlanıp kararlaştırılıyordu.

Hükümdarların ve çevrelerindekilerin hayatı da Emevilerinkinden kat kat renklileşti. Hele renkli gece eğlenceleri, sazlı rakılı alemler, cariyeli sefahet sahneleri Binbir Gece Masalı olarak dillere destan oldu, tarihlere geçti. Abbasi hükümdarının rezaletleri de Emevilerinkinden aşağı kalmıyordu. Bunlar hakkında birkaç örnek verelim:

«İlk Abbasî halifesi güzel sesli şarkıcıların ortasında nebîz denilen hurma şarabını içerek mestolmaktaydı.»[55]

Abbasilerin en ünlü hükümdarı Harun Reşit, babasının bir cariyesine aşık olmuş, fakat cariye Harun'un babasıyla yattığı için kendisiyle yatamıyacağını bildirerek teslim olmamış. Gelgelelim hazretin duyguları çok kabarmış, mutlaka dileğine kavuşmaya karar vermiş ve Kadı Ebu Yusuf'tan fetva(!) istemiş. Ebu Yusuf istenen fetvayı verince, Hazreti Muhammed'in vekili olduğunu, Halife olduğunu iddia eden Harun babasının cariyesiyle yatmaya başlamış. Bu olayı duyan İbnül-Mübarek hayretini şu alaylı ifadeyle anlatıyor:

«Kime şaşacağımı bilemiyorum. Elini müslümanların malına ve kanına sokan, sonra da babasının hareminden sakınan bu adama mı, kendini müslümanların lideri ne teslim etmeyen bu cariyeye mi, yoksa 'Babanın namusunu çiğne, şehvetini dindir ve vebalı boynuma koy' diyen yeryüzünün bu bilginine, bu kadısına mı?»[56]

İşte Harun Reşit böyle adamdı. Aynı Harun Reşit

(55) Aynı kaynak, S. 79.
(56) Tarihul-Hulefa, S. 291.

kendi cariyesini, evet, kendisinin yattığı cariyeyi oğlu Me'mun'a teslim etmiş ve «Karşıdaki çadıra götür, orada işini bitir» demiş, Me'mun da onun dediğini yapmıştır.[57]

Böyle adamlara Hazreti Muhammed'in vekili denilebilir mi? Böylesine ahlak yoksunu kimselerin Halife oldukları iddia edilebilir mi?

Abbasilerin davranışları yalnız ahlak alanında İslamiyete aykırı düşmüyor, aynı zamanda hazine hakkındaki politikaları da hukuka ve İslamiyete ters düşüyordu. Halkın malı olan devlet hazinesi, Emeviler zamanındaki gibi, kıralların ve avenelerinin yağmasına bitmez tükenmez bir kaynak teşkil ediyordu. O kadar ki, Harun Reşit öldüğü zaman 48 milyon, El-Mu'tadıd 9 milyon, El-Müktefi 14 milyon altın bırakmışlardı.[58] Tabii bütün bu paralar halkın olan hazineden alınmıştı. Harcadıkları milyonlar ve milyonlarca altın da bu hesaba dahil değildir. Bu kişiler eğlenceleri için bir yandan kucak dolusu paralar harcarken, öte yandan dalkavuklarına da yağmur gibi altınlar yağdırıyorlardı. Bunlara karşı kimse ses de çıkaramıyordu. Çünkü halka en ufak bir eleştirme özgürlüğü yada söz hakkı verilmiyordu. Bunun tipik bir örneğini Abbasi hükümdarlarından Mansur şu sözleriyle veriyor:

«Ey halk! Ben Allahın yer yüzündeki sultanıyım. Sizleri onun desteğiyle ve ilhamıyla yönetiyorum. Ben Allahın malları üzerindeki bekçisiyim. Onun dileğiyle ve iradesiyle bu mallarda tasarruf ediyorum, bu malları onun izniyle harcıyorum. Çünkü Allah beni bu mallara anahtar yapmıştır. Allah bu anahtarı açmak isterse sizlere rızkınızı vermem için bana ilham verir. O malların anahtarını kilitlemek isterse beni vermekten alıkoyar.»[59]

İşte Halife denilen bu kişilerin devlet yönetimindeki anlayışını ve sorumluluk duygusunun ölçüsünü gözler

(57) Aynı kaynak, S. 322-323.
(58) El-Adaletül-İçtimaiyyetu Fil-İslâm, S. 213.
(59) Aynı kaynak, S. 200.

önüne seren bir örnek... Her şeyi Allaha bağla, her yaptığını onun böyle dilediğini iddia et ve böylece kimsenin seni eleştirmesine izin verme, söz özgürlüğünü ortadan kaldır. Ve bütün bunlara rağmen Halife olduğunu iddia et. İslam dininin hangi ölçüsüne sığar bu?

Bu sözler insana, seçimi kazandıktan sonra «Sandıktan çıktık» diye böbürlenerek her istediğini yapmaya heveslenen, fikir ve söz özgürlüğünü kısıtlamak için antidemokratik kanunlar hazırlayan, kendileri gibi düşünmeyenlerin ağzına kilit vurmak ve kalemlerini kırmak isteyen, bu tutumlarını da «Mademki sandıktan çıktık, her dediğimiz dediktir» diyerek haklı göstermeye çalışan başbakanları ve gece vakti parlamentoyu basıp didik didik aradıktan sonra ertesi günü bu konuyu Meclise getiren muhalefete karşı kürsüye çıkıp «Mahkeme-i kübrada hesap vereceğim» diyerek herşeyi öbür dünyaya bırakan içişleri bakanlarını hatırlatmıyor mu?

■ *İslam Bütünlüğünün Parçalanması*

Abbasilerin ayaklanması sırasında Emevi soyundan gelenlere karşı katliama girişilmesi üzerine bu kıyımdan kurtulmak için gizlice Mağrib'e kaçan Abdurrahman, orada bir süre takma adla kaldıktan sonra Endülüs'e çıktı, oradaki yöneticilerin arasındaki anlaşmazlıklardan yararlanarak yönetimi eline aldı ve Endülüs'te bağımsız bir devlet kurdu. Böylece İslam devletinde ilk bölünme başlamış oldu. Daha sonra Abdurrahman III'ten başlamak suretiyle Endülüs devletinin başına gelenler de kendilerine Halife unvanını verdiler.

Bir süre sonra Mağrib'de yönetimi ele geçiren Fatımiler de bağımsız bir devlet kurdular ve Halifeliklerini ilan ettiler.

Ayrıca Cava'nın bazı hükümdarları da Halife olduklarını iddia etmişlerdir.(60)

Aradan biraz zaman geçince Arap İmparatorluğu tamamen bölündü, her tarafta mahalli beylikler ve devletler kuruldu. Bu devletlerin hepsi Bağdat'taki Abbasi imparatorunu sembolik olarak Halife ve yetkilerin kaynağı kabul ettiler, ama bu sözde Halifelerin fiili hiçbir yetkisi ve otoritesi kalmamıştı. Artık Halife denilen kişi tıpkı hıristiyanların Papa'sı gibi sadece ruhani bir lider durumundaydı ve guya manevi aleme hükmediyordu!.. Oysa islam dininde ruhani bir sınıf olmadığı gibi bunu meydana getiren ruhbaniyet de, onu yöneten ruhani lider de yoktur. Onun için hiç kimsenin manevi aleme hükmetmek gibi bir fonksiyonu mevcut değildir. Ayrıca Abbasi imparatorlarının sembolik Halife haline gelmelerinden önce de Halifelik kalmamıştı. Halifelik müessesesi çoktan ortadan kaldırılmıştı.

Fakat o zamana kadar kendilerine Halife ünvanını silah zoruyla yakıştıran ve bu parlak adın arkasında saltanat süren kırallar, hukuken değilse de fiilen devlet yönetiminin dizginlerini ellerinde tutuyorlardı. Ama şimdi artık kendilerinde o güç de kalmadı. Onlar her tarafta devlet kurarak bağımsız birer sultan olanlar tarafından Bağdat'ın muhteşem sarayının dört duvarları arasına sıkıştırılarak cariyeleri ve eğlenceleriyle başbaşa bırakıldılar. Sultanlar davranışlarıyla halifelere adeta şöyle demek istiyorlardı: Siz eğlencenize, cariyeleriniz arasında hayatın tadını çıkarmaya bakın, devlet işlerine karışmayın. Sizin devlet işlerine ne aklınız erer, ne de gücünüz yeter.

Sultanlar bunda haksız da değillerdi. Çünkü Muaviye'den bu yana zaten meşru devlet başkanlığı ortadan kalkmıştı. Kimin silahı ve gücü fazlaysa iktidarı o eline geçiriyordu. Halkın ne seçim, ne de denetim fonksiyonu

(60) İslâm Ansiklopedisi, C, 5/1, S. 150-151, 153.

kalmamıştı. Halkı kılıç darbeleriyle sindirip bir kenara iten zadegan sınıfı tahtın etrafında döğüşmeye başlamıştı. Öyleyse kim güçlüyse taht onundu. Mademki durum buydu, bu güç yalnız Abbasi ailesinde değildi ya; başkası da güçlü olabilirdi. Ve öyle de oldu. Abbasoğullarından daha güçlü olanlar silah ve kaba kuvvetle çeşitli yerlerde devlet kurdular ve Halife denilen Abbasi Sultanlarının otoritesini ortadan kaldırdılar. Silah ve kaba kuvvet mantığı budur zaten.

■ *Abbasi Devletinin Yıkılışından Sonra Hilafet*

Nihayet Abbasi devleti de ömrünü tamamlıyarak ayakta duracak gücünü yitirdi ve Hulagu'nun istilası karşısında yenilgiye uğradı. Bu devletin son sembolik padişahı olan sözde Halife Musta'sım Billâh, Hulagu tarafından öldürülerek devletin kalıntıları da fiilen ortadan kaldırıldı.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Abbasiler zamanındaki bölünmeler üzerine Abbasi hükümdarlarının devlet yönetiminde fiili otoritesi zaten kalmamış ve kendileri tıpkı papalar gibi İslamiyetin sözde ruhani lideri olarak kabul edilmeye başlanmışlardı. Hem Hilafet çoktan kaldırıldığı halde ve kendileri de bunu geri getirmedikleri halde kendi kendilerine Halife derler, hem de İslamiyette ruhanilik bulunmadığı halde bu sefer de kendilerine ruhani lider unvanını yakıştırırlardı. Oysa ikisi de aslında İslamiyete uygun değildi.

Fakat halkın beyinini de aynı zamanda yıkamasını bilen bu sözle Halifelerin sonuncusu Bağdat'ta öldürülünce ve devletleri de ortadan kaldırılınca her tarafta halk

dehşete düştü. Çünkü halka empoze ettikleri batıl inanca göre müslümanlar Halifesiz, ruhani liderden yoksun kalmışlardı. Bunu bir türlü havsalaları kabul etmiyordu. Müslümanlar nasıl olurdu da ruhani lidersiz kalabilirlerdi. Yapılabilecek birşey de yoktu. Ve böylece bütün müslümanlar günaha girmişlerdi, hergün biraz daha fazla günah kazanıyorlardı!..

Oysa ruhani lider diye birşey zaten yoktu islam dininde. Ve bunun için de dehşete düşmelerinin gereği hiç yoktu. Sadece devletsiz ve devlet başkansız kalmışlardı. Hepsi o kadar. Gerçi bu durum anarşiye yolaçacağı için islamiyete aykırıydı, ama bu, yalnız o zamana özgü bir durum değildi. Hazreti Ali'nin vefatından beri demokratik ve islami anlamda devlet başkanı yoktu. O zamana kadar kendilerini yönetenler de silah zoruyla iş başına gelmiş despot birer kıraldan başka birşey değillerdi. Ama bunu halka kim anlatabilirdi ki? Beyinleri öylesine yıkanmış, kafaları öylesine şartlandırılmıştı ki halkın, Halifesiz kaldık diye neredeyse çıldıracaklardı. Buna mutlaka bir çare bulunmalıydı. Ve çare bulundu sonunda. Tabii yine uydurma bir çare!

■ *Mısırda Kurulan Uydurma Hilafet*

Hulagu'nun Bağdat'ı işgal edip Musta'sım'ı idam etmesi üzerine Mısır'a kaçmayı başaran Abbasi ailesine mensup Kıral Mustansır'ın kardeşi Ahmet, Mısır'da Kölemen Hükümdarı Baybars tarafından «El-Mustansır Billâh» unvanıyla Halife ilan edildi.

Şu tuhaflığa bakın, ki Kölemen hükümdarı Baybars'ın kendisi dahi halkın oyuyla iş başına getirilen bir devlet

başkanı olmadığı halde ve bu yüzden islamiyetin anladığı anlamda meşru bir devlet başkanı sayılmadığı halde, sanki kendisine bütün halk tarafından vekaletname verilmiş gibi o da getirip Abbasilerin kaçan bir ferdini Halife, yani islam devletinin başkanı ilan ediyor. Kimden aldığı yetkiyle kimi kimin başkanlığına tayin ediyor? Bunu soran olmamıştır ve sormaya kimse cesaret de edememiştir. Çünkü o zaman herşey kılıç zoruyla halledilir, her dava kılıcın hakemliğiyle çözümlenirdi.

Ayrıca ortada Abbasilerin yönetimi altında bir devlet bulunmadığına göre ve Halife de islam devletinin başkanlığına getirilen kimsenin ünvanı olduğuna göre bu adam cin ve perilerin başına mı getirilerek Halife ilan ediliyor? Gülünç mü gülünç bir davranış!

Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi, Hilafet diye birşey zaten mevcut değildi ve Halifeler birer ruhani lider olarak kabul ediliyordu. Oysa islamiyette ruhani liderlik de yoktur. Olsa bile bu liderlik Abbasi, yada Emevi soyunun ailevi mirası mıydı ki ille de onlardan seçilmesi gerekli olsun liderin?

Görülüyor ki, hangi taraftan ele alınırsa alınsın, tutarlı bir yönü yoktu bu mevhum Hilafetin. Yalnız hükümdarların dini nüfuzdan yararlanmak için başvurdukları bir istismar aracıydı.

■ *Osmanlı Padişahlarının Halifeliği*

Osmanlı Padişahı Selim I, 1514 yılında İran Şafevî hükümdarı Şah İsmail'i Çaldıran savaşında yenip Doğu Anadolu bölgesini Osmanlı İmparatorluğu'na kattıktan ve böylece imparatorluğun doğu sınırını sağlamlaştırdık-

tan sonra güneye yöneldi, Suriye ve Filistin'i aldıktan sonra 1517 yılında Mısır'ı da fethetti.

Artık Hilafetin parlak maskesini takmak, onun büyüleyici adından yararlanmak, onu iktidara, ihtişamlı saltanata destek ve istismar aracı yapmak sırası Osmanlı padişahlarına gelmişti. Nasıl olsa Muaviye'den bu yana gerçek Halifelik ortadan kaldırılmış, Halifelik unvanı biraz güç kazanıp eline silah zoruyla biraz toprak geçirenler tarafından istismar vasıtası olarak kullanılagelmişti. Halkı uyutmak, halkın gözünden gerçek devlet düzeni olan demokratik, devrimci cumhuriyet rejimini uzak tutmak, böyle bir meseleyi halkın hatırına getirmemek gerekiyordu. Baştaki hükümdarlar öyle uygun görüyorlardı. Çünkü bu, onların kirli saltanatının halkın gözünde kutsallaşması ve sağlam temellere oturması için gerekliydi. Halk ne kadar uyutulursa baştakilerin haksız iktidarı o kadar sağlamlaşırdı. Uyutma aşısına gelince, Hilafetin parlak adı buna yeter de artardı bile. Çünkü Halife demek Peygamber vekili demekti. Bu unvanı alan bir kimseye karşı artık halk ses çıkarabilir miydi? Bu zatın saltanatı halkın gözünde kutsallaşır ve kimse bu kutsal müesseseye karşı gelmeye, hatta onu eleştirmeye dahi cesaret edemezdi.

Şimdi ise Osmanlı Padişahı Selim I, islam ülkelerindeki hükümdarların en güçlüsü, kılıcı en keskin olanı olduğunu ispat etmemiş miydi? Öyleyse kılıcının zoruyla Hilafet maskesini takmak, kendine Halife unvanını vermek onun hakkıydı artık. Muaviye de aynı yoldan gidip kendini Halife ilan etmemiş miydi? Abbasilerin ilk hükümdarı kan dökücü Ebül-Abbas da kılıcının zoruyla Halifeliği Eşek Mervan'dan almamış mıydı? Fatımî devletini kuran Ubeydullah da yine silahının ucunda kapmamış mıydı Halifelik unvanını?

Ve bütün bunlar silah zoruyla aldıkları Halifeliği çocuklarına, ailelerinin diğer fertlerine miras olarak bı-

rakmamışlar mıydı? İslamiyeti çiğneyip üstünde kurdukları kanlı saltanatları içinde kendi sınıflarını ve ailelerini halkın tepesine çıkarmamışlar mıydı?

Selim I'in de en güçlü hükümdar sıfatıyla Halife olmaması için hiçbir sebep yoktu. Hatta silah mantığıyla işler halledildiğine göre Halife olması artık gerekliydi. Ve Selim I Halife oldu. Şöyle ki:

O zamana kadar Mısır'da Halife olarak tanınan ve bütün güçleri sarıklarını sarabilmekten, cübbelerini giyebilmekten; bütün fonksiyonları da Kölemen hükümdarlarının sofralarında boy gösterip onlara dua etmekten, güya ruhani liderlik yapmaktan ibaret olan Abbasi Halifelerin sonuncusu Mütevekkil III o sırada Mısır'daydı. Selim I'e karşı ülkesini savunmak için Merci Dabık savaşına giden Mısır Kölemen Sultanı Kansu'yla birlik olan Mütevekkil, Kansu'nun yenilgisi ve Selim'in savaşı kazanması üzerine bu sefer Selim'e arzı sadakatta bulundu. Çünkü onun bir ülküsü yoktu. O, galipten yanaydı. Kim baştaysa Halife Mütevekkil III Hazretleri, manevi ve de ruhani lider olarak onun yanındaydı. Önce Kansu'dan yana olması, sonra zafere ulaşan Selim'in safına geçmesi hiçbir sakınca teşkil etmiyordu. Onun için Kansu yenilince düşmanı Selim'le birleşti, manevi liderlik unvan ve nüfuzunu onun hizmetine sundu.

Sonra bazı kaynaklara göre bu Mütevekkil, Hilafeti Selim'e devretti. Ve Selim böylece geniş imparatorluğunun manevi lideri de oldu, kılıçla ve kanla aldığı ülkelerin, islamiyet adına binlerce ve binlerce insan öldürdüğü toprakların ruhani şefliğini de aldı üzerine. Artık hem bu topraklar üzerinde padişahtı, hem de manevi alemin Halifesiydi! Ve Selim, Osmanoğullarını da böylece Halifeliğe kavuşturdu. Halifelik babadan oğula geçen bir miras haline getirildiğine göre artık her ölen padişahın yerine

geçen veliaht hem padişah, hem de Halife olacaktı, hem dünyaya, hem de manevi aleme hükmedecekti!

■ *Osmanlı Padişahları Halife Sayılırlar Mı?*

Fakat Halifeliğin tarifini hatırlayacak olursak, Halifeliğin Mütevekkil III'ten Selim I'e devredilişinin hiçbir hukuki anlamı ve değeri olmadığını anlamakta güçlük çekmeyiz. Selim I'in Hilafeti Mütevekkil III'ten devralması da, ilk Abbasi Padişahı Seffah'ın onu son Emevi Padişahı Eşek Mervandan devralması kadar komik ve anlamsızdır. Çünkü;

1. Yukarıda da dediğimiz gibi Hilafet müessesesi Muaviye zamanında ve onun tarafından kaldırılmıştı. Ondan sonra kullanılan Hilafet kelimesi boş, muhtevasız ve değersiz bir addan başka birşey değildi. Muaviye'den beri bu anlamsız ve muhtevasız sözcük, sadece ve sadece kıralların tepeden inme, ceberrut ve aile diktatoryasına dayanan monarşik iktidarlarına hizmet eden bir aldatmaca, bir kandırmaca ve bir sömürü aracı olarak kullanılagelmişti. Selim I'e devredilen de, bu anlamsız, bu muhtevasız, bu hukuki değerden yoksun, bu sömürme aracı olan sözcüktü. Ve Selim I de bunu, sınıfının ve ailesinin diktatoryasını daha sağlam temellere dayandıraraktan sürdürmek için devralmıştı. Aslında bunun Selim I'e devredilmesi birşey de değiştirmiş değildir. Çünkü iktidarı, zaten babadan oğula geçen monarşik bir saltanat biçimiydi. Ve Hilafeti devralsın almasın, kendisi ve halefleri bu iktidarı gönül rızasıyla devretmeye hiçbir zaman hazır değillerdi.

2. Selim I'e mevhum ve anlamsız Hilafet sözcüğünü devreden Mütevekkil III, sembolik olarak halife ilan edi-

len Abbasi zadeganlarının son kalıntısıydı. Kendisinin ve Mısır'daki seleflerinin bütün fonksiyonu Mısır Kölemen padişahlarının siyasi iktidarlarını sürdürmelerine alet olmaktı. Çünkü bu padişahlar, ülkelerinde islam Halifelerini, müslümanların sözde manevi liderlerini, ruhani şeflerini ağırlamak ve barındırmakla böbürlenip bundan bir üstünlük taslıyorlar, bunu hem dışarıya karşı bir gurur vasıtası, hem de içeriye karşı halkı uyutmayı amaç edinen despot ve sömürücü iktidarlarının sağlam dayanağı haline getiriyorlardı. Kısacası Halife denilen kimseler, hükümdarların elinde birer oyuncak, birer sömürü aracı ve birer kuklaydı. Gerçek Halifelik ise islam dininin getirdiği devrimci, demokratik, halkçı cumhuriyet düzeninin devlet başkanlığı göreviydi. Bu göreve sahip olmayan Mütevekkil III'ün bu görevi, yani sahip olmadığı bir görevi Selim I'e veya başkasına devretmesine imkan kalır mı artık? Varlığı olmayan birşeyin ondan ona devredilmesi imkansız değil mi?

3. Kaldı ki, o zaman Halifelik müessesesi bulunsa ve Mütevekkil III fiilen ve hukuken Halife olsa bile bu görevi Selim I'e devretmesinin hukuki hiçbir değeri yoktur. Çünkü Hilafet, Mütevekkil III'ün şahsi malı değildir ki, onu başkasına devretme yetkisine sahip olsun. Devletin başında bulunan zat dilediği zaman görevinden çekilebilir. Fakat o görevi başkasına devredemez. Çünkü o görev tüm halkın ortak otoritesini ve egemenliğini temsil eder. Bu nedenle, devlet başkanı çekildiği yada öldüğü zaman o görev gerçek sahibi ve kaynağı olan halka döner. Halk da kendi oyuyla onu başkasına verir.

4. Halife olabilmek, yani devletin meşru başkanı olabilmek için halkın oyuyla iş başına gelmek islamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzeninde esas olduğuna ve bu devletin başına getirilen kimse görevini başkasına devretmek yetkisine sahip olmadığına göre, başkasından

devralınan bu görev hukuki anlamda Halifelik olamaz. Bu nedenle, Selim I'in aldığı devlet başkanlığı görevi diğer kırallarınki gibi esasen veraset yoluyla olduğu ve halkın oyuyla alınmadığı için, islamiyetin anladığı manada bir devlet başkanlığı görevi, yani Halifelik değildi. Selim de, diğer padişahlar gibi, sadece kıraldı ve bu yüzden iktidarı islam dinine uygun bir iktidar değildi. Bu böyle olunca onun Mütevekkil III'ten, Mütevekkil III'ün şahsi malı olmayan, halka ait olan bir görevin sadece adını ve unvanını devralması, iktidarına meşruluk kazandıramaz ve kendisini islamiyete uygun bir meşru devlet başkanı, bir Halife durumuna getiremez. Mütevekkil III meşru bir devlet başkanı olsa bile, bu böyledir. Kaldı ki, birkaç kez belirttiğimiz gibi Mütevekkil III'ün de, Muaviye'den başlayarak kendi zamanına kadarki diğer bütün devlet başkanları gibi Halifelikle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu.

5. Üstelik, Mütevekkil III'ün Selim I'e Hilafeti devrettiği bile kesinlikle bilinen birşey değildir, hatta böyle bir devrin yapılmamış olduğunu bildiren güçlü kaynaklar vardır. Örneğin İslam Ansiklopedisi'nde bu konuda şunları okuyoruz:

«Halife, hakkında her türlü zahiri hürmet eserleri gösterilmekle birlikte hakikatte Kahire'de bir esir mevkiinde kalmıştır. Torunları ikibuçuk asırdan fazla bir müddet, birbiri ardınca hükümdarlığına zahiri bir meşruiyet süsü vermekte fayda bulan Mısır Sultanının lûtuf ve in'amı ile bu silik rolü oynamakta devam etmişlerdir. Bu Halifelerden hiçbiri hükümette en küçük bir vazife bile görmemiş ve siyasi bir kudret sahibi olmamıştır. Halife vaktini devlet erkanı ve eşraf arasında davet edildiği ziyafet ve eğlence alemlerinde veya bunlara karşı yaptığı teşekkür ziyaretleriyle geçirirdi.

«Mısır dışında islam aleminin büyük bir kısmının Mısır'da bir Abbasî Halifesinin mevcudiyetinden haber-

leri bile yoktu. XIII. yüzyıldan beri Mağrip'te bir başka sünnî Halife mevcut olduktan başka islam ülkelerinin şark cihetinde zaman zaman Selçuklu, Timurlu, Türkmen, Özberk ve Osmanlı birçok hükümdarlar da bu unvanı takınmışlardır.

«Mısır'ın fethini müteakip Kahire'de tutulan bir ruznameden (Haydar Çelebi Ruznamesi, Brit. Mus.) Selim I Kahire ulemasını toplayıp saltanatının meşruiyeti için Hilafet makamından icazet talebi gerekip gerekmediğini sormuş ve ulemanın böyle bir muameleye lüzum olmadığını söylemeleri üzerine kendisinin bu hususta Halife ile asla temas etmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Mamafih, Mısır'ın fethinden sonra Mekke ve Medine'nin anahtarlarını ve kutsal emanetleri Mekke Şerifi'nin oğlu aracılığıyla Kahire'ye göndermiş olduğu bilinmesine nazaran, Selim I'in Hilafeti Mısır'da deruhte ettiğine dair dönen rivayet bundan ileri gelmiş olsa gerektir. Hilafetin Selim I'e devir ve teslimi gibi bir vaka ise ne mezkur ruznamede ve ne de diğer fetihnamelerde zikredilmediğine göre, asılsız ve esassız bir rivayetten ibaret olması muhakkak sayılabilir. Mütevekkil'in Hilafeti resmen Selim I'e devrettiği efsanesi garpta ilk olarak 1788'de Constantine Mouradgea d'Ohson (Tableau général de l'Empire Othman, Paris 1788-1824, I, 269)'da neşredilmiştir. Mısır fethinden bahseden çağdaş kaynakların hiçbirinde böyle bir Hilafet devir ve tevdii zikredilmez. Selim I'in vefatından sonra Mütevekkil Mısır'a dönmek müsaadesini almış ve 1543'te ölümüne kadar Halife unvanını muhafaza etmiştir.»[61]

İşte soruna bu açıdan ve islam devletinin Hazreti Muhammed'in vefatını izleyen 30 yıllık dönemdeki yönetilişi açısından baktığımız zaman, Osmanlı padişahlarının

(61) Aynı kaynak, C. 5/1, S. 150-152.

da Halife olmadıkları gerçeği kendiliğinden karşımıza çıkar.

Fakat kendileri de öncekiler gibi Halifeliğin parlak adından yararlanarak saltanatlarını sürdürmüşler, iktidarlarını islam dininin prensiplerine uygun biçimde halka göstermek için Hilafet unvanını alet olarak kullanmışlardır. Diğer Hilafet istismarcılarından ayrı olarak da kendilerine «Allahın gölgesi» anlamına gelen «Zıllullah» demişler, dedirtmişlerdir. Bütün bu çabalar halkı uyutmak ve halkın gözlerini bu gibi parlak unvanlarla kamaştırıp gerçeği görmemesini sağlamak içindi. Çünkü halk kendi haline bırakılsaydı Osmanlı saltanatının bir aile ve sınıf diktası olduğunu, halktan yana olmadığını ve bunun için de islam dinine aykırı bulunduğunu anlar ve bu saltanatı başından devirip kendi egemenliğini kendi eline alırdı. Bundan korkan padişahlar bu gibi parlak ad ve unvanlarla ortaya çıkarak sömürü düzenlerini bunların arkasında gizlemek ve böylece bu düzeni sürdürmek amacındaydılar. Tabii o düzende çıkarı olanlar da çevrelerinde kümelenip kalemleriyle, paralarıyla, uydurma fetvalarıyla, «istemezük»çü militanlarıyla onlara dayanak olmaktaydılar.

■ *Osmanlı Devleti De Halktan Kopuktu*

Osmanlı devleti de öncekiler gibi halktan tamamen kopuktu. İktidar, halkın oyuna başvurmadan tahta oturan despot padişahların elindeydi. Devletin de, toprakların da gerçek sahibi olan halka «Reaya» denilir ve reaya muamelesi yapılırdı. Padişah da halka utanmadan «Kullarım» diyebiliyordu.

Yurt toprakları paşalara, beylere ve bunların çocuk-

ları olan zadegan sınıfına peşkeş çekilir; bu toprakların gerçek sahibi olan halk, bu topraklar üzerinde köle gibi çalıştırılırdı.

Halk ancak yönetilen, savaşa gidip padişahlara ve paşalara ganimetler kazanan, padişahların şan ve şerefi uğruna ölen ve öldüren, savaş olmadığı zamanlarda da zadegan sınıfına hizmet eden, devletin bütün kanlı ve ağır yükünü zayıf omuzunda taşıyan ve fakat devletin hiçbir nimetinden yararlanamayan, buna layık da görülmeyen bir sürü gibi muamele görürdü. Kısacası halkın kaderi savaşta ölmek, barışta ezilmekti.

Eğitim alanında da durum böyleydi. Padişahların ve çevrelerindeki zadegan sınıfının iktidarlarının sürmesi halkın uyanmamasına, uyuşuk ve miskin kalmasına, karanlıklar içerisinde gerçekleri görmeden padişahlara kutsal birer varlık gözüyle bakmasına bağlıydı. Bunun için de halkın okumaması, eğitim görmemesi, kültür sahibi olmaması gerekirdi. Bunu sağlamak için de eğitim sadece padişahların şakşakçısı ve çıkar ortağı olan memur, subay, hoca, bey, eşraf çocuklarına verilir, halk çocukları bundan yoksun bırakılırlardı.

«Divan edebiyatı» dedikleri Arapça - Farsça - Türkçe karışımı bir ucube edebiyat da padişahların, zadegan sınıfının ve eşraf takımının eğlence hayatlarını renklileştirmeye, aşklarını ve duygularını okşamaya hizmet ederdi. Sadece divanlardaki eşraf takımı bu edebiyattan anlar, bununla duygusal zevklerini tatmin eder ve bunu kendi tekelinde tutardı. Halk ise ne bu edebiyattan birşey anlar, ne de kendi anladığı dille kendisine birşey verilirdi.

Yönetimde de halktan kopuktu Osmanlı düzeni. Padişah ve çevresindekiler ne isterse o olurdu. Bazan taht kavgası kopar, taht ihtirası yüzünden kardeş kardeşi öldürüp yerine geçer, taht için tehlike teşkil edebilecek çoluk çocuk ne varsa hepsi kılıçtan geçiilip ortalık kana

boyanırdı. Bazan kadınların entrikaları, bazan da yeniçerilerin ve Patrona Halil gibilerinin ayaklanmasıyla bir padişah devrilir, yerine başka bir padişah geçerdi. Fakat bütün bu olup bitenlerle toprakların da, devletin de gerçek sahibi olan halkın hiçbir ilgisi yoktu. O herşeyden uzak tutulurdu, herşey onun dışında olup biterdi. Saltanat, iktidar değişikliği, eğlenceler, cariyeli ve sazlı harem hayatı, zengin ramazan sofraları, saray ve kadın entrikaları, savaş ve barış kararları... herşey, herşey halkın dışında olurdu. Hiçbir işte ona söz hakkı tanınmazdı. Ve hiçbir değişiklik onun hayatını etkilemez, onun kaderini değiştirmezdi. O hep ıstırap çeker, hep ezilirdi.

Bütün bunlara rağmen devletin başında bulunan padişahlar yine de kendilerine Halife unvanını yakıştırmaktan geri durmazlar, Peygamber vekili olduklarını söylemeyi ve halka empoze etmeyi ihmal etmezlerdi. Hatta yalnız Peygamber vekili değil, Allahın gölgesi de derlerdi kendi kendilerine. Ve bu da halkı uyutmak için çok etkili bir ilaç, bir morfindi.

Bunların yanında bir de Şeyhülislam denilen sözde din yetkilileri vardı. Bunlar güya devlet işlerinin ve alınan kararların, yapılan icraatın islamiyete uygun olup olmadığını kontrol etmekle görevliydiler. Fakat bütün fonksiyonları, padişahların emir ve arzularına göre, siyasi ihtiras ve çıkarları doğrultusunda fetvalar vermekten ibaretti. Padişah, kendisine karşı taht iddiasında bulunacağından endişe ettiği kardeşini, yada amcasının oğlunu öldürmek mi istiyor? Hemen Şeyhülislama bunun şer'an caiz olup olmadığını sorar. Aslında bu soru da bir formalitenin yerine getirilmesinden başka birşey değildir. Padişah öldürmek istediğini öldürmeye zaten karar vermiştir ve Şeyhülislama yönelttiği sorunun anlamı da aslında «Şu adamı öldüreceğim, öldürebileceğime dair bana fetva vereceksin»dir. Ve Şeyhülislam basar fetvayı: «Elcevap:

Olur.» Bu gibi fetvalar, Şeyhülislam denilen kişilerin, padişahların elinde birer kukla olduklarını gösteren tipik örneklerdir. Emperyalist devletlerin istilasına karşı yurdu kurtarmak için silaha sarılan Anadolu halklarını asi ilan eden ve katledilmelerinin vacip olduğunu bildiren fetvayı da yine bu Şeyhülislamlardan biri vermiştir. Bu konuya ileride değineceğiz.

Şeyhülislamlar gerçek din adamı olsalardı, herşeyden önce padişahlık rejimine karşı gelirler ve memlekette islamiyete uygun demokratik cumhuriyet düzeninin kurulmasını isterlerdi. Çünkü bizzat padişahların tahtı ve saltanatı islamiyete aykırıydı.

Padişahlar iktidarlarını sağlam temellere oturtmak için bir de kendilerine militan yetiştirmişlerdi. Bu da beyinlerini yıkayıp robot olarak yetiştirdikleri ve ilmiye sınıfı adını verdikleri öğrenci ve mollalar takımıydı. Bunlar her yeniliğe ve her reforma karşı «istemezük» diye sokaklara dökülür, herşeye engel olur, beğenmedikleri kimseleri, hoşlanmadıkları fikirleri savunan insanları türlü damgalarla damgalar, böylece fikirlerinin ve sözlerinin halkı etkilemesini peşinen önlerler, onlar hakkında halkı önyargılı bir duruma getirmek için türlü ithamlarda bulunurlardı. Bu ithamların başında «Zındıklık» gelirdi. Tıpkı bugün komprador burjuvazisinin ve çığırtkanları durumunda bulunan Hilafetçi - Ümmetçi takımının, fikirlerinden korktukları kimselere «Komünistlik» damgasını vurmaları gibi.

■ *Vahdettin ve Hilafet*

Osmanlı Devleti'nin başına son olarak Vahdettin geldi. Bu adam da Halife ve Peygamber vekili olduğunu iddia ediyordu. Fakat bu adam yurdunu ve başkentini işgal eden gayrimüslim emperyalist devletlerle mütareke

imzalıyarak tacını, tahtını ve saltanatını düşünmekten başka bir davası olmadığını açığa vurdu. Müslümanlığı da, müslümanları da gayrimüslim düşmanın çizmesi altında kendi haline bırakarak sadece kendi saltanatını düşündü. Oysa Peygamber vekili olsaydı, Peygamberin yolunda olması, sonuna kadar düşmanlara karşı yurdunu, halkını ve dinini savunması, yurtsever savaşçıların yaptığı gibi çaresiz kalınca Anadolu'ya geçip halkı emperyalist düşmanlara karşı ayaklandırması gerekirdi.

Fakat bırakın böyle yapmayı, yurdu kurtarmak için silaha sarılıp emperyalistlere karşı savaşanlara da engel olmaya çalıştı Vahdettin. Onların asi olduğuna, öldürülmeleri gerektiğine dair de kendisi gibi satılmış Şeyhülislamından fetva aldı. Bu konuda Şeyhülislama sorulan soru ve onun verdiği fetvanın tam metni şudur:

«Dünya düzeninin nedeni olan islam Halifesi -Allah onu kıyamet gününe kadar daim kılsın- Hazretlerinin velayeti altında bulunan islam ülkesinde bazı şerir şahıslarla ittifak edip birleşerek ve kendilerine başkanlar seçerek şahanenin sadık uyruklarını hile ve yalanlarla aldatmaya ve saptırmaya ve yüce emir olmaksızın halktan asker toplamaya kalkışıp görünüşte askeri iaşe ve techiz bahanesiyle ve hakikatte mal toplamak sevdasıyla şer'i şerife muhalif ve yüce emre aykırı olarak birtakım para cezası ve vergiler tarh ve tevzi ve çeşitli baskı ve işkence, halkın mallarını ve eşyasını gasb ve talan ve böylece Allahın kullarına zulmü itiyat ve cezalandırmaya cesaret ve korunmuş yüce memlekete hücum ile yıkıp ve yerle bir edip sadık uyruklardan nice masum nüfusu telef ve korunan kanları döktükleri ve Emirülmü'minin (Vahdettin) tarafından atanmış bazı ilmi, mülki ve askeri memurları hotbehot azil ve kendi hempalarını tayin edip ve Hilafet merkeziyle korunmuş memleketin ulaşım ve haberleşmesini kesici, devlet tarafından verilen emirlerin yü-

rütülmesini engellemek ve merkezi diğer bölgelerden tecrit ile Hilafetin heybetinin kırılması ve zayıflamasını kastederek yüce Hilafet makamına ihanet etmekle Halifenin itaatından çıkıp yüce devletin nizam ve intizamını ve biladın asayişini ihlal için kötü propaganda ve yalanlar yayıp halkı fitneye götürücü ve bozgunculuk peşinde oldukları zahir ve mütehakkik olan adı geçen liderler ile yardımcıları ve onlara uyanlar bâğîler olup dağılmaları hakkında sadır olan yüce emirden sonra hâlâ inat ve fesatlarında ısrar ederler ise adı geçenlerin hiyanetlerinden memleketi temizlemek ve şer ve zararlarından kulları kurtarmak olup 'Bâğî olan gurupla Allahın emrine dönünceye kadar savaşın' emri gereğince öldürmeleri ve savaşılmaları vacip olur mu? Beyan buyurula.»

Bu soruya Şeyhülislamın verdiği fetva şu: «Elcevap: Yüce Allah daha iyi bilir, olur.» Yani yurdu emperyalistlerin işgalinden kurtarmak için harekete geçen çilekeş Anadolu halklarının bu fetva gereğince öldürülmeleri farz olur.

Ve ikinci soruyla ikinci fetva:

«Bu suretle Padişahın korunmuş topraklarında savaşa ve çarpışmaya kudretleri bulunan müslümanlar adil Halifemiz Sultan Mehmet Vahidüddin Han Hazretlerinin etrafında toplanıp savaşmak için vaki olan davet emrine uyup adı geçen asilerle savaşmaları vacip olur mu? Beyan buyurula.»

«Elcevap: Allah daha iyi bilir, olur.»

Üçüncü soru ve fetva da şu:

«Bu suretle adı geçen Halife Hazretleri tarafından adı geçen asilerle savaşmak için tayin olunan askerler savaşmaktan imtina ve firar eyleseler büyük günah işlemiş olup dünyada şiddetli kınanmaya ve ahrette acı azaba müstahak olurlar mı? Beyan buyurula.»

«Elcevap: Yüce Allah daha iyi bilir, olur.»

Bu da dördüncü soru ve cevap:

«Bu suretle Halifenin askerlerinden olup da asileri öldürenler gazi ve bugat tarafından öldürülenler şehit ve sevap kazanmış olurlar mı? Beyan buyurula.»

«Elcevap: Yüce Allah daha iyi bilir, olur.»

Ve altıncı soru ve fetvayla bitiyor hiyanet belgesi:

«Bu suretle asilerle savaşmak hakkında sadır olan Sultanın emrine itaat etmeyen müslümanlar günahkar ve şer'î cezaya müstahak olurlar mı? Beyan buyurula.»

«Elcevap: Yüce Allah daha iyi bilir, olur.»

«Fetvayı yazan: Fakir Dürrizade Esseyyid Abdullah, Allah onları (onu ve babasını) affetsin.»[62]

İşte böyle... Halife olduğunu, Peygamber vekili olduğunu, Allahın yer yüzündeki gölgesi olduğunu iddia eden ve halka da öyle empoze eden Vahdettin ve onun Şeyhülislamı böylece gayrimüslim düşmana karşı canını dişine takarak dini için, vatanı için, namus ve şerefi için çarpışan insanların öldürülmesine din adına, Allah adına böylece fetva çıkarıyorlardı. Yani kendisi sırtlarını emperyalistlere dayayıp onlarla anlaştığı halde vatanseverdi de, müslümandı da; vatanı kurtarmak için savaşa atılan insanlar vatan haini oluyorlar, dinden imandan çıkıyorlar, kurtarmak istedikleri vatana ihanet ediyorlardı Vahdettin'in aklınca.

■ *Hilafet Saltanattan Ayrılıyor*

Fakat Vahdettin'in bu çabaları, bu ferman ve fetvaları boşa gitti hep. Ve tarih normal yürüyüşüne devam etti. Tarihin gidişi ferman da tanımaz, fetva da. Ne padişahtan korkar, ne de sahte Halifenin uydurma manevi li-

(62) 23 Mayıs 1969 tarihli Akşam Gazetesi.

derliğinden çekinir. O, hep ileriye doğru, yeniye doğru tıpkı bir su gibi akar gider. Onu durdurmak için alınan tedbirler, bir gün gelir ki, suyun önüne dikilen bent gibi yıkılır gider ve o zaman önünde durmak istiyenler de onun dalgaları arasında boğulup yok olurlar.

İşte Vahdettin ve onun başında bulunduğu köhne Osmanlı düzeni de tarihin akışı önünde duramıyarak yıkıldılar. Asi dedikleri, öldürülmelerinin farz olduğunu iddia ettikleri Anadolu halkları çetin ve kanlı bir savaştan sonra başarıya ulaştılar. Ve Vahdettin'in, çevresindeki gerici paşaların ve İstanbul dükalığının müttefiki olan emperyalist devletleri Anadolu'dan kovdular. Fakat İstanbul hâlâ işgal altında bulunduğu için Vahdettin'in tahtı ve tacı güven altındaydı. Çünkü müttefikleri tarafından korunuyordu. Onun işbirlikçi hükümeti de hâlâ ayakta duruyordu. Ankara'da kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ise İstanbul ve dolayları hariç tüm Anadolu'yu kontrolü altında tutuyordu.

31 Ekim 1338 (1922) günü Mustafa Kemal İstanbul'daki kukla hükümetin Sadrazamı Tevfik Paşa'dan bir telgraf alıyor. Bu telgrafta Ankara ve İstanbul hükümetlerinin Avrupa devletlerince birlikte çağırıldıkları Lozan Barış Konferansı'nda ortak bir tutum izlemelerinin sağlanması için gerekli görüşmelerde bulunulmak üzere Ankara'dan İstanbul'a bir temsilci gönderilmesi isteniyor. Mustafa Kemal, buna verdiği cevapta, halkın tek temsilcisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğunu, onun dışında kalan kuruluşların gayrihukuki ve gayrimeşru bulunduğunu ve siyaseti karıştırmaktan kaçınmamalarının ağır sorumluluğa yolaçacağını bildiriyor. Bunun üzerine Tevfik Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na telgraf çekerek Meclis'in konferans çağrısına uymayışının, dünyanın beklediği barış çabalarını sonuçsuz bırakmak demek olacağını bildiriyor.

İşte bu ikinci telgraf, saltanatın kaderi hakkında kesin kararın alınmasına vesile oluyor. Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni ve Sinop Milletvekili Rıza Nur, birkaç arkadaşlarıyla birlikte saltanatın kaldırılmasını ve otoritenin yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde toplandığının ilan edilmesini öngören bir kanun teklifi hazırlıyorlar. Bu teklif 1 Kasım 1338 (1922) günü Meclis'te görüşülüyor.

Görüşmenin açılmasından sonra ilk sözü Mustafa Kemal alıyor:

■ *Mustafa Kemal'in Meclisteki Konuşması*

«Gazi Mustafa Kemal Paşa : Gayrimeşru bir sıfatı şahsına atfeden Tevfik Paşa önce özel ve mahrem olarak ordularınızın Başkumandanına, sonra da onu jurnal eder tarzda açık bir telgrafla Yüce Meclis'e müracaatta bulundu. Bu telgraftaki zihniyet, bağımsızlığımızı yoketmeye çalışan düşmanlarımıza karşı kutsal davamızı savunmada fiilen ve hukuken başarıya ulaşan milli hakimiyetimizi zaafa uğratmaya matuftur.

«Mana ve mantıktan arî olan bu telgrafın kapsamı yüce Meclisinizin varlığıyla gerçekleşen bir şekli, bir gerçeği tekrar söz konusu etmemizi gerektirdi. İdare şeklimizde mündemiç bulunan gerçek, Türkiye halkının mukadderatına bilfiil ve bizzat elkoymuş bulunması, milli egemenliğini, milli saltanatını üç yıldan beri kendi elinde bulundurarak kutsal davasını savunmakta bulunmasıdır. Bu gerçeğin ortaya çıkması bir batılın ortadan kalkmasına yolaçtı. Bu batıl, gayrimeşru, gayrimakul olan şey, bir milletin egemenlik ve saltanat hukukunun bir şahıs uhdesinde temsil edilmesine müsaade edilmesiydi.

«Bu nokta üzerinde bütün milletin ve milletin arzusuna uygun olarak kurulan yüce heyetinizin tabii surette

vermiş olduğu kararı birçok defalar, birçok arkadaşlarımızın çeşitli vesilelerle ifade etmiş olmalarına rağmen, ben de bir arkadaşınız sıfatıyla bu kürsüden aynı şeyi tekrar edeceğim.

«Arkadaşlar! Tanrı birdir, büyüktür. İlahi adaletin tecellisine bakarak diyebiliriz ki, insanlar iki sınıfta, iki devirde mütalaa edilebilir. İlk devir insanlığın çocukluk ve gençlik devridir. İkinci devir, insanlığın rüşt ve kemal devridir. İnsanlık birinci devrede tıpkı bir çocuk, bir genç gibi yakından ve maddi vasıtalarla kendisiyle uğraşılmayı gerektirir. Allah, kullarının gereken tekamül noktasına ulaşmasına kadar içlerinden vasıtalarla kullarıyla uğraşmayı tanrılığın gereklerinden saymıştır. Onlara Hazreti Adem'den itibaren çok peygamberler göndermiştir. Fakat Peygamberimiz vasıtasıyla en son dini ve medeni hakikatleri verdikten sonra artık insanlıkla bilvasıta temasta bulunmaya lüzum görmemiştir. İnsanlığın anlayış derecesi, aydınlanması ve tekamülü her kulun doğrudan doğruya ilahi ilhamlarla temas kaabiliyetine ulaştığını kabul buyurmuştur. Bu sebepledir ki, Cenabı Peygamber, peygamberlerin sonuncusu olmuştur ve kitabı en mükemmel kitaptır.

«Hazreti Muhammed çocukluk ve gençlik günlerini geçirdi, rüşt ve fikirde emsalsiz, sözde doğru, yumuşaklık ve olgunlukta başkalarından üstün olan Muhammed Mustafa, bu seçkin vasıflarıyla kabilesi içinde «Muhammed-ül-Emin» oldu. Muhammed Mustafa, peygamber olmadan önce kavminin sevgisini, saygısını, güvenini kazandı. Ondan sonra ancak kırk yaşında peygamberlik geldi. Fahr-i alem efendimiz sonsuz tehlikeler içinde, sonsuz mihnet ve meşakkatlar karşısında 20 yıl çalıştı. Ve islam dinini kurmaya ait peygamberlik görevini yerine getirmeye muvaffak olduktan sonra yüceler yücesi makama erişti.

«Bütün müslümanlar gözyaşı döktüler. Üzülmenin faydasız olduğunu derhal anlayanlar Peygamberin arkasından ağlamak değil, millet işlerini bir an önce güzelce yönetecek tedbirleri almak inancıyla toplandılar. Peygambere Halife olacak bir liderin seçilmesi söz konusu edildi. Oysa bu seçim o kadar basit olmadı. Mesele çok görüşmelere, tartışmalara ve çok esaslı ayrılıklara uğradı. Seçim işinde önemli olarak üç ayrı görüş ortaya çıktı. Bu görüşlerden birisi Hilafet makamına hak kazanmak, milletin işlerine bakabilmek için gereken güç ve yetersizliğin usul alınmasıydı. Buna göre Hilafet en güçlü, en nüfuzlu ve en reşit kavmin olacaktı. Bu görüş sahabenin çoğunluğunundu. İkinci görüş, o güne kadar islamiyetin zaferine hizmet eden kavmin Hilafete müstahak sayılmasıydı. Bu, Ensar'ın görüşüydü. Üçüncü görüş ise akrabalık gücünü tuttu. Bu da Haşimilerin görüşüydü. En sonunda Hazreti Ebu Bekir'e biat olundu.

«Efendiler! Bu muhalefet ve tartışmaların yersiz olduğunu sanmıyalım. Hakikaten Hilafet işi islam millet-lerince en büyük bir iştir ve ondan asıl maksat da bozgunculuğu defetmek, memleketi anarşiden korumak ve cihad işlerini düzenlemekle kamu işlerini güzelce yürütmekten ibarettir. Bu da ancak kuvvet ve kudretle olur. Buna göre yukarıda açıkladığım üç ayrı görüşten birincisinin -ki, kuvveti ve nüfuzu olan kavmin Hilafete varis olması demektir- diğer görüşlere tercih edilmesi ve galip gelmesi tabiidir ve Hazreti Ebu Bekir'in Hilafet makamını işgal etmesi isabet oldu.

«Efendiler! Peygamberin vefatıyla her tarafta irtica başladı, isyan başladı. Hazreti Ebu Bekir bunları bertaraf etti, duruma hakim oldu. Bir yandan da islamiyet hükümetinin sınırlarını genişletmeye girişti. Ebu Bekir son günlerine yaklaşınca kendi seçimindeki güçlükleri hatırladı ve Hazreti Ömer'i vasiyetnameyle millete sundu.

«Hazreti Ömer'in Hilafeti zamanında İslam toprakları olağanüstü denecek derecede hızla genişledi, servet çoğaldı. Oysa bir milletin içinde servet ve zenginliğin, insanlar arasında çözülme ve fitnenin çıkmasına yol açması bozuk dünyanın bir gereğidir. İşte bu nokta Hazreti Ömer'in zihnini tırmalıyordu. Çünkü islam toprakları genişlemiş, iş çoğalmıştı. Bu hükümet şekli ve bu idare sistemiyle her yerde tam adaletin icrası güçleşmişti.

«Ömer bir gün ağlarken sebebi soruldu: «*Nasıl ağlamıyayım ki, Fırat kenarında bir oğlak zayi olsa korkarım ki Ömer'den sorulur,*» diye cevap verdi.

«Hazreti Ömer artık Hilafet ünvanı altındaki hükümet sisteminin bir devlet idaresine yetersiz olduğunu, bir zatın, kendi faziletinde, kendi kudretinde ve hatta kendi heybetinde olsa dahi bir devletin idaresine yetersiz olduğunu bütün anlamıyla idrak etmişti. Bu endişeyledir ki, Ömer kendinden sonra artık bir Halife düşünemez oldu, kendisine oğlunu tavsiye ettikleri zaman «*Bir haneden bir kurban yetişir*» dedi, en nihayet en makul noktaya temas etti: Hükümet, devlet ve millet işini meşverete havale etti.

«Ömer'den sonra şûra sahipleri ve bütün halk yine millet idaresini, seçtikleri bir Halifeye bıraktılar. Hazreti Osman Halife oldu, fakat her tarafta bin türlü dedikodu ve memnunsuzluk başladı. Zavallı Osman aciz bir duruma düştü. Her tarafta isyan eden muhtelif bölgeler halkı Medine'de evinin içinde Hazreti Osman'ı abluka altına aldı ve şehid etti. Birçok gürültü ve kanlı olaydan sonra Hazreti Ali Hilafet makamına getirildi.

«Aynı ırktan olmakla birlikte Hicaz'da bir Halife, Suriye'de kuvvete dayanan bir valiyle karşı karşıya gelmeye mecbur oldu. Muaviye Hazreti Ali'nin Hilafetini tanımıyor ve bilakis onu Osman'ın kanıyla itham ediyordu.»

Mustafa Kemal, Hazreti Ali'yle Muaviye arasında yapılan Sıffin savaşını ve hakem meselesini, hakem işinin Muaviye'nin oyunları yüzünden sonuçsuz kaldığını anlattıktan sonra şöyle devam ediyor:

«Görülüyor ki, Allahın elçisinin vefatından 25 yıl kadar az bir zaman sonra islam alemi içinde islamiyetin en büyük zatlarından ikisi karşı karşıya, Hilafet iddiasıyla arkalarından sürükledikleri aynı din ve aynı ırktaki insanları kanlar içinde bırakmakta beis görmediler. En nihayet hilesinde muvaffak olanı saf ve nezih olanını mağlup ve evlad-ü ayalım mahf-ü perişan eyledi. Ve bu suretle iktidarı Hilafet unvanı altındaki islam saltanatına çevirdi.

«Emevî saltanatı baştan sona kadar kanlı ve acıklı olaylarla ancak 90 yılı doldurabilmiş ve hicretin 132. yılında Arap milleti Emevî sultanlarını başlarından atmış ve yerine başka adda bir devlet kurmuştur. Buna Abbasi devleti ve başında bulunan insanlara da Halife derlerdi. Abbasî Hilafetinin varlığına rağmen Endülüs'te dahi Halife unvanıyla asırlarca saltanat sürmüş hükümdarlar vardı.

«Abbasî Halifeleri zamanında Bağdat'ta aynı merkezde Melikşah adında Türk egemenliğini temsil eden bir zat ile Halife adını taşıyan Muktedî Billah yanyana oturdular ve akraba oldular.

«Şimdi efendiler! Hilafet makamı korunarak onun yanında milli hakimiyet makamı -ki Türkiye Büyük Millet Meclisidir- elbette yanyana durur ve elbette Melikşah'ın makamı karşısında aciz bir makam sahibi olmaktan daha yüksek bir tarzda bulunur. Çünkü bugünkü Türkiye Devletini temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Çünkü bütün Türkiye halkı bütün güçleriyle o Hilafet makamının dayanağı olmayı doğrudan doğruya yalnız vicdani ve dini bir vazife olarak taahhüt ediyor.

«Tarihi inceleme zinciri üzerinde birkaç adım daha atalım: Bu adımlarımız bugünkü idare şeklimizin ne kadar zaruri ve Türkiye için ve bütün islam alemi için ne kadar faydalı ve isabetli olduğu sonucuna götürecektir.

«Efendiler! Bağdat'ta Hulagu'nun meydana getirdiği önemli olay sonucunda yer küresi üzerinde Halife ve Hilafet makamı yokedilmiş bir hale getiriliyor. Bundan üç yıl sonra Abbasi Halifeleri soyundan El-Müstansır Biilah adında bir zat Hülagu'dan kurtulup Mısır hükümetine sığındı ve Mısır kıralı tarafından Halife tanındı. Bundan sonra 17 zat Halife unvanını haiz olarak ve fakat hiçbir yetkisi, hiçbir etki ve nüfuzu olmayarak doğrudan doğruya Mısır hükümetinin himayesinde birbirlerine halef olmakla hayat sürmüşlerdir.

«Yavuz Mısır'ı aldığı zaman orada unvanı Halife olan bir zat buldu. Halife sıfatının böyle aciz bir şahıs tarafından kullanılmasının islam alemi için bir leke olduğuna şüphe etmediğinden o sıfatı Türkiye devletinin gücüne devrederek diriltmek ve yüceltmek üzere aldı.

«Efendiler! Osmanlı Devleti Hilafeti aldığı tarihten ancak 50 yıl sonrasına kadar yükselme denilen, yaklaşık olarak üç asırlık bir devir yaşadı. Ondan sonra gerileme başlıyor. Gerileme devrinin her safhası Türkiye devletinin sınırlarını biraz daha darlaştırıyor, milletin maddi ve manevi kuvvetlerini biraz daha fazla kısıtlıyor, devletin bağımsızlığını darbeliyor, milletin serveti, nüfusu ve haysiyeti yok oluyor.

«Nihayet Osmanlı ailesinin 36 ncı ve sonuncu padişahı Vahdettin'in saltanatı devrinde millet en derin esaret çukurunun önüne getiriliyor, bir tekmeyle bu çukurun içine yuvarlanmak isteniyor. Fakat bu tekmeyi vurdurmak için bir hain, bilinçsiz anlayışsız bir hain gerekirdi. Nasıl ki, kanunen idamı gerekenlerin ipini çekmek için kalb ve vicdanı insanlık yüceliğinden yoksun bir yaratık ara-

nır. İdam hükmü verenlerin böyle adi bir aracıya ihtiyaçları vardır. O kim olabilirdi?

«Türkiye devletinin bağımsızlığına son veren, Türkiye halkının hayatını, namusunu, şerefini imha eden, Türkiye'nin idam kararını ayağa kalkarak kabul etmeye hazır kim olabilirdi? (Vahdettin, Vahdettin sesleri, gürültüler) Maalesef bu milletin hükümdar diye, sultan diye, padişah diye, halife diye başında bulundurduğu Vahdettin... (Allah kahretsin sesleri) Vahdettin bu alçakça hareketiyle yalnız kendinin layık olduğu bir muameleyi kabul etmiş olmaktan başka hiçbir şey yapmış olmadı. Vahdettin bu hareketiyle kendini öldürdü ve temsil eylediği idare şeklinin yıkılmasını zaruri kıldı.

«Fakat efendiler, millet hiçbir vakit bu haince hareketin kurbanı olmaya razı olamazdı. Çünkü millet başında bulunanın hareketinin mahiyetini kolaylıkla idrak edecek rüşt ve kaabiliyetteydi. Millet asırlardan beri uğradığı felaketlerin sebeplerini bir anda özetliyebilecek hassasiyet ve uyanıklıktaydı. Millet şahısların saltanat hırsı, tahakküm hırsı, istila hırsından başlayarak çıkar ve rahat sağlamak, sefahat, rezalet ve israf gibi alçak maksatları için vasıta ve kuvvet olmak yüzünden kendi benliğini unutacak derecede geçirdiği gafletlerin acı sonuçlarını derhal özetliyebilecek rüşt ve kemaldeydi. Artık milletin en makul, en meşru ve en insani yetkisini kullanma zamanı geldiğinde tereddüdü kalmamıştı. Millet mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve milli saltanat ve hakimiyetini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden kurulan bir yüce mecliste temsil etti. İşte o meclis yüce meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Milletin saltanat ve hakimiyet makamı yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Ve hakimiyet makamının hükümetine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti der-

ler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükümet heyeti yoktur ve olamaz. Kendine Hilafet sıfatını izafe eden bu şahsi makam yıkılınca Hilafet ne olacaktır, sorusu hatıra gelebilir.

«Efendiler, Abbasi Halifeleri devrinde Bağdat'ta ve ondan sonra Mısır'da Hilafet makamının asırlarca saltanat makamıyla yanyana ve fakat ayrı ayrı bulunduğunu gördük. Bugün dahi saltanat ve hakimiyet makamıyla Hilafet makamının yanyana bulunabilmesi en tabii hallerdendir. Şu farkla ki, Bağdat ve Mısır'da saltanat makamında bir kişi oturuyordu. Türkiye'de o makamda asıl olan milletin kendisi oturuyor. Hilafet makamında da Bağdat ve Mısır'da olduğu gibi kudretsiz veya mülteci bir aciz kişi değil, dayanağı Türkiye devleti olan yüce bir şahıs oturacaktır.

«Bu suretle bir tarafta Türkiye halkı modern bir medeni devlet halinde her gün daha sağlamlaşacak, daha mutlu olacak, daha çok insanlığını ve benliğini anlayacak, şahısların hiyaneti tehlikesine kendini uğratmıyacak ve diğer taraftan Hilafet makamı da bütün islam aleminin ruh ve vicdanının ve imanının bağı olabilecek bir izzet ve yücelikte tecelli edecektir. Bundan sonra Hilafet makamının Türkiye devleti için ve bütün islam alemi için ne kadar feyiz yağdıracağını da istikbal bütün açıklığıyla gösterecektir. (İnşaallah sesleri)

«Bu maruzat ve izahatıma nihayet vermek için yüce heyetinize şunu arzedeyim ki, bütün arkadaşlarımın söz konusu olan meselenin esasında tamamen birlik ve müttefik olduğunu, büyük bir vicdani kanaat ve fikri muhakemeyle beraber olduğunu görüyorum. Bu hal milletimizin cidden teşekkürünü mucip bir haldir. Yüce heyetinizin sonsuz takdir ve tebriklerini gerektiren bir hakkıdır.

«Demin bir önerge okunmuştu. Şimdi bir iki önerge daha var. Her üçünün muhteviyatı esas noktalarda birdir. Binaenaleyh yapılacak şey bu üçünü daha açık ve güzel

bir tarzda tesbit etmek ve yüce heyetinizin kesin oyundan geçirerek bir an önce ilan etmek ve bu sayede bütün düşmanlarımızın aleyhimizde aldığı tedbirlere engel olmaktır. (Şiddetli alkışlar)»[63]

Mustafa Kemal'in bu konuşmasından sonra verilen üç önerge Anayasa, Adalet ve Şer'iye komisyonlarından kurulu Karma Komisyona havale edildi. Fakat komisyonda görüşmeler skolastik'e saplanma istidadını gösterdi. Komisyondaki hocalar din bilgisi yarışına girdiler. «Hilafetin saltanattan ayrılması dinen caiz olur mu olmaz mı?» tartışmaları uzadıkça uzadı ve tartışmalar çıkmaza sürüklenmeye başladı. Neredeyse Hilafetle saltanatın birbirinden ayrılamıyacağı kararına varılacaktı.[64]

Bunun üzerine, dinleyici olarak Komisyonda bulunan Mustafa Kemal, bir sıranın üzerine çıkmış ve Komisyona şöyle seslenmiştir:

«Hakimiyet ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye ilim gereğidir diye müzakereyle, münakaşayla verilmez. Hakimiyet, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları zorla Türk Milletinin hakimiyet ve saltanatına elkoymuşlardı. Bu tasallutlarını altı asırdan beri sürdürmüşlerdir. Şimdi de Türk milleti bu mütecavizlerin hadlerini ihtar ederek hakimiyet ve saltanatını isyan ederek kendi eline fiilen almış bulunuyor. Bu bir emrivakidir. Söz konusu olan millete saltanatını, hakimiyetini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız, meselesi değildir. Mesele zaten emrivaki olmuş bir hakikatı ifadeden ibarettir. Bu mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabii görürse fikrimce uygun olur. Aksi takdirde yine hakikat usulü dairesinde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir.»[65]

(63) Meclis Zabıt Ceridesi, Dönem : I, C. 24, S. 316-330.
(64) Tek Adam, C. 3, S. 58, Yazan : Şevket Süreyya Aydemir. Remzi Kitabevi. İstanbul 1965.
(65) İslâm Ansiklopedisi, C. 1, S. 768.

Bu konuşmadan sonra Komisyon tartışmayı bırakıyor ve hemen üç önergeyi birleştirerek kabul ediyor. Önerge son olarak şu şekli alıyor:

«Madde 1 — Anayasaca Türkiye halkı, hakimiyet ve hükümranlık haklarını gerçek temsilcisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin manevi kişiliğinde, bırakılması ve bölünmesi kaabil olmamak üzere temsile ve bilfiil kullanmaya ve milli iradeye dayanmayan hiçbir kuvvet ve heyeti tanımamaya karar verdiği cihetle Milli Misak sınırları içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nden başka hükümet tanımaz. Binaenaleyh Türkiye halkı şahsi hakimiyete dayanan İstanbul'daki hükümet şeklini 16 Mart 1336'dan itibaren ve ebediyyen tarihe geçmiş saymıştır.

«Madde 2 — Hilafet Osmanlı ailesine ait olup, Halifeliğe Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bu hanedanın ilim ve ahlakça en doğru yolu gösterici ve en yarayışlı olanı seçilir. Türkiye Devleti, Hilafet makamının dayanağıdır.»[66]

Önerge Komisyonda kabul edildiği şekilde Meclis Genel Kurulu'nda da aynen ve oybirliğiyle kabul edilir. Böylece Osmanlı İmparatorluğu tarihe karışır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu kararıyla Osmanlı ailesinin ve özellikle emperyalistlerle işbirliği yapan Vahdettin'in bütün yetkileri ve otoritesi alınmış oldu. Aslında bu yetki ve otorite, Ankara Hükümetinin tüm Anadolu'ya egemen olmasıyla fiilen zaten yok olmuştu. Ve bu karar o fiili durumun resmi bir ifadesinden başka birşey değildi.

Osmanlı ailesinin saltanatı artık yıkılmıştı. Fiili çöküşten sonra bu kanunun çıkmasıyla o saltanatın yıkılmış olduğu resmen ifade edilmiş oluyordu ve artık bu mesele su yüzüne çıkıyordu. Ankara ve İstanbul Hükümetlerinin

(66) Meclis Zabıt Ceridesi, Dönem : I, C. 24, S. 330.

yanyana bulunması ve memleket yönetiminin iki başlı olarak sessizlik içinde sürüp gitmesi böylece sona eriyordu. Artık yanyana olduğu sanılan Ankara ve İstanbul hükümetleri gerçek yerlerine, yani karşı karşıya geliyorlardı, daha doğrusu karşı karşıya geldikleri artık aşikardı. İkisinden biri diğerine meydanı bırakıp çekilecekti. Bu, Ankara Hükümeti olamazdı. Çünkü Ankara Hükümeti halkı temsil eden, silahlı kavga sonucunda iktidara gelmiş ve yeniye doğru yönelmiş bir hükümetti. Meydanı bırakıp mücadeleden çekilmek, ister istemez, İstanbul Hükümetinin ve onun başındaki işbirlikçi Padişahın nasibiydi. Çünkü bu hükümet ve padişahın temsil ettikleri düzen artık ömrünü tüketmiş, yaşama gücünü yitirmiş ve tarih tarafından kendisine verilen görev tamamlanmıştı. Artık yıkılmaya, ölüme mahkumdu bu düzen. Ve tabii onun paslanmış, çürümüş çarkını elinde tutan padişahla hükümeti de onunla birlikte yıkılmaya mahkum edilmişti tarih tarafından. Ve İstanbul Hükümeti 4 Kasım 1338 (1922) günü son toplantısını yaparak sahneden çekildi. Vahdettin yalnız kaldı böylece.

■ *Vahdettin'in Kaçışı, Meclistekî Tartışmalar ve Abdülmecid'in Halife Seçilişi...*

Büyük Millet Meclisi'nin kararından sonra durumu anlayan Vahdettin, artık kelleyi kurtarma derdine düştü. Padişahlık, Halifelik filan da umurunda değildi artık hazretin. Padişahlıkla Halifeliği korumak için vatanını satmıştı gerçi, ama bu da işe yaramamıştı. Ve bugün artık tehlikede olan kellesiydi. Bunu kurtarması gerekirdi ne yapıp yapıp... Hatta, başkentini işgal altında bulunduran

emperyalist bir devletin himayesine sığınmak gibi şerefsiz bir çareyle de olsa, yine kurtarması gerekirdi bu kelleyi. Ve öyle yaptı Vahdettin.

Olayı en sağlam kaynak olan Meclis Zabıt Ceridesi'nden okuyalım:

Tarih: 18 Kasım 1338 (1922).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Makamında Başkan Vekili Dr. Adnan Bey oturuyor. Katipliklerde Van Milletvekili Hakkı Bey ve Muş Milletvekili Mahmut Sait Bey bulunuyor. Oturumun açılışından sonra ilk sözü Başbakan Rauf Bey alıyor.

«Bakanlar Kurulu Başkanı Rauf Bey (Sivas): Arkadaşlar, dün geç vakit İstanbul'da bulunan Refet Paşa Hazretlerinden aldığım 17/11/1338 (1922) tarihli bir telgrafı zatıalilerine arzediyorum:

«Bakanlar Kurulu Başkanı Rauf Beyefendi Hazretlerine,

«Vahdettin Efendi bu gece saraydan kaybolmuştur. İstanbul Kumandanı ve Polis Müdürünü tahkikata ve gerekli tedbirlerin alınması için saraya gönderdim. Alacağım bilgileri ayrıca arzederim.

«Aynı tarihte Refet Paşa hazretlerinden aldığım bir telgrafta şöyle bilgi veriliyor:

«Bakanlar Kurulu Başkanlığına,

«Harrington'dan şimdi aldığım mektubun ve ekli bildirinin suretini arzediyorum. Bildirinin ajanslar vasıtasıyla Avruya'ya da bildirilmiş olduğunu araştırarak anladığımı da arzederim.»

Harrington İngiliz işgal kuvvetlerinin başkumandanıydı. Acaba mektubunda ne diyordu? Rauf Bey, Meclis kürsüsünden mektubu okudu:

«Bir nüshasını eklediğim resmi bildiride söylendiği gibi Zatı Şahane kendisini İngiltere'nin himayesi altına koyarak (Kahrolsun sesleri) bir İngiliz savaş gemisiyle

İstanbul'dan ayrılmıştır. (Lanet olsun sesleri) Çok saygılar.

17/11/1338 (1922)
Harrington»

Ve Harrington'un gönderdiği bildiri de şuydu:

«Resmen bildirilir ki, Zatı Şahane şimdiki durum sonucunda özgürlük ve hayatını tehlikede gördüğünden bütün müslümanların Halifesi sıfatıyla (Haşa sesleri) İngiliz himayesini ve aynı zamanda İstanbul'dan başka bir yere naklini talebetmiştir. (Cehenneme sesleri). Zatı Şahane'nin arzusu bu sabah yerine getirilmiştir. Türkiye'deki İngiliz kuvvetlerinin Başkumandanı Harrington Zatı Şahaneyi almağa giderek bir İngiliz savaş gemisine kadar kendisine refakat etmiş ve Zatı Şahane vapurda Akdeniz Filosu Genel Kumandanı Amiral Brok tarafından karşılanmıştır.»

Bu bildiride dikkati çeken iki noktaya değinmeden geçemiyeceğiz:

1. Zatı Şahane denilen Vahdettin'in özgürlüğünü ve hayatını tehlikede gördüğünden bahsediliyor. Yüzyıllarca boyunduruk altında tuttuğu halklara en ufak bir özgürlük tanımayan, herkesin ağzını silah zoruyla kapatan, herkesin beynini «yer yüzünün Halifesi» gibi, «Allahın gölgesi» gibi aldatmaca laflarla yıkayan ve saltanatından, sömürüsünden başka birşey düşünmeyen bir imparatorluğun son kalıntısı hangi özgürlükten bahsediyordu? Sonra vatanını işgal eden emperyalist devletlerle mütareke imzalayıp vatanını kendi boyunduruğundan emperyalistlerin boyunduruğuna sokmakla, esasen özgürlükten yoksun bulunan halkın yaşama özgürlüğünü de çok görüp onu emperyalizmin çizmesi altında bırakmaya çalışmakla neyin ve kimin özgürlüğünü düşündüğünü göstermişti Vahdettin? Halka özgürlük tanımayan bir insanın özgürlükten bahsetmesi ne kadar garip ve ne kadar gülünç, değil mi?

2. Bildiride Vahdettin'in bütün müslümanların Halifesi sıfatıyla İngiliz himayesini istediğinden söz ediliyordu. Yüzyıllar boyunca müslüman halkları ezen, baskı altında tutan, soyup sömüren, birbirine düşüren, vali olarak tayin ettikleri gerici ve despot paşalarıyla bütün bölgelerde terör havası yaratan ve sürdüren bir imparatorluğun son kalıntısı hâlâ bütün müslümanların Halifesi olduğunu hangi yüzle söyleyebiliyordu. Bütün müslümanları, gayrımüslim emperyalist devletlerin çizmesi altında bırakırken, bu zavallı müslümanların Halifesi olduğunu iddia etmesi, Vahdettin'in deliliklerinden bir tanesi ve en gülüncüydü. Artık hangi müslümanların Halifesiydi bu efendi? Ve hem bütün müslümanların Halifesi olmak, hem de bütün müslümanların Halifesi sıfatıyla bütün müslümanların amansız düşmanı olan İngiliz emperyalizminin himayesine sığınmak doğrusu çok eğlendirici, çok maskaraca bir davranıştı.

Şimdi biz yine Meclis'e dönelim ve tartışmaların devamını oradan izliyelim:

«Ahmet Hamdi Bey (Muş); Ona zatı şahane demeyiniz.

«Rauf Bey (Devamla): Bildiriyi okuyorum, tahrif mi edeyim?

«Mehmet Şükrü Bey (Karahisar): İngilizlerin yayınladığı bildiridir o.

«Rauf Bey (Devamla): Arkadaşlar. Bildiride denilmiştir ki 'Şimdiki durumda Zatı Şahane kendisini güven içinde görmediğinden.' Bu şimdiki durum nedir? Şimdiki durumda bir değişiklik vardır. Bu değişiklik İstanbul halkının milli ve dini vicdanından fışkıran duygula Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne katılmaları ve özgürlük, bağımsızlık istemeleridir. Demek ki, Türk milletinin islamın esaslarından olan özgürlüğe kavuşması, Halife makamında bulunan zat için istenmiyormuş. Özgürlüğü kendisi

için zararlı saymış. Bilmem yüce heyetinizce başka bir değişiklik görülüyor mu? (Hayır sesleri) Yıllardan beri bağımsızlık ve özgürlüğü için çalışan milletimiz bu amacına ulaşmak üzereyken bu zat tevahhuş ediyor ve maalesef efendiler, islam Hilafetini İngiliz himayesine terkedecek kadar büyük ve görülmemiş tarihi bir hiyanet işliyor. (Lanet sesleri). Efendiler, malûmuâlinizdir ki, ayni kişi, Sevr Antlaşması'nı kabul etmek suretiyle vatanın, milletin aziz vatanının bölünmesini kabul etmiştir.

«Yasin Bey (Gaziantep): İhanet etmiştir.

«Rauf Bey (Devamla): Sabırlı olan, mütevekkil olan, mütehammil olan, fakat bağımsızlık ve özgürlüğünü hiçbir vakit karşısındakine feda etmemiş ve etmiyecek olan milletimiz buna da tahammül etmiş, amacına yürümüş ve tamamıyla muvaffak olmaya başladığı bir zamanda aynı kişi bu defa da büyük islam Hilafetinin kendi şahsına münhasır olduğunu farzedecek kadar aptallık göstererek 'İngilizlerin himayesine tevdi ettim' diyecek kadar cüret göstermiştir. Efendiler, islam bağımsız olarak yaşamıştır, bağımsız olacaktır ve bağımsızlığını hiçbir vakit ihlal edemiyecektir. Bu, hiçbir beşerin kudreti elinde değildir. Nerede kaldı ki, asırlardan beri hanedan için, bu memleket için, bu vatan için kan döken bu millete ve bütün islamiyete ihaneti sabit olmuş, tahakkuk etmiş böyle bir kişi tarafından ihlal edilebilsin.

«İşte efendiler! Halife makamında bulunan kişinin yüz kızartıcı firar suçunu işlemesi, yani uhdesine bırakılmış olan vazifeyi terk ile düşman tarafına firar etmesi (İdam sesleri) cihetiyle hükümetinizin düşüncesi sonucunda Hilafet makamının münhal olduğu kanaatine gelmiş ve yeni bir Halifenin seçilmesinin dini esasımız ve milli selametimiz açısından vacip olduğunu görmüştür.

«Şer'iye Bakanı Vehbi Efendi (Konya): Efendim! Başbakan Beyefendinin beyanatı veçhile Hilafet unvanının

taşıyan zatın firarı tahakkuk etmiştir. Böyle islam milletinin lideri tanınan bir adamın yabancı himayesi altına geçmesi ve bize düşman olan İngilizlerin vapuruyla firar etmesi islamiyet adına alçaltıcı ve yüzkızartıcıdır. Binaenaleyh bu adam fiilen Hilafet makamını terketmesiyle şer'an Hilafetten ayrılmıştır. Yani bugün şu saatte Hilafet makamı münhaldır. Hilafet makamı münhal olunca bütün müslümanlar üzerine bir imamın (Halifenin) seçilmesi ve biat edilmesi vaciptir. Binaenaleyh şer'an şu saatte üzerimizde yapılması gereken bir ödev vardır. O ödevi yerine getirmekle yükümlüyüz. Onu yerine getirmek bir Halife seçmekle olacağından Hilafet makamına bir Halife seçilmesini teklif eylerim. (Fetva isteriz sesleri). Evet bir fetva da yazılmıştır, okunsun.

■ *Fetva:*

«Soru: Müslümanların önderi düşmanın bütün müslümanların aleyhinde mahvolmaya yol açan şiddetli tekliflerini zaruret olmaksızın kabul ile islam haklarını savunmaktan aczini göstermeye, müslümanların savunmayla mücadelelerinde düşmana uyarak müslümanların bozulmasına ve şikayetlerine yol açan hareketlere fiilen teşebbüs ve bozguncu hareketlere devam ve ısrar ve sonra yabancı himayesine sığınarak hilafet makamını terk ve firar ile bilfiil boşaltmakla şer'an Hilafetten ayrılmış olur mu?

«Elcevap: Allah daha iyi bilir, olur.

«Muhammed Vehbi

«Soru: Bu suretle islamın hak ve menfaatlerini korumak için Hilafet makamına layık bir zata Erbab-ı hall-ü akd[67] tarafından biat olunmak vacip olur mu?

(67) Erbab-ı hall-ü akd: Meseleleri çözümleyebilen ve karara bağlayabilen kimseler, bu yetenekte olan kişiler, halkın temsilcileri (M.E.B.).

«Elcevap: Allah daha iyi bilir, olur.
Muhammed Vehbi»

İkinci fetvadaki yanlışlık hemen göze çarpıyor. Çünkü soruda da belirtildiği gibi Hilafetten ve Halife seçiminden maksat müslümanların hak ve menfaatının korunması, güvenlik ve düzenin sağlanmasıdır. Bunun için de hükümet olmak, güç sahibi bulunmak gerekir ki, Hilafet müessesesi de hükümetten başka birşey değildir. Hükümet de mevcut olduğuna göre ve üstelik mevcut hükümet ferdi saltanat değil, halkı temsil eden, silahlı savaş sonunda iş başına gelen meşru bir hükümet olduğuna göre Halifenin yapması gerektiği işi zaten kendisi yapıyor ve daha iyisini de yapıyor demektir. O halde, yeniden bir Halifenin seçilmesinin anlamı nedir? Ayrıca ruhani bir müessese olarak da Hilafet makamı diye birşey yoktur islamiyette. O halde hemen bir Halife seçmenin vacip olduğu hükmü nereden çıkarılıyor? Evet islamiyette toplum hükümetsiz, başkansız olmaz; hükümetin kurulması, başkanın seçilmesi vaciptir. Fakat yetki ve otoriteden yoksun, hiçbir fonksiyonu bulunmayan Halife unvanı altında herhangi bir kimsenin seçilmesi, yada Hilafet adı altında herhangi bir makamın kurulması söz konusu değildir islam dininde.

Biz yine Meclise dönelim:

«Bakanlar Kurulu Başkanı Rauf Bey (Sıvas): Efendiler! Bu fetvada sözü geçen şahıs yüzkızartıcı firar suçunu işleyen şahıs, tekrar ediyorum; vazifesini terk ile düşman cihetine giden şahıs Vahdettin Efendi'dir.

«Başkan: Efendim! Bakanlar Kurulu Başkanı Bey ve Şer'iye Bakanı Efendi Hazretleri Hilafet makamındaki zatın hal'iyle (Hilafetten uzaklaştırılmasıyla) Halife adını taşıyan şu fetvayla munhali' (Halifelikten ayrılmış) olduğunu beyan buyurdular ve derhal bir seçim yapılmasını

teklif ettiler. Seçim yapılmasını yüksek oyunuza koyuyorum. (Gürültüler, hal'i oya koyun sesleri.)

«Yusuf Ziya Bey (Bitlis): Efendim, madem ki, fetva vardır, hal'i oya koymak doğru değildir. Fetva vardır.

«Gazi Mustafa Kemal Paşa (Ankara): Affedersiniz beyefendi, bu memleketi yıkmak için de fetvalar verilmiştir. Fetva behemehal yüce Meclisin oyuna konulmalıdır.

«Yusuf Ziya Bey (Bitlis): Fetvayı şerif bizim oyumuzdan yüksektir. Madem ki, hakkında fetva vardır, mahlu'dur (uzaklaşmış, ayrılmıştır).

«Başkan: Efendim! Dikkat buyurun, fetvayı şerif gereğince hal'i (Hilafetten uzaklaştırmayı) kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Oybirliğiyle kabul edilmiştir (Sürekli alkışlar).

«Sırrı Bey (İzmit): Yaşasın İslamiyet.

«Tunalı Hilmi Bey (Bolu): Cehennem kabul etseydi 'Cehenneme' derdim.

«Başkan: Şimdi Başbakan Beyefendinin ve Şer'iye Bakanı Efendi Hazretlerinin buyurdukları gibi bir seçim yapmak gerekir. Hemen seçime geçiyoruz. Seçimi bildiğimiz şekilde yapacağız. Şuraya koyduğumuz kutuya herkes oyunu atacaktır. (Seçim başladı, oylar toplandı.)

«Başkan: Oylama sona ermiştir. Oyların ayırımına memur olanlar, Atıf Bey (Kayseri), Rifat Bey (Kayseri), Ragıp Bey (Kütahya)dır. (Oylar ayrılıyor).

«Başkan: Efendim, islam Hilafetinin makamı için yapılan seçimde oya katılan 162 zattır. İşlem tamam... 148 zat Abdülmecid Efendi Hazretlerine, iki zat Abdurrahim Efendi'ye, 3 zat Selim Efendi'ye, dört zat da çekimser olarak oy vermiştir. Binaenaleyh 148 oyla Abdulmecid Efendi Hazretleri yüce Hilafet makamına seçilmişlerdir (Alkışlar).»[68]

(68) Meclis Zabıt Ceridesi, Dönem : I, C. 24, S. 580-584.

Mustafa Kemal'in ileride 11 Şubat 1340 (1924) tarihinde bir Fransız dergisine vereceği demeç, Hilafeti yerinde bırakmalarının ve yeni bir Halife seçmelerinin nedenine ışık tutacak mahiyettedir. Okuyalım demeci:

«Tarihimizin en mutlu dönemi hükümdarlarımızın Halife olmadıkları zamandır. Bir Türk padişahı Hilafeti her nasılsa kendine mal etmek için nüfuzunu, itibarını, servetini, kullandı. Bu sırf bir tesadüf eseriydi... Hilafet demek idare, hükümet demektir. Gerçekten görevini yapmak, bütün müslüman milletlerini yönetmek istiyen bir Halife bunu nasıl başarır? İtiraf ederim ki, bu şartlar içinde beni Halife tayin etseler derhal istifa ederim. Fakat tarihe gelelim, gerçekleri inceliyelim: Ne Acemler, ne Afganlılar, ne Afrika müslümanları İstanbul Halifesini asla tanımadılar. Bütün islam milletleri üzerinde yüce ruhani görevini yerine getiren tek Halife fikri gerçekten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. Halife hiçbir zaman Roma'daki Papa'nın katolikler üzerindeki kuvvet ve iktidarını gösterememiştir. Son ıslahatımızın sebep olduğu tenkitler, gerçek olmayan bir mevhum fikirden, islam birliği fikrinden esinlenmiştir. Bu fikir asla gerçek olmamıştır. Biz Halifeyi eski ve saygıdeğer bir geleneğe saygı duyarak yerinde bıraktık. Halifeye saygımız vardır.»[69]

Demecin son iki cümlesinden de anlaşılacağı gibi Hilafeti bir gelenek kabul ettikleri için yerinde bırakmışlardır. Fakat devrimci bir hareket, o hareketin yarattığı devrimci bir Meclis böyle tutumlar nasıl takınır, gelenektir diye şunu bunu nasıl yerinde bırakır? Eğer Halifeliğin yerinde bırakılması sadece bu nedene dayanıyorduysa bu, en azından devrimciliğe sığmayan bir tutum ve anlayıştır. Çünkü devrim, gelenekleri korumak değil, halkın çıkarını korumak ve bu çıkara engel olabilecek bütün gelenekleri kaldırmakla devrim olur. Yoksa devrim, gelenekleri ko-

(69) 11 Şubat 1339 (1924) tarihli Akşam Gazetesi.

rumak gibi bir amaç gütse, Osmanlı saltanatını da yıkmaması gerekirdi. Çünkü o da bir gelenek, hem de 600 yıllık geçmişi olan güçlü bir gelenekti.

Fakat Hilafetin Vahdettin'den sonra yerinde bırakılmasının nedeni herhalde geleneğe saygı değil, elverişli ortamın doğmasını beklemek zorunluluğuydu. Çünkü yüzyıllardan beri şartlandırılmış kamuoyu henüz Hilafetin kaldırılmasını hazmedecek düzeye gelmemşiti. Hilafetin kaldırılması geniş ve sert tepkiler doğurabilirdi. Ayrıca Vahdettin'in kaçışı sırasında iş başında bulunan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin birçok üyesi tutucu kimselerdi. Bunlarla böyle hamleler yapma imkanı yoktu. Böyle bir hamleye girişmeden önce aşılması gereken bazı aşamalar vardı. Bunların başında da memleketin yönetimini sağlam temellere oturtmak, devlet biçimini tesbit etmek ve birtakım yeni hamleler yapabilecek bir parlamento ve bir kabine kurmak gibi önemli işler geliyordu.

Nitekim öyle yapıldı.

■ *Cumhuriyetin İlanı*

Birinci Büyük Millet Meclisi 15 Nisan 1923 günü son toplantısını yaptı ve dağıldı. Arkasından yeni seçimler yapıldı ve İkinci Büyük Millet Meclisi 2 Ağustos 1923 günü açıldı. Bu Meclis öncekinden daha yenilikçiydi. Bu nedenle birtakım hamleler yapabilecek düzeydeydi.

Fakat devlet şekli henüz saptanmamıştı. O zamana kadar Türkiye Devleti deniyordu. Ama bu devletin adı yoktu. Gerçi sistemi itibariyle bir cumhuriyet niteliğini taşıyordu. Fakat bu henüz resmiyete geçmemişti. Ama artık köy görünüyordu ve kılavuza hacet yoktu: Bu sistemin adı bir gün mutlaka resmiyete geçecekti, bunu artık

herkes tahmin ediyordu. Fakat kesin olarak devletin adının ne olacağını kimse bilmiyordu.

■ *Türkiye Halk Cumhuriyeti Mi?*

Eylül ayının sonuna doğru yeni devletin adının «Türkiye Halk Cumhuriyeti» olacağı hakkında bazı söylentiler dolaşmaya başladı. Fakat bu söylentilerin doğruluk derecesi neydi? Yetkililerin düşündüğü bir ad mıydı bu, yoksa rastgele mi ortaya atılmış ve söylenti halinde yayılmaya başlamıştı?

Bu sorunun cevabını nihayet Batıcı ve Hilafetçi Tanin Gazetesi'nin Ankara Muhabiri şöyle verdi:

«Yeni Anayasa Kanunu ilgililerce düzenlenmiştir. Güvenilir kaynaklardan aldığım bilgilere göre, Meclisin toplanma süresi dört yıl olacak ve yılda dört ay toplantı yapacaktır. Yeni hükümetin resmi ünvanı cumhuriyetle yönetilmek üzere 'Türkiye Halk Devleti'dir. Cumhuriyet yönetimi kurulur kurulmaz, kabinede değişiklik yapılacak ve Cumhuriyet Bakanları seçilecektir.»[70]

Demek ki, haber söylenti değil, yetkili ve güvenilir kaynaklarca doğrulanmış bir haberdi. Fakat buna karşı Batıcı-Hilafetçi çevreler hemen tepki gösterdiler. Onların ateşli sözcüsü olan Tanin'in Başyazarı Hüseyin Cahit (Yalçın) hemen kaleme sarılarak sert bir başyazı yazdı. «Türkiye Cumhuriyeti» başlığını taşıyan bu başyazıda Hüseyin Cahit özetle şöyle diyordu:

«... Artık resmen 'Türkiye Halk Cumhuriyeti' olacağız. Halk Cumhuriyeti!.. Acaba bunun manası nedir? Gazi Paşa Hazretleri Türkiye Cumhuriyeti'nin hiçbir suretle Batı cumhuriyetleri esaslarından farklı olmayacağını Nayefraye Pres Muhabirine belirtiyor. Şu halde buna

(70) 25 Eylül 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.

uzaktan uzağa bir Bolşevik gölgesi düşüren, herhalde bildiğimiz Batı cumhuriyetleri esaslarından başka bir şeye dayanan bir hükümet sanısı hasıl ederek zihinlerde bir tereddüt ve karışıklık uyandıran bir 'Halk' kelimesi eklenmesinde ne hikmet düşünülüyor? İsviçre, halk cumhuriyeti değil midir? Almanya, Avusturya, Fransa halk cumhuriyetleri değil midir? Madem ki Batı cumhuriyetleri esaslarını makul görüyoruz, kısaca bir 'Türkiye Cumhuriyeti' bizim devletimiz için en anlamlı ve en tabii bir ünvandır.»[71]

Demek ki Hüseyin Cahit'e göre «Halk» kelimesinin devlet adına eklenmesi bu devlet şekline bolşeviklik gölgesi düşürecekmiş. Oysa o zaman ve 1946 yılına kadar Türkiye'nin tek siyasi örgütü olan Halk Partisi'nde de «Halk» kelimesi vardı. Ve o zaman ateşli bir Hilafetçi olan, Hilafetin kaldırılmasından sonra da bir emrivaki karşısında kalınca arabayı kaçırmamak için 180 derecelik dönüş yaparak Hilafetin kaldırılmasını alkışlamaya başlayan Hüseyin Cahit, daha sonra bolşeviklik gölgesi düşürdüğünü iddia ettiği «Halk» kelimesine aldırmayarak Halk Partisi'ne girecek ve bu partinin üstelik en ateşli sözcüsü de olacaktır. Garip ve çelişik bir davranış, değil mi?

Ve sonra ne olduysa oldu, halk kelimesinden vaz geçildi. Yalnız «Türkiye Cumhuriyeti» şeklinde tesbit edildi devletin adı. 29 Ekim 1923'te de resmen Cumhuriyet ilan edildi.

Şimdi artık Ankara Hükümeti, Hilafet müessesesi hakkında karar vermek zorundaydı. O zamana kadar sürüp gelen kaypak durum nihayet sona ermişti. Artık halkın mukadderatını elinde tutan ve biçimini de resmen ilan eden bir devlet yönetimiyle hiçbir fonksiyonu bulunmayan, boş, anlamsız ve muhtevasız bir ünvandan başka birşey

(71) Aynı kaynak.

olmayan bu uydurma Hilafetin, bu köhne istismar aracının bir arada kalmasına imkan yoktu.

■ *Cumhuriyetin İlanı Münasebetiyle Abdülmecid'in ve Mustafa Kemal'in Karşılıklı Telgrafları*

Fakat yine de olayların gelişmesini ve elverişli ortamın doğmasını beklemeyi uygun gördü yöneticiler. Zaten ilk günden beri devrimci atılımlar yapmadıkları ve idarei maslahatçılıkla bir tavizci tutum takınarak bekledikleri için, şimdi de başka türlü olamazdı. Onun için beklediler. Bu elverişli ortam da mutlaka doğacaktı, hem de pek yakında. Çünkü birbirine zıt olan iki müessesenin bir arada işlemesi eşyanın tabiatına aykırıydı. Şartlar yaratacaktı istenen elverişli ortamı.

O sırada Dolmabahçe Sarayında ikamet eden sözde Halife Abdülmecit ve çevresindekiler, Cumhuriyetin ilanını sempatiyle karşılamadılar tabii. Fakat yine de öyle görünmeleri gerekiyordu. Ankara Hükümeti'ne hoş görünmek taktik bakımından gerekliydi. Bunun için Abdülmecit, Cumhuriyetin ilanı münasebetiyle Mustafa Kemal'e şu tebrik telgrafını çekti:

«Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine,

«Bu kerre teceddüd eden (yenilenen) şekl-i hükûmetin mülk ve millet hakkında hayırlı olmasını Cenabı Haktan niyaz ve temenni eylerim.

31 Ekim 1923

Abdülmecit bin Abdülaziz Han»

Bu telgraftaki soğuk ifade hemen göze çarpıyor, telgrafın istenmiyerek yazıldığı ve Cumhuriyetin ilanının Abdülmecit tarafından hoş karşılanmadığı telgrafın kelimeleri gibi okunuyor telgraftan.

Mustafa Kemal de aynı soğuk ifadeyle şu telgrafı çekiyor Abdülmecid'e:

«İstanbul'da Halife-i Müslimin Abdülmecit Hazretlerine,

«Türkiye Cumhuriyeti hakkındaki hayırhahane temenniyat-ı Hilafetpenahilerine takdim-i teşekkürat ederim.

1 Kasım 1923
Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal»[72]

Gerek Abdülmecid'in, gerekse Msutafa Kemal'in telgraflarındaki bu soğuk ifade herkesin dikkatini çekiyor ve çeşitli yorumlara yol açıyordu. Nitekim Times Gazetesi, İstanbul Muhabirinden aldığı şu mektubu yayınlıyordu:

«Cumhuriyetin ilanı münasebetiyle Halife tarafından Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya çekilen telgrafın gayet ihtiyatlı tabirlerle yazılması, Cumhurbaşkanının aynı suretle yazılmış formüllerden mürekkep resmi cevabı, burada özel konuşmalarda pek çok söz konusu olmakta ve adı geçen cevap Çiçerin ve hatta Fener'le teati olunan daha samimi telgraflarla mukayese edilerek fazlasıyla dikkat çekici görülmektedir.»[73]

■ *Eski Bir Başbakan Cumhuriyetin İlanına Karşı*

Cumhuriyetin ilanından yalnız Abdülmecit değil, onun çevresindekiler de tedirgin olmuşlardı. İstanbul'da Hilafetçi bir akım vardı. Bunlar arasında eski Başbakan Rauf Bey (Orbay), Refet Paşa (Belen), Dr. Adnan (Adı-

(72) 2 Kasım 1339 (1923) tarihli Tanin ve İkdam Gazeteleri.
(73) 10 Kasım 1339 (1929) tarihli Tanin Gazetesi.

var) ve eşi Halide Edib gibi ünlü kişiler de bulunuyordu.[74]

Bunlardan Rauf Bey ve Refet Paşa daha 1922 Ekiminde, yani saltanatın kaldırılmasından kısa bir zaman önce Hilafetçi ve Saltanatçı kesilmişlerdi. Bağımsızlık savaşının bitmesinden sonra Ankara Hükümeti İstanbul'da bulunan işbirlikçi Padişah Vahdettin Hazretlerine hâlâ arzı sadakat etmediğine ve hatta tüm Anadolu'yu tutup Zatı Şahane'ye peşkeş çekmediğine göre, demek ki işin içinde bir şeyler vardı. Yoksa Ankara Hükümeti'nin amacı Saltanatı ve Hilafeti kaldırmak mıydı? İşte bundan şüphelenen Rauf Bey ve Refet Paşa 1922 Ekiminde Mustafa Kemal'le yaptıkları görüşmede bu endişelerini açıkça ifade etmişler ve Meclisin kendisinden ve ileride bu alanda alacağı durumdan şüphe etmekte olduğunu söylemişlerdir. Mustafa Kemal, Rauf Bey'e Hilafet ve Saltanat hakkında ne düşündüğünü sorunca Rauf Beyin cevabı şu olmuştur:

«Ben Saltanat ve Hilafet makamına vicdanen ve hissen bağlıyım. Çünkü benim babam Padişahın nimeti ve ekmeğiyle yetişmiş, Osmanlı devletinin ileri gelenleri arasına girmiştir. Benim de kanımda o nimetin zerreleri vardır. Ben nankör değilim. Padişaha sadakatımı muhafaza etmek borcumdur. Halifeye bağlılığım ise terbiyem icabıdır. Genel düşüncelerim de vardır: Bizde genel durumu tutmak güçtür. Bunu ancak, herkesin erişemiyeceği kadar yüksek görülmeğe alışılmış bir makam temin edebilir. O da saltanat ve Hilafet makamıdır. Bu makamı kaldırmak, lağvetmek, onun yerine başka bir mahiyette bir varlık yerleştirilmesine çalışmak felaket ve hüsrana yol açar, asla caiz değildir.»

Refet Paşa da aynı görüşmede aynı konu hakkında görüşünü şöyle açıklıyor:

(74) Tek Âdam, C. 3, S. 149-150.

«Tamamen Rauf Beyin fikir ve mütalaalarına katılıyorum. Bizde padişahlıktan ve halifelikten başka bir idare şekli gerçekten söz konusu olamaz.»(75)

İşte böyle düşünüyordu bu iki zat. Ve bunlar Milli Mücadelenin ünlü kişilerindendi. Demek ki, Milli Mücadeleden anladıkları da buydu. Yani Anadolu düşman istilasından kurtarılacak ve Padişaha teslim edilecekti onlarca. Belki de bağımsızlık savaşını Osmanlı İmparatorluğu zamanında yapılan bitmez tükenmez savaşlardan farksız görüyorlardı. İşte o zaman Hilafetten ve Saltanattan yana olan bu iki zat, Cumhuriyetin ilanından sonra İstanbul'da bulunuyorlar ve düşüncelerini paylaştıkları kimselerle sık sık görüşüyorlardı, Hilafetçi gazetelerde birlikte resimleri çıkıyordu. Cumhuriyet ilan edilince Rauf Bey İstanbul'da şu demeci veriyordu:

«Bir günde hükümet şeklinin kararlaştırılması, halkça sorumsuz zatlar tarafından tertibedilen bu şeklin emrivaki halinde ihdas edildiği fikri ve endişesini hasıl etti.»(76)

Rauf Bey, Refet Paşa ve Adnan'la birlikte sözde Halife Abdülmecid'i de ziyaret ediyor ve bu ziyaret türlü dedikodulara ve şüphelere yol açıyor. Nihayet hem bu ziyaretin, hem de Rauf Bey'in yukarıdaki demecinin görüşülmesi için o zaman memleketin tek siyasi örgütü bulunan Halk Partisi Meclis Grubunda bir genel görüşme açılıyor. 22 Kasım 1923 tarihinde yapılan bu toplantıda çok şeyler söylenmiştir, ama biz yalnız konumuz olan Hilafetle ilgili konuşmaları aktarmakla yetineceğiz:

«Hamdullah Suphi Bey (İstanbul): İstanbul'da bir müessesemiz vardır. Bu müessese ünvanını değiştirmek suretiyle özünü korumaktadır. Bu müessese Hilafet müessesesidir. Her hafta Halife hazretleri cuma selamlığına giderken yapılan töreni biliyor musunuz?

(75) Aynı kaynak, C. 3, S. 50-51.
(76) 1 Kasım 1339 (1923) tarihli Vatan, Tanin ve İkdam Gazeteleri.

Doğrudan doğruya saltanat törcninin aynen tekrarından başka birşey değildir. Bazı gazeteler ve dergilerimizi görüyoruz. Her fırsattan faydalanarak takdislerini (kutsallaştırma, bunu belirten sözler) ve saygılarını bildiriyorlar. Bir yandan da bizim arkadaşlarımız bazan birlikte, bazan da tek başlarına aynı makama arz-ı takdisat ediyorlar. Sanmayınız ki, bir saniye için zihnimin içinde Hilafet makamının her çeşit saygıdan tecridedilmesi gereğine dair bir düşünce vardır. Asla efendiler! O müesseseyi küçültmemek gereklidir. Yalnız Cumhuriyetimiz daha bu kadar yeni iken, köklerini daha salmamışken, gerektiği kadar kalblerde yerleşmemişken ve o müessesenin üyesi olanlar saltanatı geri getirmeyi mutlak mutlak düşünürken, biz eğer takım takım oraya gidersek ve mütemadiyen bağlılık arzedersek gösterdiğimiz manzara nasıl etki bırakır? Takviye etmeye her gün devam edersek Hilafet diye tanıdığımız bir müessese günün birinde karşımıza yine saltanat olarak çıkar.

«Rauf Bey (İstanbul): İstanbul Milletvekili olarak İstanbul'da bulunduğum zaman Halife Hazretleri benimle görüşmek arzu ettiler. Üç dört gün kadar istirahattan sonra Halife Hazretlerinin bu arzularını yerine getirmeyi kendime bir vazife bildim. Yüce Meclisin seçmesiyle Hilafet makamına oturtulan bir zatın arzusunu kabul etmemeyi insanlık şiarıyla bağdaştırmadım, ahlak anlayışımla bağdaşmaz gördüm. Bunu reddederken kendimi korkak bir insan, kendimi terbiyesiz bir insan telakki ettim. Ondan başka ben İstanbul Milletvekiliyim. Bu sıfatla benimle görüşmek isteyen ve istemiyen herkesle görüşmekte milli çıkarlar görenlerdenim. Efendiler! Halife Hazretlerini ziyarete Adnan Beyefendi ve Refet Paşa arkadaşımız ve ben birlikte gittik. Adnan Beyefendi hepimizin bildiği gibi Başbakanlık makamının Hilafet makamıyla bağlantısını sağlamaya memur bir sorumludur. Refet Paşa arkadaşımız

İstanbul'a ayak bastığı günden itibaren milli hakimiyetin ne demek olduğunu ve milli saltanatın neler yaptığını ilan etmiş, ikaz etmiş ve telkine çalışmış bir arkadaşınızdır. Bu aciz arkadaşınız da deminden arzettiğim kanaatte bir arkadaşınızdır. Bu inançta üç arkadaşınızın gitmesinden bilmeyenler şüphe edebilir. Fakat bizi bilen Hamdullah Suphi Beyefendi'nin böyle anlamasına ihtimal vermedim. Şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisinin dayanak olduğu yüce Hilafet makamını işgal eden ve Millet Meclisi tarafından seçilen bir zat beni çağırırsa ben bu çağrıya uymayı milli, ahlaki ve dini bir ödev bilirim. Onun için gittim.

«Yahya Galip Bey (Kırşehir): Halifeyle ne görüştünüz?

«Rauf Bey (Devamla): Zatı Hilafetpenahilerinin sıhhat ve afiyetlerinden bahsettik. Halifeyle siyaset üzerine görüşecek hiçbir sebep görmedim. Bugün Halifeyle görüşmeye yetkili bir adam varsa Hükümetinizin vekili olan Adnan Bey'dir. Ben kendisini küçük gören bir insan, ona saygım olmak itibarıyla bir küçüğün bir büyükle görüşmesi gibi görüştüm. Bu, endişeye yol açmamalıdır.

İsmet Paşa İhtar Ediyor

«Başbakan İsmet Paşa Hazretleri (Malatya): Size iç manzaradan bahsedeyim: Gazetelerde görüyorsunuz, işitiyorsunuz. Şuradan buradan, şu veya bu tarzda Halife için hakaret taşıyan söz söylendi diye bazı telgraflar çekiyorlar ve yazıyorlar. Burada bulunan arkadaşlardan bir kısmının esaret hatıralarıyla acı çektikleri zamanları yaşadık ve kendileri gibi samimi ve gönülden esaret acısı duyduk. O zamanlarda Hilafet ordularının bu memlekette meydana getirdiği tahribatı gördük. Bu zamanları yaşamış adamlarız. Hilafet ordusu dediğimiz zaman tüylerimiz ürperiyor ve bütün milletin tüyleri ürperiyor.

«Efendiler! Herhangi bir şeyde zaaf göstererek Hilafet ordusuna ümit ve kuvvet verecek bir hakka malik miyiz? Böyle bir hatayı affedebilir miyiz? Olmuşsa hata olmuştur. Efendiler! Geçen inkılaplarda bütün manzaraları yaşadığımız bir memleket için en büyük afet, her istibdattan büyük olan afet anarşidir. Gösterdiğimiz manzara anarşiden ibarettir. Başı sonu olmayan bir memleket gibi, ileri gelenlerin ağzına geleni söylediği bir devir yaşıyoruz.»

İsmet Paşa bu gerekçeye dayanarak güçlü bir hükümet kurulması gerektiğini uzun uzun anlattıktan sonra şöyle devam ediyor:

«Değinmek zorunda bulunduğum bir mesele daha vardır. O da Hilafet meselesi, Halifeyi ziyaret meselesi, Halife meselesidir. Arkadaşlar! Böyle bir siyasi ortamda cereyan eden siyasi konuşmalar, manevi ve yüce bir makamın ve onu işgal eden yüksek zatın saygıdeğer kişiliğini asla hedef almaz. Fakat devlet adamı olarak hiçbir zaman hatırımızdan çıkaramayız ki, Hilafet orduları bu memleketi baştan başa harabeye çevirmişlerdir. Hilafet ordularını vücuda getirmek ihtimalini daima gözden uzak tutmayacağız. Hilafet orduları bizim Fransız cephesinden, Yunan cephesinden kuvvetlerimizi kendi üzerine çekti. Millet en acı ıstırabını Halife Ordusu'ndan çekmiştir, bir daha çekmiyecektir. Bir Hilafet fetvasının umumi harbin badiresine bizi attığını hiçbir vakit unutmayacağız. Bir Hilafet fetvasının millet ayağa kalkmak istediği zaman ona düşmanlardan daha çirkin bir surette hücum ettiğini unutmayacağız. (Bravo sesleri, alkışlar.)

«Türkiye devletinin kutsal Hilafet makamıyla olan ilişkileri kanunla düzenlenmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Hilafetin dayanağıdır. İlişki bundan ibarettir. Başlarken söylediklerimi tekrar ve teyidetmek isterim: Burada geçen siyasi konuşmamdan kutsal Hilafet maka-

mıyla ve onu işgal eden zatıâlinin saygıdeğer kişiliğine bir tariz anlamı çıkarmak istiyeceklere lanet olsun.

«Tarihin herhangi bir döneminde bir Halife, zihninden bu memleketin mukadderatına karışmak arzusunu geçirirse, o kafayı behemehal koparacağız (Bravo sesleri, alkışlar.)

«Türkiye Cumhuriyeti'ne, Türkiye devletine ve Türkiye memleketine karşı durumlarını kalben, vicdanen ve şeklen her suretle bir imanla koruyan Halifeler kutsal makamlarında daima saygıdeğer olacaklar.

«Fakat Türkiye Devleti'ne ve memleketine karşı herhangi bir Halife geleneksel olarak fikren, şeklen, usulen, zımnen ve sarahaten (açıkça) Türkiye mukadderatında ilgiliymiş gibi durum almak isterse, Türkiye devlet adamlarını taltif edermiş gibi bir zihniyetle düşünürse, bunları memleketin hayatıyla ve varlığıyla tam zıt sayacağız, hareketlerini vatan hiyaneti sayacağız (Bravo sesleri).

«Boynumda taşıdığım ağır sorumluluğu rastgele siyaset adamının veya memurun istediği gibi oynayacağı oyuncak saymıyorum. Tekrar ederim ki, devletin kuvveti ve memleketin selameti için kuvvetli bir hükümetten anladığım, görevini ve sorumluluğunu tamamen müdrik olan ve ısrarla izliyecek olan bir hükümettir. Bu hükümeti temsil eden siyaset adamlarının ve memurların hareketleriyle içeride ve dışarıda ifade edilen anarşiyi behemehal gidereceğiz.

«Durum açıktır. Birbirine eklenen bütün rivayetler Rauf Beyefendi çevresinde bir muhalefet partisinin kurulduğu merkezindedir. Bu meseleyi halletmek gerekir. Üzerinde bulunduğumuz Cumhuriyet ve Cumhuriyetin ilanına ilişkin usul üzerinde tartıştık. İzah ettim ki, kendi beyanatları bazı bölümlerinde bizim kanaatlerimizle tam zıt halindedir. Rauf Beyefendi çevresinde bir muhalif parti kurulmaktadır veya kurulmuştur. Bu gerçek midir? Rauf Beye-

fendi samimiyetle beraber çalışmak istiyor ve böyle birşeyin varit olmadığını söylüyor. Arkadaşlar! Bunu bizim aramızda söylememiz gerçek durumda hiçbir değişiklik yapmaz. Bununla yetinirsek buna siyasi idarede «Yârân zihniyeti» derler. Eğer benim kafamda devlet idaresinde görev ve sorumluluk gereğini yârân zihniyetine feda edecek bir zerre varsa bu kafa parça parça olsun.»(77)

■ *Mesele Kapanmıyor*

İsmet Paşa'nın bu konuşması ve bu konuşmadaki sert ihtar meselenin kapanmasına yetmedi. Yetmesine imkan da yoktu. Çünkü ne olursa olsun ortada Meclis tarafından seçilmiş bir Halife vardı ve bu Halife bizzat İsmet Paşa'nın konuşmasında «Zatıâli» diye, «saygıdeğer» diye nitelendiriliyordu, oturduğu yerin adı da bütün resmi yazı ve konuşmalarda «Yüce Hilafet Makamı» şeklinde ifade ediliyordu. O halde böylesine bir «Yüce Hilafet Makamı»nda oturan bir «Zatıâli»ye elbetteki birtakım kimseler ziyarete de gidecekler, eski düzenin özlemini çeken kişiler arzı sadakatte de bulunacaklardı. Oysa aslında islam dininde «Yüce Hilafet Makamı» diye bir makam bulunmadığı gibi, sıfatı ve görevi ne olursa olsun herhangi bir kimse «Zatıâli» de olamaz. İslamiyet bütün insanları eşit kabul eder. O halde nereden çıkarılmıştı bu makam ve onu işgal eden zata verilen bu imtiyaz, bu yaldızlı unvan? Geleneklerden çıkarılmıştı. Evet yüzyıllardan beri halkı uyutup sömürmek için kendilerine Halife ve Allahın gölgesi gibi unvanlar yakıştıran Emevi, Abbasi, Osmanlı padişahlarının ve çevrelerindeki zadegan sınıfının yerleştirdikleri kör, uydurma, asılsız geleneklerden çıkarılmıştı «Yüce Hilafet Makamı». Hilafet denilen uydurma müessese kö-

(77) 28 Kasım 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.

künden sökülüp atılmadıkça meselenin kapanmaması tabiiydi. Ve bu yüzden Hilafetçi çevreler her zaman seslerini duyurabilecek durumdaydılar. Nitekim Hüseyin Cahit, Parti Grubundaki bu tartışmaları eleştiren «Hilafetin durumu» başlıklı şu başyazıyı hemen yayınlayıverdi:

«Bu yazıyı görünce Ankara gazetelerinin hemen fırsattan yararlanarak hücuma kalkacaklarını biliyorum. Fakat ne olursa olsun, bu meseleyi incelemek bugün sırf memleket çıkarı adına bir ödev oluyor.

«Hilafetin şimdiki durumunu, mevcut siyasi duruma bir açıklık ve kesinlik vererek incelemek istiyoruz. Bu meseleyi çıkaranlar da bizzat Ankara yöneticileridir. Son parti görüşmelerinin zabıtlarını okuyanlar bir Hilafet meselesi karşısında kalmışlardır.

«Rauf Bey İstanbul'a gelmiş, Ankara'nın İstanbul Temsilcisi olan zatla birlikte huzur-u Hilafetpenahî'ye kabul edilmiş. Bu, sorumluluğa yol açan bir davranışmış gibi, partide kendisine sitem ediyorlar, 'Halifeye niçin gittin?', hatta 'Ne konuştun?' diye de soruyorlar. Bu sitemi açıkça ileri süren Hamdullah Suphi Bey'dir. Halife Hazretleri her hafta cuma selamlığına giderken yapılan töreni beğenmiyor, bunu doğrudan doğruya saltanat töreninin tekrarından ibaret sayıyor.

«Hamdullah Suphi Bey bu açık sözleriyle Hükümeti ve memleketi karışık ve önemli bir siyasi mesele karşısında bırakmıştır. İtiraf etmelidir ki, bu mesele Hamdullah Suphi Bey'in hayalhanesinin ürünü değildir. Onun sözleri yalnız mevcut bir meseleyi bir düstur içinde özleştirmiş ve herkesin gözü önüne koymuştur. Meselenin tüm mahiyetini kavrayabilmek için bu konuda İsmet Paşa'nın konuşmasını da okumak gerekir. İsmet Paşa hiç gerek yokken, tarihin herhangi bir devrinde bu memleketin mukadderatına karışmak arzusunu zihninden geçirecek bir Halifenin başını koparacağını büyük bir kahramanlık gibi ilan ettiği

sırada, 'Kutsal hilafet makamına ve onu işgal eden Zatı-âlinin muhterem şahsına bir tariz anlamı çıkarmak istiyeceklere lanet' yağdırıyor. Demek ki, Hilafet makamının kutsallığını tasdikte herkes müttefiktir, Halife Hazretlerinin zatları hakkında da hiçbir şüphe ve güvensizlik yoktur. Bu halde Rauf Bey'in, yanında Ankara'nın temsilcisi ve Refet Paşa da bulunduğu halde huzur-u Hilafetpenahî'ye çıkması neden sitemi gerektiriyor?

«Bu noktada siyaset adamlarımız pek büyük hatalarda ve nezaketsizliklerde bulunmuşlardır. Geçenlerde General Pele, Lozan Konferansı'na gitmek üzere İstanbul'dan ayrılırken Hilafet sarayına giderek arz-ı tazimat etti. Bu görgü kuralları gereğidir. Bütün müslümanların Halifesi olan muhterem zata karşı General bu nezaketi göstermeseydi bütün müslümanları gücendirmiş olmak durumuna düşerdi. Fakat aynı konferansa gitmek üzere şehirden geçen İsmet Paşa, Hilafet sarayına uğramadı. Dönüşünde de bu görgü kuralı görevini ihmal etti. Geçenlerde şehrimize gelen Şer'iye Bakanı bile Halife sarayına gitmedi. İsmet Paşa'nın dediği gibi Hilafet en kutsal bir makam ise, bu makamı işgal eden Zatıâlinin şahsı muhterem ise ona karşı görgü kuralı görevine uymak Türk vatanının çıkarı gereğindendir. Görüşlerimiz ve muhakemelerimiz sırf Türk vatanının çıkarı adınadır. Bu açıdan düşünerek diyoruz ki, Hilafet diye bir müessese tanıyacaksak -ki tanıyoruz-, Hilafeti memleketimizde alıkoyacaksak -ki alıkoyuyoruz- ona layık olduğu derecede saygı göstermeliyiz.»[78]

■ *Abdülmecit İstifa mı Ediyor?*

Cumhuriyetin ilanı artık sözde Halife ve Hilafet müessesesi için bir tehlike çanıydı. Artık bu müessesenin ortadan kaldırılacağı belliydi. Fakat o sırada

(78) 2 Aralık 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.

beklenmedik bir haber yayıldı. Önce Ankara'da yayınlanan Yeni Gün Gazetesi'nde çıkan bu habere göre Abdülmecit istifa edecekti. Tabii haber her tarafa yayıldı. Saray bu haberi yalanladıysa da arkasından Akşam Gazetesi'nde daha geniş bir haber çıktı. Akşam'ın haberine göre Abdülmecit istifa edecek ve bütün islam memleketlerinden gelecek delegelerin katılmasıyla yapılacak bir Kongre tarafından yeni bir Halife seçilecek.[79]

Ertesi günü bu haber de yalanlandı ve saraya giden gazetecilerin görüştükleri saray memurları böyle bir durumdan haberdar olmadıklarını bildirdiler.

Fakat ateşli Hilafetçi Hüseyin Cahit durur muydu bu istifa haberleri karşısında? Hemen kalemini aldı eline ve «Şimdi de hilafet meselesi» başlıkla şu başyazıyı döşendi:

«Rahat yüzü görmemek için sanki beddua almışız. Barışa kavuşalım, on yıldan beri süren savaşlardan sonra biraz rahat edelim, Avrupa'nın genel siyasi durumundan yararlanarak memleketimizi güçlendirelim, geleceğimizi garanti altına alalım diye beklerken; daha barış antlaşması imzalanmadan kendimize bin türlü gaile çıkardık. Dış düşmana karşı kullanılan silahlar bir türlü duvara asılamazmış gibi bunları kardeş kardeşe çevirmek ihtiyacına kapılıyoruz sanılabilir.

«Hükümetler her yerde sükunet ve istikrarı severler, bunu sağlamaya çalışırlar. Fakat dikkate şayandır ki, bugün bizde memleketi cidden usandıran, alıngan hale getiren ve bir sükunet anına kavuşmıyacak mıyız diye aman dedirten karıştırmalar hep Hükümetten, Hükümet çevrelerinden geliyor. Her tarafı bozuk olan idare mekanizmasının ıslahı düşüncelerini bir yana bıraktık, asayişin sağlanması, gelecek yüzbinlerce göçmenin iskanı meselelerini ikinci plana düşürdük. Bütçenin uçurumuna hayali laf-

(79) 8 Kasım 1339 (1923) tarihli Akşam Gazetesi.

larla göz kapadık. Her işimiz bitmiş gibi şimdi bir de Hilafet meselesi çıkardık.

«Halife Hazretlerinin istifa edeceklerini başlangıçta yarı resmi bir gazete (Yeni Gün) icadetti. 'Icad' diyoruz, çünkü ortaya çıkıyor ki, böyle bir düşüncenin kesinlikle asıl ve esası yoktur. Sonra Hanedan hukukuna karşı o çirkin saldırıyı yapan gazete yine Partinin özbeöz zümresine mensuptur. Bütün bunlara Akşam arkadaşımızın yazısı da katılınca ortada Hükümet tarafından karıştırılan bir Hilafet meselesi karşısında bulunduğumuz sanısı kuvvetle vücut buluyor.

«Bu açıdan Akşam arkadaşımızın yayınını pek dikkate şayan ve gayet anlamlı görüyoruz. Akşam Gazetesi de Halife hazretlerinin istifa edeceklerini teyiden yazdı ve istifa vukuunda Hilafetin şekli ve Halifenin seçiliş tarzının değişeceğini söyledi. Ertesi günü bu yayın Zat-ı Hazreti Hilafetpenahî tarafından bizzat yalanlandığı halde arkadaşımız verdiği haberin bilhassa bazı kısımlarında ısrar ettiğini kesinlikle ilan ediyor. Diyor ki: 'Şayet verdiğimiz haber olayların akışıyla kesinleşip istifa vukubulursa Hilafetin şekli ve Halifenin seçiliş tarzı değişecektir.'

«Bu satırları okuyunca düşündük: Akşam Gazetesi bu haberi nereden almıştır, bunu bu kadar kesinlikle sağlamak yetkisini nereden bulmuştur? Akşam'ın bu haberi görünüşe göre asla doğru olamaz. Çünkü Halifenin ne suretle seçileceği kanunen belirtilmiştir. Bu kanun değişmemiştir. Kanunun değişmesi için Millet Meclisi'nin kararı gerekir. Bir gazete mevcut kanunlardan bazılarının değişeceğini bu kadar kesinlikle nasıl iddia edebilir? Demek ki, bir bildiği vardır. Akşam sahiplerinden birinin Ankara'da milletvekili olduğu ve parti hücumlarında kullanılacak derecede özel zümre içine alındığı düşünülürse demek ki arkadan arkaya verilmiş bir karar karşısındayız. Bu

karara ilk defa böyle dolayısıyla vakıf oluyoruz. Çünkü daha ne Partiye, ne Millet Meclisi'ne bu düşünce bildirilmemiştir. Partinin ve Millet Meclisi'nin önemi o kadar hafife alınıyor ki, arkadan arkaya bir kerre bir karar verilince artık kesinlikle olmuş bitmiş telakki edilerek bir emrivaki gibi işte böyle ilan olunuyor. Millet Meclisi'nin bu kadar kayıt altına alındığını, dışarıda verilen kararları tescil durumuna indirildiğini görmek cidden acı oluyor.

«İşin mekanizmasına ait şu düşüncelerden sonra şimdi asıl ruhuna bakalım: Hilafet Osmanlı Hanedanından alınmak isteniyor. Niçin? Çünkü bugün yüce Hilafet makamına en layık ve en uygun olan Zat-ı Hilafetpenahîden sonra Hanedan arasında bu kutsal makama gelecek, milli hakimiyete aynı derecede sadakat göstererek gerek memleketin ve gerek islam aleminin saygı ve sevgisini çekecek zatları bulmak biraz müşkül olacaktır.

«Bunu yapmakla Hilafetin Türklerin elinden gidebileceğini, Hilafet bizden giderse beş-on milyonluk Türkiye devletinin islam alemi içinde hiç önemi kalmıyacağını, Avrupa siyaseti gözünde de en küçük ve değersiz bir hükümet durumuna düşeceğimizi anlayabilmek için büyük bir dirayete gerek yoktur. Milliyetperverlik bu mudur? Gerçek milliyet duygusunu kalbinde duyan her Türk Hilafet makamına dört elle sarılmak zorundadır. Çünkü Hilafet Türklük için bir güçtür. Hilafeti Türkiye sınırlarından dışarı çıkaracak şekilde hareket etmek intihardan farksızdır. İşte bundan dolayıdır ki, durup dururken Hilafeti elden kaçırmak tehlikesini icadetmek akıl ve hamiyetle, milliyet duygusuyla zerre kadar bağdaşır bir hareket değildir...

«Hilafet Türk milletinin ayrılmak ve bölünmek kabul etmez hakları arasındadır. Bunu, elimizden gitmesine zerre kadar imkan kalmayacak surette korumaya ve

İslamiyetin uyanması adına daima yüceltmeye mecburuz. Binaenaleyh dileriz ki, Akşam arkadaşımızın yayınıyla varlığı meydana çıkan tertipler sonuçsuz kalsın.»[80]

Hüseyin Cahid'in bu yazısı üzerine Akşam, yayınladığı bir yazıda şöyle diyordu:

«En eski cumhuriyetçi olduğunu söylemekle övünenler şeriat ve Hanedan savunuculuğuna çıkıyor. Cumhuriyet fikrine en büyük ihanet budur.»[81]

Hüseyin Cahit buna karşılık olarak «Nazik bir mesele» başlığı altında yazdığı başyazıda Akşam'ın yukarıdaki satırlarını aktardıktan sonra şöyle diyor:

■ *Hilafetçi ve Şeriatçı Hüseyin Cahit*

«Aynen aktardığımız şu satırlara göre en eski cumhuriyetçi olduğunu söylemekle övünenlerin şeriat ve Hanedan savunuculuğuna kalkışmaları bir kabahat oluyor. Hanedan savunuculuğunu anladık. Cumhuriyetten yana olanlar, tabii bir Hanedan hükümetinden yana olamazlar. Biz meseleyi yalnız Hilafet açısından düşünmüş ve savunmuştuk. Fakat şeriatı bu konuya karıştırmanın ne manası var? Uluorta söylenen bu münasebetsiz sözler halkın fikrine cumhuriyetle şeriatın bağdaşamıyacağı korkusunu vermez mi? Cumhuriyetçi bir adam neden şeriatın savunucusu kesilmekle siteme uğrasın? Oysa İslamiyetin ilk zamanları bize bir cumhuriyet idaresi gösterir. Cumhuriyeti halkın fikrine ve tüm islam dünyasına hoş göstermek için ileri süreceğimiz en göze çarpar, en akla uygun delil budur. Şimdi bunu bizzat Cumhuriyet Partisinin (Halk Partisini kastediyor) baltalamaya kalktığı görülürse hayretlere düşülmez mi?

(80) 11 Kasım 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.
(81) 13 Kasım 1339 (1923) tarihli Akşam Gazetesi.

«Yapılan idari devrimde güdülen amaçlardan biri laik, modern bir devletin kurulmasıydı. Saltanatla Hilafetin ayrılması, bu açıdan memleket hakkında büyük bir yarar sağlayacaktı... Bu iyi adım atıldıktan sonra artık zihinleri karıştıracak ve cumhuriyet taraftarlığı şeriat taraftarlığına engelmiş gibi bir sanı vererek herkesi şimdiki idare şeklinden soğutacak sözler söylemekten kesinlikle sakınmak gerekir... Şu yeni devrim hayatına başlarken sosyal yapımızda büyük sarsıntılar doğurabilecek ve başımıza işler açabilecek bu noktada gayet uyanık davranmak ve bu nazik meselelere gerektiği ölçüde anlayış ve dikkatle değinmek gerekir. Ne gerilemek, ne sınırı aşmak. Kazanılmış durumu korumak, sağlam, fakat ılımlılıkla devam... İşte dört-beş kelime içinde koca bir program...

«Şu izahattan sonra bizim şeriat savunuculuğumuz pek kolay anlaşılabilir. Şeriatın savunucusuyuz. Çünkü şeriate saldırılmasını memlekete zararlı görürüz. Zaten mesele şeriat savunması şeklinde hiçbir zaman söz konusu olmadı. Bilinen ağır saldırılar Hilafet Hanedanına dokunduğu için bunu sırf dünyevi açıdan muhakeme ederek ve düşünerek verecceği zararı düşündük ve protesto etti.»[82]

■ *İstanbul Barosunun Hilafetçi Başkanı Halifeye Açık Mektup Yazıyor*

Abdülmecid'in istifasıyla ilgili olarak gazetelerde çıkan haberler, yalanlamalar ve yorumlar üzerine İstanbul Barosunun Hilafetçi Başkanı Lütfi Fikri, Tanin Gazetesinde Abdülmecid'e hitaben şu açık arizeyi (mektup) yayınladı:

«Zat-ı Hazreti Hilafetpenahî Makamına Açık Arîze:

(82) 15 Kasım 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.

«Efendimiz Hazretleri,

«Bir haftadan beri Makam-ı mukaddeslerine ve Zat-ı Hazreti Hilafetpenahîlerine dair bir takım acı söylentiler birbirini izliyor. İlk söylentiler Zat-ı Hilafetpenahîlerinin Bursa'da ikameti tercih buyurmak istedikleri şeklindeydi. Sonradan bu haberle Hilafet makamından istifa mahiyetinde daha önemli bir şekil ve suret aldı ve bugüne kadar tekrar tekrar yapılan yalanlamalara rağmen devamında inadedilip duruyor. Zat-ı Hilafetpenahîlerinin hiç istifa fikri olmadığı halde memleket için musibet ve felaketten başka birşey getirmesine imkan olmayan bu gibi haber ve şayiaları kimler çıkarıyor ve bunlarla ne gibi bir amaç güdüyorlar? Bunlar elbette anlaşılacak ve memleketimizin en çok sükunet ve dinlenmeye muhtaç olduğu bir zamanda, onun için yeni felaketler, yeni musibetler hazırlamak mahiyetinde bu haber ve söylentilerin kaynakları içerideyse bunu yapanlar elbette ve elbette tarihin ve torunlarımızın ebedi lanetine uğrayacaklardır. Yüce Hilafet makamından maazallah bir istifa vaki olursa, bu pek az bir istisnasıyla milletin bütün fertlerinin yüreklerini kanatacak en büyük bir musibet olacaktır.

«Bugün Zat-ı Hilafetpenahîlerinin istifası bu memleketin önüne derinliği ve sonu görülemiyecek kadar geniş bir uçurum açabilir. Onun için bundan sakınmak Efendimize hem nefsini korumak, hem Hanedanı korumak ve hem vatanı korumak ve hatta islam alemi adına bir farizedir (farzdır, gereklidir).

«Efendimiz! Her fert gibi siz de şahsınızı feda edebilirsiniz. Kimsenin bu konuda Zat-ı Hilafetpenahîlerinden hesap sormağa bir hakkı olamaz. Fakat istifanızla feda edeceğiniz şey yalnız şahsınız değil, herşeyden önce mensubolduğunuz yüce şanlı Hanedanınızın da bu istifayla büyük bir vartaya uğraması muhakkaktır. Efendimizin şu zamanda ve şu bir yılın malum olaylarından istifası,

muhterem Hanedanınızın ebediyyen düşmesi ve hatta artık bu memlekette bir huzur ve ikamet hakkından bile sonunda mahrum edilerek göçetmeye uğraması demektir. Bir an kişisel üzgünlüklerle Hilafetpenahîlerinin fikrinden istifa geçerse Hanedanınızın mukadderat ve geleceği hemen hayalinizde belirsin dursun. Bu makam Efendimize büyük atalarınızın bir mirasıdır. Onu kişisel bir üzüntüyle ebediyen yok olmaya ve yıkılmaya uğratmak hakkınız değildir.

«Sırf vatan ve Türklük çıkarı açısından da Efendimizi böyle bir istifadan sakınmaya kendimde cür'et görüyorum. Hilafet, büyük atalarınızın azim ve himmetiyle Türklüğe kazanılmış bir kuvvettir, bir manevi hazinedir. Hayretle ve üzüntüyle görülmelidir ki, bugün şu manevi hazineye saldırmak isteyenler dışarıdan kimseler, islam milletlerinden Türkü çekemiyenler değildir. Bizzat biz Türkler kendi dinimizle bu hazinenin elimizden ebediyyen çıkarılmasına yol açabilecek teşebbüslerde bulunuyoruz. Acaba dünyanın neresinde, tarihin hangi safhasında görülmüştür ki, bir millet, atalarının mirası olarak eline geçmiş bu kadar önemli bir kuvveti, bir manevi hazineyi hiçbir baskıya uğramadan kendi rızasıyla elinden çıkarsın? Hayır Efendimiz, bu bir intihardır. Önce Hanedanınız, sonra millet için, Türklük için bir intihardır.

«Ufuklarda dolaşan, fakat inmemesi ihtimali de olan bir kasırgayı Zat-ı Hilafetpenahîniz istifayla hızlandıracak ve bizzat kendi Hanedanınız üzerine ve aynı zamanda bu memleket ve millet üzerine çekeceksiniz. Bundan elbette ve elbette tarihe, atalarınızın ruhlarına, Hanedanınıza ve millete karşı sorumlu olacaksınız. Bundan hazar buyurunuz (sakınınız).

«Zihnim alamaz ki, Efendimizin muhterem şahısları hakkında istifa etmemek yüzünden bir tehlike mevcut olsun. Farzımuhal böyle bir tehlike varsa Efendimiz o teh-

likeyi göze almalısınız. Durum ve zaman öyle getirdi ki, Zat-ı Hilafetpenahîniz bugün Türk ve islam tarihine bir kararınızla şu veya bu mecrayı verebileceksiniz...»[83]

İşte bir hukukçunun görüşü... İstanbul Barosu Başkanına göre Hilafet Abdülmecid'e atalarından kalan bir mirastır. Bir hukukçunun böylesine gayrihukuki laflar etmesi çok eğlenceli, değil mi? Baro Başkanı Hilafetin bir hükümet biçimi, devlet başkanlığı görevi olduğunu bilmiyor ve onu atalardan kalma bir taç, bir taht gibi miras kabul ediyor. İşte Hilafetin Osmanlı ailesince ve onların çevresinde kümelenen bürokrat okumuşlarca nasıl anlaşıldığını gösteren tipik bir örnek! Yine Baro Başkanına göre Abdülmecit istifa etmemekle olaylara yön verecekti. Bu da, Baro Başkanının dünyadaki ve Türkiye'deki tabii gelişimden tamamen habersiz olduğunu, Osmanlı saltanatının ve bu saltanatın sömürü aracı olarak kullandığı uydurma Hilafetin ömrünü tükettiğini, yaşama gücünü yitirdiğini bilmediğini gösterir. Nitekim Abdülmecit olaylara yön veremediği ve istifa etmediği halde olayların akışıyla bu yazının yayınlanmasından dört ay kadar sonra memleketten atıldı. Ve onun atılmasıyla Baro Başkanının sandığı gibi memleketin başına felaketler, musibetler gelmedi, gelemezdi de. Çünkü Abdülmecit ve onun temsil ettiği Osmanlı saltanatı ve de uydurma Hilafet artık ömrünü tüketmişlerdi. Tıpkı sararan bir yaprağın ağaçtan düşüvermesi ve bununla ağacın hiçbir zarara ve sarsıntıya uğramaması gibi. Fakat Baro Başkanı bunu anlayamazdı ki Osmanlı tipi kafasıyla...

Daha sonra gerek bu yazıdan ve gerekse şüpheli davranışlarından dolayı İstanbul İstiklal Mahkemesi'nce tutuklanacak olan Lütfi Fikri, 19 Aralık 1923 tarihinde yapılan duruşmasında bu açık mektup ve Abdülmecid'in istifası haberinin kimler tarafından ve ne maksatla çıka-

(83) 10 Kasım 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.

rılmış olabileceğini soran Mahkeme heyetine şu ifadeyi verecektir:

«Olabilir ki, Hilafetin Türkiye'de mevcudiyetini istemiyenler tarafından çıkarılmıştır. Herhalde bu söylentiyi çıkaranlar, Hilafetin Türklerin elinden gitmesini istiyenlerdir. Malûmuâliniz efendim, öyle bir grup vardır. Benim tek endişem Hilafetin Türklerin elinde kalması amacını gütmektir. Bunlar Hilafeti istemeyiz diyorlar. Cismani (fiziksel) gücümüze, medenileşmemize engel oluyor diyorlar. Hilafet nereye isterse oraya gitsin diyorlar. Belki bunların maksatlarına ulaşmak için çıkardıkları bir söylentidir. Ben ki, aksi kanaatteyim, Hilafetin mutlaka Türklerin elinde kalmasını istiyorum ve Hilafet nüfuzunun Türklüğün bugünkünden çok gelecekteki siyasetine temel olacağına kaniim. Tabii ki, bu söylentiden çok üzüldüm.»[84]

Sonunda Lütfi Fikri, Hilafetçi davranışlarından dolayı İstiklal Mahkemesi tarafından beş yıl kürek cezasına çarptırılacaksa da[85], bir süre sonra büyük Millet Meclisi tarafından affedilerek serbest bırakılacaktır.[86]

■ *Dışarıdan Gelen Sesler*

Hilafet meselesi böylece Türkiye'de günün aktüalitesine girerken, hatta kamuoyunu meşgul eden ve merakta bırakan başlıca önemli sorunlardan biri haline gelirken; Hüseyin Cahid ve Lütfi Fikri gibi kişilerin kalemlerinden ateşli yazıların dökülmesine yol açarken; dışarıdan da bu konuyla ilgili sesler yükselmeye başladı. İstanbul'un Hilafetçi başını da dışarıdan gelen bu garip sesleri sütun sütun yayınlamakta oldukça cömert davranıyordu.

(84) 20 Aralık 1339 (1923) tarihli İkdam Gazetesi.
(85) 28 Aralık 1339 (1923) tarihli Vatan, Tanin, İkdam, Akşam ve Tevhidi Efkâr Gazeteleri.
(86) 14 Şubat 1339 (1923) tarihli Akşam, Vatan, Tanin, Tevhidi Efkâr ve İkdam Gazeteleri.

Bu sesler daha Cumhuriyetin ilanından önce gelmeye başlamış ve Cumhuriyetin ilanından sonra da hızlanarak ve yükselerek devam etmişti.

İlk ses Londra İslam Cemiyeti Sekreteri Sait Muhammedî'nin İçişleri Bakanı Fethi Bey'e (Okyar) gönderdiği 2 Eylül 1923 tarihli mektupla yükseldi. Tanin Gazetesi'nde de yayınlanan mektubun tam metni şudur:

«Türkiye İçişleri Bakanı Fethi Beyefendi'ye

«Türkiye'yle Avrupa müttefikleri arasında aktedilen barış münasebetiyle Londra İslam Cemiyeti adına gerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, gerek onun seçkin Başkanı olan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine gönülden tebriklerimizi sunarız. Lozan Antlaşması Doğu tarihinde yeni bir bölüm açıyor ve Türkiye'nin geleceğine ve gelişmesine ait bir vaad kapsıyor.

«Milletin hamiyet ve yurtseverliğine, erkan, komutanlar ve subaylarla mülki memurların bağlılığına dayanarak memleketini çok büyük bir felaketten kurtaran muhterem Başkanınıza şu fırsattan faydalanarak sonsuz saygı ve takdirlerimizi de arzetmeyi bir ödev biliriz.

«Bu münasebetle vatanın kurtuluşunda büyük bir fedakarlık duygusuyla çalışan ve pek çok ıstırap çeken Türk hanımlarına bütün takdirlerimizi ve teşekkürlerimizi de arzetmek isteriz.

«Batı Anadolu'da oynanmakta olan dramın fecaatine Batı Avrupa'nın gözünü açmak ve Türkiye'nin hakkını almak için mensubolduğum Komitenin bu son dört yıl içinde ne ölçüde çaba harcadığı gerek Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin, gerek muhterem arkadaşlarınızla birlikte Zatialinizin şüphesiz ki malumunuzdur.

«Biz bu konudaki çalışma ve çabalarımızın kamuoyunun ılımlılaşmasına hizmet ettiği inancındayız. İşte bu nedenle, politikanıza karışmak düşüncesinden pek uzak olarak, bütün islam alemi için olağanüstü önem taşıyan

Hilafet meselesine nazarı dikkatinizi çekmek istiyoruz. Fikrimizce islam aleminin dayanışmasını ve organik bağlarını korumak için Halifenin ruhani imtiyazlarını kesin surette düzenli ve meşruti bir esas üzerine tespit etmek gerekir. Öyle sanıyoruz ki, Halifenin bütün dünya Sünnilerinin dini lideri sıfatıyla imtiyazlarını ve ruhani egemenliğini garanti altına alacak bir yönetmelik hem bütün islam milletleri arasında ruhani şerefinin korunmasına hizmet eder, hem de çağdaş bir hükümeti sağlamlaştırıp güçlendirerek özgür milletler nezdindeki nüfuz ve heybetini artırır. Aynı zamanda ümidediriz ki, eğer Ankara'nın hükümet merkezi olması kararlaştırılmışsa, dışarıda en yüce islam duygularının yüzyıllarca bağlı kaldığı İstanbul şehri de ikinci bir başkent, yani Türkiye'nin kutsal bir şehri olarak korunur.

«Yüksek saygılarımızın kabulü rica olunur.

Londra İslam Cemiyeti Sekreteri
Sait S. Muhammedî»[87]

O zamanki emperyalist devletlerin başı olan İngiltere'nin başkentinden böyle sesleniyordu Bay Muhammedî. Fakat Hilafet ve müslümanlar hakkındaki laflarının ne kadar ciddiyetten uzak olduğu hemen anlaşılmaktadır. Çünkü madem ki, müslümanlar için bu kadar yanıyordu, müslüman halkların canına okuyan İngiliz emperyalizminin yönetildiği Londra'da ne işi vardı? Acaba müslümanlar ve müslümanlık için İngiliz emperyalizmine karşı hangi cephelerde savaşmıştı Muhammedî? Londra'dan gazel okuduğuna göre işin içine sterlin de girer. Bay Muhammedî'nin İngiliz emperyalizminin dümensuyunda giderek müslümanlar adına konuşmak için İngiliz Entelijans Servisi'nden kaç sterlin aldığı gerçekten merak edilir bir konudur.

Sonra Bay Muhammedî, müslümanlar arasındaki or-

(87) 8 Ekim 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.

ganik bağların korunması için Halifenin ruhani imtiyazlarının tesbit edilmesi gereğinden bahsediyor. Müslümanlar arasındaki hangi organik bağlar? O zaman bütün müslümanlar İngiliz ve Fransız emperyalizminin çizmesi altında eziliyordu. Bunların derdi ve davası, İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda gözdeleriyle aşk sahneleri yaşıyan Abdülmecid ve onun yetkileri, yada ruhani imtiyazları değildi. Müslüman halkların davası, emperyalizme, evet Bay Muhammedî'nin hizmet ettiği emperyalizme karşı bir an önce kurtuluş savaşı açıp onun öldürücü boyunduruğundan kurtulmaktı. Ne Abdülmecid'i düşünürdü müslümanlar, ne de onun yetki ve imtiyazlarını...

Sonra hangi ruhani imtiyazlardan söz ediyor Londra İslam Cemiyeti Sekreteri? İslamiyet adına konuşan bir kişinin hiç değilse islamiyeti bilmesi gerekmez mi? Oysa görülüyor ki, Bay Muhammedî'nin islamiyetten haberi yoktu. Çünkü haberi olsaydı islamiyette ruhanilik diye birşey olmadığını, hele ruhani imtiyazlar diye bir ayırımın İslamiyette hiç yeri bulunmadığını bilirdi. Evet İslamiyette ne ruhani liderlik var, ne ruhani imtiyaz var, ne de ruhani bir sınıf var. Ve ne de ruhani ve manevi aleme hükmedebilecek Halife diye birisi var islamiyette. Hilafet sadece maddi nüfuz ve güce sahip bulunan, bu nüfuz ve gücünü de halktan alan devlet başkanı demektir, o da Muaviye'den bu yana zaten ortadan kalkmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra Bombay'da yayınlanan Chronicle Gazetesi'nin 6 Kasım 1923 tarihli sayısında da şu yazı çıkıyordu Hilafetle ilgili:

«Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanıyla birlikte Hilafet makamının Türk devletiyle olan ilişkilerini tayin eden bir bildiri yayınlanmamış olması teessüfe şayandır. Gerçi Türkler Hilafetin devlet teşkilatından ayrılmış olduğunu daha önce ilan etmişlerse de Türkiye'de yeni bir hükümet şeklinin kurulmasından sonra Hilafetin durumunu is-

lam alemine karşı açık şekilde göstermek temenniye şayandır.

«Hilafet Komitesinin bu konuda teşebbüslerde bulunacağını umarız. Şimdiye kadar bu vadide atılan tek adım Seyyid Emir Ali'nin başkanlığı altındaki Londra İslam Cemiyeti'nin M. Kemal Paşa'ya çektiği telgraftır. Bu telgrafta islam aleminde mevcut endişeyi gidermek için Hilafetin durumunu gösterecek bildiri yayınlanması rica edilmiştir. Gelecek cevabın memnunluk verici bir tarzda olmaması mümkündür. Çünkü yeni Halifenin islamiyet esasları çerçevesinde nüfuzunun güçlenmesi alanında hiçbir şey yapılmamıştır. Hindistan'da Arap Yarımadasının kurtarılması için çok şey söyleniyor. Arap Yarımadası er-geç tam bağımsızlık kazanacak ve yabancı kontrolundan kurtulacaktır. Fakat Hilafet makamı müslümanların arzusuna ve islam esaslarına uygun bir tarzda güçlendirilmezse Arap Yarımadasının kurtuluşunda ne yarar elde edilir?»[88]

Yazara göre İngiliz emperyalizminin işgali altında ezilen Arap Yarımadasının talihsiz halkının kurtuluşu Hilafet dediği uydurma müessesenin nüfuzunun güçlendirilmesi kadar önemli değildir. Hatta Hilafetin güçlenmesi Arap Yarımadasının halkının kurtuluşundan daha önemlidir, bu olmayınca o kurtuluş hiç bir şeye yaramaz. İşte Hilafetçi-ümmetçi kişilerin insana ve üstelik müslüman olan insana verdikleri değeri gösteren çok açık bir örnek. Onlar için insanın ezilmesi, köleleşmesi, esaret altında yaşaması önemli problemler değildir. Çünkü insana değer vermiyorlar. Fakat şekilciliğe ve skolastiğe bütün güçleriyle bağlıdırlar ve o uğurda milyonlarca insanı göz kırpmadan feda edebilirler.

Sonra bu yazının yazıldığı sırada Hindistan'ın durumu neydi o zaman? Hindistan o zaman hindusuyla, müslüma-

(88) 27 Kasım 1339 (1923) tarihli İkdam Gazetesi.

nıyla İngiliz emperyalizminin çizmesi altında ezilen bir sömürgeydi. İstanbul'daki Abdülmecid'in nüfuzunun güçlenmesi yada zayıflaması acaba Hindistan'daki müslümanların kaderi üzerinde ne ölçüde bir etki yapabilirdi? Şüphesiz ki, hiç. Ve şüphesiz ki Hind müslümanlarının davası, problemi, Abdülmecid'in nüfuzu değil, kendi kurtuluşlarıydı. Fakat tabii yukarıdaki satırları yazan yazarın bu önemli mesele umurunda değildi. Halkların ezilmesi böylelerinin kılını dahi kıpırdatmaz. Yoksa kendi halkının ve dindaşlarının ölüm-kalım meselesini bırakıp İstanbul'daki Abdülmecid'in nüfuzuyla uğraşır mıydı Bombay'lı yazar?

Yukarıdaki yazıyı aktaran İkdam Gazetesi'nin Başyazarı Ahmet Cevdet yazıyla ilgili olarak bir gün sonra şu yorumu yaptı İkdam'ın başyazısında:

«Dünkü sayımızda Bombay Chronicle Gazetesi'nden önemli bir çeviri vardı. Hintliler Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanıyla birlikte Hilafet makamının devletle olan ilişkilerini tayin eden bir bildiri yayınlanmasını arzu ediyorlarmış.

Hintlilerin bu bildiriyi neden istedikleri meçhul değil. Hicaz Kıralı bunu can-ü gönülden arzu ediyor. İngiltere'ce Hilafetin Hicaz Kıralına geçmesinin istendiği söyleniyor. Diğer yandan İngiliz gazetelerinde okunduğuna göre Fransa dahi Hilafetle meşgul olmağa başlamıştır. O da Fas Sultanı aracılığıyla Hilafette söz sahibi olmak istiyor. Fransa'nın Hilafet sayesinde göreceği iş az değildir. Gerek Kuzey Afrika'da, gerek Orta Afrika'da Fransa Hilafet sayesinde pek büyük bir nüfuz kazanabilir...

«İngiltere, Arabistan Hilafeti sayesinde Asya müslümanları üzerinde nüfuz sahibi olmak istiyorsa, Fransa da bu nüfuzu Afrika'da kazanmak istiyor.

«Hintliler ise üzerlerindeki gayrimüslim nüfuzun güç bulmasını asla ve kesinlikle istemiyorlar. Onlarca istenen,

Hilafetin Osmanlı Hanedanında kalmasıdır. Hintliler İslamiyet esasları çerçevesinde Halifenin nüfuzunun güçlendirilmesini istiyorlar.

«Türkiye Cumhuriyeti Hilafetle olan bağlarını bir ölçüde izah etti. Halifenin Türkiye devletine dayanacağını söyledi. Bu söz çok yorum götürür. Bize öyle geliyor ki, protokole ait bazı noktaların daha belirlenmesi gerekir. Bu ise önemsiz değildir.

«Gerek Türkiye için, gerek diğer islam milletleri için bundan böyle Hilafete karşı olan tutumun açık şekilde tayini bundan dolayı gerekir.»[89]

İşte görülüyor ki, mevhum Hilafet, iki emperyalist devlet olan İngiltere'yle Fransa arasında sömürme alanında bir rekabet aracı haline getirilmek istenecek kadar gülünçleşmiş ve güdükleşmişti. Bu iki emperyalist devlet başlangıçta İstanbul'daki Osmanlı Padişahı ve sahte Halife Vahdettin'i gözlerine kestirip sömürmede aracı olarak kullanmayı düşünüyorlardı ve mütarekeyle bunu denemişlerdi de. Fakat Anadolu'daki antiemperyalist savaşın başarıya ulaşmasıyla birlikte Vahdettin de işe yaramaz ve yerinde kalamaz oldu. Bunun üzerine iki emperyalist devlet başka yerlerde, sömürdükleri ülkelerde birer Halife aramaya başladılar. Fakat sonunda bunun sömürme için gerekli olmadığına herhalde hükmetmiş olacaklar ki bundan vazgeçtiler. Çünkü çizmeleri altındaki bölgeleri Halifesiz de pekala sömürebiliyorlardı.

■ *Ve Ağa Han'ın Ünlü Mektubu*

Bütün bu tartışmalar, bu polemikler yapılırken, birden ortalığı karıştıran bir olay daha oldu ve bu olay Hilafetin kaderi hakkında alınması zaten mukadder olan

(89) 28 Kasım 1339 (1923) tarihli İkdam Gazetesi.

kararın alınışını çabuklaştırdı. Ve bu olay, Hilafet meselesinin arkasında kimlerin ve hangi güçlerin durduğunu artık inkar kabul etmez şekilde gösteriyordu. Olay şuydu:

Londra'da bulunan İsmailiye Mezhebinin Lideri Ağa Han ve İngiliz emperyalizminin dümen suyunda giden diğer bir Hintli komprador Emîr Ali, o zamanki Başbakan İsmet Paşa'ya Hilafet hakkında bir ortak mektup gönderiyorlar. Bu mektup henüz İsmet Paşa'nın eline varmadan birer suretinin gönderildiği İstanbul'daki Hilafetçi Tanin ve İkdam Gazetelerinde yayınlanıyor, bir gün sonra diğer Hilafetçi gazete Tevhidi Efkar da onlardan aktararak yayınlıyordu.

İşte mektubun tam metni:

«1 — Dünyanın özgür ulusları topluluğunun bağımsız bir üyesi olan Türkiye'nin sadık dostları ve özlemlerinin gerçek taraftarları sıfatıyla biz, Halife Hazretlerinin şimdiki belirsiz durumlarının Ehl-i sünetten olan halk üzerinde yaptığı pek endişe verici etkilere Büyük Millet Meclisinin özel müsaadenizle nazar-ı dikkatini çekmek istiyoruz.

«Halifenin şeref ve kudretine, nüfuz ve etkisine arız olan zaaftan dolayı sosyal ve manevi büyük bir güç sayılan İslamiyetin Ehl-i sünnetten olan halkın geniş kolları arasında gevşemekte olduğunu büyük teessütle müşahede eyledik. Sıhhatı tartışma kabul etmez olayları bilinen nedenlerden dolayı ayrı ayrı anlatmak istemiyoruz.

«2 — Ehl-i sünnet içinde ruhani liderliğin, bütün müslümanları büyük bir topluluk şeklinde yek diğerine bağlayan bir bağ hükmünde olduğunu söylemeğe hacet yoktur. Hilafet dış saldırılara uğradığı zaman bütün yer yüzünde bulunan müslümanların duyguları kabarmış ve Türklerin bağımsızlığı için çalışmak, uğraşmak aynı zamanda müslüman dayanışmasını temsil eden müesseseleri

tam ve eksiksiz olarak korumak demek olduğu kanısıyla Hint müslümanları da bu meyanda Türk milletine sevgi ve yardım göstermişlerdi. Bu tehlikeli zamanlarda biz Türkiye davası için ciddiyetle çalıştık. Trablusgarp ve Bingazi'de yapılan Türk-İtalyan savaşından beri bir İngiliz müslüman müessesesi Türkler arasındaki umutsuzluk ve ıstırabı hafifletmeye ve değiştirmeye bütün güçlerini ayırdı. İşte bu itibarla bütün müslümanlarla birlikte derinden ilgilendiğimiz bir mesele hakkındaki bütün düşünce ve telkinlerimizin Zat-ı devletlerinin hükümeti tarafından iyi kabul göreceğine güvenimiz vardır.

«3 — Vuku bulacak düşüncelerimizden, millet temsilcileri nüfuzunu zerre kadar kısıtlamak istediğimiz bir an bile hatıra gelmemelidir. Saygıyla talebetmek istediğimiz şey, islam aleminin dini liderliğinin şer-i şerife göre tam ve eksiksiz olarak korunmasıdır.

«Halifenin nüfuzunun kısıtlanması veya dini bir etken olarak siyasi teşkilatından onun uzaklaştırılması, o manevi cihan kuvvetinin amelî surette zayi olması demek olacaktır. Bu öyle bir haldir ki, ne Büyük Millet Meclisinin, ne de Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin nazarı dikkatlerinden mümkün değil kaçamaz.

«4 — Bizim fikrimize göre, Halife Ehl-i sünnetin birliğini temsil eder. Halifenin Türk milletinden bir fert olması, Türk devletinin kurucuları torunlarından bulunması islam milletleri arasında Türklüğe üstün bir mevki bahşeder.

«5 — Bu, 14 asırdan beri Ehli sünnet arasında bir esas olarak telakki edilmiştir. Peygamber vekili Halifenin islam toplumunun imamı olduğundan icmai ümmet (Ümmetin ittifakı, oybirliğiyle kabulü) vardır. Onunla bütün müminler arasında Ehl-i sünneti yek diğerine bağlayan bir bağ mevcuttur. İslam alemi arasında bir nifak meyda-

na getirmeksizin bu dini unsur islam fikrinden çıkarılıp atılamaz.

«6 — Halife dünyevi nüfuzunu kaybettiği zaman bütün kırallarla prenslerin işlerin yönetimindeki yetkilerini, destek ve dualarda nüfuzunu kullanmak için onun müsaadesini almaya kendilerini mecbur tuttuklarını Zatı devletlerine hatırlatmaya lüzum yoktur. Eğer islamiyet dünyada büyük bir manevi kuvvet olarak korunmak isteniyorsa Halifenin nüfuz ve şerefi hiçbir zaman Papanın nüfuz ve şerefinden az olmamalıdır.

«7 — İşte bu ve bunlara benzer diğer nedenlerden dolayı Türkiye'nin gerçek dostları sıfatıyla biz, Hilafet ve Halifenin müslüman milletlerin güven ve saygısına layık olan bir mevkiye eriştirilmesini ve böylece Türkiye'ye de güç ve şeref bahşedilmesini kemali hürmetle Büyük Millet Meclisinden ve onun basiretli yöneticilerinden istirham eyleriz.

«Biz, Paşa Hazretleri, sizin itaatkar bendeleriniziz.

Emîr Ali Ağa Han»(90)

■ *Ağa Han Kimdi?*

Şimdi bu mektubu gönderenlerin kişiliği üzerinde biraz duralım:

Kimdi bu müslümanlar adına konuştuklarını iddia eden, sözde Halifenin yetkilerinin kısıtlanmasına karşı çıkan, ruhani lider dedikleri Halifeye karşı saygılı davranılmasını isteyen Emîr'ler, bu Han'lar? Alın Ağa Han'ı örneğin... Kendisi Hindistan'daki İsmailiye mezhebine mensup fakir müslümanların kanını emen bir sülükten başka neydi? O zavallı müslümanların sırtından kıral gibi yaşayan ve Avrupa başkentlerinde Faruk'vari bir sefahat ale-

(90) 5 Aralık 1339 (1923) tarihli Tanin ve İkdam Gazeteleriyle 6 Aralık 1339 (1923) tarihli Tevhidi Efkâr Gazetesi.

mi içinde ömür tüketen Ağa Han islamiyetin hangi emrine göre Han olmuştu, islam dininin hangi buyruğunu yerine getirmişti ki, sözde Halifenin hamisi pozuna giriyordu?

Sonra İngiltere'den Hint müslümanları adına mektup yazması çok gülünç bir şeydi. Çünkü Hindistan o zaman müslümanları ve hindularıyla birlikte İngiliz emperyalizminin çizmesi altında eziliyordu. Ağa Han eğer Hint müslümanlarını gerçekten seviyor ve temsil ediyorduysa kendilerini niçin İngiliz emperyalizminden kurtarmaya çalışmıyordu? Bırakın böyle bir çalışmaya katılmasını; o müslümanları ve daha nice müslümanları ezen İngiliz emperyalizminin başkenti Londra'da at yarışlarına katılıyor, kokteyl partilerde boy gösteriyor, sosyete hanımlarıyla eğleniyordu Ağa Han o sıralarda. Irkdaşları ve dindaşları İngiliz emperyalizmi tarafından ezilirken, onun Londra'da keyif çatması kelimenin tam anlamıyla İngiliz emperyalizminin bir uşağı, kendi ırkdaş ve dindaşlarına da ihanet eden bir satılmış olduğunu göstermeye yeter de artardı bile.

Eğer kendisi gerçekten Hilafetin ve müslümanların savunucusu olsaydı gayrimüslim devletler sözde Halifenin ülkesine saldırdıkları zaman kendisi neredeydi? Niçin bir çaba harcamadı? Niçin Halifeyi ve ülkesini savunmak için mücadeleye atılmadı? Bırakın bunu, niçin hiç değilse İngilizlere karşı bir protestoda bulunmadı ve hatta hiç değilse niçin İngilizlerle olan dostluğunu kesip evinde oturmadı? Halifenin ülkesini darmadağın eden İngiliz emperyalizminin başkentinde eğlenerek Halifeyi savunmaya kalkışmanın bir tek anlamı vardı: O da savunduğu Halifeyle birlikte İngiliz emperyalizminin çıkarına ve emellerine hizmet etmek, uşaklıkta biraz daha yükselmek ve böylece birkaç sterlin fazla ödenek almaya çalışmaktı. Başka bir izah tarzı yoktu bu davranışın.

■ *Ağa Han'ın Mektubu Nasıl Yorumlandı?*

Ağa Han ve Emîr Ali'nin bu mektubu İstanbul'da yayınlandıktan iki gün sonra İkdam Gazetesinin başyazarı şu yorumu yapıyordu:

«Ağa Han ile Emîr Ali'nin mektuplarından anlaşılıyor ki, yabancı devletlerin tabiiyetinde bulunan müslümanlar, islam hilafetine çok önem veriyorlar. Onlar Hilafeti müslümanlar arasında bir bağ ve dünya ülkelerinde şurada burada müslümanlar için bir destekçi güç saymaktadırlar. Biz daima Hilafetle bir şehirde ikamet etmiş olduğumuzdan bunun yokluğunun ne demek olduğunu anlayamayız.

«Bilindiği üzere bizde Hilafeti meydana çıkaran, Sultan Abdülhamit'tir. Ondan önce Hilafet kelimesi nadir söylenirdi. Abdülhamit politikasının bir hocası olduğundan Hilafeti hem kullandı, hem de onun parlaklığını arttırdı. Fakat onu pek akıllıca kullanırdı. Padişahlık vasfına o kadar önem vermediğini, Hilafete ise pek düşkün olduğunu o zaman sansür memurundan birkaç kerre işitmiştim.

«Sanıyorum ki, müslümanların Hilafete bağlılığı islam milletlerinin yabancı yönetimleri altındaki durumlarının bir sonucudur. Bu milletler kendilerini yalnız ve manen amirsiz hissediyorlar ve hiç olmazsa dini ve manevi bir yüce makamın müritleri olmağa lüzum görüyorlar. Hilafetin büyüklüğü, şan ve şerefinin artması müslümanlar için bir dilektir, islamlar arası adeta bir haysiyet meselesi oldu.

«Bundan başka yine müslümanlar kendi aralarında Hilafeti bir dayanışma ve yardımlaşma faktörü sayıyorlar. Şayet bu faktör gerektiği kadar ruhani kudret sahibi olmazsa müslümanların dağılıvereceğine ve artık birbirlerini bulamıyacaklarına hükmediyorlar. Bu ise yabancı egemenliğinin bir etkisidir.

«Öte yandan Hicaz Kıralı da Hilafeti ele geçirmek için elden gelen gayret ve himmeti sarfediyor. Eğer Arap milletlerinin birliğini sağlayabilirse bunun arkasından Hilafet meselesinin geleceğine şüphe yoktur.

«Eğer Hilafetin Osmanlılarda kalmasında bizim çıkarımız varsa bu noktaya çok dikkat gerekir. Gerçi bugün bütün islam milletleri Hilafetin Osmanlı ailesinde kalmasını arzu ediyorlar, fakat Şerif Hüseyin'in yabancı himayesinden kurtulduğuna kanaat hasıl olduğu dakikada Hilafet bizim için müşkül bir duruma girebilir ve o zaman talihin Şerif Hüseyin'e eğilmesi farzedilebilir.»[91]

Hicaz Kıralı Şerif Hüseyin, Hilafetin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kaldırılmasından sonra şansını deneyecek ve hazırladığı bir komediyle kendi kendini Halife ilan edecekti. Nitekim bu haberi Tevhidi Efkar Gazetesi şöyle verecekti:

«Irak, Ürdün ve Hicaz, Hilafeti Hicaz Kralı Hüseyin'e teklif etmiş, o da kabul etmiştir. Tevhidi Efkar'ın notu: Irak'ta oğlu Faysal, Ürdün'de oğlu Abdullah, Hicaz'da da kendisi hakimdir. Hepsinin üzerinde de İngiltere hakimdir.»[92]

Şerif Hüseyin kendi kendini ağır satıyor görünmek için iki oğlunun İngiliz emperyalizminin himayesinde ve bu emperyalizmin birer uşağı olarak yönettikleri Ürdün ve Irak'a kendisine Halifelik teklif ettiriyor. Hicaz zaten kendi yönetimindeydi o sıra. Böylece kendisinin dışında yapılmış bir teklifi kabul ediyormuş gibi bir pozisyona giriyor. Bu komedinin ne kadar eğlendirici olduğunu belirtmeye bilmem lüzum var mı? Ve de Hilafet denilen müessesenin nereden çıkıp nerelere gittiğini, hangi kirli ihtiraslara ve iğrenç çıkarlara alet edilmek istendiğini bu örnek kadar net gösteren örnekler var mı? Hele Şerif Hü-

(91) 7 Aralık 1339 (1923) tarihli İkdam Gazetesi.
(92) 9 Mart 1340 (1924) tarihli Tevhidi Efkâr Gazetesi.

seyin'in ve iki oğlunun İngiliz emperyalizminin sadık birer uşağı oldukları ve İngilizlerin emri olmadan adım dahi atamıyacak durumda bulundukları da düşünülecek olursa bu iğrenç oyunların ve aldatmacaların içyüzü daha bir net olur ve berraklık kazanır. Bu Hilafetin gerçek Hilafetle ilgisi olmadığını, gerçek Hilafetin Muaviye tarafından kaldırıldığına, ondan sonra tahta çıkan kıralların Hilafeti bir sömürü aracı, bir taht basamağı olarak kullandıklarını hatırlatmakta ayrıca fayda vardır. Yani Muaviye'den beri Hilafetin boş, muhtevasız ve anlamsız bir unvanı kalmıştı. Bunu da her önüne gelen despot kıral sömürüsü için, haksız ve gayrımeşru yönetimi için aracı olarak kullanıyordu, Şerif Hüseyin'e varıncaya kadar. Fakat Şerif Hüseyin'in şansı yaver gitmedi. Çünkü kendisi İngilizlerin diğer bir uşağı olan Suudi Arabistan Kıralı Abdülaziz Bin Suud tarafından Hicaz'dan kovuldu ve hazretin Hilafeti de böylece elden uçuverdi. Bu konuyu ileride daha genişçe gözden geçireceğiz.

■ *İngiliz Basınına Göre Ağa Han'ın Kişiliği*

Ağa Han'ın mektubunun yayınlanması ve Türkiye'de geniş tepkilere yol açması üzerine İngiltere'de yayınlanan Hazoles Anoel Gazetesi şu yazıyı yayınlamak gereğini duymuştu her nedense:

«Ağa Han dünyanın her tarafından büyük bir müslüman kitlesinin başkanı olmak hasebiyle müslümanların fikri ve ahlaki durumlarını yüceltmeye hizmet eden aydın bir politika izlemiş ve uyruğu bulundukları çeşitli devletlerle güzel kaynaşmalarını sağlamıştır. Hindistan'ın kuzeybatısındaki birkaç asi aşiretin bağlılığını sağlayarak İngiliz Hükümetine önemli hizmetlerde bulunmuştur.»[93]

(93) 21 Aralık 1339 (1923) tarihli Akşam Gazetesi.

İşte Ağa Han buydu. Hindistan'da kendisine bağlı aşiretlerin, İngiliz emperyalizmine karşı ayaklanan aşiretlerin ayaklanmalarını sona erdiriyor ve bunların İngiliz emperyalizmine bağlılığını sağlıyordu. Tabii bu İngiltere için büyük bir hizmettir. Ve İngiliz emperyalizmine bağlılıklarını sağladığı aşiretler de kendisine bağlı bulunduklarına göre müslümandılar. Demek ki, Ağa Han, müslümanların gayrimüslim bir devlete karşı giriştikleri ayaklanmada gayrimüslim devletten yana çıkıyor ve müslümanların direnişini kırıyordu. Artık bu adamın müslümanlıkla uzaktan yakından ilgisi kalır mı? Ve artık bu adam hangi yüzle müslümanlar adına konuştuğunu iddia edebilir ve Hilafet hakkında söz söyleyebilir?

■ *Ağa Han'ın Mektubunu Yayınlayan Gazeteciler İstiklal Mahkemesinde*

Ağa Han'ın mektubunun İstanbul'daki üç gazetede yayınlanmasından dört gün sonra, 9 Aralık 1923 günü Tanin"in Başyazarı Hüseyin Cahit, İkdam'ın Başyazarı Ahmet Cevdet, Tevhidi Efkar'ın Başyazarı Velid Ebüzziya'yla Sorumlu Müdürü Muhiddin İstiklal Mahkemesi Savcılığının emriyle İstanbul'da tutuklanıyorlar ve aynı gün İstiklal Mahkemesi heyeti Ankara'dan İstanbul'a hareket ediyor. Yine aynı gün Anadolu Ajansı şu bildiriyi yayınlıyor:

«Şimdi olacak şey şudur ki; düşünce ve kanaat yerli yerine irca olunacak (döndürülecek), gerekirse mahv ve yok edilecek. Fakat yalnız ve yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çizdiği yol yürüyecek ve ancak işte o hareket çizgisi yaşayacaktır. Bir heyet yetmezse bin heyet yollarız ve gerekirse ordular çekeriz. Acaba İstanbul için buna gerek var mıydı? Sanmıyoruz. Fakat İstan-

bul'da yerli yabancı bir takım yaratıkların hezeyanının daha fazla uzamasına milletimiz razı olamazdı. Bu işi kısa kesmek istiyoruz. Bundan bütün memleketin memnun olması gerekir. İşte bunun içindir ki, şimdi İstiklal Mahkemesi şeklinde Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak İstanbul'a gidiyoruz. Biz biliriz ki, İstanbul'un çoğunluğu çok iyidir, milliyetperverdir, vatanperverdir. Fakat orada suları bulandırarak balık avlamak istiyenler varsa onların icabına bakmakta tereddüt edecek miyiz? Tabii ki asla ve kat'a.»(94)

İstiklal Mahkemesinde 15 Aralık 1923 günü tutuklu bulunan gazetecilerin duruşmasına başlanıyor. Savcı Vasıf Bey (Çınar) iddianamesini okuyor:

«Ağa Han ile Emîr Ali tarafından Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine yazılan bir mektubun, gönderilene ulaşmadan bazı gazetelerde dercedilmesi ve bu mektubun 1 Kasım 1339 (1922) tarihli Karara (Saltanatı Hilafetten ayıran karar) aykırı madde ve tahrikleri kapsaması dolayısıyla taraf-ı acizden (kendini kastediyor) verilen emir üzerine nezaret altına alınan Tanin Gazetesi İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Müdürü Hüseyin Cahit, İkdam Gazetesi Sahibi Ahmet Cevdet ve Tevhidi Efkar Gazetesi sahibi Velid ve Sorumlu Müdürü Muhittin Beylerin ilk sorgularını takdim ve adı geçenlerin Vatan İhaneti Kanununun Birinci Maddesine göre muhakemelerinin yapılmasını talebederim efendim.»(95)

Birkaç gün süren duruşmalar sonunda İstiklal Mahkemesi 2 Ocak 1924 günü sanık gazetecilerin suçsuz olduklarına hükmederek hepsinin beraatine ve tahliyesine karar veriyor ve sanıkların hepsi aynı gün tahliye ediliyor.(96)

(94) 9 Aralık 1339 (1923) tarihli Yeni Gün Gazetesi.
(95) 16 Aralık 1339 (1923) tarihli Tanin Gazetesi.
(96) 3 Ocak 1339 (1924) tarihli Akşam, Vatan, Tanin, İkdam ve Tevhidi Efkâr Gazeteleri.

Artık Hilafet denilen ve yüzyıllardan beri kanlı saltanatların, despot hükümdarların, sarhoş padişahların, saray denilen batakhanelerin haksız ve zalim iktidarlarının sürdürülmesinde aracı olarak kullanılan, fakir halkın gözlerini boyamak, beyinlerini yıkamak ve gerçekleri görmelerini önlemek için kullanılan, mutlu bir azınlığın çıkarı, sömürüsü ve soygunu uğrunda kullanılan boş Hilafet ünvanı artık son günlerini yaşıyordu. Batması mukadderdi artık.

İlk saldırı Yakup Kadri'den geldi. 1340 (1924) Mali Yılı Bütçesinden Abdülmecid'e ve Osmanlı ailesinin diğer fertlerine ayrılan ödenekleri konu alan Yakup Kadri Akşam'da «Meclis ve Hanedan Bütçesi» başlığı altında şu başyazıyı yayınlıyordu:

«1340 (1924) Bütçesinde Maliye Bütçesi Komisyonunun tasvip ve tesbit ettiği cetveller devrim anlayışına karşı belli birer belgedir. Bizim bildiğimize göre herhangi bir devlet bütçesi yalnız gelire göre giderleri, yada giderlere göre gelirleri tayin eden ve bunu birtakım rakamlarla gösteren bir defter değildir. Devletin genel politikası kendisine amaç bildiği yön ve ifade ettiği anlam bütçe denilen şeyin ruhunu ve temelini teşkil eder. Onun içindir ki, Maliye Komisyonunun düzenlediği Ödenekler Cetvelinin Büyük Millet Meclisine ait olan bölümündeki 930,822 toplamıyla Cumhurbaşkanlığı ödeneğini işaret eden 206,535 toplamı ve nihayet Hilafet Hanedanına özgü bölümün sonunda görülen 487,410 rakamı bize şunu söylüyor: Yeni Türkiye Devleti muzavaalı bir cumhuriyettir, geçmişle ilişkilerinden hiçbirini kesmemiştir, kendi varlığına henüz gereken kesinlikle inanmış değildir. Eğer buna inanmış olsaydı herşeyden önce kendi durumunu daha keskin bir şekilde göstermek

ve kendi varlığının en yüksek ifadesi olan Cumhurbaşkanlığı makamını şehzadeleri, sultanları ve damadlarıyla Osmanlı Hanedanının derecesinden daha aşağı bir dereceye atmazdı. Bu Hanedan Türkiye Cumhuriyetinde neyi temsil ediyor? Bu hanedanın ödenek listesinde gördüğümüz Emsalinur, Sezayidil, Fınisan, Ruyinaz, Dilbostan Hanımefendiler milli ve sosyal yapımızda neyi ifade ediyorlar? Geçimlerini üzerimize aldığımız bu beyler, bu efendiler, bu hanımlar, bütçede adları Sultan oğlu Sultan, Sultan kızı Sultan Hazretleri tarzında saltanat tantanalarıyla geçen bu muhterem zatlar, her fırsatta bir büyük devrimden doğduğu söylenen bir cumhuriyetin içinde nasıl bir mevki tutuyorlar? Bunlar birer vatandaş mıdırlar? Hayır... Zira kendilerine bir vatandaşın haiz olduğu hakların üstünde bir takım haklar ve imtiyazlar verilmiştir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin gerçek kurucuları olan şehitlerin anaları ve çocukları bile bu haklara ve imtiyaza malik değildirler. Bu devlet o anaların hangisine aylık veriyor?

«Görülüyor ki, Maliye Bütçesi Komisyonu Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı ödeneklerinden kırparak hanedan bütçesine yüzbinlerce lira eklemekle izahı kaabil olmayan bir harekette bulunmuş ve Cumhuriyeti muvazaalı bir şekle düşürmüştür. Esas itibariyle Halk Partisi Tüzüğünün Birinci Maddesine aykırı olarak memlekette imtiyazlı bir sınıfın varlığını tasdik etmiştir. Bu sınıfın bütün geleneklerini, şereflerini, rütbelerini tanımıştır; her fırsatta lanetle andığımız vatan haini Vahdettin'in kızlarını «Vehiddüddin Han kızı Fatma Ulviye Sultan Hazretleri», «Vehidüddin Han kızı Rukayye Sabiha Sultan Hazretleri» ünvanlarıyla zikretmiştir. Maliye Bütçesi Komisyonu bir bütçe yapayım derken adeta «Ulusal egemenlik»le «Ferdi saltanat» arasında muvazaaname hazırlamıştır. İhtimal bu hareket bilinmeyerek olmuştur. Fakat der-

hal ekleyelim ki, bilinerek yapılanından daha az korkarız.»[97]

Bütçeden Osmanlı ailesine aylık bağlanması, ileride Mecliste de eleştirilere uğrayacaktır. Onu yerinde anlatacağız.

Bu sırada Mustafa Kemal İzmir'de düzenlenen Harp Oyunlarını izlemek için İzmir'de bulunuyordu. Orada toplanan askeri şeflerle yaptığı toplantıda şöyle diyordu:

«*Arkadaşlar! Önem ve ciddiyetle beyan ederim ki, Türkiye Cumhuriyeti kutsal tanıdığı bağımsızlık ve egemenliğini savunmada müsamahakâr olamaz...*»[98] Harp oyunları bittikten sonra da diyordu ki: «*Milletimizi dokunulmaz ve mutlu yaşamak amacına ulaşmaktan alıkoyan engeller vardır. Bunlarla mücadele durumunda bulunuyoruz. Fakat herşeye rağmen millet ve memleketi korumaktan ibaret olan amaca behemehal varacağız.*»[99]

Mustafa Kemal bu konuşmasında bahsettiği engellerin neler olduğunu gerçi açıklamıyordu, fakat bu engelden o günlerde içeride ve dışarıda birtakım polemiklere yol açan Hilafet meselesini ve Hilafetçi çevrelerin şüpheli davranışlarını kastettiği de şüphesizdi. Nitekim bunu o sırada Ordu Müfettişi bulunan Ali Fuat Paşa'ya (Cebesoy) açıkça anlatmakta sakınca görmedi:

«Yılbaşı yaklaştı[100]. Yeni yılda bazı önemli icraatımız olacak. Bunları Ankara'daki arkadaşlarla görüştükten sonra hemen uygulamaya geçeceğiz. Hilafetin kaldırılmasıyla Osmanlı Hanedanı mensuplarının Türkiye'den çıkarılmaları, Şer'iye, Evkaf, Genelkurmay Bakan-

(97) 6 Şubat 1339 (1924) tarihli Akşam Gazetesi.
(98) 17 Şubat 1339 (1924) tarihli İkdam, Hakimiyeti Milliye ve Vatan Gazeteleri.
(99) 25 Şubat 1339 (1923) tarihli Vatan Gazetesi.
(100) O zaman Rumi Takvim kullanıldığı için yılbaşı 1 Mart'ta başlıyordu (M.E.B.).

lıklarının kaldırılması, bağımsız bir Genelkurmay Başkanlığının kurulması, tedrisatın birleştirilmesi gibi.»[101]

Mustafa Kemal daha önce de Başbakan İsmet Paşa'ya İzmir'den şu telgrafı göndermişti:

«Halife iç ve dış yaşantısıyla ataları padişahların yolunu izler görünmektedir. Cuma alayları, yabancı temsilcilere memurlar göndermesi, tantanalı gezintiler, saray hayatı, sarayında yedek subaylara varıncaya kadar kabul, onların şikayetlerini dinlemesi, onlarla birlikte ağlaması bu kabildendir. Oysa Halife ve Halife makamının dince ve siyasetçe varlığının hiçbir mana ve hikmeti yoktur. Türkiye Cumhuriyeti safsatalarla varlığını, bağımsızlığını tehlikeye koyamaz. Türkiye Cumhuriyetini nezaket ve safsata kurbanı edemeyiz.»[102]

■ *«Devrimin Kesin Mantığı»*

27 Şubat 1924 tarihli Hakimiyeti Milliye Gazetesi yukarıdaki başlık altında şu başyazıyı yayınlıyordu:

«Milli harekat başlangıçta neydi, sonra ne oldu? Birinci Büyük Millet Meclisinin ilk Milli Misakıyla ilk kanunlarını hatırlıyorum. Amaç istilaya uğramış memleketle beraber esarete uğradığı sanılan soy ve Hilafet makamını kurtarmaktan ibaretti. Bu, ilk Büyük Millet Meclisinin gönlünden kopan saf, samimi bir arzuydu. Fakat Osmanlı tarihi kahkahalarla alay ediyordu. Çünkü yüzyıllardan beri üzerinde taşıdığı taht ve taçla Hilafet makamının çoktan memleket ve milletle her türlü manevi ilgiyi kesmiş olduklarını, milletin samimiyetine katılmadıklarını, amaç ve özlemlerinin bağımsızlık, özgürlük ve şeref olmadığını biliyordu. Yine biliyordu ki bu gerçek, milli harekatı ister istemez ve kendi iradesinin tersine ola-

(101) Tek Adam, C. 3, S. 169-170.
(102) Aynı kaynak, C. 3, S. 168 (Dipnot).

rak başka kanallara sevkedecekti. İşte bu gerçekleri bildiği için Osmanlı tarihi o zaman kahkahalarla alay ediyordu.

«Gerçekten pek az zaman geçmeden Osmanlı tarihinin ifade ettiği hikmetler birer birer ortaya çıkmaya başladı. Esaretten kurtarılmaları amaç alınan iki unsurdan birisi yani millet, derhal Büyük Millet Meclisinin samimiyetine katılarak onun etrafında toplandı ve düşmanlarla mücadeleye başladı. Öteki ise, yani Hanedanla Hanedanın haiz olduğu bütün kuruluşları, Hilafet makamı ve Meşihat, tamamen aksine hareket ederek düşmanla birleşti. Millet devleti, dini, memleketi, Hanedanı ve Hanedanın haiz olduğu bütün kuruluşları kurtarmağa azmetmişken, Hanedan ve kuruluşları düşmanlarla birleşerek millete karşı çıktı. Millet memleketi kurtarmak için çalışırken memleketin sahibi sayılan Hanedan Yunanlarla birleşerek millete savaş ilan etti. Millet dini kurtarmak için cihadederken, dinin koruyucusu sayılan Hilafet makamıyla Meşihat küffarla ittifak ederek din mücahitlerini tekfir, tel'in ve idama mahkum etti.

«Bu olayın milli hareketi ilk kanalından çıkararak yeni bir kanala sevketmesi kaçınılmazdı. Gerçekte bu olay, Osmanlı tarihinin içyüzünü ifadeden başka birşey değildi. Zira gerek Hanedan ve gerek Hilafet makamıyla Meşihat kaç asırdan beri artık din, millet ve memleketle her türlü manevi ilgi ve ilişkiyi kesmişlerdi. Bunların hiçbirisiyle cidden meşgul değildiler. Yalnız kendi nefisleri ve bu nefislerin asayiş ve rahatını garantiye almak endişesiyle ilgiliydiler.

«Fakat bu gerçek tarihin perdesi altında saklanmış ve bu defaki gibi Türk milletinin göz ve dimağına çarpacak kadar ortaya çıkmamıştı. Bu kerre gerçek, meydana gelen buhranın etkisiyle adeta maddileşerek göründü ve milletin maneviyatıyla birlikte maddiyatını da sarstı.

«Tarihi olaylar arasındaki bağ ve zincirleme pek garip ve ibret vericidir. Bunlar adeta zincirin halkaları gibi birbirini çeker ve iter.

«Hanedanla hanedanın elindeki organların bu açık hiyaneti, millette derhal reaksiyon yaratarak milletin ta gönlünün derinliğinde bunlara karşı derin bir hareket uyandırdı.

«Yüzeyden gören bazı adamlar bu hareketi üç-beş zatın telkinlerine, tahriklerine bağlamak istiyorlar. Bu düşünce tarzı, tarihi olaylar arasındaki ilişki ve ilgileri ve bu ilişkilerin ifade ettiği manaları takdir etmemekten geliyor. Bir milletin mukadderatında cüzi iradeler yalnız o milletin maşeri ruhunda mevcut eğilimlere tercüman olmakla etkili olabilirler. Milletin ta gönlünün derinliğinde Hanedana ve onun haiz olduğu kuruluşlara karşı derin bir kin ve nefret uyanmıştı. İşte devrimin itici gücü!.. Fakat devrimi millet yapıyorsa hiçbir zaman unutmamalıdır ki onu yaptırtan başlıca faktörler de Hanedanla Meşihattır.

«Başında bu Hanedan bulundukça kendisi, dini, memleketi için emniyet hasıl olamıyacağını millet maddeten gördü ve binaenaleyh kendisinin, dininin, memleketinin selameti için bunları birer birer söküp atmağa karar verdi. Bu suretle devrime atılmış olan millet ilk adımda fiilen hiyanet eden Vahdettin'le Şeyhülislam Sabyi'yi attı. İkinci adımda Hanedandan egemenlik yetkisini koparark kendi üzerine aldı. Üçüncü aşamada da millet bu egemenliği, cumhuriyet usulünü koymakla ifade etti.

«Fakat iş bununla bitti mi? Devrim artık son aşamasına vardı mı?

«Egemenlik haklarının millete geçmesi ve bu geçişin cumhuriyet usulü tarzında ifadesiyle egemenliğin sahiden gerçekleşmesi arasında henüz aralıklar vardır. Bir

yandan İstanbul'da bir Hilafet mevcuttur ki henüz eski şahsi saltanat, gelenek ve alışkanlıklarından zerre kadar ayrılmamıştır. Aynı saraylar, aynı törenler, aynı teşrifat ve aynı debdebeler!.. Diğer yandan kayıtsız ve şartsız egemenlik haklarının fiilen tecellisine karşı konulan birçok kayıtlar ve şartlar mevcuttur ki bir milletin kendi mukadderatına hakim olması esasını ta kökünden ihlal ediyor.

«Aralarında tam çelişki olan bu fiili durumlar nasıl bağdaştırılacak? Gerçekte devrim henüz tam ve mantıki sonuçlarını vermemiş olduğundan gereken açıklık hasıl olmamıştır Herkes kendi anlayışına göre mana vermeye çalışıyor. Aynı partiye mensup iki zatın aynı devrimi çeşitli niteliklerde anlamaları bizzat devrimin tam olmadığına ve meydanda birçok müphemliklerin yerinde durduğuna delildir.

«Memleketi bu durumdan kurtarmaya, belli ve açık bir istikamet almaya zorunluluk vardır. Yalnız bu açıklık ve istikamet belirdikten sonradır ki devrim dönemine bitmiş gözüyle bakılabilecektir. Yalnız o zaman bu muhterem zatlar (Partideki ayrı düşünceli kimseler) ya onun savunucusu yada ona karşı olurlar. Artık aynı davanın savunucusu gibi gözükerek aralarında devamlı çarpışmak gibi garip manzaralar göstermezler. Devrim bu son amacına ulaşmadıkça, yani aradaki müphemliği kaldırarak yerine açıklık koymadıkça elbette ki durmaz ve bu amaca ne kadar çabuk ulaşırsa o ölçüde millet ve memleketin yüksek çıkarları açısından hayırlı olur. Zira istikamet almak arkaya bakmadan tereddütsüz ileriye doğru yürümek, yalnız bu sayede kaabil olabilecektir.»[103]

Hakimiyeti Milliye Gazetesi Ankara Hükümeti'nin görüşlerini yansıtan bir yayın organı olduğu için, onun bu yazısıyla Hükümetin artık Hilafet meselesini çözüm-

(103) 27 Şubat 1339 (1924) tarihli Hakimiyeti Milliye Gazetesi.

lemeye kararlı olduğu kesinlikle anlaşılıyordu. Fakat bu çözüm şeklinin ne olabileceği hakkında henüz kesin bir kanı yoktu.

Bu yazının yayınlandığı gün Türkiye Büyük Meclisi'nde de bu konuda bazı sesler yükselmeye başladı. Onları da dinliyelim :

■ *Hilafet Sorunu Bütçe Görüşmelerinde*

1924 Mali Yılı Bütçesi 27 Şubat 1924 günü Büyük Millet Meclisi'nde görüşülürken Hilafet ve Hanedan denilen Osmanlı ailesinin çocuklarına ayrılan ödenekler sert bir dille eleştirilmiştir. Bu eleştirileri Meclis zabıtlarından izliyelim :

«Vasıf Bey (Saruhan) : Millet, kendisini ezmek isteyen düşmanları ezdi. Düşmanlarla birlikte yürüyen Sultanı ve saltanatı yıktı. İkinci Büyük Millet Meclisi bu şekli açık olarak ilan ve Cumhuriyeti kabul etti. Bilmiyorum 1 Kasım Kararı hangi nedenlerin etkisi altında eksik kaldı, Cumhuriyeti daima tehlikede bırakacak bir müesseseyi ortadan kaldırmaya lüzum görmedi? Yüzyıllarca milletin başında, sefahat içinde yaşayan bu müessese yavaş yavaş harekete geldi. İncelemelerime dayanarak söylüyorum: Bu müessese bir gün başımıza bela olmak için hazırlanmaktadır. Rakı meclislerinde hâlâ «yaşasın saltanat» diyorlar. Halifenin selamlık törenlerini görmüyor musunuz? Yarın en matemli zamanımızda düşmanlarla beraber bizi yıkmak için hazırlanan bir müesseseyi kendi paramızla sürdürüyoruz. Tarihin bir geleneğine kapılarak bu müesseseyi sürdürmeye sebep yoktur. Milletin cebinden bir tek santim Hilafet bütçesine verilemez. Genel bütçemiz arasında Hilafet tahsisatının yeri yoktur. Sizi davet ediyorum: Gerçeğe göre bir yol

çizelim. Demokrasiyi ilan eden memleketler hanedan kıralının memleket içinde ikametlerini kanunlarla yasak etmişlerdir. Milletin refah ve sükunu herşeyden önce gelir. Bunu biz de bugün ilan etmeliyiz. Tanzimatı yapan yenilikçiler zarureti görmüş olmakla beraber ruhlarında cür'et ve cesaret yokmuş ki asırlardan beri zarardan başka bir şeyi görülmeyen müesseseleri yerinde bıraktılar.

«Din, dünya çirkefleri içinde yıpranan ruhları temizleyecek kutsal bir güçtür. Allahın insanlara gönderdiği büyük düsturlar niçin dünyanın çirkefleri içinde kalsın? Hükümet işlerine din karıştığı zaman o hükümetin geleceği şüpheli kalır. Bir milletin genel siyasetine ordu ve din karıştığı zaman o memleketin sonu çözülme, ölüm olmuştur. O halde Türkiye Cumhuriyeti'nin bütçesinde Genelkurmay Başkanlığıyla Şer'iye Vekilinin yeri yoktur.

«Mazhar Müfid Bey (Denizli): Bence Hanedanın bütçede yeri yoktur. Çünkü bütçede yeri olan ancak hak sahibidir. Hak sahibi ise ancak vatandaştır. Hanedan ise vatandaş değildir ki bütçede yeri olsun (Bravo sesleri). Evet böyledir beyefendiler; Hanedan diyorsunuz. O vatandaş değil, Hanedandır. Öyle bir Hanedandır ki tarihe bakınız: Her cülusta babasını, amcasını, kendisinden önceki akrabalarını, hatta henüz süt emen kendi evlatlarını, yani saltanata hakkı olan evlatlarını da beraber boğduran, öldüren, sarayı kasaphaneye çeviren, kendi evlatlarına merhameti olmayan bir Hanedandır. Milli Mücadelede yüzbinlerce müslüman ve Türk kanını akıtırken o Hanedana mensup olan Sultanlar, Prensler, bilmem neler bizimle çarpışan bir düşmanın gemisinde dansettikten sonra ona bu millet on parasını veremez efendiler (Bravo sesleri). Bu millet dini için, mukaddesatı için canını feda ederken, kanını dökerken; memleketi yakıp yıkan bir düşmanla birleşerek hareket eden Vah-

dettin gibi bir hainin ailesine elbette bir para bile veremez. Efendiler! Halife diyoruz. Yani Halife nedir? Dinin hizmetçisi midir? Aksini iddia ediyorum, dinin yıkıcısıdır. Ne çabuk unuttuk? Vaktiyle ulemayı toplayıp 'Siz sarhoşsunuz,' sizi yaktıracağım' diyenler bunlar değil miydi? Dine ve memlekete hizmetleri olmayan, hatta kendi evlatlarına merhamet ve şefkati olmayan bunlara para vereceğiz, öyle mi efendiler?

«Falih Rıfkı Bey (Bolu): Bunları niçin Komisyonda söylemediniz? (Gülüşmeler)

«Mazhar Müfid Bey (Devamla): Falih Rıfkı Beyefendi! Niçin vaktiyle gelip beni burada dinlemedin de dışarıda kahve içtin? (Alkışlar).

«Şu halde efendiler! Bütün bu parlaklığıyla, sultanlık adlarıyla, kadınefendilik adlarıyla karşımızda bir Hanedanlık bütçesi var. İhtimal binde bir de olsa korkarım ki bu ünvanlara zayıf bir ihtimalle gönül bağlayacak, ümit besleyecek adamlar bulmak ihtimali vardır. İşte ben Hanedan bütçesini yırtıp atmak istediğimin sebeplerini böyle zayıf ümit ve ihtimali, değil kaldırmak, kökünden koparmak isterim. Demek oluyor ki Halife deriz, dinle bir ilgisi yok; Hanedan deriz, içlerinde Yunan gavurunun bize yaptığı facialara katılmış adamlar var. Bunlara da Hanedan diyoruz. İşte maaş vermek istediğimiz Hanedan!.. Şu halde tekrar ediyorum: Benim bütün bu meselede prensibim, iddiam şudur: Bütçenin içine hak sahibi olan girecektir. Ve hak sahibi de vatandaştır. Mademki bu adamlar ne hak sahibidir, ne vatandaştır; bütçede yeri yoktur efendiler!

«Ragıp Bey (Kütahya): Ne de vazifesi vardır.

«Mazhar Müfid Bey (Devamla): Ne de vazifesi vardır. Efendiler! Müsaade buyurun açık söyliyeyim: Yalnız bütçede yeri yoktur demek yeterli değildir. Mademki vatandaşlıkta yeri yoktur, vatan hainidir. Çünkü Yu-

nanla birlikte bizim karşımıza gelenlere vatan haini diyoruz. Bunlar da bize darbe vurmak üzere gelmişlerdir, vatan hainidir. Bunların yalnız bütçede yeri yok değil, madem vatandaş değildir, bu mübarek Türkiye Cumhuriyeti memleketinde de yeri yoktur efendiler!

«Emin Bey (Karahisar): Efendiler! Babalarımız, dedelerimiz çok bedbahtmışlar. Çünkü alınlarında esaretin demirden taslarını gezdirirlermiş, özgür düşüncelerini söyliyemezlermiş. Ben bugün özgür bir devrin insanıyım. Alnımın üzerinde sonsuz gökten başka birşey yok. Düşündüğüm gibi inanmak, inandığım gibi söylemek... İşte benim hayatımın düsturu... Milli ruh kutsal ocağın ateşiyle iki şey döktü. Birisi kılıç; hakkın, gerçeğin kılıcı... İkincisi çekiç; devrimin, özgürlüğün çekici... Türk Milleti bu kılıçla kollarında bulunan zinciri parçaladı, bu çekiçle de eski dünyanın tahtını devirdi. Fakat kırılacak daha başka zincirler var! Fikirlerin zincirleri, vicdanların zincirleri, ruhların zincirleri... Yıkılacak daha başka şeyler var: Fena hurafeler var, zalim gelenekler var, eski bir geçmiş var... Bunların da kırılıp yıkılması gerekir.

«Devrim, asrın rüzgarının zekalarda uyandırdığı fırtınadır, vicdanlarda uyandırdığı fırtınadır, ruhlarda uyandırdığı fırtınadır. Bu fırtına Fransa'da 1789'da hırsın, gururun putlarını yıkmak istedi, cehaletin, taassubun putlarını yıkmak istedi ve yıktı. Lakin ne yazık ki Türkiye yaptığı devrimle henüz bunları yapamadı. Bunlardan henüz birincisi karşısında dikili duruyor. Kutsal çekiç yıkılacak dünyanın temeline kadar işledi. Çatılarda bulunan bazı taşları düşürdü. Eski saltanatın hükümetini yıktı. Fakat onlar yanında yine bugün büyük bir saray var. O sarayın içinde yine katı ve muhteşem bir saltanat var. Yine burada birisi her hafta bindiği sırmalı beyaz atının mütekebbir ayaklarıyla önünde eğilen alınların üzerinde yürüyor.

«Ali Rıza Bey (İstanbul): Atalarını da anıyor.

«Emin Bey (Devamla): Halife mi? Hayır efendiler! Allah, Muhammed varken bunların vekillerine lüzum yok. Müslümanlık hıristiyanlık gibi Allahın vekili olmak suretiyle müslümanlara papalığı emretmemiştir. Benim dinim akıl ve hikmetin dinidir. Akıl ve hikmet dininin esası ve gayesi böyle şey kabul etmez. Onun içindir ki ben dinimin bekçisi ve nöbetçisi olacak bir fert bilmiyorum. Bu vazifeyi yapacak olan ruhu milletimin bilginlerinde, düşünürlerinde görüyorum; milletimin her ferdinde görüyorum. Bundan başka hiçbir şey kabul etmiyorum. Ya hep, ya hiç efendiler! (Bravo sesleri, alkışlar)»[104]

Bütçe görüşmelerindeki bu konuşmaları konu alan Hakimiyeti Milliye Gazetesi ertesi günü «Dünkü Açıklık» başlıklı şu başyazıyı yayınlıyordu:

«Devrim kuşağının samimiyetini ifade etmek için yüksek bir sesi olan Saruhan Milletvekili Vasıf Bey, dün Büyük Millet Meclisi kürsüsünden Cumhuriyet yapısına uymayan bugünkü bütçeyi öyle gerçekçi bir açıklık ve yurtseverce bir inançla eleştirdi ki gönüller bir anda birleşti. Hatip kendi kişisel düşüncelerini değil, tersine kitlelerin duyup söylemek istediği gerçekleri açıklıkla söylediği için inandırdı. O, konuşmasını bitirdikten sonra düşünceye dalmadık, incelemedik, sisleri dağılmış bir ufku sadece gördük.

«Bu ufuk gözümüzün önündedir. Cumhuriyet iki milyon aile arasında bir aileye yılda üçyüzbin liradan fazla para veriyor. Niçin? Çünkü bu ailenin ilk fırsatta Cumhuriyeti sıkboğaz edip tekrar eski saltanatını kurmak gibi bir görevi vardır, o para bu görevin yerine getirilmesinden başka birşeye harcanmıyacaktır. Hilafet denilen görev biçimsel bir perdedir. Bu perdenin islam dini adına varlığının sebebi yoktur. Bir ailenin irsi bir imtiyaz diye

(104) Meclis Zabıt Ceridesi, Dönem : II, C. 6, S. 576 ve 592.

iddia ettiği bir Hilafet İslamiyetin ruhuna zıttır. Yer yüzündeki diğer müslüman milletlerine zerre kadar fayda vermemiş ve İslamiyetin yer yüzünde fedakar savunucusu olan Türk milletine karşı cihanın gözü önünde düşmanla ittifak etmiş, onu boğmağa kalkışmış bir müesseseyi millet birbuçuk yıl önce silahlarından tecridetti. Fakat o müessese bugün bu saatte, dört yıldan beri kanla ve ateşle yoğrulmuş bir bağımsızlık eserini yok etmeye hazır olan bir pusudur.»[105]

Aynı gün İkdam Gazetesi şu haberi manşette veriyordu:

«Ankara ne Halife, ne de Hanedan istiyor.»

Tevhidi Efkar'ın manşeti de şöyleydi:

«Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde önemli görüşmeler... Vasıf Bey Osmanlı Hanedanının Türkiye'den çıkarılmasını istedi.»

Ertesi güne kadar olan gelişmeler, 29 Şubat 1924 tarihli gazetelerde şöyle ifade ediliyordu:

Akşam «Hilafetin kaldırılması, Şer'iye Bakanının ve Genelkurmay Başkanlığının Kabineden çıkarılması, eğitim ve mahkemelerin birleştirilmesi kesinlikle kararlaştırılmıştır.»

Tanin: «Hanedanın ilgası için bir teklif hazırlanıyor.»

İkdam: «Hanedan Türkiye dışına çıkarılacak.»

Vatan: «Büyük Millet Meclisinde köklü ıslahat esasları kararlaştırılmak üzeredir: Hilafetin kaldırılmasıyla Hanedanın sınır dışına çıkarılması ıslahatın esasını teşkil etmektedir.»

Tevhidi Efkar: «Meclisde Hilafet meselesinin son şekli: Liberal gurup Hilafetin külliyen kaldırılmasına karar verdi.»

(105) 28 Şubat 1339 (1924) tarihli Hakimiyeti Milliye Gazetesi.

Aynı gün Tevhidi Efkar'ın Başyazarı Ahmet Cevdet başyazısında şöyle diyordu :

«Hilafet meselesi nihayet masanın üzerine geldi gelecek. Gelmesi bekleniyordu. Bu meselenin görüşme konusu olması bizim için ani birşey değildir. Zaten ne kadar vakitten beri bu Hilafet meselesiyle zihinler ve diller uğraşmaktaydı... Bazı devletler Hilafeti bizim için büyük bir güç sayarak onu elimizden almak üzere harekette bulundular ve bu alanda çok entrikalar çevirdiler. Bizim için Hilafet böyle felaketlere de sebep oldu. Buna karşılık sırf Hilafetten siyasi ve askeri bir destekçi güç görmüş olduğumuza tarih şehadet etmiyor. Mademki Büyük Millet Meclisi yürütme ve yasama güçlerinin kaynağıdır, onun vereceği kararları beklemek kadar tabii birşey olamaz.»[106]

Yine aynı günkü Yeni Gün Gazetesi'nin başyazısında şu satırlar yer alıyordu :

«Ferdi saltanatın şahsi heyulası demek olan şahsi Hilafetin bizim temiz ve pürüzsüz Cumhuriyetimiz içinde gözlere batan bir diken haliyle hissedildiği görülüyordu. Cumhuriyet içinde bundan manasız birşey olamazdı. İşte Mecliste güçlenen ve gittikçe karşı konulması imkansız bir hal alan köklü ve şiddetli akımın ilk merhalesi bu heyulanın kaldırılmasıdır. Bu yapılacaktır. İçinde bulunduğumuz günler muazzam kararların arefesi olduğundan, pek önemlidir.»[107]

■ *Sonun Başlangıcı*

Bu atmosfer içinde 1 Mart geliyor ve o gün Mustafa Kemal Büyük Millet Meclisi'nin açış konuşmasını yapıyor. Bu konuşma her tarafta merakla bekleniyordu,

(106) 29 Şubat 1339 (1924) tarihli Tevhidi Efkâr Gazetesi.
(107) 29 Şubat 1339 (1924) tarihli Yeni Gün Gazetesi.

günün konusu olan Hilafet meselesinin bu konuşmada açıklığa kavuşacağı sanılıyordu. Mustafa Kemal şöyle dedi konuşmasında :

«Millet, Cumhuriyetin şimdi ve gelecekte bütün saldırılardan kesin ve ebedi olarak masun(dokunulmaz) bulundurulmasını istemektedir. Türk milleti, üzerinde kabus bulunduramaz.»(108)

Bu sözlerle açık olmamakla birlikte Hilafetin kaldırılacağını işaret ediyordu Mustafa Kemal. Artık gün meselesi olmuştu Hilafetin kaldırılması.

Mustafa Kemal'in Meclis konuşmasını ertesi günkü Tanin'in başyazısında yorumlayan Hüseyin Cahit şunları yazıyordu :

«Gazi Paşa Hazretleri Mecliste dün yaptığı konuşmada yapılması kararlaştırılan hususlar hakkında hiçbir tafsilat vermeyerek yalnız genel esasları işaretle yetinmişlerdir.

«Hilafet meselesi hakkında ne karar alınacağını bugün kesin şekilde kestiremeyiz. Şimdiye kadar Ankara telgrafları bize birkaç şekil düşünüldüğünü haber veriyorlardı: Hilafetin bütün bütün kaldırılması, Hilafetin meclisin manevi kişiliğinde bulunduğunun ilanı, diğer bir Halifenin seçilmesi.

«Gazi Paşa Hazretlerinin konuşmasında bu üç şıktan hangisinin tercih edilmiş olduğu anlaşılamıyor. Ancak bu kadar esaslı ve kesin adımlar atıldığı bir sırada tutulan yola göre biz en mantıki ve muhtemel şeklin, Hilafeti bütün bütün kaldırmaktan ibaret olacağını sanıyoruz. Zaten Hilafet müessesesinin ayrılmasıyla kuruluş tarzı da pek elverişlidir. Hilafeti Millet Meclisinin manevi kişiliğine vermek din ile dünyayı ayırmak hususunda atılan faydalı ve kesin reform adımını tamamıyla sonuç-

(108) 2 Mart 1340 (1924) tarihli Tanin, İkdam, Hakimiyeti Milliye, Akşam ve Vatan Gazeteleri.

suz bırakmak demektir. Kendi elimizle yaptığımız binayı aynı zamanda gerici bir hareketle kendimiz yıkamayız. Meclis, Hilafeti kendisi almakla, yahut başkanına vermekle kurtulmak istediği güçlüklere tekrar kendisini atmış olur. Onun için buna kesinlikle ihtimal vermiyoruz. Yapılacak şeyin Hilafetin kesin olarak kaldırıldığını ilan etmekten ibaret olacağını tahmin ediyoruz. Millet Meclisi'nin bu kararı karşısında vatanını seven her fert için yapılacak hareket bu kararın millet ve vatan hakkında hayırlı olmasını dilemekten ibarettir.»[109]

Kısa bir süre önce Hilafetçi ve şeriatçı olduğunu övünerek ilan eden Hüseyin Cahit, böylece kısa zamanda dönüş yapıp gücün bulunduğu tarafa geçiyor ve Hilafetin temelden kaldırılmasını savunmaya başlıyor. Garip değil mi?

■ *Hilafet Tartışmaları ve Kamuoyu*

Hilafet sorunu çevresinde yapılan bütün bu tartışmalar, yazılan bütün bu yorumlar, verilen bütün bu haberler acaba kamuoyunca nasıl karşılanıyordu, nasıl bir etki bırakıyordu?

Bunu, Ahmet Emin'in(Yalman) şu başyazısından izliyelim :

«Büyük Savaş ve Mütareke yılları esnasında, hatta Lozan Barışını izleyen aylar içinde memleketimiz öyle olağanüstü olaylara sahne olmuş, halk o kadar çok defalar heyecan içinde kalmıştır ki, olağanüstü haberler karşısında kalmak artık olağanüstülüğünü kaybetmiştir. İşte olağanüstü haberlere alışmış ve binaenaleyh bu haberler karşısında heyecan duymak hususundaki kaabiliyetimiz uyuşmuş veya nasırlanmış olduğundan mıdır, yoksa

(109) 2 Mart 1340 (1924) tarihli Tanin Gazetesi.

olay beklendiğinden midir nedir, Hilafetin kaldırılması hakkında Ankara'dan gelen haberler bile İstanbul çevresinde heyecan uyandıramamıştır.

«Halk Büyük Millet Meclisi tarafından alınacağı muhakkak sayılan bu önemli kararı olayların aldığı akışın pek tabii bir sonucu saymakta ve son kararın mahiyetini öğrenmeyi sükûnetle beklemektedir.»(110)

Öte yandan 1 Mart 1924 tarihinde Hilafetin kaldırılmasını öngören kanun teklifi bazı milletvekilleri tarafından hazırlanıyor. Ertesi günkü gazeteler bu haberi şu başlıklarla veriyorlardı:

Tanin: «Hilafetin Anayasamızda artık yeri yoktur.»

Vatan: «60 Milletvekili Hilafetin kaldırılmasına ve Hanedanın memleketten çıkarılmasına taraftar.»

İkdam: «Hilafet Kanununa göre Halife mahlu, Hilafet mülgadır.»

Tevhidi Efkar: «Hilafet meselesiyle diğer yenilik ve ıslahat meseleleri bugünkü Parti toplantısında görüşülüp halledilecek.»

Ve o gün gerçekten kanun teklifi Halk Partisi Meclis Grubunda görüşülüp kabul ediliyor, ertesi gün yani 3 Mart 1924 tarihinde de Meclis Genel Kurulunda görüşülüp kanunlaşıyor. Şimdi bu konuda Mecliste o gün yapılan konuşmaları ve tartışmaları Meclis zabıtlarından dinliyelim:

■ *Hilafet Sorunu Büyük Millet Meclisinde*

«Başkan: Fethi Bey (Okyar)

«Katipler: Kazım Vehbi Bey (Ergani), Hakkı Bey, (Van)

«Başkan — Oturumu açıyorum efendim. Hilafetin kaldırılmasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Cumhuriye-

(110) 1 Mart 1340 (1924) tarihli Vatan Gazetesi.

ti dışına çıkarılmasına dair kanun teklifinin müzakeresine başlıyoruz:

«Kanun teklifi:

«Yüksek Başkanlığa,

«Türkiye Cumhuriyeti dahilinde Hilafet makamının vücudu, Türkiye'yi iç ve dış siyasetinde iki başlı olmaktan kurtaramadı. Bağımsızlığında ve ulusal yaşantısında ortaklık kabul etmeyen Türkiye'nin görünüşte ve zımnen bile olsa ikiliğe tahammülü yoktur. Yüzyıllardan beri Türk milletinin felaket nedeni ve sonunda fiilen ve anlaşmayla bir Türk İmparatorluğu'nun düşüş aracı olan Hanedanın Hilafet kisvesi altında Türkiye'nin varlığına daha etkili bir tehlike olacağı, tahammül edilen tecrübelerle kesin olarak sabit olmuştur. Bu Hanedanın Türk milletiyle ilişkisi olan her durumu ve gücü, milli varlığımız için sırf tehlikedir. Esasen Hilafet islamın başlangıcında hükümet anlam ve görevinde ihdas edilmiş olduğundan, dünyevi ve uhrevi yönden bütün görevleri yerine getirmekle yükümlü olan şimdiki islam hükümetlerinin yanında ayrıca bir Hilafetin varlık nedeni yoktur. Gerçek bundan ibarettir. Türk milleti selametini korumak için gerçeğe uymaktan başka bir hareket çizgisi seçemez. Birikegelen karışıklıkların açık ve kesin bir surette çözümlenmesi için aşağıdaki maddelerin bugün hemen ve ivedilikle görüşülmesiyle kanunlaşmasını teklif ederiz. 2 Mart 1340 (1924)

Celal Nuri (Gelibolu), Kılınç Ali (Gaziantep), Şeyh Saffet (Urfa), Ahmet Saki (Antalya), Hilmi (Kayseri), Refik (Konya), Saffet (İzmit), İlyas (Muş), Sami Şükrü (İzmir), Rauf (Rize), Osman Kadri (Muş), Tahir (Giresun), Ali (Urfa), Dr. Fuat (Kırkkilise), Cevad Abbas (Bolu), Ragıp (Kütahya), Ali Rıza (İstanbul), Talat (Çankırı), Yunus Nadi (Menteşe), Hamdi (Trabzon), Hüseyin (Elaziz), İzzet Ulvi (Karahisar), Kazım Vehbi (Ergani), Kemal (Adana), Mustafa Fevzi (Konya), Ali (Rize), Halit (Arda-

han), Mazhar Müfid (Denizli), Cevdet (Kütahya), Samih Rıfat (Biga), Vasıf (Saruhan), Mehmet (Şarkikarahisar), Ragıp (Zonguldak), Yahya Galip (Kırşehir), Dr. Fikret (Ertuğrul), Şükrü Kaya (Menteşe), İsmail (Şarkikarahisar), İbrahim (Ertuğrul), Recai (Ordu), Hakkı (Van), Ağaoğlu Ahmet (Kars), Tarık (Giresun), Halil Hakkı (Siirt), Tahsin (Aydın), Hilmi (Malatya), Kemal (Saruhan), Hilmi (Artvin), Zekai (Aydın), Ruşen Eşref (Karahisar), Recep (Kütahya), Hacım Muhiddin (Giresun), Sabit (Kayseri), Tunalı Hilmi (Zonguldak), Rasim (Ertuğrul).

«Hilafetin kaldırılmasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Cumhuriyeti toprakları dışına çıkarılmasına dair kanun teklifi:

«Madde 1 — Halife hal'edilmiştir (Görevinden uzaklaştırılmıştır). Hilafet hükümet ve cumhuriyet anlam ve kavramında esasen mevcut olduğundan, Hilafet makamı kaldırılmıştır.

«Madde 2 — Mahlû' (Görevinden uzaklaştırılmış) Halife ve düşük Osmanlı saltanatı Hanedanının erkek ve kadın bütün üyeleri ve damadlar Türkiye Cumhuriyeti toprakları içinde ikamet etmek hakkından ebediyyen memnu'durlar. Bu Hanedana mensup kadınlardan doğan kimseler de Osmanlı ailesinden sayılırlar.(111)

«Madde 3 — İkinci Maddede adı geçen kimseler işbu kanunun ilan tarihinden itibaren azami on gün içinde Türkiye Cumhuriyeti topraklarını terke mecburdurlar.

«Madde 4 — İkinci Maddede adı geçen kimselerin Türk vatandaşlık sıfatı ve hakları kaldırılmıştır.

(111) **Bu Maddenin görüşülmesi sırasında yapılan bir değişiklikle Madde şu şekli almıştır: «Mahlû' Halife ve Osmanlı Saltanatı Hanedanının erkek, kadın bütün üyeleri ve damadlar Türkiye Cumhuriyeti toprakları içinde ikamet etmek hakkından ebediyyen memnu'durlar. Bu Hanedana mensup kadınlardan doğmuş kimseler de bu Madde hükmüne tabidir.» Diğer Maddelerde bir değişiklik yapılmamış ve hepsi aynen kabul edilmiştir. (M.E.B.).**

«Madde 5 — Bundan böyle ikinci maddede adı geçen kimseler Türkiye Cumhuriyeti içinde taşınmaz mallar da tasarruf edemezler. İlişiklerinin kesilmesi için bir yıl süreyle vekalet yoluyla devlet mahkemelerine müracaat edebilirler. Bu sürenin geçişinden sonra hiçbir mahkemeye müracaat hakları yoktur.

«Madde 6 — İkinci maddede adı geçen kimselere yol masraflarına karşılık bir defaya mahsus ve servetlerinin derecesine göre değişik olmak üzere Hükümetçe uygun görülecek meblağlar verilecektir.

«Madde 7 — İkinci maddede adı geçen kimseler Türkiye Cumhuriyeti toprakları dahilindeki bütün taşınmaz mallarını bir yıl içinde hükümetin bilgi ve muvafakatıyla tasfiyeye mecburdurlar. Adı geçen taşınmaz malları tasfiye etmedikleri halde bunlar hükümet marifetiyle tasfiye olunarak bedelleri kendilerine verilecektir.

«Madde 8 — Osmanlı İmparatorluğunda padişahlık etmiş kimselerin Türkiye Cumhuriyeti toprakları içindeki tapuya bağlı taşınmaz malları millete intikal etmiştir.

«Madde 9 — Mülga Padişahlık Sarayları ve köşkleri ve diğer yerleri içindeki döşeme, takımlar, tablolar, değerli eserler vesair bütün taşınır mallar millete intikal etmiştir.

«Madde 10 — Emlak-i Hakaniye adı altında olup daha önce millete devredilen emlak ile birlikte mülga Padişahlığa ait bütün emlak, ve sabık Hazine-i Hümayun içindekilerle birlikte saray ve kasırlar ve binalar ve topraklar millete intikal etmiştir.

«Madde 11 — Millete intikal eden taşınır ve taşınmaz malların tesbit ve korunması için bir tüzük düzenlenecektir.

«Madde 12 — İşbu Kanun yayın tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

«Madde 13 — İşbu Kanunun hükümlerini yürütmeye Bakanlar Kurulu memurdur.»

«Ekrem Bey (Rize): Meşrutiyetin ilk günleriydi. Henüz okuldan çıkmıştım. Harbokulunun Talimhaneye bakan mermer sütunlu mermer merdivenleri vardır. Bunun kapısından bakıyordum. Mermer merdivenin aşağısında Başbakanlık makamını işgal etmiş bakanlarımızdan birini, Ferik (Orgeneral) apoletleri ve heybetli gövdesiyle ve arkasında bütün yaverleriyle ve maiyetiyle iyi eğitim ve terbiye görmüş bir er durumunda gördüm. Bu zat ve maiyeti mükellef bir arabanın önünde duruyordu. Fakat arabanın içindekini göremiyordum. Tabii merak ettim baktım. Bu, Sultan Hamid'in 14-15 yaşındaki şehzadelerinden biriydi. Bu tablo bana derhal garip bir etki yaptı. Çünkü bu çocuk bir hiçti ve hiç vasıfları olmayan bir insancıktı. Düşündüm: O zaman bu çocuğa, eğer o saygı Sultan Hamid'in oğlu olduğundan gösteriliyorsa, Sultan Hamit denilen adam o canilerdendir ki, cinayeti yalnız Mithat Paşa gibi nice insanları mahfetmekten ibaret değil, bir milleti çürümeye mahkum etmiştir. Hâlâ onun cezasını çekiyoruz. Sonra haber aldım ki meğer saraylarda 5-6 yaşındaki çocukların önünde bakanlar ve büyük adamlar hepsi böyle elpençe divan dururlarmış. İnsanların böyle kendi kendilerini esaret altına sokmalarına karşı o zaman derin bir nefret duymuştum.

«Efendiler! Bugün bu düşünce tamamıyla değişmiştir. Ben bugünü gördüğümden ölürsem de gam yemem, ruhum ebediyyen dinlenebilir. Artık kimse 5-6 yaşındaki çocukların önünde elpençe divan durmayacak ve hiçbir zaman 'Arzuyi şahanem', 'Milletime ihsan ettim' sözlerini işitmeyecek.

«Yalnız milletin sayesinde yaşadıkları halde onu uşak gibi kullanan bu saltanat devrildiği halde garip olan şurasıdır ki: Hâlâ biz gözümüzün önünde bu ailenin Hila-

fet kisvesi altında aynı debdebeyi sürmesine tahammül etmek ve rıza göstermek saflığında bulunuyoruz. Bir gün gelecek, gelecekte bugünün tarihini yazan tarihçiler Anadolu'da millet bağımsızlığını kazanmak için boğaz boğaza gelirken İstanbul'da onun düşmanıyla dans eden bu hanedan aileyi derhal kovmadığımızdan dolayı hayret edeceklerdir. Tarih bize gösterir ki, bu zatlar her zaman bu tahta bütün güçleriyle sarılmışlar ve onu elde etmek için icabında milletin boğaz boğaza gelmesini istemişlerdir. (Bravo sesleri)

«Niçin bunlar bu tahta bu kadar sarılıyorlar? Millete hizmet etmek için mi? Efendiler! Millete hizmet etmiş tarihimizde birçok Sadrazam gösterebilirsiniz. Fakat Padişah göstermek için güçlük çekeceksiniz. Bunların tahta bağlı olmalarına saik yalnız çıkar, ihtiras... Bundan ibarettir. Padişahların yapmış oldukları bu fenalıklar üzerinde biraz durmak istiyorum. Çünkü ben inliyorum.

«Efendiler! Bugün memleketimin, milletimin kalkınmasının bu kadar geri kalmasından dolayı inliyorum. Bir yabancıyla karşı karşıya geldiğim zaman onun memleketiyle kendiminkini karşılaştırdığım zaman görüyorum ki, onun memleketindeki şömendöferler kadar benim memleketimde yol yoktur. Bu üstümde başımda gördüğünüz düğmeleri ve hatta bazı yerlerde yiyeceğim ekmeğe varıncaya kadar onlardan satınalmağa mecbur oluyorum. Bundan dolayıdır ki, bir yabancıyla karşı karşıya geldiğim zaman yüzüm kararıyor. O halde kendime soruyorum: Türk milletinin bu kadar geri kalmasındaki sebep nedir? Biz kaabiliyetsiz olduğumuz için mi bu kadar geri kaldık? Bütün yabancı devletler en yüksek zirvede, biz alttayız. Buna sebep din midir? Bu soruma karşı derhal görüyorum ki, geçmişte Arap milletinin medeniyeti bana gösteriyor ki, hiçbir zaman din buna engel değildir. O halde kaabiliyetsiz olan biz Türkler miyiz? Hayır efendiler, bunu da görüyo-

rum. Bir subay, bir doktor, bir mühendis çevresini bulduğu zaman derhal orada ferdi üstünlükler kazanıyor.

«Efendiler! Türk milletinin bu kadar geri kalmasına sebep sorumlu padişahlardır. Çünkü onlar milleti kahredici bir mutlakiyet yönetimi altında boğarak ve yalnız kendi çıkarlarını düşünerek onun kalkınması için hiçbir şey yapmamışlardır. Millet kendisi sorumlu olurdu, şayet egemenlik kendi elinde olduğu halde bu kadar geri kalsaydı. Şöyle bir bakarsak ve son devrim fikri istisna edilirse Türk milletinin 600 yıl önceki ruhuyla son zamanlardaki ruhu arasında hiçbir fark yoktur. Sınırlara bakınız: Aşağı yukarı 600 yıl önceki duruma şahit oluruz. Bayındırlık açısından yollar, köyler hiç değişmemiştir. Yalnız ormanlar azalmıştır. Bütün bunların sebebi, sorumluları Padişahlardır. Bugün İstanbul'da ve yurdun diğer yerlerinde elleri böğründe, güçleri olduğu halde iş bulamamaktan dolayı sefil kalan binlerce halk bilmelidir ki, biz 600 yılın biriktirdiği aksaklıkların altında eziliyoruz. Ve bu 600 yılın biriktirdiği aksaklığa çare bulmak birkaç yılda mümkün değildir. Bu padişahlar saltanatlarının başında tarihin kendilerinden önce vermiş olduğu derslerden hiç ibret almamışlar, düşünmemişler ki, bir yeri işgal etmek o yeri zaptetmek demek değildir. Memleketin imarı yönünden çalışmamışlar, hiçbir şey yapmamışlardır. Bana Osmanlı tarihinin, Sultan Osman'ın Osmanlı bağımsızlığını sağladı diye yücelttiği şeylerden mi bahsolunacak?

«Efendiler! Ben bu efsaneyi on yaşındayken pek tatlı olarak dinledim. Fakat bugün artık bu masalları dinlemeye tahammülüm yoktur. Kimi esaretten kurtarmış, kimin bağımsızlığını sağlamıştır? Bu ancak Sultan Osman'ın şahsı ve ailesi için, ihtiras yönünden önemli olabilir. Binaenaleyh efendiler, bu tarihi yukarıdan aşağıya doğru incelersek hep cinayet, kişisel ihtiras görürüz. Yıldırım Bayezid'in Kosova Meydanında tahtını tabuta çevirdiği

kardeşini görürüz. Sultan Fatih'ten mi bahsedeceksiniz? Gözümün önünde onun sırf bir arzusu için en değerli Sadrazamımız olan Mahmut Paşa'yı getiriyorum. Bu adamı, çocuğu olduğu akşam beyaz entari giyerek satranç oynadığı için öldürtmüştür. En değerli Sadrazamlar ki, o zaman yalnız onlar memleketi bir derece yönetebiliyorlardı. Hepsinin kadınların eli altında kesildiğini görürsünüz. Binaenaleyh yukarıdan aşağı hep bu tahtta ihtiras görürsünüz. Ve baştan aşağı cinayetlerdir.

«Sanır mısınız ki, efendiler, bu tahta olan bağlılık bugünkü kovmak için teklif edilen şu ailede yoktur? Hiç şüphesizdir ki, vardır. Fakat o fırsatı bulamamışlardır. Binaenaleyh neticeye geliyorum: Hiç düşünmeksizin yapılacak şey derhal bu Hanedanın istisnasız sınır dışına çıkarılmasıdır. Cumhuriyet ilan eden diğer milletlerin birçok kanlı tecrübeler bahasına bulmuş oldukları bu neticeyi elde etmek için aynı tecrübeleri yapmak ister misiniz? Bunlar çıktıktan sonra bir nokta gelebilir: Hilafet makamı... Bendeniz gerçekten hayretler içinde kalıyorum: Hilafetle bir ailenin ilişkisi nedir? Geçmişi cinayetlerle dolu ve millete hizmet etmemiş olan bu ailenin Hilafetle ilişkisi nedir? Hilafet esasen islam dininin hükümetinde mündemiçtir, bundan ibarettir. Bununla birlikte ben bu isme de çok önem vermem. Artık bu ismin oynayacağı siyasi rol çoktan geçmiştir. Pek güzel gördük. Dünya Savaşında Kanal Seferi bize, Hilafet gücünün hiçbir işe yaramadığını pek acı ve pek pahalıya oturtarak anlatmıştır. Irak ve Filistin cephelerinde Hint askerlerinin pek kanlı saldırılarına bu isim hiçbir zaman engel olamamıştır. Binaenaleyh bu ismin artık oynayacağı siyasi rolü düşünemiyorum. Binaenaleyh neticeye geliyorum: Teklifin gösterdiği gibi istisnasız olarak Hanedan ailesinin sınır dışına çıkarılmasından ibarettir.

«Zeki Bey (Gümüşhane): Muhterem arkadaşlar! Ge-

çen günkü bütçe münasebetiyle Vasıf Bey biraderimiz 1789 Fransız Büyük Devriminden bahsederken, Fransa'daki Hanedan Kıralının idamından ve milli sınırların dışına atıldığından bahsettiler. Bendeniz yalnız o günkü görüş açısıyla bugükü durumu görmek istiyorum: Acaba biz Cumhuriyeti ilan ettiğimiz vakit bizim karşımızda saltanatı isteyen bir güç var mıydı, olabilir miydi?

«Keza Vasıf Bey biraderimiz umdelerimizden bahsederken 'Milletvekilleri temel umdeleri kabul ederek gelmişlerdir ve bu temel umdeler içerisinde görev yapmak bir namus borcudur' dedi ki, çok doğrudur. Acaba bu temel umdeler içinde böyle milli geleneklerimizi ani surette sarsmak ve yıkmak usulleri de dahil miydi? Bugün memleketin herhangi bir tarafında ekonomik, politik, tarımsal ve iç meseleleri hallettik de yalnız bu durumun içerisinde yapılmak istenilen bu muydu? (Gürültüler) Bendenize öyle geliyor ki, bunun zamanı henüz gelmemiştir ve gelmediğine inanıyorum.

«Recep Bey (Kütahya): Ne vakit gelecek, Zeki Bey!

«Zeki Bey (Devamla): Yalnız yüce heyetinizin genel dikkatine arzedeyim ki, bizim 1 Kasım tarihli bir kararımız vardır. Orada diyoruz ki ve umdelerimizle beraber halka ilan ediyoruz ki bu değişmezdir...

«Hüseyin Bey (Elaziz): Senin karışmağa hakkın yoktur.

«Başkan — Konuşmacının sözünü kesmeyin!..

«Zeki Bey (Devamla): 'Hilafet Osmanlı ailesi Hanedanına ait olup, Büyük Millet Meclisi tarafından bu Hanedanın ilim ve ahlakça en doğru yolu gösterici ve en yarayışlı evladı seçilir.' Yüce heyetinizin vermiş olduğu bu kararı kaldırmış olan bir kanun tasarısı var mıdır?

«Mustafa Bey (Tokat): O kararla bunun arasında fark var. Ondan sonra neler oldu, haberin var mı? Uyuma.

«Zeki Bey (Devamla): Arkadaşlar! Bendeniz ılımlı bir liberal ve bununla beraber müthiş bir ittihad-ı islam taraftarıyım. (Türkçe söyle sesleri). Tarihin bu azametini kendi milletimde görmek isterim. Benim amacım budur. Bunun içindir ki, memleketimin iç ve dış politikası adına Hilafetin kaldırılmasını kabul ederek bugünkü durum içinde bu müthiş gücü düşmanların veyahut diğer hükümetlerin kucağına atmayalım.

«İhsan Bey (Cebelibereket): Güç nerede?

«Ragıp Bey (Kütahya): Muhalefetin derecesine en büyük örneği...

«Zeki Bey (Devamla): Arkadaşlar! Cumhuriyet (Gürültüler). Bendeniz ağzımla savunuyorum, sizin de dilinizle savunmanız gerekir. (Hakkın yok sesleri) Benim de hakkım vardır. Ben de sizin gibi bir vekilim, bu millet kürsüsünde istediğimi pervasızca söylerim. Kimseden korkum yoktur.

«Ali Rıza Bey (İstanbul): Damad Ferid'in dostusun.

«Zeki Bey (Devamla): Levazımdaki hırsızlardan değilim.

«İhsan Bey (Çebelibereket): Fakat jurnalcisin, Damad Ferit Paşa'ya jurnal vermiş adi bir adamsın.

«Rahmi Bey (Trabzon): Efendim, Milletvekili adi adam olmaz, rica ederim.

«Fuat Bey (Kırkkilise): Şahıslardan bahsetmeyiniz, rica ederim.

«Zeki Bey (Devamla): Eğer onlar bahsetmemiş olsaydılar, arkadaşlarımın kanaatine hürmet ederdim. Fakat edenler de benden yüksek bir adam değildirler. Bunu söylemek zorundayım.

«Biz Cumhuriyet, milletin eğemenliği ve yenilik diyoruz. Eğer bunlar halkın arzusuysa -ki olduğuna benim inancım vardır- bununla beraber biz öyle sanıyoruz ki bu temeller çerçevesinde ittifak ettiğimiz takdirde halkın ge-

nel ihtiyaçlarına ait olan bu temelleri yine halktan direktif alarak o direktif çerçevesinde ve Anayasamız ve Partinin Genel Kurulunun bir temel umde olarak kabul ettiği esaslar çerçevesinde Hükümete bir yön vererek o suretle karar vermemiz gerekirdi. Yoksa biz düşündüklerimizi, arzularımızı doğrudan doğruya halka kabul mü ettireceğiz? Bendeniz bugünkü kanuni durumumuz ve Anayasamız ve Partinin temel umde olarak millete kabul ettirdikleri çeşitli şekiller üzerinde bu hak ve yetkinin bugün bizde mevcudolmadığını görüyorum. Ya kamuoyuna müracaat, yahut seçimlerin yenilenmesi gerekirdi. (Gürültüler, aşağı sesleri) Ve bunları bir temel umde olarak yeniden millete bildirirdik. Efendiler! Her gün bir arz ve talep karşısında bulunuyoruz. Bunun başlangıcını anladık, amacı nedir? Bunu bize söyleyin...

«Ali Saip Bey (Kozan): Seni damad yapalım Zeki Bey!

«Zeki Bey (Devamla): Sen varken bize sıra gelmez.

«Siyasi durumumuzun gerçği acaba bu Hanedanın yanındaki iki tane sırmalı uşağıyla dört tane adamdan mı, yoksa yine milletin emrine verdiği sekiz tane askerden mi korkuyoruz? Egemenlik daima milletindir, yüksek Meclisinizindir. Bunu buradan çekip de Etlik'te bir köşkte oturtabiliriz. Efendiler! Bugünkü durum karşısında egemenlik kayıtsız şartsız milletin midir, yoksa Milli Meclisin midir? Benim kanıma göre bugün eğemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Bunlar bugünden itibaren açıklığa kavuşmalı ve anlaşılmalıdır. (Meclis de milletindir sesleri)

«Talat Bey (Ardahan): Yahu biz o milletin vekili değil miyiz?

«Zeki Bey (Devamla): Efendiler! Gerek Hükümet adamları ve gerek milletin temsilcisi olan yüksek heyetiniz hüküm verdikleri zaman en çok milletin arzusunu, düşüncelerini düşünerekten ve onlara dayanaraktan hüküm

vermek zorundadır. Yoksa onların duygularının dışında yapılan şeyler hiçbir şeye dayanmaz.

«Yahya Galip Bey (Kırşehir): Bizim hükmümüzde onlar da dahildir. Hatta onların ruhları bile dahildir.

«Başkan — Yahya Galip Bey! Konuşmacının sözünü kesmeyin.

«Zeki Bey (Devamla): Bendeniz görüyorum ki, efendiler, iyi bir çığıra doğru gitmiyoruz. Hanedanı değil efendiler, bugün kendi milletimin, şu memleketimin siyasi durumunu düşünüyorum.

«Yahya Galip Bey (Kırşehir): Biz onu 3-4 yıl önce düşündük beyefendi!...

«Zeki Bey (Devamla): Tabii siz daha akıllı olduğunuz için daha çabuk düşündünüz. İstanbul'da bulunduğumu söyliyen beyefendi bilsin ki -hangi zatın söylediğini bilmiyorum- bu Devrim vücuda geldiği zaman kendisi belki İstanbul'da bilardo oynarken biz Erzurum, Trabzon Kongrelerinde milletin mevcudiyetini kurtarmak için ve onların özgür bir düşünceyle çalışmasını sağlamak için bütün canımızı feda ederek çalışıyorduk, beyefendiler! Bunu bana söyliyen efendi her kimse buraya gelsin. Ben kanaatimi söylerim.

«Ragıp Bey (Kütahya): Hayır efendiler, böyle değildir. İstanbul'da Vahdettin'in sarayına devam ediyordu.

«Zeki Bey (Devamla): Efendi! Ben ne Osmanlı ailesi hanedanına ve ne de saltanat hanedanına mensubum ve ne de başkalarının hissiyle hareket eder bir efendiyim. Ben göründüğü gibi hareket eder bir adamım. Ben casus değilim. O lakırdıyı sana iade ederim ve reddederim. Ve saraya giden namussuzdur. Onu söyliyenler en büyük namussuzlardır.

«Refik Bey (Konya): Efendim! Bu tecavüzler ilanihaye devam edecek midir? Millet kürsüsünün hürriyeti bu kadar kötü kullanmaya müsait midir?

«Zeki Bey (Devamla): Efendiler! Biz saltanata düşman değiliz, kişilere düşmanız. Zira bugünkü günde gördüğümüz durum şudur: Cumhuriyet devam ettiği halde saltanata doğru yürüyor. (Gürültüler).

«Başkan — Biliyorsunuz ki, Zeki Bey Halk Partisine mensub olmayan tek üyedir. Bunun düşüncelerini sükunetle dinlemek zorundasınız. Hiçbir zaman sinirlilik içerisinde bulunmak doğru değildir, olmayacak bir hal oluyor.

«Mustafa Vasfi Bey (Tokat): Başkan Bey, saçma sapan söylüyor.

«İzzet Ulvi Bey (Karahisar): Muhterem arkadaşlar! Dünyada herşey tekamüle gidiyor. Manevi şeylerde de tekamül vardır. Hükümet denilen müessesede de şüphesiz tekamül kanunu yürürlüktedir.

«Efendiler! Biz mutlakiyetin kanlı kanlı hükümdarlarının idaresi altında, zulmü altında yaşamaya layık millet olmadığımızı çoktan ispat ettik, bugün dünyanın en mükemmel olduğunu kabul ettiği cumhuriyeti ilan ettik. Biz özgürlüğe, cumhuriyete, halkçılığa milyonlarla insanın kanı pahasına kavuştuk. Hâlâ bu kürsüde Hilafetin kaldırılmasına taraftar olmayanları gördükçe hayret ediyorum, hayretimden ne söyliyeceğimi bilemiyorum.

«Efendiler! Hilafet diye bir kavram, bir ünvan vardır. Acaba bu nedir? Hepiniz biliyorsunuz ki, Hazreti Peygamberin vefatından sonra Hulefa-i Raşidin (doğru yolda olan Halifeler)e «Hulefa» kelimesinden de anlaşılacağı üzere Peygamberin vekili, halifesi olmak üzere Halife denmiştir. Şunu demek istiyorum ki, Hilafet hükümetten ayrı birşey değildir.

«Yahya Galip Bey (Kırşehir): O unvan Yemen'de on milyon Türk yemiştir, bunu kaydedin.

«İzzet Ulvi Bey (Devamla): Eğer biz Cumhuriyeti ilan ettikten sonra böyle bir unvan mahiyetinde olan Hila-

feti bırakacak olursak bir gün mutlaka saltanata gidecektir. Çünkü tarihte hükümetsiz Halife yoktur. El-Mütevekkil Mısır Kölemenlerinin eli altında iken nihayet Hilafeti başkasına vermekten başka çare bulamadığını anladı. Eğer iktidarı olsaydı saltanat kuracaktı. Onun için şu kanun pek mükemmeldir, hatta bunun zamanı bile geçmiştir. Hilafetin kaldırılması, Hanedanın istisnasız sınır dışına çıkarılması ileride kan dökülmemesi için milletin selameti adına en adaletlice, en şefkatlice bir muameledir.

«Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak): Arkadaşlar! Peygamberimiz buyurmuştur ki, 'Benden otuz yıl sonra Hilafet yoktur ve bitecektir.' Ve bu gerçekten otuz yıl sonra bitmiştir.

«Arkadaşlar! Abdülhamit devrinde okuldaydım. Buhari-i Şerif, İbni Haldun Tarihi yakılacakmış, deniliyordu. Çevirileri toplanıyormuş. Zira orada Hilafete ait doğru bir hadis varmış, bunlar Abdülhamit'in damarına basıyormuş. Koştum, İbni Haldun tarihinin çevirisinden o hadisi buldum, kopya ettim. Abdülhamit o gerçeği, İslamiyetin o gerçeğini tahtının altına gömdü ve bütün dünyayı sahi bir Hilafet varmış gibi aldattı ve aldandı... Hilafetin kaldırılması, deniliyor. Arkadaşlar! Ben Hilafetin kaldırılmasını kabul etmiyorum. Hilafet kaldırılmıyor. Hilafetin makamı kaldırılıyor. Oysa o Hilafet mevcuttur. Arkadaşlar. İmamet de burada, Hilafet de burada. (Bravo sesleri)»

Bu konuşmadan sonra Kanunun tümü üzerindeki konuşmaların yeterliliği ve maddelerin görüşülmesine geçilmesi teklif ediliyor. Teklifin kabulünden ve Birinci Maddenin okunmasından sonra maddenin görüşülmesine başlanıyor:

«Şeyh Saffet Efendi (Urfa): Cumhuriyet idaresinin asıl ödevlerinden biri ve en birincisi, islamın yüce hükümlerinin korunmasıdır. Hulefayi Raşidin Efendilerimizden

sonra bu Cumhuriyet dönemine kadar İslamiyet adına dönen Hilafet meselesi hiçbir zaman ne incelenmiş, ne de makul ve mantıki bir doğru hükme bağlanmıştır. Cumhuriyetin Türkiye halkında ispat eylediği rüşt ve olgunluk ve bize sağladığı özgürlük ve adalet sayesinde Hilafet meselesinin mahiyetini artık bütün islam alemine karşı inceleyip ilan edecek durumda bulunuyoruz. İslam dininin her yönüyle yücelik ve nezahetini korumak için Hilafetin mahiyetini inceleyip ilan etmekte bir gün bile gecikmek doğru değildir. Öteden beri herhangi bir sülalenin, bir şahsın hükümdarlık makamına irsen musallat olabilmesiyle Halife ünvanını kazanması islam dininin gereklerindenmiş gibi bundan önce kamuoyunda bir telakki vardı. Fakat Hilafetin ne demek olduğunu hakkıyla bilen Ümmet bilginleri, islam dininin yüce gerçekleriyle halkın seviyesini birbirine uygun bulamadıklarından görünüşün korunmasıyla idarei maslahat siyasetini izlemişlerdir. Bugün yurdun her tarafında can ve gönülden, güzel anlayışla karşılanan Cumhuriyet, halk seviyesinin en yüksek derecede olduğunu ispat eylemiştir. İşte bu sayededir ki, bugün bu meselenin halli ile uğraşıyoruz.

«Adalet Allahın sıfatlarındandır. Bu yüce sıfata mazhar olmak yeryüzünde Cenabı Hakka hilafet anlamınadır. Hak Taala Hazretleri Davud'a hitaben 'Biz seni yer yüzünde halife yaptık' buyuruyor. Bundan sonra 'insanlar arasında hak ile hükmet' diyor. Şu halde hilafetin gerçek anlamı yer yüzünde hak ve adalet üzerine insanlar arasında hükümet icrası olduğu anlaşılıyor. Peygamberler Hazretleri her türlü küçük ve büyük günahtan masun ve her bir hareketlerinde adil olduklarından, yer yüzünde Allahın birer halifeleriydiler. Peygamber Efendimiz Hazretleri Cenabı Hakkın en muazzam bir halifesidir. Peygamber Efendimizden sonra dört seçkin dost hazretlerine de bu yüce ünvan verilmişti. Çünkü birer birer insanların en iyi

si olan bu dört zat Peygamberin izine tamamen uymuş ve kamu yönetiminde Asr-ı Saadette (Mutluluk çağı, Peygamberin dönemi) olduğu gibi adalet ve iyiliği gerçekten korumuşlardı. Peygamberin bir mucizesi olarak 'Hilafet, yani adalet ve hak ile kaim bir hükümet benden otuz yıla kadardır' buyurulmuştu. İmam Ali Efendimizin hilafet sureleriyle 30 yıl tamamlanınca zulüm ve düşmanlığıyla Emevi hükümeti çıkmış, hak ve adaletin temeli sarsılmaya başlamıştır.

«Bu hadisi şerif ile sabit oluyor ki, islam dini nazarında hilafet, hak ve adalet üzere hükümet icrasıdır. Böyle bir hükümet Peygamber Efendimizden sonra ancak 30 yıl sürebilmiştir. Oysa Peygamberlik Hanedanını Kerbela çöllerinde ölüm toprağına seren Yezid ve Kur'anı Kerimi yerlere çarpan İkinci Velid gibi aşağılıklara da halife deniliyordu. O zamanlar halkın seviyesi bu fecaatlere tahammül edebiliyordu. Böyle anlamsız bir kelimenin islam dinine büyük bir iftira olduğu düşünülmüyordu. Bunlar gösteriyor ki, herhangi bir İslam hükümeti adalet ve hak üzere kanun işlerini yönetirse o hükümet yeryüzünde Allahın halifesidir. Adalet ve haktan sapan hükümetler o yüce sıfattan pek uzaktır. Hulefayi Raşidin döneminde Sahabe kitlesinin kamuoyu egemendi. Binaenaleyh mademki bugün hak ve adalet üzere hükümet yapmak ancak cumhuriyetle kaimdir ve şimdiki idaremiz de hamdolsun bir cumhuriyet idaresidir, Hilafetin mahiyeti aklen ve mantıkan Büyük Millet Meclisinin manevi kişiliğinde tamamiyle tecelli etmiş oluyor.

«Şu halde islam dininin kasteylemiş olduğu hilafetin gerçeği bu muazzam Meclisin manevi kişiliğinde tecelli etmekteyken, yüce hilafet sıfatını Büyük Millet Meclisi dışında islamın gerçeklerine aykırı olarak bir anlamsız kelime derecesine düşürmek, Cumhuriyetle asla bağdaşamıyacak garip bir durumdur. Artık böyle bir garipliğe karşı

her ne yapılmak gerekiyorsa, Hilafetin asıl anlamını içeren yüce meclisinize aittir. Kanun tasarısındaki birinci madde tamamıyla acizane maruzatımın bir sonucudur. Binaenaleyh kabulünü istirham ederim.

«Başkan — Buyurunuz Halit Bey!

«Halit Bey (Kastamonu): Muhterem arkadaşlar! Bendeniz birinci maddenin ikinci fıkrası hakkında söylemek istiyorum. Onda deniliyor ki: 'Hilafet Cumhuriyet Hükümetinin mefhumunda mündemiç olduğundan hilafet makamı kaldırılmıştır.' Gerçekten şimdiki şekliyle hilafet makamı bir heyuladan başka birşey değildir. Hoca Efendinin buyurdukları gibi Hilafetin özellikle bazı şartları vardır ki hükümleri yürütmek, memleketin savunması, hazine vs. gibi şeylerdir. Oysa bugünkü hükümetimizin durumuna göre bunlar yüce Mecliste mevcuttur. Binaenaleyh Hilafetin elinde hiçbir nüfuz ve güç yoktur. Hoca Efendinin buyurdukları gibi bir sakınca yoktur. Bendeniz şer'i yönünü değil siyasi yönünü düşünüyorum.

«Malumualiniz 1300 küsür yıldan beri Hulefayi Raşidin, Emeviler, Abbasiler sonra Fatimiler Mısır vesaireden geçerek bir zincirdir gidiyor. Binaenaleyh 1300 yıllık bir müessesedir. Bunun için bu makamı mülga demek herhalde uzun boylu düşünmek gerekir kanısındayım, hepimiz biliyoruz ki, bağımsızlık savaşı ilan edildiği zaman halkın halife makamına olan bağlılığı gözönüne alarak hepimiz «Halifeyi kurtaracağız» diye telkinlerde bulunduk. Hatta birçok şeyhi ve bilgini Büyük Millet Meclisine getirdik. Bu, sırf halkın duygularına saygı göstermek içindi. Böyle olmakla birlikte bugün halk, hilafet makamı olmazsa cuma namazı kılmaz inancındayım. (Hayır, hayır sesleri)

«Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak): O inancı değiştireceğiz. Bundan böyle halkı aldatmak yok.

«Halit Bey (Devamla): Bendeniz en çok bunun dahildeki telakki tarzına işaret ediyorum. Arkadaşlar! Deniyor ki: 'Biz bu hilafetten ne fayda gördük? Mesela Büyük Savaşta Araplar bize hiyanet etti ve düşman saflarında bize karşı savaştılar.' Doğrudur. Fakat son Yunan saldırısında Yunanlılar Eskişehir ve Afyon hattına kadar geldikleri zaman işgal altındaki yerler Batı illerini kurtarmak için bir tek er gönderebildi mi? Hayır, gönderemedi. Çünkü mağdurdular, esir durumundaydılar, onlarla ulaşımımız yoktu. Binaenaleyh onları da esir farzetmek pek tabiidir. Sonra Araplar bize karşı şöyle yapmış böyle yapmış diyoruz. Oysa hep biliyoruz ki bu, Arabistanda izlediğimiz hatalı politika sonucudur. Bendeniz Hilafeti koruyalım ve bu hanedanda bırakalım demiyorum. Yalnız Hilafet makamı üzerinde maruzatta bulunuyorum. Binaenaleyh bendeniz böyle Hilafet makamı kaldırılmıştır demeyi doğru bulmuyorum. Büyük Millet Meclisinin manevi kişiliğindedir deriz. Doğrudan doğruya kaldırılmıştır, demek hatalıdır.

«Vasıf Bey (Saruhan): Muhterem arkadaşlar! İki arkadaşımızın bu kürsüde söyledığı sözler ve özellikle Gümüşhane Milletvekili Zeki Bey, Hilafetin kaldırılmasıyla islami duygu ve gelenekleri saymadığımızdan ve bunun tehlikeli ve sakıncalı olduğundan bahsetti.

«Arkadaşlar! İslamiyetin gelenekleri ve duyguları yalnız Zeki Bey'in ruhunda tecelli etmemiştir. Bu milleti en büyük felaketten kurtaran, yüce Meclisinizi teşkil eden 300 arkadaşın ruhunda da islami duygular mündemiçtir. Zeki Bey'in hakkı yoktur ki, yalnız islami duyguları kendi ruhunda tecelli etmiş sayarak yüce Meclisi islami gelenekleri ve duyguları sarsmakla itham edebilsin. Bir zamanlar Osmanlı tarihinde Patrona Halillerin elinde bu islami duygu tabiri kullanılıyordu. Daha anlayışlı olmak, böyle kutsal fikir ve inançları kişisel arzular için bir alet olarak

kullanmamak gerekir. Artık bundan çekinmeliyiz. (Bravo sesleri)

«Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak): Abdülhamit de o siyaseti izledi.

«Vasıf Bey (Devamla): Cumhuriyeti ilan eden bir milletin en yüksek görevi kendi vatanı için, kendi varlığı için kabul edeceği en büyük esas, kendi varlığına tehlike getirebilecek ikiliklere meydan vermemek, saltanat ihtiraslarına meydan bırakmamaktır; daima sultanlığa sembol olabilecek bütün müesseseleri yıkmaktır. Ancak o zaman Cumhuriyet tamamlanabilir ve ancak o zaman Cumhuriyetin temeli esaslı olabilir. Onun için yüce Meclis hilafeti kaldırmakla dün ilan ettiği Cumhuriyette ne kadar samimi olduğunu ve bu kararın memleket için tamamıyla faydalı olmak itibarıyla gereken bütün şartları kapsaması için ne kadar azimli olduğunu büyük bir ruhla gösterdi.

«Gerek Zeki Bey ve gerekse Halit Bey Hilafetin ilgasını iç ve dış politika itibarıyla çok zararlı görmüşler. Arkadaşlar! Milletvekilleri karar veriken, söz söylerken şu veya bu duyguların zebunu olmaktan çok milletin gerçek çıkarlarını, gerçek varlığını görerek söz söylemeleri daha uygundur.

«İç politikamızda zararlı tehlikeler vardır. O zararlı tehlike Hilafetin kaldırılması değil, memleket felakete düştüğü zaman düşmanla birlik olarak bizi boğazlamak için Yunan ordusu gibi hain bir orduyu Hilafet ordusu diye gönderen Halifenin yerinde bırakılmasıdır. Ancak bunu kaldırmakla memleketi bütün zararlı tehlikelerden kurtarabiliriz.

«Dış politikada kötü etki yaparmış. Neye dayanarak bunu söylüyorlar? Hilafet eğer Zeki Bey'in dediği gibi islam birliğinin garantili bir düsturu ise ve eğer Zeki Bey'in sandığı gibi Hilafetle bütün islam ruhlarını ve gönüllerini bir noktada birleştirmek mümkün ise size so-

rarım, geçmiş daha yakındır. Yayınlanan cihad fetvasına rağmen Türkü Irak'ta, Çanakkale'de, Filistin'de boğazlayan müslümanlardır. Varlığımıza bütün gücüyle kasteden Britanya İmparatorluğu'nun en büyük dayanak noktası ve bizi yoketmek için sevkettiği orduların güçlü kaynağı islam diyarlarıydı. Nerede o cihad fetvaları, nerede o Hilafetin dış politikadaki etkileri, nerede o Hilafetin faydaları? Zeki Bey bir tane göstersin.

«Zeki Bey'in sözlerinde çok çelişki vardır. Milletvekili sıfatıyla diyor ki: Evet milletin arzusu cumhuriyet ve yeniliktir. Fakat milletin bu arzusunu bilmesine rağmen, bu arzunun mütekamil şekillerini vekil sıfatıyla bilmesine rağmen Cumhuriyeti icabında tehdit edilebilecek, zaafa uğratabilecek bir müesseseyi de milletin başına bela olarak göstermekten kendini sakındırmamıştır.

«Eğer milletin arzusu cumhuriyetse Zeki Beyi davet ediyorum: Milletin bu arzusu huzuruna saygı göstersin, itaat etsin. Mademki milletin arzusu cumhuriyet tir, Cumhuriyetin ebediyyen varlığıdır; Cumhuriyeti herhangi bir ihtimalle icabında zaafa uğratabilecek müesseseleri ve güçleri milletvekili burada savunmayacaktır. Savunmakla millete karşı isyan etmiştir, milletin arzusunu kötüye kullanmıştır.

«Zeki Bey (Gümüşane): Hiçbir vakit.

«Vasıf Bey (Devamla): Zeki Bey'i çok telaşlı gördüm. 'Bu akımların amacı nedir, bunların sonu ne olacaktır, nereye doğru gidiyoruz?' diyor.

«Arkadaşlar! Bu 'Nereye doğru gidiyoruz' seslerini çok zaman önce işittik. Fakat bu sözlerin içinde bütün vicdani kanaatimle kaniim ki milletin geleceğinin selameti için bir sakınca, bir korku yoktur. Bu 'Nereye gidiyoruz' sesleri yapılan büyük devrimin karşısında milletin ruhundan fışkıran heyecanları lekelemek için, mil-

letin ruhunda şüpheler meydana getirmek için, milletin gönlünde etki yapabilmek için sun'î sözlerdir.

«Zeki Bey (Gümüşane): Hiçbir vakit beyefendi, hiçbir vakit.

«Vasıf Bey (Devamla): Fakat boşuna çalışıyorsunuz. Bu millet arzusunu, ruhunu, kalbini bütün gerçekle cihana karşı göstermiştir. O arzunun sembolü olan yüce Meclisin vereceği karar şükranla karşılanmıştır. Didiniz, tasvir ediniz, sonunuz husrandır.

«Amaç açıktır arkadaşlar! Milletin en değerli aydınlarından kurulan yüce Meclisiniz bu kararı verirken bilinçli bir hareket yapmıştır. Zeki Bey sanıyor mu ki, yanıbaşında kendisine arkadaşlık eden bu 300 arkadaşı bilinçsiz karar veriyorlar? Bu ne cür'ettir!.. Bu arkadaşlar amacı açık görmüşlerdir, o kutsal amaca varmak için bu kararı vermişlerdir. Zeki Bey bu amacı görmekten mahrum olabilir, Zeki Bey'in ruhu bu amacın karşısında duygulanmayabilir. Fakat yüce Meclisin değerli üyeleri duygulanarak ve mutlu olarak bu kararı vermiştir ve o amaca kayıtsız - şartsız yürüyecektir. Ve yürümek için o engelleri çıkaranların kafasını ezerek, kırarak yürüyecektir. (Bravo sesleri)

«Arkadaşlar! Bundan üç yıl önce memleket yandığı zaman, memleket en büyük felaketli günler karşısında kaldığı zaman birçok ukala karşımıza çıkmıştı. Diyorlardı ki: 'Efendiler, silahınız yok, mühimmatınız yok, topunuz yok, hiçbir şeyiniz yok. Karşınızda muazzam bir cihan husumeti var, hepsi size düşman. Delisiniz, nereye doğru gidiyorsunuz? Milletin son bir nefesi vardır, onu da mı söndürmek istiyorsunuz?' Fakat arkadaşlar! Bu yüce Meclisin kurduğu kahraman ordunun zaferi gösterdi ki millet amacı çok iyi bilerek, çok iyi anlayarak tesbit etmişti ve o amaca vardığı gün bütün ukala 'Biz de sizinle beraber' diye katılmaya mecbur kaldı. (Al-

kışlar). Şimdi Hilafeti kaldırdığımız zaman belki karşımıza çıkacaklar, ve diyeceklerdir ki: 'Ne yapıyorsunuz, niçin böyle yapıyorsunuz? Sonunuz ölümdür, felakettir.' Hayır arkadaşlar! Dünün devriminin zaferini kazanan büyük millet bu devrimin de son zaferini tamamlarken ve tamamladığını bütün güç ve açıklığıyla ilan ederken yine yarın başlarını eğeceklerdir, 'Yanlış düşündük, bizi affedin' diyeceklerdir. Fakat milletin bu genel eğilimi karşısında milletin duygularıyla oynamak için, hatta karşımızda islami duygulardan bahsedenler o zaman bu affı da bizden istiyemiyeceklerdir. Çünkü gözümüzde, karşımıza çıkanlar en büyük devrim içinde ancak bir Patrona Halil durumundadır. (Bravo sesleri)

«Diyorlar ki: 'Biz bu zaferi kazanırken Hilafet makamını kurtaracağız diye propaganda yapmışız, bunu ilan etmişiz. Şimdi nasıl oluyor da geri dönüyoruz?'

«Yüce Meclisin geri döndüğünü gösteren ortada hiçbir olay yoktur. Yüce Meclisin yaptığı şey, olayların, zamanın kesin bir zorunluluğu olarak tecelli etmiştir. Bir milletin siyaseti, iradesi, bir devletin idare şekli hiçbir zaman kafalarda kısılmış kalmış batıl fikirlerle, değersiz oldukları birçok eserleriyle sabit olan fikirlerle gösterilemez. İnsanlığın bugünkü durumu, idare şekli, anlayışı, müthiş bir hızla daima dönüşmekte ve gelişmektedir. Zeki Bey istiyor mu ki, Halit Bey istiyor mu ki dün söylediğimizi ne kadar zararlı görsek, yerinde sayarak, yerinde durarak koruyabileceğiz? Zeki Bey sanıyor mu ki idarede devrim yaratmak için, yüce Meclis tekamülün gerektirdiği safhalar karşısında kaldığı zaman dünün ve geçmişin zararlı etkilerine kapılarak yerinde duracaktır? Hayır, her olayda her zamana göre milletin çıkarını, milletin selametini gördüğümüz zaman kayıtsız şartsız yekvücut ve birlik olarak yürüyeceğiz. (Alkışlar)

«Arkadaşlar! Hilafet makamını kurtarmak için tel-

kinler yapmışız. Evet, o zaman bir Sultan vardı ve hatta biz o zaman padişahlığın kaldırıldığını bile ilan etmemiştik. Padişahın bütün ihanetine rağmen, Padişahın memleketi batırmak için düşmanla bir olmasına rağmen... Fakat o Padişah bizi boğmak, bizi yıkmak, bizi ezmek için silah olarak Hilafeti kullanmıştır. Sakarya'ya kadar gelen Yunan Ordusunun Hilafet Ordusu olduğuna dair bildiriler yayınlamıştır, dini kullanmıştır, bizim günahkar ve kafir olduğumuza dair fetvalar yayınlamıştır. Ve yüce Meclis durumun ve gerçeğin bu belirginleşmesi karşısında anladı ki kendi varlığı için zararlı olan tehlike yalnız Padişahlık değil, belki ondan daha güçlü, belki ondan daha tehlikeli o adamların elindeki Hilafet gücüdür.

«Arkadaşlar! Konya isyanı, Yozgat isyanı...

«Süleyman Sırrı Bey (Bozok): Çapanoğlu isyanı, Çapanoğlu...

«Vasıf Bey (Devamla): Bolu isyanı ve İzmit'e kadar gelen kuvvetler, hepsi, Halifenin zararlı fetvalarına, zararlı telkinlerine dini alet yaparak, kardeşlerimizi aldatarak din adına çıkardığı kargaşalıklardır. Tasavvur buyurabilirmisiniz ki, bu memlekette bizimle birlikte çalışan, fedakarlık yapan, bizim ruhumuzu duyan, ruhumuzla yürüyen kardeşlerimiz, Konya'daki, Yozgat'taki, İzmit'teki bu kardeşlerimiz dün bize ihanetlerini hatırlarına getirebilsinler? Hayır arkadaşlar, onlar bize ihanet etmemişti. Onlar bizim kardeşimizdi, beraberdik. Fakat o zavallı cahil, masum kalblere Hilafet zararlı bir zehir olarak akmıştı. Ve o zehirin feci, elemli neticeleridir ki binlerce Türk kanının akmasına sebep olmuştur. O halde arkadaşlar, size soruyorum: Hilafeti, Hilafet makamını kurtaracağız diye bir telkin yaparken, Hilafet makamı düşman süngüsüyle bu milletin karşısına çıkmış ve onu öldürmek ve onu boğmak istemişti. Bu kadar zarar-

lı, bu kadar zehirli, bu kadar hain bir müesseseyi artık bugün yerinde bırakmak imkanı var mıdır?

«Arkadaşlar! Yüce Meclis şimdi vereceği büyük tarihi kararla dün ilan ettiği Cumhuriyeti, dün meydana getirdiği eseri tamamlayacaktır, sağlamlaştıracaktır, ebediyen canlı olarak her türlü tehlikeden, her türlü zararlı etkilerden koruyacaktır. Yüce Meclis bu kararını verdiği zaman varsın arkadaşlardan beş-on kişi buna muhalefet edeceğim diye tepinsin ve çırpınsın. Bütün bu tepinmenin ve çırpınmanın sonu hüsrandır. Ve anlayacaklardır ki yaptıkları hareket ayıptır ve günahtır. (Alkışlar).

«Adliye Bakanı Seyyid Bey (İzmir): Muhterem efendiler! Müsaade buyurursanız bendeniz de bu Hilafet meselesi hakkında biraz izahat vereyim. Mesele pek önemli olduğundan ve hatta tarihimizde ve belki de bütün sosyal olaylar arasında en büyük bir devrim olduğundan, bu konuda ne kadar söz söylense yine azdır. Benden önceki konuşmacılar bu konudaki düşüncelerini belirttiler. Bendeniz de bu meseleye dair uzun yıllardan beri yaptığım araştırmalar sonunda hasıl olan düşüncemi belirtmek isterim.

«Dediğim gibi islam tarihinde büyük bir devrim yapıyoruz. Diyebilirim ki bundan daha büyük devrim olamaz. Bu devrimin büyüklüğündendir ki zihinler bununla pek meşguldür, gönüller endişe ve tereddüt içindedir. Onun için hepimizin vicdan ve iz'anı arzu ediyor ki mesele tamamıyla açıklığa kavuşsun, yar-ü ağyar ne yaptığımızı ve ne yapmak istediğimizi bilsin. Bilinçli bir surette mi, yoksa bilinçsiz bir halde mi yapıyoruz, anlasın. Yüce Meclis Hilafet meselesinin şer'i ve siyasi mahiyetini bilerek mi karar alıyor, yoksa bilmiyerek mi? Bu yönler tamamıyla açıklığa kavuşsun. Çünkü tekrar ediyorum: Mesele gerçekten gayet önemlidir. İslam ale-

minde daha şimdiye kadar böyle bir devrim yapılmamıştır. Değil islam aleminde, belki yer küresinde yapılan devrimlerin en büyüğü, en önemlisidir. Bunun için zihinlerde, fikirlerde tereddütler bulunmamak gerekir, meseleyi bilerek halletmek gerekir, gerek dini yönünü, ve gerek siyasi yönünü etrafıyla bilmemiz gerekir.

«Bu yönleri bilirsek ne yapmak istediğimizi, ne yapacağımızı bilmiş oluruz. Benim asıl gayem meselenin dini yönünü, İslamiyetin Hilafet meselesi hakkındaki görüşünü izah etmektir. Siyasi yönünü belirtmek amacımın dışındadır. Ben ona karışmam. O yönü yüce Meclis halleder.

«Önce şunu arzedeyim ki, Hilafet meselesi dini olmaktan çok dünyevi bir meseledir, millete ait hukuk ve kamu işleri arasındadır, itikat (inanç)la ilgisi yoktur. Gerçi itikada dair yazılan islami eserlerde dahi bu meseleden uzun uzadıya bahsediliyor. Fakat bu, Hilafet meselesinin islam akaidinden (inançlarından) sayıldığı için değil, belki bu mesele etrafında sonradan meydana gelen birtakım hurafeleri ve köhne düşünceleri çürütmek içindir.

«Bu cihetler bu suretle bilindikten sonra şimdi de Hilafet meselesinin asıl şer'i mahiyetini izah edeyim: Herşeyden önce şu noktayı arzedeyim ki, Hilafet hükümet demektir, doğrudan doğruya millet işidir, zamanın şartlarına tabidir. Onun içindir ki Peygamber Efendimiz vefatında Sahabe hazretlerine bu Hilafet meselesini izah etmemişlerdir.

«Muhterem efendiler! Asıl din kanunu olan Kur'anı Kerim'e müracaat ederseniz görürsünüz ki, bizim Hilafet şekli hakkında yani islam hilafeti hakkında hiçbir ayet yoktur. Kur'anı Kerim hükümet işinde, yani memleketin idaresi hususunda bize iki düstur gösteriyor: Biri bugün medeni dünyada cari olan danışma usu-

lüdür ki bunu Kur'an bize 1300 yıl önce getirmiştir. O da 'Müslümanların işi kendi aralarında danışmayla görülür' demektir. Bu büyük ayet doğrudan doğruya müslümanların memleket idaresinde uymaları gereken hareket çizgisini gösteriyor. Hulasa danışmayla iş görmek Allahın takdirini kazanan bir keyfiyettir. Nasıl ki bütün medeni dünya bugün bu danışma usulünü kabul etmiştir, biz de ona dayanarak kararlar alıyoruz. Fertlerin haklarını, memleketin selametini en çok garanti eden idare şekli de budur.

«Kur'anda geçen ikinci düstur da emir sahiplerine itaat düsturudur. Kur'anı Kerimde 'Allaha, Peygambere ve içinizden emir sahibi olanlara itaat ediniz' ayeti vardır. Bu da anarşiyi, hükümetsizliği kaldırmak ve defetmek içindir ki, hükümetin emrine itaatın dince gerekli olduğunu belirtiyor. Bu ayet fertlere, yetki sahibi olan kişilerin emirlerine uymak hususunda dini bir görev yüklüyor. İşte memleket idaresi hususunda Kur'anı Kerim'de bu iki ayetten başka ayet yoktur. Gerçi memuriyetleri, hükümet görevlerini ehline vermek, hak ve adalete uymak gibi hususlara ilişkin ayetler vardır, lakin bunlar doğrudan doğruya idare usulüne ait değildir, ikinci derecededir.

«Kur'anı Kerimde Halife tabiri vardır. Fakat bu, Hazreti Peygamber hakkında veya sonra gelecek olan Halifeler hakkında varit olmamıştır. Geçmiş Peygamberler hakkında varit olmuştur. Bir ayette 'Ey Davud! Biz seni yer yüzünde Halife yaptık, binaenaleyh insanlar arasında hak ve adaletle hükmet' buyurulmuştur. İşte bundan anlaşılıyor ki, Hilafetten maksat adaleti dağıtma meselesidir, hakkı yerine getirmek ve haksızlığı ortadan kaldırmak meselesidir, halkın haklarını korumaktır. İşte Halifenin görevi bu amacı elde etmeye çalışmaktır ki hükümet görevidir. Bir de Kur'an genel

olarak insanlar hakkında 'İstihlâf' deyimini kullanıyor. Adalet işlerinde vekil kılmak demektir. Kur'anda bunlardan başka ayet yoktur. Burada muhterem bilginler var. Başka ayet var mı efendiler?

«Halil Hulki Efendi (Siirt): Hayır.

«Adliye Bakanı Seyyid Bey (Devamla): Daha önce söylemiştim. Hilafet meselesi dini olmaktan çok dünyevi ve siyasi bir meseledir. Doğrudan doğruya milletin kendi işidir. Onun içindir ki şer'i emirlerde bu mesele hakkında tafsilat yoktur. Halife nasıl tayin olunur, hilafetin şartları nelerdir, her hal-ü kârda ve her zaman bir halife tayin etmek milletin üzerine vacip midir? gibi meseleler hakkında ne Kur'anı Kerimde, ne de Peygamberin hadislerinde bir açıklık yoktur.

«Efendiler! Dikkatinizi çekerim: Tırnak kesmek, sakal bırakmak gibi en küçük görgü, gelenekler, sağlık işleriyle ilgili meseleler hakkında birçok hadisler olduğu halde Halifenin nasıl tayin edileceği, Hilafet'in şartlarının nelerden ibaret olduğu ve her zamanda Halife tayin etmenin vacip olup olmadığı hakkında açık ve kesin hiçbir hadis yoktur. Bunun hikmeti nedir? Bu dikkat çekici değil midir? Bunun sebebi şudur ki, Hilafet öyle sanıldığı gibi asıl meselelerden değildir. Zamana, örf ve adete göre değişir, zamanın şartlarına bağlıdır. Onu içindir ki Peygamber Efendimiz demin söylediğim Hilafet meseleleri hakkında susmuştur.

«Elhasıl: Peygamber Efendimiz Hilafet işini tamamen ümmetine terketmiştir. Vefat ettiklerinde kendilerine bir Halife tayin etmedikleri gibi bu konuda hiçbir tavsiyede dahi bulunmamıştır. Sahabelerden hiçbiri hakkında yeteri kadar ne açık, ne de gizli hiçbir emir varit olmamıştır. Eğer varit olsaydı, Sahabeler kimin Halife tayin edileceği hakkında kendi aralarında ihtilafa düşmezlerdi. Halbuki Peygamberin vefatından sonra Saha-

beler içlerinden birinin Halife seçilmesi konusunda ihtilaf ettiler. Sakifei Beni Saide denilen yerde toplanarak aralarında hayli tartışma oldu. Acı, tatlı sözler söylendi. Medineliler Mekkelilere 'Bizden bir lider, sizden bir lider' diye cevap verdiler. Nihayet Hazreti Ebu Bekir'e biat edildi ve 'Allahın Elçisinin Halifesi' denildi.

«Hazreti Ebu Bekir ömrünün sonunda Hazreti Ömer'i veliaht tayin etti, Sahabeler de kabul etti. Önce Hazreti Ömer'e 'Allahın Elçisinin Halifesinin Halifesi' dediler. Çünkü Halife halef demektir. Ömer Ebu Bekir'in halefi, Ebu Bekir de Cenabı Peygamberin halefi demek oluyor. Fakat bu suretle altıncı, yedinci, özellikle onuncu, yirminci dereceye varınca pek fazla uzayacağından bundan vazgeçtiler, mutlak olarak Halife dediler.

«Sonra Hazreti Ömer yaralandı. Kendisi ölüm döşeğindeyken başında birçok Hilafet gürültüsü oldu. Bir topluluk giderek Hazreti Osman'ı veliaht yapmasını istedi, 'Osman'ı Halife yaparsam Emevileri Muhammed ümmetinin başına musallat eder, onlar da onun boynunu vururlar' dedi. Nitekim öyle de oldu. Onlar Hazreti Ömer'in yanından çıktıktan sonra Haşimiler geldiler, Hazreti Ali'nin Halife yapılmasını istediler. Hazreti Ömer, 'Hazreti Ali Allahın adamıdır, onu Halife yaparsam o sizi doğru yola götürür, fakat tabiatında mizah vardır' dedi ve yapmadı. Bazıları da Hazreti Talha'yı tavsiye ettiler. Hazreti Ömer 'O cicili bicili süslü elbiseler giymesini bilir, o mu Halife olacak?' dedi. Bazıları da Zübeyir'i tavsiye ettiler. Hazreti Ömer 'O çarşı ve pazarlarda ölçek başlarından kalkmaz' cevabını verdi. Nihayet bazıları da Hazreti Ömer'in kendi oğlu Abdullah'ı tavsiye ettiler. Bu Abdullah bin Ömer gerçekten bilgin Sahabelerin en büyüğündendir. Her bakımdan Hilafete layıktı. Fakat Hazreti Ömer 'Bir evden bir kurban yeter' dedi.

«Hulasa Hazreti Ömer kendi istediği gibi Halife ola-

cak bir zatı bulamadı veyahut bu sorumluluğu üzerine almak istemedi. Düşündü, nihayet bildiğiniz gibi işi altı kişiden mürekkep 'Şûra'ya havale etti. Onlar da kendi içlerinden birini seçmek üzere Abdurrahman bin Avf'ı hakem tuttular. O da Hazreti Osman'ı tercih etti ve seçti.

«Hazreti Osman'ın şehadetinden sonra Hazreti Ali'ye biat olundu. İşte bu dört Halifeye Hulefayı Raşidin denir. Bunların hepsinin Hilafet süresi 30 yıldır.

«Hazreti Muhammed'in bu konuda bir hadisi vardır, ki burada bilinmesi gerekir, ve dikkat çekicidir. O hadiste 'Hilafet benden sonra 30 yıldır, sonra ısırıcı bir saltanata dönüşür' demektedir. Isırıcı saltanattan maksat zalim saltanattır. Mecaz yoluyla söylenmiştir. Bu hadis en muteber akait kitaplarında geçer. Rica ederim, sözlerimde kimseye riya yoktur. Maksadım İslamiyetin gerçeklerini bildirmektir. İslam dinini birtakım hurafelerden tenzih için söylüyorum.

«Şimdi de sonra gelen islam bilginlerinin bu mesele hakkındaki görüşlerini inceleyelim:

«İtikat ilmi kitaplarını incelerseniz görürsünüz ki, Ehli sünnet bilginleri Hilafeti iki kısma ayırırlar: Birine 'gerçek Hilafet', diğerine 'biçimsel Hilafet' diyorlar. Şimdi bu iki Hilafet çeşidini ayrı ayrı izah edelim. Şöyle ki:

«Gerçek Hilafet, gerekli şartlarını içeren ve milletin seçmesi ve biatiyle meydana gelen Hilafettir. İşte hakikaten ve şer'an 'Hilafet' diye bu birinci çeşit Hilafete denir. İşte demin söylediğim 'Benden sonra 30 yıldır, ondan sonra ısırıcı saltanata dönüşür' mealindeki hadisi şerifte geçen Hilafetten maksat da bu gerçek Hilafettir.

«İkinci Hilafet çeşidine gelince: Buna biçimsel Hilafet demiştik. Bu, şekilde ve görünüşte Hilafet biçimindeyse de gerçekte Hilafet değildir. Kırallık ve saltanattan, tegallüp ve tasalluttan ibaret, padişahlıktır. Bu, ya Hilafet şartlarını kapsamamakla veyahut kahr ve istila, cebir ve

tegallüp yoluyla elde edilmekle olur. Ehli sünnetin bütün bilginlerinin ittifakla belirttikleri bir gerçektir ki Emevi ve Abbasi Halifelerinin Hilafeti bu çeşittendir. Çünkü bunların Hilafetleri milletin kendi arzu ve seçmesiyle elde edilmemiştir, kahr ve istila, cebir ve tegallüp yoluyla hasıl olmuştur.

«İslam tarihine aşina olanlarca malumdur ki Emevi Halifelerinin işlemedikleri zulüm ve sefahat, Peygamberin evlatlarına reva görmedikleri zulüm ve şenaat kalmamıştır.

«Abbasi devleti ise bütün bütün zulüm ve terrör, kahr ve tegallüp üzerine kurulmuştur. Yalnız Horasanlı meşhur Ebu Müslüm'ün Emevi Hükümeti taraftarlarından öldürüp telef ettiği nüfusun sayısı 600 bini bulmuştur. Abbasi Halifelerinin birincisi olan Seffah'ın amcası Abdullah bin Ali Şam'ı istila ettiği zaman halkı katliam etmiştir. Birlikte yemek yemek için çağırdığı 90 kişiyi sopalarla öldürttü, bazıları henüz can çekişmekte ve hırıltıları işitilmekteyken üzerlerine sofra kurdurarak etkilenmeksizin yemek yedi, ve Şam'da Emevi Halifelerinin mezarlarını açtırarak bulduğu naaşları, kemikleri yaktı. Bu Abdullah'ın kardeşi Süleyman da Basra'da Emevilerden eline geçenleri öldürdü ve cesetlerini sokaklarda süründürdü, sonra da meydanlarda bırakarak köpeklere yedirdi. En muteber islam tarihlerinde bu şekilde yazılıdır. Cevdet Paşa'nın 'Halifeler Tarihi' adlı eserine bakarsanız sözlerimin doğruluğunu teslim edersiniz.

«Osmanlı Halifelerinin ise saltanata olan hırs ve tamahlarından nice masum ve günahsız şehzade kanı döküldüğü malumdur.

«Hulefayi Raşidin hazineye ait olan devlet malına 'Allahın malı' ve bunun haklarına da 'Allahın hakkı' derler, tüm hakların iyi korunmasına son dereceye kadar güçlerini harcarlardı. Bunlar ise müslümanların hakkını müsadere ederler ve devlet mallarını şuna buna peşkeş çe-

kerlerdi. Şimdi insaf edelim: Böyle bir zulüm ve tegallübe Hilafet denilebilir mi? İslamiyet gibi yüce bir din böyle bir kahredici saltanatı kabul eder mi? Böyle kahredici ve müstebit bir hükümeti islam dinine dayayarak adına 'İslam Hilafeti' demek, yar-ü ağyara karşı İslamiyetle hakaret etmek olur. Bu çeşit hükümetler Hilafet değil, Peygamber Efendimiz Hazretlerinin buyurdukları gibi ısırıcı saltanattan ibarettir.

«Hülasa gerek Emevi, gerek Abbasi Halifeleri gerçekte Halife değildirler, sultan ve padişahtırlar. Onlara Halife denilmesi halk arasında örf olmasındandır. Keşşaf Tefsirinde Emevi ve Abbasi Halifeleri hakkında 'Gasbedici ve mütegallibedirler, kendi kendilerine Halife adını takınmışlardır' diye geçiyor. Müsayere adlı kitapta açıkça belirtildiği üzere Hanefi bilginlerinin bir kısmı Muaviye'ye bile Halife demiyorlar, Kral ve Sultan diyorlardı.

«Efendiler! Kendi kendimizi aldatmayalım. İslam alemini biz hiç aldatamayız. Onların içinde birçok bilgin vardır. Hepsi bugün bizlerden bilgindir, islam kitapları ellerindedir. Onlar islam hilafetinin ne demek olduğunu bilmezler mi? Hint alimleri, Mısır alimleri, Yemen alimleri, Necid alimleri, Kürdistan alimleri... Bu saydığım yerlerin hiçbir alimi bizim padişahlarımızın halifeliğini din açısından kabul etmez. Mısır'da, Hindistan'da, Kürdistan'da Hilafetten bahsedildiği vakit bunun ciddi olduğuna inanıyor musunuz? (Bravo sesleri)

«Onların alimleri hiçbir zaman bizim Padişahlara Halife dememiştir. Kitapları meydandadır. Şafiilerin en muteber kitabı olan «Minhac-ı Nevevi» elden ele dolaşmaktadır, basılıdır, bütün Şafii medreselerinde, bütün Şafii alimlerinin ellerinde saygıyla dolaşmaktadır. Ona bakın. Şafiilerce bizim Padişahlara halife denip denmeyeceğini anlarsınız. Maliki ve Hanbeli kitaplarına da bakınız. Onların da bizim Padişahlara ne dediklerini görürsünüz.

Hatta bizim Osmanlı alimlerimiz bile kendi Padişahlarına Halife dememişlerdir.

«İşte bu izahatımdan gerçek Hilafetlè biçimsel Hilafetin neden ibaret olduğu tamamıyla anlaşılmıştır sanırım. Gerçek Hilafet asıl Hilafettir ki, Hulefayi Raşidine mahsustur. Geldi geçti. Biçimsel Hilafet ise Hulefayi Raşidinden sonra gelen Halifelerin Hilafetidir ki, kahredici saltanattan başka birşey değildir ve şer'an gayet yerilir. Gerçek Hilafette Halife Peygamber Efendimizin yoluna uymakla peygamberce bir hayat ve babaca bir siyaset izliyecektir.

«Hazreti Ebu Bekir'in vefatında hiçbir nakit mevcudu çıkmamıştı. Hazineden takdir olunan nafakayla orta halde yaşardı. Kerimesi Hazreti Ayşe'ye şöyle dedi: 'Biz Halife olalıdan beri milletin parasını yemedik, kaba ve bayağı yemeklerini yedik ve katı elbiselerini giydik (Yani takdir olunan nafakayla yetindik).'

«Hazreti Ömer de Hilafeti zamanında Hazreti Ebu Bekir gibi hazineden takdir olunan günlük nafakayla geçinirdi ve günlük nakasını pek dar tutmuş olduğundan ailesi sıkıntı çekerdi. Diğer istihkak sahiplerine kendi istihkakından fazla verirdi. Bir gün hutbe okumak için minbere çıktığında, üzerindeki elbisenin on iki yerinde yama görülmüştü. Geceleri Medine sokaklarında sabaha kadar bekçi gibi dolaşır, bizzat şehrin asayişini korumaya çalışırdı. Ve 'Fırat nehrinde bir oğlak boğulacak olsa korkarım ki, yarın Cenabı Hak beni ondan sorumlu tutar' diyerek ağlardı. Borçlu olarak vefat ettiği için malları satılıp borçları kapatılmıştı.

«Hazreti Ali de geceleri biri hazinenin, diğeri kendisinin parasıyla alınan iki mum bulundurmuş. Millet işleriyle uğraşırken hazinenin mumunu kullanırdı. Fakat o sırada kendi şahsi işiyle uğraşacak veyahut yanına biri gelip özel konuşmaya başlayacak olursa derhal o mu-

mu söndürür, kendi parasıyla alınan mumu yakardı. Hazreti Osman ise şahsi servete sahip olduğundan Hilafet masrafları adıyla hazineden hiçbir şey almazdı.

«İşte gerçek Hilafet böyle olur, Halife diye de böyle zatlara denir. Zamanımızda böyle Halife bulmak mümkün müdür? Sözlerimin başında da söylemiştim ki, şeriat gözünde Hilafetten maksat hükümettir, adil bir hükümet kurmaktır. Kur'an da hükümet işinde idare usulü olmak üzere bize danışmayı tavsiye ediyor. Bizim de bugün mümkün olduğu kadar kurmak istediğimiz idare usulü meşverettir. Hükümeti danışma temeli üzerine kurmak istiyoruz ve hatta kurduk da. Bu idare usulü ilahi takdir kazandığı halde daha ne istiyoruz? Başımızda heyula gibi bir Halife bulundurmanın ne anlamı vardır?

«İşte efendiler, Hilafet meselesinin itikat (inanç) açısından şer'i mahiyeti budur. Bunu bu suretle bilmek, halkı aydınlatmak, gerçeği bildirmek gerekir. Bazı zatlar var. Bizim Gümüşhane Milletvekili Zeki Bey, Kastamonu Milletvekili Halit Bey gibi içeride ve dışarıda daha birçok zat bulunabilir ki, bu meselede tereddütleri vardır. Endişelerinde samimiyet olduğunda hiç şüphem yoktur. Endişeleri pek tabii bir endişedir. Çünkü mesele pek büyüktür, büyük bir devrim geçiriyoruz. Kendilerini mazur görürüm. Hiç şüphe etmem ki, meseleyi olduğu gibi bildikleri zaman o endişeleri kalkar, onlar da bizim görüşümüze katılırlar.

«Muhterem Halit Beyefendi 'Ben meselenin şer'i yönüne karışmam, siyasi yönünü düşünüyorum' dediler. Yani meselenin siyasi yönünden endişe ettiklerini söylediler. Bu konuda bir-iki söz söylemek isterim. Bunun, yani Hilafet meselesinin siyasi yönünü ben de çok düşündüm. Geçen yıldan beri bazı basın da bundan bahsetti. Sanılıyor ki, biz Hilafeti kaldırırsak Mısır'da, Hindistan'da ve diğer islam memleketlerinde pek fena etki yapacak. Bu

bence boş bir fikirdir. Emin olun efendiler, bunun islam aleminde hiçbir etkisi olmaz. Daha önce de söylediğim gibi islam aleminin bilginleri kimin Halife olacağını ve nasıl Halife olmak gerektiğini bizden iyi bilirler. İslam aleminin bize olan yardımı bilmiyorum gerçekten var mıdır? Vaktiyle İstanbul'da cihad fetvası çıkarıldığı zaman islam aleminden hiçbir kabul sesi gelmedi. Irak'ı, Suriye'yi ve hatta güya Hilafet merkezi sayılan İstanbul'u işgal eden ordular Hindistan'ın müslüman askerlerinden kuruluydu. Beni, Arabyan Hanında kapayarak başımda nöbet bekleyen müslüman Hint askeriydi. Eşim ve çocuklarım ziyaretime geldiği zaman onlarla benim arama girerek elinde hançerle nöbet bekleyen, müslüman Hint askeriydi. İçimizde Şeyhülislamlık etmiş olan zat da beraber Malta'da esir yaşadığımız zaman islam aleminin hiçbir tarafından bize yardım eli uzatılmamıştı.

«Efendiler! Kendimizi aldatmayalım, gerçeği olduğu gibi görelim ve görmeyenlere de gösterelim. Evet islam aleminin bize ve bizim onlara yardım etmemiz gereklidir. Fakat bu Hilafet meselesi değil, Hilafetten dolayı değil, din kardeşliği meselesidir, müslümanlar birbirinin kardeşi olduğundandır. Kur'anı Kerim 'Müslümanlar birbirinin kardeşidir' diyor. İşte islam aleminin bize yardım etmesi bu din kardeşliğinden dolayı vaciptir. Yoksa bir zatın Halife adıyla heyula gibi bir makamda oturmasından dolayı değildir. İslamiyette insanlar hakkında kutsallık yoktur. İslamiyette öyle hıristiyanlıkta olduğu gibi ruhaniyet, yani ruhani hükümet yoktur. Keza İslamiyette ne dini teşkilat, ne de idari teşkilat yoktur. İslam şeriatı dini teşkilat kurmadığı gibi idari teşkilatı da islam ümmetine bırakmıştır. İslamiyet kutsal olarak yalnız bir şeyi tanır ki o da 'Hak'tır. Kutsal olan yalnız hukuktur, 'Hak'tır. Cenabı Hakkın adı da 'Hak'tır, kutsallık da ondandır. Bazı dinlerin bazı şeylere verdiği kutsallığı İslamiyet verme-

miştir. Hele insanlara hiç kutsallık vermemiştir. Peygamberlere bile kutsallık vermemiştir, zerre kadar vermemiştir. Hazreti Peygamberin en büyük duası 'Allahım, bize varlıkları olduğu gibi göster' duasıdır. Diğer bir duası da 'Allahım, mezarımı tapılır put yapma'dır.

«Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak): Yaşa Hocam, yaşa.

«Adliye Bakanı Seyyid Bey (Devamla): Şimdi size sorarım: Böyle yüce bir din birtakım şahısları Halifedir diye, başınıza oturtmayı ve ona taparcasına birtakım kutsallık vermeyi kabul eder mi? Buna imkan yoktur. İslamiyet bundan münezzehtir, yücedir. Bu, birtakım aldatmacadan, istibdat devrinde saltanatların yapmış oldukları zulümleri örtmek için müstebit hükümdarların çevresinde bulunan riyakar kişilerin kasten yapılan telkinlerinden ve birtakım saf gönüllü zatların yanlış telkinlerinden doğmuş ve giderek genel bir düşünce haline gelmiş bir hurafedir.

«Ali Şuuri Bey (Karasi): Daha önce yayınlamış olduğunuz broşürde Hilafeti vekaletle tanımlıyordunuz. Hilafet bir çeşit vekalettir, Halife islam milletinin vekilidir diyordunuz. Bu görüşünüzden ayrıldınız mı?

«Adliye Bakanı Seyyid Bey (Devamla): Hayır, o görüşümden ayrılmadım. Fakat uzun gidecek diye bu mesele hakkında bütün bildiklerimi söylemek istemiyorum. (Söyle söyle, dinleriz sesleri). Mademki istiyorsunuz, o halde ben de söyliyeyim. Sözlerim biraz daha uzayacaksa da meselenin pek büyük önemi olduğundan affınızı dilerim. Evet Ali Şuuri Beyefendi, Hilafet bir çeşit vekalettir. Milletle Halife arasında akdedilmiş olan vekaletten başka birşey değildir. Millet müvekkil, Halife onun vekilidir. Halife seçmek ve ona biat etmek demek vekalet akdini kabul etmek demektir. Bilirsiniz ki, her akit, her söz-

leşme iki tarafın karşılıklı kabulüyle yapılır. İşte Hilafet de bir akit ve bir sözleşmedir. Hem de bütün islam hukukçularının ittifakla belirttikleri gibi vekalet verme çeşidindendir. Hakkında vekalet hükümlerinin kuralları yürütülür. Çünkü efendiler, defalarca arzetmiştim ki, Hilafet şer'i mahiyeti itibarıyla hükümet demektir. Bilirsiniz ki, Hazreti Peygamber bir yandan şer'i hükümleri koyar, diğer yandan da bizzat o hükümleri yürütürdü. Etrafa valiler, kadılar, kumandanlar tayin eylerdi ve savaşlarda bizzat başkomutanlık görevini yapardı. Hatta pek güzel bilirsiniz Uhud Savaşında yanağından yaralanmıştı. Bu haller ise, söylemeye hacet yok, hükümet yapmak demektir. Onun içindir ki, Hilafet de hükümet demektir. Fakat gerek Asr-ı Saadette ve gerek sonraları hükümet tabiri kullanılmamış, onun yerine Hilafet tabiri kullanılmıştır.

«Hanefi hukukçularından İbni Humam adlı bir zat vardır ki, müçtehid derecesinde büyük bir hukukçudur. Bunun itikada dair Müsayere adlı bir kitabı vardır. O kitapta Hilafeti 'Müslümanlar üzerinde genel tasarruf hakkını almaktır' diye tanımlıyor. İşte Hilafetin hukuk açısından tanımı budur. İşte efendiler, Hilafetin en güzel ve en doğru tabiri budur. Genel tasarruf demek bütün müslümanlara şamil olmak üzere onların genel ve ortak işlerinde tasarruf demektir. Buna hukuk dilinde 'Velayeti amme' denir. Velayet ne demektir ve genel tasarruf hakkını kazanmak ne suretle olur? Bütün müslümanlar üzerinde genel tasarruf hakkını alan bir kimse var mıdır? Bunları izah etmek gerekiyor. Rica ederim, mesele derinleşiyor, gayet ilmi bir safhaya giriyoruz, dikkatle dinlemeniz gerekir.

«Velayet'i, islam bilginleri 'ister muvafakat etsin ister etmesin, başkası üzerine söz geçirmek' diye tarif ederler. İşte velayetin manası budur. Şu halde islam şeriatında böyle ister muvafakat etsin ister etmesin başkası üzerine

söz geçirmek hakkını haiz kimse var mıdır? Bu, cebren söz geçirmektir ki, tahakkümden başka birşey değildir. Tahakküm şer'an caiz midir? Evet bir kimsenin diğerine cebren söz geçirmeye kalkışması gayrımeşru olursa ona tahakküm denir. Tegallüp denir, saltanat denir. Fakat meşru olursa işte o vakit ona velayet denir. Şimdi bu meseleyi bir girişle açıklıyalım:

«Muhterem efendiler! İslam hukukunca üç hak vardır ki, bu üç hakka her fert tam eşitlikle sahiptir ve üçü de değişmez ve sarsılmaz haklardır. Birincisi özgürlük hakkı, ikincisi kişi dokunulmazlığı hakkı, üçüncüsü de mülkiyet hakkıdır. İşte bu üç hak İslamiyetin temel haklarındandır. Diğer bütün haklar bu üç haktan doğar, bu üç hak bütün hakların anası ve kaynağıdır. Zamanımızın uygar ülkelerinin temel hakları da bu üç hak değil midir? Evet öyledir, ama biz bu temel hakları bugün değil, 1300 yıl önce öğrenmişiz. Fakat ne yazık ki, Hilafet adı altında sonra gelen müstebit hükümetler bu temel haklara hakkıyla uymamışlardır.

«İslamiyctte hiçbir ferdin diğer bir fert üzerinde kendiliğinden velayet hakkı yoktur. Hiçbir kimse diğerine cebren söz geçirmek hakkını haiz değildir. Hiçbir fert diğerine cebren öyle şunu yap bunu yapma, şuraya otur, oraya gitme diyemez. Herkes hürdür, istediği yerde oturur, kalkar, istediği gibi hareket eder. Başkasına zarar getirmedikçe kimse ona karışamaz. Keza herkesin canı, ırzı muhterem ve taarruzdan masundur (Dokunulmazdır). Mülk edinme hakkı da böyledir. Herkes kendi mal ve mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Başkasına zarar vermedikçe hiçbir kimsenin karışmaya hakkı yoktur. Herkes hukukça eşittir. Öyle sınıf imtiyazları, zadeganlık usulü gibi şeyler yoktur. İslamiyet tam anlamıyla demokratik bir dindir ve hiçbir kimsenin imtiyazını kabul etmez. Bunun içindir ki, İslamiyette hiçbir kimse kendi şahsi imtiyazından,

diğer bir fert üzerinde cebren söz geçirmek, ona emir vermek, onu alıkoymak hakkını haiz değildir.

«İslamiyette yalnız bir zatın diğeri üzerinde velayeti, cebren söz geçirme hakkı vardır ki, o da babadır. Baba çocuğun velisidir. Bu velayet babanın babalık vasfından doğmaktadır ve çocuk hakkında tam şefkate sahip olduğundandır. Babadan başka hiçbir kimsenin diğeri üzerinde velayeti yoktur. Herkesin kendi nefsinde ve mallarında velayeti, diğer bir deyimle tasarruf hakkı vardır. Onun bu velayetine ve tasarrufuna kimse karışamaz.

«Bir zatın diğer şahıs hakkında velayete ve tasarruf hakkına sahip olabilmesi için mutlaka o şahıstan velayet hakkını alması grekir. Örneğin bir kimse diğerinin bir malını başkasına satabilmek için mal sahibinden mezuniyet almış olmak gerekir. Daha önce öyle bir izin almamışsa o satış muteber olmaz. Bu hususta mezuniyet almak ne demektir? O malı satmak velayetini onun rızasıyla ondan almak demektir. İşte o velayeti almış olan zata vekil denir.

«Hakem meselesi de böyledir. Yani bir kimse diğeriyle olan davasında başka bir zatı kendi rızasıyla hakem tutmadıkça o zatın o kimse aleyhinde vuku bulacak hükmü geçerli olmaz. Bir kişi kendi aleyhinde hükmetmek hakkını başka bir zata vermelidir ki, o zatın o kimse aleyhindeki hükmü muteber olabilsin. Çünkü demin ne demiştik? Babadan başka hiçbir kimsenin diğer bir zat hakkında velayeti, tasarruf hakkı yoktur dememiş miydik? İşte bunun için her kim olursa olsun diğer bir zatın lehinde veyahut aleyhinde tasarruf edebilmesi için o zatın kendi rızasıyla velayet alması, tasarruf hakkı alması zaruridir.

«İşte Halifenin haiz olduğu velayet de bu velayet çeşidindendir. Çünkü hiçbir kimsenin kendiliğinden veya veraset yoluyla Halife olmak hakkı yoktur. İbni Humam'-

ın yukarıdaki tarifinden anlamıştık ki, Halife olmak demek, genel tasarruf hakkına sahip olmak demektir. Bu hakka sahip olmak ise millet tarafından bir şahsa bu genel tasarruf yetkisi verilmekle elde edilir ki, vekalet demektir.

«Genel işler denilen şey, milletin ortak işleridir. Bir memleketin idaresi demek o memlekette millete ait olan işlerde tasarruf etmek demektir. Bu ise doğrudan doğruya milletin kendi işidir, milletin kendi hakkıdır. Millet bu hakkını başkasına vermedikçe hiçbir kimse o hakka malik olamaz. İşte bu esasa dayanarak islam hukukçuları 'Hilafet milletle Halife arasında yapılmış vekalettir' derler ve bu konuda tamamen vekalet hükmünün kurallarını uygularlar.

«Millet hiçbir zata vekalet vermez, yani bir Halife seçmezse Hilafet yok demektir. O vakit de cumhuriyet olur. Buna ne engel vardır? Millet, 'Kendi işimi kendim yapacağım, neden bana başkası cebren yaptırsın?' derse neden caiz olmasın? Millet diyor ki: 'Hayır, kendi işimi ben kendim göreceğim. Ne vakit aciz olursam o vakit Halife adıyla başkasını vekil tayin ederim. Fakat şimdi ben elhamdülillah aciz değilim, rüştümü elde ettim, vekile ihtiyacım yoktur. Milletler için en faydalı bir hükümet şekli demek olan cumhuriyet ve meşveret usulüyle kendi işimi kendim göreceğim.' O halde buna kim ne der? Kimse birşey diyemez. Zira hak milletindir (Alkışlar), Kur'anı Kerim de bunun cevazına açıklık derecesinde işaret ediyor; 'Müslümanların işi kendi aralarında danışmayla görülür' diyor. (Alkışlar). İşte bakınız, mesele ne kadar basitleşti... Döndü, dolaştı, basit bir hukuk meselesi oldu. Bu, çocukların bile anlayacağı bir mesele oldu. Bunu gereğinden fazla büyütmek ve buna başka türlü manalar vermek, hurafelere, masallara kadar gitmek ve korkunç bir hale koymakta ne mana vardır? Evet bunun bir ma-

nası vardır, o da görenektir. Kafalar alışmış, gözler alışmış, zihinler alışmış. Başka birşey değildir.

«Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak): Zeki Bey'in kulakları çınlasın.

Adalet Bakanı Seyyid Bey (Devamla): Maalesef her türlü zulümlerine katlanarak alışmışız. Memleketi malikanelerine çevirmişler, milleti uşak gibi kullanmışlar, birşey dememişiz. Bilirsiniz vaktiyle herhangi bir zatın mallarını müsadere ederlerdi. Şuna buna istedikleri malları, toprakları peşkeş çekerlerdi. Avrupa'dan utandıkları için meşhur Gülhane Hattı Hümayunu yayınlandığı zaman müsadere mülgadır demişler, medeni bir devlet haline gireceğiz, artık müsadere mülgadır demişler ve 93 Anayasasına da koymuşlar. Oysa o zamana kadar bütün zenginlerin mallarına istedikleri gibi tasarruf ederler, istedikleri gibi müsadere ederlerdi. Halk mallarını bundan kurtamak için bir çare aramaya başlamış, bir adam büyük bir zengin olursa, sivrilirse derhal malı müsadere olunur. Bunun önüne geçmenin çaresi nedir diye halk kıvranmaya başlamış.

«Recep Bey (Kütahya): Haydi vakıf!..

«Adliye Bakanı Seyyid Bey (Devamla): Ne yapsınlar? Tabii vakıf usulünü iyi bir çare buldular. Efendiler, sanıyor musunuz ki, bu vakıflar hayır için yapılmıştır? Hayır. Vakıfhanelere bakarsanız görürsünüz. 50.000 lira değerinde bir mal, yılda beş-on bin lira değerinde gelir getiren emlak vakfediliyor. Fakat hayır yönü topu topu yüz liralık. Bir masraf seçiliyor, mesela filan sebile kırk okka kar, falan camiye seksen okka zeytin yağı, filan mescide 30-40 tane mum şart ediliyor; üst tarafı çocuklarına ve kuşaktan kuşağa çocuklarının çocuklarına şart ediliyor. (Gülüşmeler, alkışlar) Bu neden? Çünkü müsadere ediliyor. Müsadereden kurtarmak için başka çare yok. Maksadım kötülemek değil, tarihi gerçekleri arzetmektir.

«Kastamonu Milletvekili Muhterem Halit Beyefendi

Hazretleri 'Halife olmazsa cuma namazı sahih olmaz deniyor' buyurdular. Bir kerre şunu arzedeyim ki, İslam dininde Allahla kul arasına girecek bir vasıta yoktur. Bu islami bir gerçektir. Ne şeyh, ne mürşit, ne müçtehit, ne imam, ne de bilmem kim asla vasıta olamaz. İslamiyette ruhaniyet, dini teşkilat yoktur. Papa Hazreti İsa'nın hata etmez vekilidir. Hazreti İsa adına emir verir, yasaklar koyar. İslamiyette böyle birşey yoktur. Hiçbir kimse Hazreti Peygamber'in hüküm koymakta vekili değildir. Yasamada vekillik yürümez. İslamiyette Allah yolu açıktır. Allahla insan arasında açık bir yol vardır. Herkes o yolda gidebilir, hiçbir vasıtaya ihtiyacı yoktur. Ne Kur'anda, ne de hadiste böyle birşey bulamazsınız. Bilakis aksini bulursunuz.

«Muhterem efendiler! İslamiyet gayet yüce bir dindir. Eğitimi, kalkınmayı pek sever. Akıldan, mantıktan hiç ayrılmaz. Yer yüzünde islam dini kadar hürriyetperver bir din yoktu. Bir vakitler Avrupa karanlık içindeyken Doğu medeniyet yolunda hayli ilerlemişti. O vakitler yer küresi üzerinde en kalkınmış, en medeni yerler islam alemiydi. Zamanımızda islam dini pek garip kalmış, hurafelerle dolmuştur. Bu hurafeler islam alemine diğer dinlerden sızmıştır. Yoksa gerçek islam dini hurafelerin, batıl fikirlerin en büyük düşmanıdır. Esasen islam dini hurafeleri, batıl inançları kökünden yıkmak için gelmiştir. Nitekim vaktiyle yıkmıştır da. Fakat sonraları şuradan buradan islam aleminin içine birçok hurafeler girdi, neticede islam dini bütün bütün garip kaldı.

«Tereddütsüz diyebilirim ki, bugünkü islam dini başka, Asr-ı Saadetteki islam dini başkadır. Gerçek islam dini tabii ve mantıki bir dindir. Hayalleri, hurafeleri, birtakım batıl fikirleri hiç sevmez. Bilakis onlardan nefret eder.

«İşte efendiler! Hilafet ve İslamiyet hakkında bildi-

ğimi, anladığımı size söyledim. Bu, 20-30 yıllık uzun ve yorucu araştırmaların ürünüdür.

«Efendiler! Halk bu gerçekleri anlamazmış, bilemezmiş. Anlatalım, bildirelim, görevimizdir. Halk anlamamış, bilmemiş ise kabahat onlarda değil, anlatmayanlardadır, bildirmeyenlerdedir. Bundan sonra olsun anlatalım, uyaralım, irşadedelim, aydınlatalım ve bu zavallı memleketi artık ilerletelim (Bravo sesleri). Hilafet Hilafet diye çökmüş gitmişiz, yıkılmış ve toprak olmuşuz. Ne malımız, ne canımız, ne memleketimiz kalmış. Bütün memleket yoksulluk içinde kalmış. Bu mu Hilafetin iyilikleri! (Bravo sesleri) Artık yürüyelim, dirilelim. Bütün medeni dünya almış yürümüş, kalkınma yolunda dev adımlarla gidiyor. Biz bunların arkasında boynu bükük öksüzler gibi bakıp bakıp da 'Göçtü kervan kaldık dağlar başında' mı diyelim? (Gülüşmeler) Doğrusu insan üzülüyor. Ne yalan söyliyeyim, aynı zamanda insana hiddet de geliyor. Ne acaip şey! İslam dini bu kadar yüce ve kalkınmayı sever bir din olsun da, biz müslümanlar milletler içinde en geride kalalım!.. (Gülüşmeler ve alkışlar).

«Kanaatimi bütün samimiyetimle en açık bir şekilde arzettim. Artık ötesi size aittir. Herşey kararınıza bağlıdır. Müsaadenizle sözlerime son vereyim. (Teşekkür ederiz sesleri, alkışlar).

«Başbakan İsmet Paşa (Malatya): Muhterem efendiler! Hilafet makamı hakkında verilecek karar için yapılan tartışmalar dini ve siyasi iki zemine değindi. Dini tartışmalarda bütün konuşmacıların, lehte olan ve sakınca gören konuşmacıların müttefik oldukları bir nokta vardır: Hilafet makamının kaldırılmasıyla islami hükümlerin korunmasında ve tamamıyla yürütülmesinde hiçbir eksik olmayacaktır. Bunu bütün konuşmacılar, Halit Bey de, diğer arkadaşlar da söyledi. Dini bir münakaşa zeminine girmek istemem. Yalnız hiçbir yanlış anlaşılmaya uğramamak için

konuşmacıların müttefik oldukları noktaları ve görüş açıları arasındaki farkı açıklamak için söylüyorum. Dediler ki: Dini esas üzerinde bulunurken cuma namazının kılınmasında Hilafet makamının bir etkisi, bir durumu olduğunu sananlar vardır, fakat batıldır. Uzun ve delillerle açıkladılar ki, batıldır. Türkiye Cumhuriyeti dahilinde Hilafet makamı mevcut olmamakla islam diyanetinin icrasında bütün hükümler ve işlemler tamamlanacaktır, hiçbir eksik bulunmayacaktır. Gerçek de bundan ibarettir. Zaten dört yıldan beri Türkiye dahilinde İslamiyet Hilafet makamının hiçbir ilgisi, ilişkisi, etkisi, nüfuzu olmaksızın hükümlerini yürütüyor. Gerçek bundan ibarettir, bu tarzda devam edecektir.

«Siyasi tartışma zeminine giriyorum. Bu konuda söz söylemek görevimdir.

«İç politikamızda gösterilen endişe şudur: Bunu halk nasıl karşılar, yüce Meclisiniz bu kararı verdiği zaman halkın eğilimlerine tamamen tercüman olmuş mudur gibi dört-beş kişinin bile düşünmediği bir düşünceyi burada bir kişi belirtti. Halk diyanet hükmünün gerçeğine önem verir. Gerçek ve diyanet hükmünün ne tarzda olduğu açıklanmıştır. Sabit olmuştur ki, İslam hükümleri tamamen yürüyecektir. Hilafet makamının hutbede etkisi yoktur. Gerçek budur. İki veya üç kişi aksini sanırsa bizim görevimiz aksini sananları irşadetmektir. Eğer herhangi bir gerçeği yürütmek için onun aksini savunmakta bulunan herhangi bir fert de bulunmasın diye düşünürsek gerçekleri yürütmek için gerçekleşmesi imkansız çıkmaz yollara yönelmiş oluruz. Biz bir karara varmak için gerçeğe uygun olan tedbirleri ve hikmeti aramağa mecburuz. Bir nokta belirttiler ki, bunu büyük üzüntüyle bağırarak söylemeye mecburum: Güya Bağımsızlık Savaşı sırasındaki savaşlar Hilafete dayanan, Hilafete dayandırılan herhangi bir tahrik, Hilafet makamını kurtaracağız, şunu yapaca-

ğız, bunu yapacağız diye herhangi bir teşvik suretiyle ortaya çıkmış.

«Arkadaşlar! Anadolu'nun bütün ovalarına doldurduğumuz henüz gözleri açık yatan şehitler için bundan büyük saygısızlık olamaz. Tasavvur eder misiniz ki beş yıl başından sonuna kadar kamilen ayaklanmış bütün dünyaya karşı direnmiş bir millet özellikle akla uygun olmayan bir uydurmayla bu büyük savaşa atılmış bulunsun.

«Yahya Galip Bey (Kırşehir): Vatan sevgisidir efendim.

«Başbakan İsmet Paşa (Devamla): Böyle bir düşünce, milletin savaşının mahiyetini anlamakta eksik kalmaktır. Bundan daha büyük bir mahiyeti varsa o da güya büyük tehlikeler karşısında milletler heyulalar ve uydurma şeylerle kendilerini kurtarırlar, heyulalar ve uydurmalarla kurtulurlar sanısına yer vermektir. Bu bizim için tehlikelidir, gelecek için tehlikelidir. Milletler kutsal idealler için, kutsal gerçekler için toplanırlar, kutsal amaçlar için yürürler. Önemli engeller, büyük güçlükler karşısında sonuna kadar sarsılmayacak olan noktalar, esasen asla çürük zemin üzerinde bulunmayan hakikatlerdir. (Alkışlar) Saçma ve çürük teorilerle ufak bir yokuş atlarsınız, ikinci bir yokuş gelir onu da atlarsınız, üçüncü bir yokuş gelir, hülasa herhangi bir engel kaşısında düşünmeye mecbursunuz. Bağımsızlık savaşının temeli, dayanak ideali bu kadar çürük müdür? Çürüklükten asla eser olmayan çelik, sağlam, derin temellere dayanmaktadır. Bağımsızlık idealiyle bu savaş ideali milletin hayatının nedeni oldu ve milletin hayatının nedeni olarak sonuna kadar kalacaktır. Savaş sırasında şu tarzda bu tarzda diye Hilafet makamına dayanan herhangi bir güç almadık. Tersine kötü etkilerini gördük. Halife bütün nüfuzuyla, bütün araçlarıyla son duruma kadar milletin hayatına, selametine, varlığına karşı ayaklandı. Savaşta başarıya ulaşmamız Hilafet makamı-

nın milletin bağımsızlığı ve mukadderatı üzerinde herhangi bir rol oynamaması fikrini fiilen ve maddeten gerçekleştiren bir sonuçtur. Ufak bir hatıra olmak üzere bunun tamamen aksini yüce heyetinize ifade ederim: En müşkül anlarında toplanmış olan millet fertlerine, subaylara, askerlere biz tehlikeleri açıkça söyledik: 'Arkadaşlar, askerler, subaylar! Biliniz ki, bütün dünya düşmanmızdır, Halife düşmanınızdır, münafıklar düşmanınızdır. Şu devlet, bu devlet, şu millet hepsi düşmanınızdır; burasını istila etmiş, şurasını istila etmiş. Ve Halife sizi esir etmek istiyenlerle beraber olmuştur.' Bunu açıktan açığa söyledik. Tehlikeleri bilerek, düşünerek, görerek belli bir amaca doğru yürüyen bilinçli adamlar gibi toplanmış ve yürümüşlerdir. Gerçek bundan ibarettir. Memleketin dört köşesinde bunu bilen ve bu hatıraları taşıyan yüzbinlerce savaşçılar var.

«Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak): Hatta küçük çocuklar...

«Başbakan İsmet Paşa (Devamla): Efendiler! Meclisin vereceği kararın uygulanmasında ve etkisinde herhangi bir tereddüde yer olmadığını ifade ve temin edebilirim. Yüce Meclis, memleketin mukadderatını yıllardan beri ve baştan sona bütün teferruatına kadar tayin eden yüce Meclis herhangi bir mesele için karar verdikten sonra o karar sonuna kadar tam azimle uygulanacaktır. (Bravo sesleri, sürekli alkışlar) Milletin iradesinin sonucunu ifade eden yüce heyet bir meseleyi enine ve derinliğine düşündükten ve milletin çıkarlarına en uygun bir şekilde çözümlemek için bütün gücünü sarfettikten sonra bir tedbir bulur ve bunu ilan ederse onu Türkiye'de mutlaka uygulamak, mutlaka uygulatmak için bütün vasıtalara ve güce maliksiniz. (Bravo sesleri, alkışlar).

«Dış politikada Hilafet makamının sanılan ve belirtilen etkileri üzerinde söz söylendi. Bir yanlış görüş var-

dır ki, güya İstanbul Hilafet makamı olduğu için Türklerin elinde bırakılmış. Önce bundan başlayacağım.

«Efendiler! Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı zamanında bütün o acı safhaları hazmettirmek için 'İstanbul Hilafet makamı olduğundan Türkiye'de bırakılmıştır' görüşü yayıldı. Bunu hatırlayabilirsiniz. Söylentinin esasına bakalım: O zaman ilan olunan 'İstanbul Türklerin elinde bırakıldı' nazariyesi gerçek miydi? İstanbul Türklerin elinde bırakılmış mıydı? Hayır, İstanbul işgal altındaydı. Türkiye'nin bütün hakları alınmıştı. Ve bu suretle gerçekte bırakılmamıştı. Bu, islam alemine ve bizzat Türk milletine 'Bir milletin en kutsal malını elinden aldıktan sonra onu hurafelerle yaldızlayıp yutturmak' usulünden başka birşey değildi. Bu yetmedi. Bu nazariyeyi uygulamak için bir tedbirler zinciri düşündüler. Bu tedbirler zinciri 'Sevr' Antlaşmasıyla ifade olundu. Bu kararlara karşı millet fikrini bildirdi. Şimdi bir akıl sahibi 'İstanbul Hilafet makamı olduğu için Türklerin elinde bırakıldı' derse, hukuk adamları gözünde memleketin mutluluğu için uğraşanların gözünde mantıki bir mevkiden tamamen ayrılmış olur. İstanbul Türklerin elinde kaldı, İstanbul Türklerin elinde kaldı... Niçin kaldı? Hilafet makamının fetvasına karşı isyan edip zafere ulaşmayı sağlayanların, savaşanların muzaffer olmalarından dolayı kaldı. (Bravo sesleri, alkışlar) İstanbul Türklerin elinde sonuna kadar kalacaktır.

«Eğer sanırsak ki, memleketler herhangi bir heyula ve hayal için alınır ve verilir, eldekiler kaybolur, en sonunda esaret mukadder olur. Gerçek odur ki, memleketleri koruyan kuvvetin milletin kendi kuvveti olduğunu hareket noktası, temel nokta olarak kabul etmek, yüreklere yerleştirmek ve kuşaklara aktarmaktır.

«Bu yönü hallettikten sonra Hilafet makamının dış politika açısından bir faydası var mıdır, esasını cesurca

gözden geçirelim: Faydasını görenler hangi düşünceleri öne sürmüşlerdir? Bunlar bir siyasi durum ve bir siyasi makam düşünmektedirler. Düşünceleri hükümetler üstü bir siyasi makam demektir. Bu makam herşeyden önce Türk milletinden, diğer islam milletlerden tabiiyet isteyecektir. Düşünebilir misiniz ki, dünyada bağımsız bir millet bulunsun, bütün idare ve ihtiyaçlarını, siyasetini kendi uzviyeti dahilinde tamamlasın da, ondan sonra bunların hepsini toptan diğer bir noktaya, siyasi bir noktaya bağlasın. Bunu düşünür müsünüz? Bizzat Türk milleti kendi siyasi varlığını kendi Cumhuriyeti içinde, kendi devleti içinde Büyük Millet Meclisi'nin bütün görev sahası dahilinde tamam saymıştır. Bunun dışında siyasi bir mevkii herhangi bağımsız bir millet kabul eder mi? Gerçeğe uygun değildir. Fakat böyle bir siyasi makam, özellikle hükümet açısından bir siyasi makam kabul etmek başka bir nokta ifade eder. O da Halifelerin ta ilk günlerden beri İslamiyeti yayan öz ve temiz ilk zaman idarelerini ayırırsak, ondan sonra Halifelerin mütemadiyen izledikleri bir islami politikayı izlemektir. Bu politika şudur: Müslümanlıkta bir tek islam hükümeti vardır ve bütün müslüman milletler oraya tabi olacaktır.

«Efendiler! İşte bu yüzden bütün müslüman milletler devamlı olarak birbirlerini yemişlerdir. Herhangi bir islam milleti kendisini bağımsız ve kudretli saydıktan sonra diğer islam hükümetlerinin bağımsız ve ayrı bir hükümet olmasına dayanamamıştır. Tarih baştan başa bununla doludur. Şimdi bizim politikamızda, bizim anlayışımızda böyle kara bir noktadan eser var mıdır? Bilakis biz istiyoruz ki, bütün milletler gibi bütün müslüman milletler de ayrı ayrı bağımsız olsunlar. Yoksa onlar ayrı ayrı bağımsız olduktan sonra onların bağımsızlığını tamamlamak için ayrıca bir noktaya bağlı olacaklardır esasını savunamayız, hiç düşünmedik, hiç düşünmeyeceğiz.

«Efendiler! Türkiye'nin dış siyasetini huzurunuzda sorumlu Dışişleri Bakanı taahhüt etmektedir. Bunun dışında Türkiye'nin dış politikası üzerinde etkili ve nüfuzlu herhangi bir makam Türkiye'de tasavvur etmiyoruz, şimdiye kadar düşünmemiştik, sonuna kadar düşünmeyeceğiz. Düşünüyor musunuz? (Hayır sesleri) Demek ki, düşünülmediği halde, mevcut şekillerle ve mantıkça hiçbir mevkii olmadığı halde dış politika açısından bir makammış gibi görünmektedir. Zaten Hilafet makamının kaldırılmasını teklif eden konuşmacılar da, şimdiye kadar tecrübeler Türkiye'yi iç ve dış iki başlı olmaktan kurtaramadı esasına dayanıyorlar. Türkiye'nin idaresini, iç ve dış bütün siyasetinde idaresini istikrarlı ve mutlak bir bağımsızlık esası üzerine kuran anlayış, aynı zamanda iki başlılığa tahammül edemez. Lehte ve aleyhte söyleyen konuşmacılar Türkiye'nin iç ve dış politikasında mevcut olan şimdiki şeklin, şimdiki Hilafetin iki başlı manzarasını belirtmişlerdir. Şehitlerin hatırasına saygı, bağımsızlık savaşında harcadığı bütün gayretleri dini ve mantıki bir sonucu sağlamak, bağımsızlık esası üzerine karar vermenizle kaimdir. Türk milletinin bağımsızlığı, Türkiye'nin varlığı için her idealden önce gereken esastır. Özellikle bu ideal bütün açıklığı ve bütün kesinliğiyle ifade ve izah ettikleri gibi dini hükümlere tamamen uygun düşmektedir. Bu esas dahilinde yüce Meclisin göstereceği karar, Türk milleti için mutluluk vesilesi olacaktır, tam kesinlikle ve samimiyetle uygulanacaktır. (Şiddetli alkışlar, görüşme yeter sesleri).»

Burada dört imzalı bir yeterlik örnegesi veriliyor ve kabul ediliyor. Arkasından Kanun Teklifinin Birinci Maddesi oya sunulup kabul ediliyor. Sonra İkinci Maddenin görüşülmesine geçiliyor. Bu maddenin okunmasından sonra, Hanedana mensup kadınların yurt dışına çıkarılmamasını öneren bir değişiklik önergesi okunuyor ve reddedili-

yor. Sonra İkinci Madde üzerinde görüşmelere başlanıyor:

«Süleyman Sırrı Bey (Bozok): Muhterem arkadaşlar! Kabul ettiğimiz Birinci Madde gereğince Halifeyi hal'ettik. Şimdi mesele hal'edilen Halife ve Hanedanın memleketten çıkarılması meselesidir. 1 Kasım Kararıyla yüce Meclis Saltanatı Hilafetten ayırdı. Elinden icra kudreti alınan o Hanedan, Hilafete has bir durum takınması gerekirken öteden beri geleneklerine göre yine şeklen Halifeydi, gerçekte manevi bir saltanat vardı. Daha önce Halife ordusu adıyla kurdukları kitleyi memleketin içerisine saldırarak milleti kana boyadı.

«Mustafa Bey (Tokat): Canım hepimizin bildiği şeyler... Kellim kellim, la yenfa!

«Süleyman Sırrı Bey (Devamla): Başkan Beyefendi! Yüce Meclisi Mustafa Bey temsil ediyorsa inelim. Benim de özgürlük hakkım var.

«Hülasa efendiler, bunlarda kesilmiş kuyruk acısı vardır ve bu millette de bir ciğer acısı vardır ki, Hilafet Ordusu... Onlarda o acı, bizde bu acı kaldıkça uyuşmaya imkan yoktur. Bugün olmazsa yarın behemehal bir Hilafet ordusu kuracaktır. Binaenaleyh değil bunların en büyüğü, en ufağına kadar memleketten gitmesine taraftarım.

«İhsan Bey (Cebelibereket): Ölülerinin kemiklerini bile mezardan çıkarıp atmak gerekir.

«Muhtar Bey (Trabzon): Arkadaşlar! Halifeyi hal'ettik, Hilafeti kaldırdık. Bunu hepimiz ittifakla kabul ettik. Halife Hanedanından erkeklerini de istisnasız memleketten çıkaracağız. Bunda da müttefikiz. Çünkü Cumhuriyetimize engel olacak hiçbir şey kabul etmiyoruz. Lakin bu kesin kararı verirken bendeniz bütün arkadaşlardan semahat (Yumuşaklık, şefkat) diliyorum ve diyorum ki...

«Yahya Galip Bey (Kırşehir): Kime karşı canım!.. Memleketin mahfına karşı semahat dilenir mi?

«Muhtar Bey (Devamla): Rica ederim Yahya Galip Bey! Herşeyde siz müdahale eder misiniz, hiç susmak adetiniz değil mi?

«Efendim! Yani bendeniz kadınların bu memlekete bir zarar getireceklerine inanmıyorum. Gerçekte kadınlar siyasette büyük rol oynuyorlar. Osmanlı tarihinde birçok Sultanlar rol oynamışlardır. Hatta birçok devlet adamının karısı da rol oynamıştır. Fakat kadınların siyasette rol oynaması, mutlaka kocasının iktidarda bulunmasına bağlıdır. Oysa bunların büyük küçük erkeklerini çıkardıktan sonra iktidarda bulunmayan kimselere mensup kadının gücü kalmaz, hiçbir rol yapamazlar. İslam örtülülerinin, yüksek bir hayata alışmış islam örtülülerinin dışarıya atılmasını -bendeniz sonucunu düşünüyorum da- iyi görmüyorum. Onları kötü ahlaka sevkedeceğiz. Bir zamanlar yüksek saydığımız kadınların öteye beriye, fena ahlaka uymalarına sebep olacağız. Bunların memlekette kalmasında bir sakınca yoktur, tasavvur edemiyorum. Bunlar hakkında müsamahakar davranınız, bunların memleketten tardını şey etmeyiniz. Müttefikan erkekleri istisnasız tardedelim, memleket dışına çıkaralım. Lakin kadınlara dokunmayalım. İstirhamım budur.

«Ragıp Bey (Kütahya): Efendim! Kadınlara, çocuklara merhamet etmemek, acımamak hiç kimsenin elinden gelmez. Fakat bir Hanedanın çocuklarını ve kadınlarını düşünürken benim gözümün önünden bundan 800 yıl sonra gelecek torunlar ve onlar arasında bu yüzden dökülecek kanlar geçiyor, bir sinema şeridi gibi. Size bir örnek söyliyeceğim. Önceki yıl 1 Kasım Kararının yüce Mecliste alınacağı zamanlarda Halifenin Meclisten seçilmesi, Hanedandan seçilmesi, herhangi ehil bir adamın seçilmesi gibi özel yerlerde, Meclis koridorlarında birçok fikirler

belirtiliyordu. Bu meyanda o zaman içimizde bulunan bir zat Abbasi Hanedanındanmış. Kendisi 'Ben şecerelerle soyumu ispat ederim, belgelerle ispat ederim; bu Hilafet en çok benim hakkımdır» demişti ve bunu birçok arkadaşlarımız bilirler. Görüyorsunuz ki, efendiler, Hanedanlık ruhu o kadar habis bir ruhtur ki, 800 yıl sonra onun soyundan, -şecere mecere ne arasın- şüpheli bir surette onun soyundan olduğuna kendisine kanaat hasıl eden bir şahıs 800 yıl sonra Hilafet iddia ediyor.

«Kazım Vehbi Bey (Ergani): O Rüştü Bey deliydi, sersemdi.

«Ragıp Bey (Devamla): Eğer akıllı olsaydı, onun çevresinde akıllı bir güç bulunsaydı muhakkak o güçle biz çarpışmak zorunda kalacaktık. Çok rica ederim, bu habis ruh ölmez. Bunu şimdiden temelinden öldürmek gerekir ve vaciptir. Merhamet hepimiz için bir duygudur. Hepimiz merhamet ve şefkat sahibiyiz. Fakat memleketimin, milletimin bir tarafta bulunduğu, Hanedanın bir tarafta bulunduğu zamanda mutlaka memleketime bakmak zorundayım. Ve benim 800 yıl sonra gelecek neslim için ufak bir şüphe bırakmamak elzemdir. (Bravo sesleri)»

İkinci Madde, Kütahya Milletvekili Recep Bey'in (Peker) verdiği bir önergeyle değiştirilip daha önce dipnotta bildirdiğimiz şekli aldıktan sonra kabul ediliyor ve arkasından bütün maddeler tartışmasız ve konuşmasız olarak sırayla okunup oya sunuluyor ve kabul ediliyor. Sıra Kanunun tümünün oylamasına geliyor:

■ *Hilafet Kaldırılıyor*

«Başkan — Efendim! Kanunun tümünü yüksek oyunuza koyuyorum, kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksi-

ni oya koyuyorum, kabul etmeyenler el kaldırsın. Kanunun tümü kabul olundu efendim. (Alkışlar).»[112]

Böylece Osmanlı İmparatorluğunun müzelik kalıntısı olan uydurma Hilafet müessesesi de tarihe karışıyor ve bu imparatorluk tarihin kendisi için hazırladığı mukadder sonuca boyun eğerek son nefesini veriyor. Bundan sonra artık onu arayanlar ancak kitap sayfalarında bulabileceklerdi. Fakat onu geri getiremiyeceklerdi, çünkü tarih artık onun geri gelmesine izin vermiyordu. O, kendi çürüme tohumunu içinde taşıyan her düzen, her kuruluş gibi, içinde taşıdığı çürüme tohumunun ve bir sürü çelişkilerin gelişip boy atmasıyla, sürtüşüp patlamasıyla çürümüştü ve yıkılmıştı. Onu yıkan ne yalnız İngilizlerle işbirliği yapıp bağımsızlıkları için imparatorluğa karşı isyan eden Araplardı, ne sadece ona ve onun işbirliği yaptığı emperyalist devletlere karşı ayaklanıp başarıya ulaşan Anadolu halklarıydı, ne de bazılarının sandığı gibi yalnız başına Mustafa Kemal ve arkadaşlarıydı.

Osmanlı İmparatorluğunu yıkan, bütün bu faktörlerle birlikte kendi baskıcı, sömürücü ve soyguncu düzeniydi, onu yıkan yapısındaki çelişkiler ve tarihi gelişimin zorunlu sonucuydu. Bunun için yıkılması gayet tabii ve normaldi. Ve onun yıkılması, yutup yutup karnına doldurduğu Türkler dahil bütün halkların kurtuluşu demekti; hiç değilse tam kurtuluş yoluna girmelerine yarıyordu bu köhne imparatorluğun yıkılışı. Bunun için o imparatorluğun arkasından gözyaşları dökmek, «Araplar bizi arkadan vurdu» diyerek öfkelenmek son derece yersizdir ve Osmanlı İmparatorluğu'nu tanımamak demektir.

Gerçekte herkesi vuran, Türk'ü Arab'a, Arab'ı Kürd'e, Kürd'ü Çerkez'e, Çerkez'i Laz'a saldırtan; yani baskıcı-sömürücü boyunduruğu altında tuttuğu halkları birbirine düşüren ve bu sayede bir avuç çıkarcının salta-

(112) Meclis Zabıt Ceridesi, Dönem : II, C. 7/1, S. 29-78.

natını sürdüren o imparatorluğun kahredici ve kirli eliydi. Sonunda bu halkların hepsi de onu vurdu. Yani «Bizi arkadan vurdu» denilen Araplar da, öbür halklar da aslında o imparatorluğun despotizmini vurdular ve vurmakta da haklıydılar. Nitekim sonunda Türkler de vurdu ve son darbeyi indirerek o imparatorluğu yurt dışına attı. Fakat ona vuran ellerin hepsi tarih çarkı tarafından harekete getiriliyordu. Ama bu halklar onu vurmakla gerçekten kurtuldular mı? Hayır, ama bu kurtuluşa götüren yola girdiler, üzerlerine bir kabus gibi çökmüş olan Osmanlı despotizmini devirerek o yola girdiler. O yoldaki yolculuklarının serüvenini ileride «Ümmetçilik Akımı» bölümünde anlatacağız. Fakat şunu hemen belirtelim ki, Osmanlı esaretinden kurtulmaları aşılması gereken önemli bir aşamaydı ve gerçek kurtuluşa kavuşmaları için ilk adımı bu esaretten kurtulmakla atmaları gerekiyordu.

■ *Abdülmecit Sınır Dışına Çıkarılıyor*

Hilafetin kaldırılması ve Osmanlı zadeganlarının sınır dışına çıkarılması hakkındaki kanun Meclisteki kabul edilir edilmez, hemen İstanbul'da Abdülmecid'in ve ailesinin o gece yurt dışına çıkarılmaları için tertibat alınıyor. Abdülmecid ve ailesi 4 Mart 1924 günü sabaha karşı saat 5,30'da[113] Dolmabahçe Sarayından alınıp Çatalca'ya götürülüyor ve orada tren istasyonunda akşama kadar bekletiliyor. Akşam İstanbul'dan gelen Simplon Ekspresi'ne takılan özel bir vagona bindirilip İsviçre'ye gönderiliyor ve 5 Mart 1924 günü sabahı da sınırdan geçerek Bulgar topraklarına giriyor. Hanedanın diğer fertleri de birkaç gün içinde İstanbul'u terkedip Avrupa'nın çeşitli ülkelerine dağılıyorlar.

(113) 5 Mart 1340 (1924) tarihli Tanin Gazetesi.

Abdülmecid'in yurt dışına gönderilişini ertesi günkü, yani 5 Mart 1924 tarihli gazeteler şu başlıklarla veriyordu:

İkdam: «Abdülmecit Efendi dün gece sınır dışına çıkarıldı.»

Tevhidi Efkar: «Mahlû' Halife dün sabah Dolmabahçe sarayından Çatalca'ya, akşam üzeri de oradan trenle sınır dışına sevkedildi.»

Vatan: «Sabık Halife Abdülmecit Efendi dün akşam Simplon Ekspresiyle İsviçre'ye hareket etmiştir.»

Tanin: «Abdülmecit Saraydan ayrılırken 'Ben vatan haini değilim' demiştir.»

Hakimiyeti Milliye: «Abdülmecit Efendi sınır dışına çıkarıldı.»

■ *Hilafetin Kaldırılışı Basında Nasıl Yankı Yaptı?*

Hilafetin kaldırılması hakkındaki kanunun Meclisteki kabul edilmesi üzerine basında bazı yorumlar çıkmıştır. Bunları gözden geçirelim:

Ahmet Emin (Yalman), kanunun kabulünden bir gün sonra Vatan'ın başyazısında şunları yazıyordu:

«Hilafet meselesi hakkında Zeki (Gümüşane) ve Halit (Kastamonu) beylerin sözleri gayet yüzeysel olduğu halde gerçek ve canlı tartışmaların çıkmasına vesile olmuştur. İtirazlar olmasaydı Vasıf ve Seyyid Bey'lerle arkadaşlarının söyledikleri inandırıcı ve güzel sözler söylenmemiş kalacaktı.

Seyyid Bey'e herkesin inanmış olmasına göre bu istifadeli izahatı kime verdiği sorusu sorulunca 'Zeki ve Halit Beyleri inandırmak için' cevabını vermiştir. Oysa iki kişiyi inandırmak vesilesiyle söylenen sözler kamuoyu

için pek değerlidir. İslamiyetin gerçek mahiyeti hakkında bugünkü oturumda verilen bilgiler kişisel çıkar hırsıyla müstebit hükümdarların dine vurduğu pek çok darbeleri onaracak, ruhları aydınlatacak tarzdadır. Camilerimizde din hakkında bu güçte vaiz bulunsa kimse bunları dinleyerek yararlanma ihtiyacından kendini uzak tutamaz. Bunun bir delili bütün Meclisin Seyyid Bey'i sözünü uzatmaya ısrarla çağırması ve konuşmasını zevkle dinlemesidir.»[114]

Bir gün sonra İkdam Gazetesi'nde de şu imzasız başyazı çıkıyordu:

«Hilafetin kaldırılması meselesi ve onunla ilişkili hususlar kamuoyunca çoktan beri halledilmiş olduğundan, yeni Türkiye temsilcileri bu düşünceyi kanun şekline koymaktan başka birşey yapmayacaklarından, Mecliste muhalif oy veren bulunsa bile bunlar pek mahdut olacaktır. Selim I'in Mısır'da yalnızlık köşesine çekilmiş olan en son Abbasi Halifesinden aldığı Hilafet unvanı bugün Büyük Millet Meclisi'nin kararıyla son Halifeden alınarak Hilafet kaldırılıyor. Bu, zamanın önemli olan olaylarındandır. Yalnız Doğuda değil, Batıda dahi önemi inkar olunmayacak dünya çapında olaylardandır.

«Türkiye Cumhuriyeti bundan böyle herşeyi yenilemek ve eski yolda yürümeyi bırakmak kararını vermiş ve bunda başarının esaslarını görmüş olduğundan Hilafet müessesesinin de bırakılması gerekmişti.

«İki haftadan beri yapılan yayınlar, 'Erbab-ı hall-ü akd' niteliğine hak kazanmış yetkili zatların konuşmaları Hilafetin kaldırılması gereğini inkarı kaabil olmayan bir tarzda meydana koydu. Binaenaleyh bu beş asırlık müessesenin ortadan kaldırılmasına karşı makul bir itiraz göstermek mümkün değildir. İcma-i ümmetle[115] alınan ve

(114) 4 Mart 1340 (1924) tarihli Vatan Gazetesi.
(115) Milletin aybirliğiyle aldığı karar (M.E.B.).

kesinlik kazanan bir tedbire karşı öne sürülecek düşünceler ve itirazların hiçbir görüş açısından değeri olamaz.

«Bilindiği gibi Halifelik islamda çeşitli içtihadlara zemin teşkil etmiştir. Bazı bilginler buna cevaz vermişler, bazıları da cevaz vermemişlerdir. Bunun vacip olduğunu ve olmadığını söyleyenler de vardır. Bu ihtilaf gösterir ki, din ve diyanetimiz Hilafeti mutlaka vücudu gerekli bir kuruluş saymıyorlardır. Böyle zaruri ve vacip olmayan ve zararı ortada olan bir müessesenin kaldırılmasına şeriatın itiraz etmiyeceği açıktır.

«Acaba Hilafet Türkiye'yle islam alemi arasındaki bağı gevşetmiyecek mi ve dolayısıyla Türkiye'nin uluslararası durumuna zarar getirmiyecek mi? Bu mesele tartışma götürür. Fakat Hilafetin kaldırılmasında ittifak edildikten sonra bunun dışarıda yapabileceği etkiyi hesabetmek ikinci derecede bir önem taşır. Ve hesabın sonucu kararı etkiliyemez.

«Şunu söylemek zorundayız ki, Hilafetin kaldırılması islam aleminde Türkiye'ye karşı beslenen duyguları sarsmıyacaktır. Son yılların olaylarını hatırlamak bunun sıhhat ve nedenlerini anlamaya yeter.

«Anadolu'da Bağımsızlık Savaşı başladığı zaman islam alemi üzerinden derin bir heyecan dalgası geçti. Türkiye'nin zaferi islamın zaferiydi. Bütün islam alemi milli orduya islam askeri gözüyle baktığı gibi Büyük Millet Meclisi islamın düzenleyicisi olarak karşıladı. Bağımsızlık Savaşı sürdüğü sürece ve ondan şimdiye kadar olan zaman içinde Hilafet haklı bir unutulmuşluk içine gömülmüştür. Hayattan, feyizden mahrum olan ve kendi kendisinin ardında kalan müesseseler gibi Hilafet de artık gönüllerde ve ruhlarda hiçbir etki yapmıyordu. İslam alemi onun tarihe karışmasını sükunetle karşılayacaktır.»[116]

(116) 4 Mart 1340 (1924) tarihli İkdam Gazetesi.

Hakimiyeti Milliye Gazetesi'nin başyazısında da şunlar vardı:

«Hayat, önüne geçilmez bir güçle bizi her gün yeni vadilere sevkediyor. Karşımıza bertaraf edilmesi kaabil olmayan alanlar açıyor. Biz ister istemez bu alanlara girmek, bu alanlarda dolaşmak zorundayız. Oysa bizim ellerimiz bağlı, ayaklarımız tutulmuştur. Yürümek ve hareket etmek imkanından yoksunuz.

«Eğer dünyada zaman ve mekan denilen şeyler olmasaydı ve eğer bu zaman ve mekandan tecrid edilmiş olan biz bütün milletlerden, bütün insanlıktan ve insanlık üzerinde nüfuz eden etkenlerden ayrılarak başlı başına alem teşkil edebilseydik; elimizin ayağımızın bağlı olması, hareketten mahrum olmamız ve ebediyyen ayrı noktada donarak kalmamız belki hiçbir zarar ve ziyana yol açmazdı. Fakat ne çare ki, irademizin dışında olan bir zaman ve mekan mevcuttur. Ne çare ki bu zaman ve mekan içinde bütün alem bir tekamül ve devrim kanununa tabidir. Devamlı olarak dönüşüyor ve değişiyor. Ve yine ne çare ki, her saat, her dakika değişen insanlık hayatı bizi de önüne katıp götürüyor.

«Başkaları, evrene egemen olan bu dönüşüm ve erdemleşme kanununu takdir ederek, hayatlarını daima ona göre düzenliyorlar ve bu suretle zaman ve mekanla birlikte yürüdüklerinden, oluşan erdemleşme ve dönüşümden etkilenmiyorlar, zarar görmüyorlar. Bu gibi çevrelerde kanun kavramı mahiyeti itibariyle hareketli ve dönüşümlü olan hayatın cilvelerini izlemek, saptamaktan ibaret sayıldığından hayat gibi kanun da hareketli ve dönüşümlü sayılmaktadır. Bizde ise kanun kavramı bunun tamamen tersini ifade eder. Kanun hayatı değil, hayat kanunu izler ve saptardı. Kanun aslolan varlıktır; kutsal, değişmez birşey gibi anlaşılır, hayat onun gibi donuk ve dönüşmesi imkansız sanılır. Zaten bütün Doğu bu tür anlayışın esiri

olduğundan, bütün Doğuda hayat donmuştur ve Doğu da başlarına mahkum olmuştur.

«Osmanlı tarihi din ve ordunun siyasetle uğraşmalarından doğan kanlı facialarla doludur. Hele Yeniçeri devrini bir yana bırakalım. Bu konuda hepimizin hafızasında olan yalnız son 15 yıllık Meşrutiyet dönemini hatırlamak yeter. Ordunun siyasetle uğraşması dolayısıyla memleketin başına ne felaketler geldi! 31 Mart faciası, Balkan felaketi doğrudan doğruya ordunun siyasetle uğraşması sonuçlarıydı.

«Dine gelince: Yalnız şu son 15 yıl içinde Meşihat (Şeyhülislamlık) dini ne kadar zelil, hasis ve bazan da alçakça, canice ve haincc emellere alet etti. O ne çelişen, çatışan fetvalar! Bugün Abdülhamid'in hal'ine fetva veren makam, yarın İttihatçıların küfrüne, öbür gün de Mücahitlerin tel'inine, idamına fetva veriyordu. Dönek ve çoğunlukla hasis endişelere sahne teşkil eden siyaset üzerinde elinde kör bir alet olan bu çelişen ve çatışan fetvalar dolayısıyla dinin de etkilenmediği sanılır mı? Her yeni çıkan bir çelişik fetva dinin kutsallığından bir parça koparmıyor mu? Oysa her müslümanın ödevi, dini bu tehlikeden, bu gaileden kurtarmak, tenzih etmek değil miydi?»[117]

Tevhidi Efkar'da da şu başyazı okunuyordu aynı gün:

«Hilafet makamının kaldırılması, Osmanlı ailesinin Türkiye'den çıkarılması Şer'iye, Evkaf ve Genelkurmay Başkanlığının Kabineden ayrılması ve tedrisatın birleştirilmesi esaslarının kabulü suretiyle yapılan yeni devrim sona erdi.

«Cumhuriyet idaresi kendi varlığı içinde eritilemez gördüğü unsurları kanunen bertaraf etti. Büyük Millet Meclisi'nin 3 Mart tarihli oturumunda kabul edilen ka-

(117) 6 Mart 1340 (1924) tarihli Hakimiyeti Milliye Gazetesi.

nunların uygulanması yakında tamamlanarak son devrim kanunen olduğu gibi fiilen de gerçekleşecektir. Bu suretle yenilik ve kalkınmaya engel sayılan kayıtlar kaldırılmış oluyor ve artık yeni Türkiye'nin önünde kelimenin bütün anlamıyla büsbütün yeni bir ufuk açılıyor. Vatanını seven her fert için bu yeni ufkun milletimiz ve memleketimiz hakkında hayırlı olmasını dilemekten başka yapılacak bir hareket yoktur. Fakat tabii ki, yalnız dilemek yetmez. Çalışmak, ilerlemek, son devrimin amacına doğru yürümek gerekir. Bütün devrimler gibi son devrim de bir amaç değil, bir araçtır ve bu araçla ulaşılmak istenilen amaç, milletin kalkınması, yücelmesi ve mutluluğudur.

«Son devrim yenilik ve kalkınma engellerini devirmeye matuf ve bu amacına da ulaştığı için ilk ve en önemli iş bu yenilik ve kalkınmayı sağlamak olmalıdır. Aslında yapılan devrimin kendisi yenilik ve kalkınma demek değildir. Bu devrimle yalnız yenilik ve kalkınmayı önler sayılan engeller ortadan kaldırılmıştır. Kaldırılan müesseseler yenilik ve kalkınma diyarına gitmek istiyen bir yolcuyu durduran kale duvarı ve kapısı farzedilirse, bugünkü durum yalnız kale kapısının ve duvarının yıkılması veya açılması demektir. Yolcu henüz kapının eşiğindedir. Yenilik ve kalkınma diyarı ise karşıda görünmekle birlikte henüz çok uzaktadır.

«Her devrim gibi bu devrimi de gerçek amacına ve başarıya ulaştırmak için uygulamaya çok önem vermek, hatadan sakınmak, özellikle artık yenilik ve kalkınmaya bir engel kalmadığı için milleti gerçek bir kalkınmaya hızla götürmek gerekir. Devrimi yapmakta gösterilen azim ve çabukluğu, devrimin amacına ulaşmak için de göstermelidir. Millete yenilik ve kalkınma alanında azami hızla olumlu, maddi, elle tutulabilecek meyveler göstermek gerekir. Kalkınmaya, mutluluğa susamış olan millet bu maddi sonuçları görünce gözlerini hiçbir zaman geçmişe

döndürmeyecektir. Adalet, eğitim, ekonomi ve imar alanında atılacak her adım, son devrimi vücuda getiren fikirlerin isabetini teslim ettirecektir.

«Bu çağda siyasi ve sosyal devrimleri yaşatmak için en önemli garantinin ekonomi olduğunu unutmamak gerekir. Çünkü bir milletin kalkınmasını, mutluluğunu doğrudan doğruya sağlayan odur. Bu itibarla en önemli gayretimiz, ekonomimizi yükseltmeye yönelmek olmalıdır. Millete, her türlü devrimlere rağmen mutlu olma imkanı bulunmadığı hissini vermemek, halkı azimsizliğe, bedbinliğe sevketmemek için ekonomide yükselmekten başka çare yoktur.

«Son devrim münasebetiyle bir noktaya daha dikkati çekmek istiyoruz. O da böyle bir devrim yapmakla Avrupa'nın saygı ve sevgisini çekeceğimiz hakkındaki kanının yanlışlığıdır. Avrupa'nın bize düşmanlığı hükümetimizin şeklinden değil, zaafımızdan ve müslümanlığımızdan ileri geliyordu. Hıristiyan ve güçlü Avrupa Haçlılar zamanından kalma bir taassup ve zayıf Türkiyç'nin bereketli topraklarını elinden almak ihtirasıyla devamlı olarak üzerimize saldırıyordu. Eğer son devrimin amacını teşkil eden yenilik ve kalkınmayı gerçekten sağlayamaz, millet ve memleketi güçlü ve zengin bir hale getiremezsek, Avrupa'nın hiçbir zaman saygı ve sevgisini kazanamayız ve bugün zaferle kazandığımızı da kaybederiz. Hiç unutmayalım ki, Avrupa herşeyden önce güce tapar. Onun içindir ki, İngiltere bugün dünyanın en saygıdeğer, en sözü geçen devletidir. Avrupa herhangi bir devrimimizi önce hoş görür, alkışlar, sonra bizi kalkınmaktan, güçlenmekten alıkoymak için el altından kuyumuzu kazmağa başlar. Biz de hemen daima kalkınıyoruz diye yerimizde sayar dururuz. Sonra bir an gaflet, bir an zaaf gösterdik mi, Avrupa bundan derhal yararlanır. Meşrutiyeti ilan ettiğimiz zaman böyle olmamış mıydı?

«Hülasa demek istiyoruz ki, artık bizi kalkınmaktan alıkoyuyor diye şikayet edecek hiçbir kayıt mevcut değildir. Şimdi azimle yürümeli, hızla kalkınmalıyız. Eğer yine yerimizde sayarsak kurtuluş da yoktur, mazeret de.»[118]

Le Temps Gazetesi'nde de şu yazı çıkıyordu:

«Milli dönemin başlangıcından beri cereyan etmiş olan olayların birbirini izlemesi dikkate alınırsa Hilafetin kaldırılması, milli gelişmenin zaruri ve mantıki bir sonucu sayılmak gerekir.

«23 Nisan Milli Misakı demokrasi idaresinin kuruluşu anlamını taşıyordu. Dünya ve din işlerinin ayrılmasına dair olan 1 Kasım Kararı, kişisel egemenliğe öldürücü darbesini indirmiş ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet açıkça ilan edilmişti. Fakat Cumhuriyet yöneticilerinin yanında Osmanlı Hanedanının temsilcisi olan Halifenin varlığı problemi kalmıştı.

«Bu fiziki ve ruhani ikilik, Hintli Ağa Han'ın Halifenin layık olduğu mevkiye çıkarılmasını isteyen mektubu üzerine daha çok kendini göstermiş ve bu sebeple mektubu yayınlayan gazete müdürleri tevkif edilerek yargılanmışlardı.

«Bütçenin hazırlanması sırasında Prenslerin maaşları hissedilir biçimde indirildi, Halifenin ödeneği 436,000 liradan 331,000 liraya indirildi. Ankara'dan gelen emir üzerine Selamlık resmi töreni ortadan kaldırıldı. Yirmi çifte kürekle Emirül-mü'minin'i Boğaziçinin sahillerinden camiye götüren yaldızlı kayık kayıkhaneye sokuldu ve «Zıllullah» camiye gitmek için demokratik bir arabaya binmek zorunda kaldı. O suretle ki, Cumhuriyet, Abdülmecit'ten, Şarkın pek çok hassas olduğu mükellef töreni yasakladı, yavaş yavaş Hilafet müessesesinin parlaklığını, nüfuzunu, itibarını kısıtladı.

(118) 6 Mart 1340 (1924) tarihli Tevhidi Efkâr Gazetesi.

«İnanılır kaynaktan öğrendiğime göre Abdülmecit son zamanlarda Ankara'dan ödeneklerinin kesin surette tesbitini istemiştir. Cumhuriyet ise bu isteğe Hilafeti kaldırmakla cevap vermiştir.

«Geçen Ağustosta memleketin mukadderatını eline alan Meclis en radikal unsurlardan, milletin en fikirlilerinden, aydın zatlardan, avukat, mühendis ve gazetecilerden kuruludur. Bunların hepsi Batı fikirleriyle meşbudurlar. Eski Türkiye'yi kesin surette tasfiye etmek arzusundaydılar. Mustafa Kemal Paşa'nın dostlarından bir zat bana dün 'Biz Ankara'da hepimiz Avrupa fikirlerine tabiiz' dedi. Gerçek şudur ki, Ankara'da sonuna kadar cesaret göstermek, Batı ülkeleri modelinde laik bir hükümetin kurulması için yarı yolda durmamak azmi görünmektedir. Mecliste söylenen her konuşmada Cumhuriyetin memleketin gelişmesi görevinde başarıya ulaşacağı ve bunun için de köklü bir tarzda Batı hayatına uyulacağı ve özellikle din ile siyasetin tamamen ayrılacağı söylenmektedir. Hilafetin bu laik harekata karşı koyması endişesi ve bir gericilik ve saltanatın dönmesi tehlikesi Büyük Millet Meclisine son kararı verdirtmekte etken olmuştur.

«Ankara yöneticilerinin görüşünce Hilafet, milletin mahf ve yıkılmasına engel olamadığı şöyle dursun, bilakis bunu çabuklaştırmıştır.

«Önce Hilafetin görevini yapmaya hiçbir zaman muvaffak olamadığını, islam milletlerini birleştiremediğini ve bu konuda yaptığı her teşebbüsün ancak masraflarını ödeyen Türkiye'yi zayıf düşürmekten başka bir işe yaramadığını söylemektedirler.

«Hilafet yüzünden Türk milleti nesiller gelip geçtiği halde kendisini kurtaracak olan milliyet fikrinden çevirilmiştir. Hilafetin izlediği islam birliği politikası yüzyıllarca Türk milletinin ruhunda vatan idealini, milliyet duygusunu boğmuştur. Bu ruhani nüfuzun perdesi altında pek

çok Arnavut, Boşnak, Çerkes, Arap müslüman serserileri Türkiye'ye gelerek Hükümet Başkanıyla memleket evlatları arasına girmişlerdir. Bu Hilafet Dünya Savaşında Kutsal savaşı ilan eden zatın ordularına karşı Hintlilerin, Mısırlıların savaşmasına hiçbir suretle engel olamamıştır. Öte yandan Fas, Afganistan, İran gibi pek çok müslümanlar tarafından tanınmayan bu müessese Avrupa devletlerini istediklerini yapmaktan asla alıkoyamamıştır. Ruhani makam bildikleri Hilafetin varlığı islam milletlerine de bir yarar sağlayamamıştır. Bu nedenle bu milletler Hilafeti kendi kurtuluşları için elverişli bir silah kabul etmiyorlar.

«Hülasa, yeni Türkiye, sade kendisini İslamiyetin koruyucusu yapan bu dini fikri reddetmektedir. Yeni Türkiye artık kendisiyle ne duygusal, ne de sosyal ilişkisi olmayan başka milletler için savaşmak istemiyor, artık bu milletler lehine, daima kendi aleyhine yönelen dini bir siyaset izlemek arzusunda değildir.

«Türkiye Cumhuriyeti yöneticilerinin görüşleri bunlardan ibarettir. Hilafet müessesesinin ortadan kalkmasını kabul etmekle, teokratik hükümet fikrinin memleket aydınları nezdinde kesin surette silindiğini ispat etmektedirler.»[119]

Yine Le Temps Gazetesi'nin başyazısında şunlar okunuyordu:

«Türk Sultanları Birinci Selim zamanında Mısır'ı fethettikleri zaman Halife ünvanını kazanmışlardır. Hilafetin bu elde edilişi, bazı defalar Türk tarihinin en tantanalı olayı olarak gösterilmektedir. Fakat XVIII. Yüzyılın ortasında bu olayı Fransız tarihçilerinden Minyo bakınız nasıl anlatıyor:

«Selim Mısır'da bir Hilafet hayaleti bulmuştu ve bu hayaleti Sudan Kıralları orada kurmuşlardı. Güya dinin

(119) 7 Mart 1340 (1924) tarihli Le Temps Gazetesi.

lideri olarak kabul edilen bir Halife Mısırlılar nezdinde Hazreti Muhammed'in Halifesi sayılmakla birlikte kuvvet ve kudretin görünüşünü bile haiz değillerdi. Bütün imtiyazları görünüşten ve müslümanlardan gördüğü saygıdan ibaretti.

«Birinci Selim bu yeni fethinden birkaç ay tad aldıktan sonra güya Halife olan bu adamı İstanbul'a götürdü ve Türk hazinesinden besledi. Bu Prens ne iddiaları ve ne de kaynakları itibarıyla tehlikeli bir kişi değildi. İmparatorlar bundan hiçbir korku duymadıkları için, Halife unvanını kah İstanbul'da, kah Mısır'da taşımakta kendisini serbest bıraktılar. Bu Halife, Selim'in vefatından sonra Mısır'a döndü. Fakat bu çürük ünvanı evlat ve torunlarının taşımasına müsaade edilmedi. Çünkü bu ünvan açıkgöz bir Prensin elinde kendilerini rahatsız edebilirdi.

«Görülüyor ki, Hilafetin zabtı Selim'i pek ilgilendirmedi ve hatta Selim bu ünvanı onu taşıyan zayıf şahsiyete bıraktı. Bu, Sultan Selim dinsiz olduğu için değildir. Kendisi Mısır'ı fethetmezden önce Türkiye'nin dini lideri olan Başmüftü kendisine Mısır'a karşı savaş ilanına müsaade eden bir fetva vermiş ve bu fetvasını da dini bir nedene dayandırmıştı. Türkiye Hükümdarı din adına Halifeyi esir almış ve kendisine ünvanını kemali istihfafla bırakmıştı. Bu olayı izleyen yüzyıl içinde durum hiç değişmedi.»[120]

Ahmet Emin (Yalman) bu konuda Vatan Gazetesi'nde yazdığı ikinci başyazısında da şunları söylüyordu:

«Bu hafta içinde neler olduğunu insan zihninden geçirince bu kadar çok ve önemli olayların bir haftalık zamana sığmasına hayret ediyor. Geçmişin yolumuz üzerinde biriktirdiği birçok engeller bu hafta tasfiye edilmiştir. Dini, sırf cehalet yüzünden bir hurafe, kalkınmaya bir engel haline indirgeyenlerin nüfuz ve etkisine kesin su-

(120) 8 Mart 1340 (1924) tarihli Le Temps Gazetesi.

rette son verilerek İslamiyetin gerçek anlamını kazanmasına, hayat için canlı bir yükselme kaynağı halini almasına yol açılmıştır. Hiçbir görevi olmayan Hilafet makamının da bu arada kaldırılması zorunlu bir adımdır. Bu vasıtayla bir dini emperyalizm siyaseti izlemenin hiçbir faydası olamazdı. Belki de mevhum azamet hülyalarıyla kendimizi bir saniye için aldatırdık. Fakat bu hülyaları başımıza birçok belalar davet etmek ve içeride düzenli bir kalkınma akımı kurulması imkanını kaçırmak suretiyle ödemeye mecburduk ki, nimetle külfet arasında hiçbir oran yoktu.

«Hilafet kaldırılırken Hilafet Hanedanı da memleket dışına çıkarılmıştır. Bu tedbire esas itibariyle hiçbir akıl sahibi itiraz edemez. Memleketi kendilerine has bir çiftlik görmeye alışanları bu kuşak içinde milletin vatandaş sıfatıyla eritebilmesine imkan yoktu. Eritilmesi imkansız olan bu unsur mutlaka bir iç ayrılık etkeni mahiyetinde kalacak, normal durumun kurulmasına istiyerek istemiyerek engel olacaktı.

«Memleketin iç durumundaki pürüzlerin esaslı bir tasfiyeye uğramasını büyük bir sevinçle karşılamak gerekir. Eğer dar fikir ve duygulara tabi olarak bunu aklen takdir edemiyenler varsa, düşmanlarımızın anlayış şekline bakarak gereken sonuçları çıkarmalıdırlar. Daily Telegraph'ın mahut siyasi muhabiri son hareketlerden bahsederken ateşler püskürüyor, entrika hususundaki bütün hesapları altüst edilmiş bir düşman hüsranıyla atıp tutuyor. Atılan adımların islam ülkelerinde nasıl etki yapacağını düşünmek kaygısı bu gibi düşmanlarımıza kalmıştır. Eğer bu etki bizim aleyhimize, kendi lehlerine ise bu telaş ve hiddete sebep ne? Bizim ne kadar düşmanımız olduklarını gizlemeğe hiçbir zaman lüzum görmemişlerdir. İşin gerçeği şuradadır ki, entrika köprülerinin yıkılması ve memleketin açıklığa ve normal duruma doğru gitmesi

düşman entrikacılarını umutsuzluğa düşürmüştür. Tuttuğumuz istikametin memlekete ne kadar faydalı olduğuna bundan açık bir alamet olamaz.»[121]

Cumhuriyet Gazetesi'nde de Yunus Nadi başyazısında şunları söylüyordu:

«Millet devlet şeklindeki durumunu daha 23 Nisan 1920 tarihinden itibaren kararlaştırmış ve ilan etmişti. Millet kendi hakkında verilen idam hükmüne karşı içerideki hainlerine ve dışarıdaki müstevlilerine karşı ayaklanarak kendi kaderine kendisi el koyduğu zaman zaten devletin şeklinde fiili ve kesin bir dönüşüm meydana gelmişti.

«Halkın kendi kendini idare etmesi demek olan Cumhuriyet bu vatan ve milleti muhakkak bir çözülme ve yok olmaktan kurtarmıştır. Hatırlanır ki, burada Cumhuriyet fikriyle imparatorluğun can çekişen son müstehaseleri çatışmış ve karşı karşıya gelmişti. Fikrin ve hayat zorunluluğunun gücü o kadar müthiştir ki, Osmanoğullarının son maskara örneği Vahdettin bütün Türk düşmanlarıyla ve hatta Yunanlılarla ittifak ettiği ve Hilafet müessesesinin bütün kutsallığına dayanmak istediği halde yine millet galip gelmiştir. Yine millet galip gelmiştir. Saraya karşı ve bütün bir düşmanlık dünyasına karşı...

«Esasen İmparatorluk parçalarından ve unsurlarından bir süs olduğu halde kim bilir belki kamuoyu hatırı için göz yumulmuş olan Hilafet müessesesinin dahi saltanat olarak yürütülmek ve yaşatılmak istendiğini gördüğü zaman, millet buna dahi tahammül etmemiş ve en kesin kararıyla durumu açıklığa kavuşturmaya koşmuştur.»[122]

Böylece Büyük Millet Meclisi'nin kararıyla yüzyıllardan beri maddi ve hukuki hiçbir değeri olmayan, sade-

(121) 8 Mart 1340 (1924) tarihli Vatan Gazetesi.
(122) 16 Mayıs 1340 (1924) tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

ce siyasi iktidarların, ihtirasların ve sınıfsal çıkarların sürdürülmesi için sömürme aracı olarak kullanılagelen bu mefhum, bu muhtevasız ve anlamsız Hilafet ortadan kaldırıldı ve bu sorun kökünden çözümlendi.

Fakat birkaç kez belirttiğimiz gibi, gerçek Hilafet Muaviye zamanında ve onun tarafından kaldırılmıştı. O günden Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış tarihine kadar geçen uzun süre içerisinde Hilafet, tıpkı içi çürümüş boş bir ceviz kabuğu gibi boş bir addan ibaret kalmıştı. Bu boş ad, Padişahların siyasi ihtirasını tatmin ve iktidarlarını sağlamlaştırmak için kullanmaya kalkıştıkları bir parlak maskeden başka birşey değildi.

İşte Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kaldırılan bu sömürme aracıydı, bu parlak maskeydi, içi çürümüş boş ceviz kabuğuna benzeyen ismi var cismi yok bu mevhum unvandı.

■ *Anadolu'nun Üzerine Çekilen Kara Perde*

Sonra ne oldu? Evet, Cumhuriyet ilan edildi, Hilafet de kaldırıldı. Fakat Anadolu halklarının, yüzyıllar boyunca Osmanlı idaresinin ağır ve ezici çarkı altında ezilen Anadolu insanlarının kaderinde, yaşantısında bir değişiklik oldu mu, bu insanlar özlemini çektikleri mutluluktan biraz olsun nasiplerini alabildiler mi?

Anadolu'nun bugünkü durumu bu sorulara «hayır» diye cevap vermektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra 50 yıla yakın bir süre geçtiği halde Anadolu halkları hâlâ ezilmekte, hâlâ sömürülmekte, mutluluk ve yarınından emin olma özlemi çekmektedirler.

Cumhuriyetin ilanından ve Hilafetin kaldırılmasından sonra yapılan ve adına «devrim» denilen harf değişikliği, kıyafet değişikliği, takvim ve hafta tatili değişik-

liği gibi, yararlı olmakla birlikte, yüzeyde kalan ve halkın sosyal yapısıyla ilişkisi olmayan, ülkenin ekonomik ve kültürel sorunlarına temel çözüm getirmiyen hareketler halkın hayatında ve kaderinde hiçbir değişiklik yapamadı, sadece bürokrasinin ve şehir eşrafının halk üzerindeki egemenliğinin daha da sağlamlaşmasına yaradı. Çünkü bütün bu hareketler şehirlerde başlıyor ve şehir burjuvazisiyle bürokrat takımının daha da gelişip bilinçlenmesini sağlıyordu.

Ayrıca Osmanlı döneminden beri batıcı bürokrat takımının özlemini çektiği Batılılaşma, Cumhuriyetin kurulmasından sonra devletin yönetimini eline geçiren bürokrasinin bu kanadının resmi görüşü ve amacı haline getirildi. Bürokrasiye göre devrimcilik, Avrupalı gibi giyinmekte, Avrupalı gibi eğlenmekte, Avrupalı gibi yaşamakta ve Avrupa kültürü almaktaydı. Kalkınma da, mutluluk da, ilericilik de ve uygarlık da hep bundan ibaretti. Örneğin bir insan başındaki fesi atıp yerine şapka -özellikle fötür cinsinden- giydi mi, sırtına bir ceket geçirip bacağına da bir pantalon çekti mi, bir de kolalı gömleğin yakasına fiyakalı bir kravat taktı mı, artık uygardır, ilericidir ve mutludur... Onun kafa yapısı, onun düşünceleri ne olursa olsun önemli değil. Çünkü bunlar şapkanın altında ve elbisenin içinde gizlenip kalır. Önemli olan dış görünüştür.

Bunun içindir ki, kıyafet ve şapka devrimciliğin, ilericiliğin, uygarlığın sembolü haline geldi Türkiye'de. Ve bunların oturması için, halk tarafından benimsenmesi için bürokrasinin en güçlü silahı olan baskı harekete geçirildi. Nice köylüler, nice Memo'lar ve Mehmet'ler başlarında takke yada kep olduğu halde kasabaya gittikleri için jandarmaların, polislerin hakaretine uğramış, uygarlığa ve devrimciliğe aykırı hareket ettikleri iddiasıyla karakolluk olmuş, hatta dayak bile yemişlerdir!.

Oysa köylü için bunların hiçbiri bir değer taşımıyordu. Ne şapka, ne Avrupa kıyafeti, ne şehirlerdeki dans-lı-içkili eğlence sahneleri köylüye bir yenilik, kaderini değiştirici bir değişiklik getirmiyordu. Onun için önemli olan şeylerden hiçbiri de yapılmıyordu. Örneğin köylü için hayati bir mesele olan toprak reformu yapılmıyor, toprak statüsüne dokunulmuyor ve üstelik yine toprak ağaları, eşraf takımı ön saflarda bulunuyor, bizzat meclise giriyor, ve bu niteliğiyle köylünün karşısına çıkıyordu. Bütün bunlara rağmen Mustafa Kemal «Köylü efendimizdir» diyordu. Acaba bu sözün anlamı neydi? Bu söz köylünün yaşantısında ve kaderinde somut bir değişiklik yapmadığına göre ve hiç değilse köylünün karnının doymasını sağlayamadığına göre acaba ne anlam taşıyordu? Acaba bu sözle, köylünün ağzına bir parmak bal çalınıp onun herşeyden ve her değişiklikten uzak durmasının sağlanmasına mı çalışılıyordu, yoksa bu sözü söyleyen samimi olarak söylemişti de bunun muhteva kazanmasına, köylüyü gerçekten efendileştirip mutluluğa kavuşturmasına engel olan bir takım gizli eller mi girmişti araya? Bu da belli değildi. Belli olan birşey varsa, o da bütün yapılanların köylünün dışında cereyan etmesi ve onun hayatını değiştirmemesiydi. Eğitimde ilköğrenim zorunlu kılınmıştı. Ama köylü yine okuyamıyordu, ona bu imkan verilmiyordu. Bütün eğitim basamakları yine şehirlinin ve bürokrat takımının tekeli altındaydı. Ve bunlar böylece köylü üzerindeki egemenliklerini diploma tapusuna da bağlayarak tam sağlam ve tehlikesiz bir duruma getiriyorlardı.

Ayrıca kabul edilen Batı laikliğiyle dine ve dinsel geleneklere karşı da savaş açıldı. Çünkü din, bürokrat takımının ve şehir burjuvazisinin sefahat ve eğlence sahnelerini kabul etmiyordu, buna karşıydı. Oysa onlar yıllar ve yıllarca bunun özlemi içinde yanıp tutuşuyorlardı. Onlara göre uygarlığın sembolü olan bu tip yaşantıya din

engel olduğu için ona karşı sert tedbir alınmalıydı. Fakat bunu kamufle etmek için yaptıkları hareketlere «devrimcilik, ilericilik» gibi adlar yakıştırarak halkın gözünü boyamaya çalıştılar. Buna karşılık dinin bu işlere engel olduğunu, bunun dince yasak olduğunu söyleyenlere de «gerici, mürteci» gibi damgalar basmayı ve bu yolla onları sindirmeyi uygun buldular. Böylece ilericiliği kendi tekellerine aldılar ve onların ilerici olmayan bu yaşantısına karşı gelenlere de «gerici» dediler.

Ve bütün bunların «devrim» olduğunu iddia ettiler. Oysa bunlar hiçbir zaman devrim niteliği ve karakteri taşıyamamışlar ve de taşıyamazlar. Bunlar, temeli çürük olan bir binanın duvarlarına çekilen göz kamaştırıcı bir boya gibiydi. Sosyal yapısı çürük ve hastalıklı olan bir topluma tepeden inme ve zorla kabul ettirilen bir takım biçimsel değişiklikler hiçbir zaman devrim olamaz.

Devrim, toplumun tüm yapısını kökünden, temelinden sarsıp yepyeni bir düzenle yeniden kuran, halkın ve ülkenin tüm sosyal, ekonomik, kültürel sorunlarını kökünden çözümleyen, halkın yaşantısını değiştirip yaşama düzeyini yükselten, topraktan tutun da gelir dağılımına kadar halkın yaşamasıyla ilgili herşeyi sosyal adalet kapsamına alan ve o ilkeye bağlayıp uygulayan ve böylece giderek toplum içindeki sınıf ayırımını ortadan kaldıran bir halk hareketidir.

Ve bunun için her şeyden önce halk tarafından yapılması, yada bir kadro tarafından yapılmışsa hızlı ve sistemli bir çabayla kısa zamanda halka anlatılması, halkı o yönde bilinçlendirmesi ve özellikle halkın yaşantısında somut değişiklik yapılarak halka mal edilmesi ve halkın koruyuculuğuna bırakılması gereklidir, ilk şarttır.

Fakat Türkiye'de böyle olmadı. Gerçi Anadolu ihtilalini yapan, antiemperyalist savaşı başarıyla sonuçlandıran halktı, ama bürokrat takımı iktidarı çabucak kaptı ve

halkı bir kenara iterek kendi diktatoryasını kurdu. Üstelik kısa zamanda halkın karşısına dikilerek baskıcı, ceberrut bir yönetim haline geldi.

Daha sonra kabul edilen Takriri Sükûn Kanunu'yla bürokrasiye karşı yükselen itiraz sesleri susturuldu ve tüm ağızlar kapatıldı. Artık kimse bürokrasinin yaptıklarını eleştiremiyordu. Her tarafa jandarma devletinin baskıcı terörü götürüldü. Artık yukarıdan gelen herşey hikmeti hükümet diye kabul ediliyordu, daha doğrusu kabul ettiriliyordu.

Fakat halk için için kaynıyor, bir kurtuluş yolu arıyordu. Nitekim 1930 yılında kurulan Serbest Fırka çevresinde, bürokrat takımının baskısından bezmiş olan halk hızla toplanmaya ve parti güçlenmeye başladı. O kadar ki, Parti Başkanı Fethi Bey (Okyar), parti örgütü kurmak için İzmir'e gittiğinde kendisini karşılayan halk, dalga dalga neredeyse ayaklarına kapanır, haykırırlar:

— Kurtar bizi, kurtar!..

Hatta bu karışıklıkta bir polis kurşunu ile vurulan bir yavruyu kucağına alan yaşlı bir baba bu kurbanı getirir Fethi Bey'in ayaklarına serer:

— Bu ilk kurbanımız, ama daha kurbanlar lazımsa vereceğiz, fakat bizi kurtar, diye inler. Meydanda gözyaşı selleri çağlar. Her tarafta birtakım resimler yırtılır, parçalanır.

Halbuki Fethi Bey, halk için bilinmeyen bir adamdır. Ve sonra kim kimi kimden kurtaracaktı? Bu İzmir, daha sekiz yıl evvel düşman işgalinden kurtarılmadı mı? Ve bu şehri kurtaranlar şimdi bu halkın «Bizi onlardan kurtar» dedikleri değiller mi? O halde sekiz sene içinde ne oldu? Bu gözyaşları, bu kurbanlar niçin?»[123]

Yalnız bu olay bile, iktidarı eline geçiren ceberrut

(123) Düzenin Yabancılaşması, S. 106-107. Yazan : İdris Küçükömer. Ant Yayınları, İstanbul 1969.

bürokrat takımının ne ölçüde halka karşı düştüğünü, ne denli halka baskı yaptığını ve kurtardığını iddia ettiği halkı nasıl bir daha ve bu sefer kendisinden kurtuluş arar duruma getirdiğini anlatmaya yeter de artar.

Fakat halkın bu umudu da söndürüldü. Çünkü Serbest Fırka kuruluşundan sadece 126 gün sonra yine hikmeti hükümet olarak verilen bir emirle kendi kendisini feshetti. Ve artık halk «Bizi kurtar» diyecek, gözyaşlarını döküp derdini anlatacak birisini de bulamaz oldu. Bürokrasinin yuvası olan Halk Partisi ülkede tek siyasi örgüt olarak kalıyordu ve onun başındaki bürokratlar keyiflerince yönetiyordu memleketi. Artık Anadolu insanı karanlık ve tam kapalı bir rejime gömülüyor, sesini sedasını duyuramaz oluyor ve jandarma devletinin terör çukuruna atılıveriyordu. Artık Halk Partisi'nin içinde örgütlenen bürokratik faşizm Anadolunun üzerine kapkara bir perde çekiyor ve sahnede yalnız kendisi kalıyor, yalnız onun sesi duyuluyor, yalnız onun çehresi görülüyordu. Mustafa Kemal «İmtiyazsız, sınıfsız bir kitleyiz» dediği halde bu bürokratik faşizm kendi hegemonyasını ve şehir eşrafının sınıfsal diktatoryasını halkın üzerine bir kabus gibi çöktürmekte sakınca görmüyordu. Halkın dertlerini dile getirenlere en ağır cezalar veriliyor, en şiddetli işkenceler yapılıyor, tabutluklarda aylarca işkence altında tutuluyorlardı.

Doğuda ise başka türlü görünüyordu bu bürokratik faşizmin çevresi. Orada bu sınıfsal ayırıma bir de şovenizm ekleniyor ve bürokrasi kopkoyu bir ırkçılıkla ortalığa terör ve tethiş havası saçıyordu. Kürtçe konuşan ve ondan başka da dil bilmeyen Doğulu vatandaşlar etnik özelliklerinden dolayı devamlı baskı altında tutuluyor, jandarmanın dipçiği altında eziliyordu. Şehirlerde Kürtçe konuşan vatandaşlardan kelime başına beş kuruş para cezası alındığı günleri hâlâ bütün Doğulular hatırlamak-

ta ve bu yüzden bürokratik faşizmin bu davranışını hâlâ alay konusu yapmaktadırlar.

Bu bürokratik faşizmin sloganı ise hep «devrimcilik» ve «ilericilik»ti. Ne yaparsa devrim adına yaptığını iddia ediyor ve yaptıklarından memnun kalmayanların hepsini birden «gericilik»le suçlayıp işin içinden çıkıveriyordu. Oysa devrim diye nitelendirdikleri ve halka zorla kabul ettirmek sevdasında oldukları değişikliklerin devrimle ilgisi olmadığı için, bu hareketler hep halkın karşısına düşüyordu. Artık devrim dedikleri şeylerin amacı insan yaşantısını değiştirmek değil, insan yaşantısının ve düşüncesinin bu sözde devrimlere uymasıydı. Yani devrim dedikleri şeyleri mutlaka oturtmak ve halka kabul ettirmek sevdasına düşüyordu bürokrasi. Bu uğurda halkın ezilmesi birşey ifade etmiyordu onlarca. Çünkü önemli olan halk ve halkın mutluluğu değil, önemli olan şey örneğin şapkanın her yere girmesi, yada herkesin Batı kıyafetiyle dolaşmasıydı.

Fakat bütün bu baskılar halkı ancak geçici bir zaman için sindirebiliyordu, ama devrim denilen şeyleri benimsemesini sağlıyamıyordu. Çünkü devrim denilen şeyler halkın hayatında ve kaderinde bir değişiklik yapmadığı gibi üstelik ona bir baskı makinesi, bir ezici çark gibi gözüküyordu. Bunun için halk bu baskının ve bu ezici çarkın çemberinden kurtulmak istiyordu. Fakat nasıl kurtulacağını ve kurtuluş yolunun ne olduğunu da bilmiyordu. Yalnız şunu biliyordu ki, eskiden, yani Osmanlı düzeninde kendisine bu kadar baskı yapılmıyor ve bu kadar ezilmiyordu. Gerçi Osmanlı düzeni de baskıcıydı ve halkı sömüren, soyan bir düzendi. Ama hiç değilse kendisine yabancı olan ve hayatında hiçbir değişiklik yapmayan birtakım şeyleri kendisine zorla ve jandarma dipçiğiyle kabul ettirmeye çalışmıyordu. Ve halk kendisine bu basit işler için neden bu kadar baskı yapıldığını bir türlü bilemiyor-

du. İşte bunun için halk kurtuluşu eski düzeni arayanların çevresinde kümelenmekte buldu. Hilafetçi ve Ümmetçi akımın 1950 yılından sonra hızla gelişmesinin ve halk tarafından geniş çapta ilgi görmesinin nedeni işte buydu. Daha açıkçası halk kurtuluş arıyordu. Yukarıda verdiğimiz Serbest Fırka Başkanı Fethi Okyar'la ilgili olay bunun en hazin örneklerinden biriydi. Oysa halk Fethi Okyar'ı tanımıyordu ve kendisi de bürokrat takımının adamlarından biriydi. Ama ayrı bir parti kurduğu ve iktidara hakim olan bürokrasinin karşısında bir alternatif olarak çıktığı için halk onun ne yapmak istediğini ve ne yapacağını ve söylediklerini yapıp yapamıyacağını dahi düşünmeden onun çevresinde kümelenmeye ve onun kişiliğinde kurtarıcı aramaya başlamıştı. Bu, Fethi Okyar'ın kurtarıcı olabilecek gibi bir nitelik taşıyıp taşımadığından çok, bürokratik faşizmin yuvası haline gelen Halk Partisi'nin mutlaka kurtulunması gereken bir kabus olduğunu gösterir.

Nitekim 1946 yılında kurulan Demokrat Parti'nin lider kadrosu aynı bürokrasinin adamları oldukları halde ve Halk Partisi'nin baskıcı rejiminde ortak oldukları halde halk kitle halinde onlara katıldı ve onları kurtarıcı bildi. Sonunda bu durum bürokrasinin 1950 yılında devrilmesine yol açtı.

Bu neyi gösteriyor bize? Şunu gösteriyor ki, Cumhuriyetin kurulmasından sonra iktidara hakim olan, daha doğrusu iktidarı ele geçiren bürokratik faşizm halka hiçbir hizmet yapmadığı gibi, halkın hayatını değiştirecek hiçbir devrim de gerçekleştirmemiştir. Sadece kendisinin özlemini çektiği ve adına devrim dediği Batıcılığı halka zorla kabul ettirmek için ceberrut bir yönetim kurmuştur. Halk da bunu benimsemeyince bu rejim halka karşı düşmüş ve baskı makinası haline gelmiştir. Bunun için de halk kendisinden kurtulma yollarını aramış ve kendisinden

kurtulmak için kendi içinden çıkan adamlara bile katılmayı göze almıştır.

Fakat bu durum, bürokrasinin ve bir taraftan da halkın karşısına ikinci bir gerici alternatifin çıkmasına da yol açmıştır. O da Hilafetçi-Ümmetçi akımdır. Çünkü yukarıda da dediğimiz gibi halk bürokrasinin baskısından usanınca kurtuluşu eskiyi bulmakta aramıştır. Eskinin geri gelmesini, yada hiç değilse onun benzeri bir düzenin kurulmasını isteyen Hilafetçi-Ümmetçi akım da tutmuş halkın bu isteğini, bu özlemini kendi görüşü ve amacı doğrultusunda kanalize etmeye çalışmış ve kısmen başarı da kazanmıştır. Böylece 1950 yılından sonra oy kaygısıyla çalışmalarına göz yumulan bu Hilafetçi-Ümmetçi akım gittikçe büyümüş, güçlenmiş ve bugün Türkiye'de ağırlığı olan bir akım haline gelmiştir. Ve bu akım, kendisi gibi gerici olan bürokrasinin karşısında durarak onunla iktidar mücadelesine girişmek için beklemektedir.

Bürokrasi hep Batılı olmayı düşünüyordu ya, onun için ülkede mutlaka Batılı kapitalistlerle aşık atabilecek bir kapitalist sınıfın doğması gerekirdi. Fakat bürokrasi bilmiyordu ki, Batılı kapitalistleri yaratan iki unsur vardı: Birincisi emperyalist olan ülkelerinin orduları himayesinde sömürdükleri ülkelerin servetlerini toplayıp kendi ülkelerine aktarmak, ikincisi de bunun sonucu olarak büyük bir sermaye birikiminin meydana gelmesi ve bunun sonucunda da endüstri devriminin yapılmasıydı. Türkiye'de ise bu iki unsurdan hiçbiri yoktu. Ve bunun için Batılı kapitalistler ayarında bir kapitalist sınıfın yaratılması imkansızdı. Tabii kapitalist sınıf, köylünün başına şapka koymak gibi emirle de yaratılamıyordu hani... Onun için Türkiye'de bütün çabalara rağmen kapitalist yapılmak istenen burjuva sınıfı sadece ticaret aracısı olarak kaldı. Fakat 1950 yılından sonra aracılıkta daha da büyük rol oynamak isteyen bu burjuva sınıfı sırtını çabucak Batılı

kapitalistlere dayayarak kompradorluğa terfi etti ve bürokrasinin karşısında o da Hilafetçi-Ümmetçi akım gibi duruverdi.

Bu komprador burjuvazisi, siyasi iktidarı da egemenliği altına alarak ülkenin hem ekonomik-sosyal hayatını, hem de politik yönetimini kontrolü altında tutmaya başladıktan sonra, bu pozisyonunu sürdürmek için geçici müttefikler aradı. Bu müttefikler ancak Hilafetçi-Ümmetçi akım olabilirdi. Ve bu ittifak çeşitli nedenlerle, iç ve dış etkenlerle sağlandı. Bu konuyu «Ümmetçilik Akımı» bölümünde daha detaylı anlatacağız.

■ *Bürokrasinin İhaneti*

Yukarıda anlattığımız hareketleriyle bürokrasi ezilmiş Anadolu halklarına, çilekeş Anadolu insanına ihanet etmiştir. Çünkü Anadolu'daki mücadeleyi Batıcı laik-Doğucu Ümmetçi mücadelesi haline getirmekle, ana çelişki olan sınıf çelişkisini adeta uyutmuş ve bu çelişkinin keskinleşip belirmesini, köylü ve işçi kitlelerini sınıf bilincine erdirmesini önlemiştir. Bütün dikkatler din ile laiklik arasındaki mücadeleye çekildiği ve bunun sonucunda halk iki kampa bölündüğü ve iki kamp arasındaki mücadele konusu halkın temel meselesi olmadığı için artık sınıf çelişkisi halk kitlelerini harekete getirememiş ve halk bu çelişkiye eğilmek fırsat ve olanağını bulamamıştır. İdris Küçükömer'in dediği gibi:

«İkinci Meşrutiyette islamcı çerçeveye sığınmış halk ile laik bürokrat kavgasının devamını gördük. Cumhuriyet döneminde de aynı kavgayı görüyoruz maalesef. Kavga, Batıcı olmaktan dolayı ilerici (?) laikler ile dinciler arasında bir üst yapı kavgası halinde bırakılmıştır. Böylece temel çelişkilere inemiyecek biçimde şartlanan Tür-

kiye ikiye bölünmüştür. Bundan ise sadece emperyalizm yararlandı.»[124]

Ayrıca bürokrasi gerçek devrimle ilgisi olmayan birtakım değişiklikleri devrim diye halka zorla kabul ettirmeye çalıştığı ve böylece bir çeşit devrim yozlaşması yaptığı için halka gerçek devrimin ne olduğunu öğrenme fırsatı vermemiş, hatta halkın devrim kelimesiyle ifade edilen herşeyin karşısına çıkmasına sebebiyet vermiştir. Bugün halk kurtuluşu devrimcilikte ve devrimcilerin çevresinde toplanmakta arıyacaktı, eğer bürokratik fazişm tarafından devrim yozlaştırılıp halka yabancılaştırılmasaydı... Fakat halkın gözü bürokratik faşizmin baskısından o kadar korkmuştur ki, devrim ve devrimcilik denilince fersah fersah uzağa kaçmakta ve devrimden hep bürokratik faşizmi anlamaktadır. Bunun içindir ki, halk aman o günler bir daha geri gelmesin diye, bu korku ve endişeyle kendisini iliğine kadar sömüren, dış emperyalistlerle birlikte kanını emen toprak ağaları ile komprador burjuvazisinin siyasi temsilcisi olan Adalet Partisi'ne oy vermekte, onun çevresinde kümelenmektedir. İşte bu da bürokratik faşizmin devrim ve devrimciliği yozlaştırmasının doğal bir sonucudur. Bu durum halkı kendi kurtuluş yolunu kendi eliyle tıkamaya itmekte, halkı kendi çıkarını kendi ayağıyla teper gibi garip bir duruma getirmektedir.

Burada yine İdris Küçükömer'i dinliyelim:

«Halkın katılabileceği bir biçimde gelişmeyen devrim yada reform hareketi yalnızlığa, soyutlanmaya, hatta bunların sonucu olarak yapılan bürokratik zorlamalarla halka karşı düşmeye mahkum oluyordu. Bu zıtlaşma Anadolu toplumunun tabanındaki çekirdek yada tohumun yeşermesini önlemekte, onu hatta çürütmektedir.»[125]

Bürokrasi Osmanlı döneminden beri siyasi rakibi du-

(124) Aynı kaynak, S. 93.
(125) Aynı kaynak, S. 94.

rumunda olan Hilafetçi-Ümmetçi akıma «gericilik» damgasını vurmakla kendi gericiliğini gözlerden uzak tutmaya çalışmıştır. Yukarıda da anlattığımız gibi halk, bürokrasinin baskıcı rejiminden kurtulmak için eski dinci düzeni arayınca o da bu damgayı yemekten kurtulamamıştır. Oysa halkın anlayışına göre bu baskıyı yapanlar dinsizdi, bundan kurtulmanın çaresi de dine sarılmaktı. Halk bürokrasinin zorla kabul ettirmeye çalıştığı ve adına devrim dediği şeyleri benimsememenin gericilik diye nitelendirildiğini görünce, bu gericilik damgasının aslında dine vurulduğunu anladı ve böylece daha çok dine sarıldı. Mademki, baskıcı yönetim buna gerici diyordu, o halde bunun faydalı bir tarafı vardı, öyleyse kurtuluş çaresi olarak buna sarılmalıydı. Halkın düşüncesi buydu.

Oysa asıl gerici olan ve Hilafetçi-Ümmetçi akımın serbestliğe kavuşunca güçlenme imkanı bulmasını sağlayan bürokrasiydi. Fakat onun yarattığı hava içinde artık kimse onun gerici olup olmadığını düşünecek durumda değildi. O ilericiliği kendi tekeline almış, gericiliği de Hilafetçi-Ümmetçi akıma ve giderek halka bırakmıştı. Böylece kendi gericiliğini kurnazca gizleyebiliyordu. Evet Hilafetçi-Ümmetçi akım eski Osmanlı düzenini geri getirmeye çalıştığı ve bunu halka kurtuluş yolu olarak gösterdiği için şüphesiz gericiydi, fakat halkı Batılılaştıracağım diye jandarma devletinin baskısı altında ezen bürokratik faşizm de en azından Hilafetçi-Ümmetçi akım kadar gericiydi. Halk ise gerici değildi ve olamazdı. Çünkü o, Osmanlıların baskıcı rejiminden de, bürokrasinin ezici çarkından da hep kurtulma yolunu aramış, hep ileriye gitmeye çabalamış, hep mutlu bir yaşantıya kavuşmaya uğraşmıştır.

Ve bürokratik faşizm halka hiçbir hizmet yapmamıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana 50 yıla yakın bir

zaman geçtiği halde bugün hâlâ Anadolu insanının %70'i A,B,C, harflerini tanımıyor. Bu gerçek tek başına bile, uzun yıllar Türkiye'nin kaderine hakim olan ve hiç sıkılmadan devrimci olduğunu iddia eden bürokrasinin halktan, devimcilikten ve halkçılıktan ne kadar uzak olduğunu gösteren ibret verici bir kanıttır.

Bütün bu anlattıklarımız gösteriyor ki, halkı kurtarmak gibi büyük bir iddiayla yönetimi eline geçiren bürokratik faşizm halkın bütün yaşamsal sorunlarını çizmesinin altında parçalamış, halkın sefaleti, açlığı, hastalığı ve de gözyaşları üzerinde kurduğu iktidarını sürdürmekten başka birşey yapmamıştır. Onun bu tutumu, sonunda komprador burjuvazisinin ve Hilafetçi-Ümmetçi akımın ittifakıyla Türkiye'nin emperyalizmin kucağına düşürülmesi sonucunu doğurmuştur. Ve onun bu tutumu Anadolu halklarını ikinci kez antiemperyalist savaş vermek zorunluğuyla karşı karşıya bırakmıştır.

İşte bürokratik faşizmin Türkiye'ye hediyesi!..

Ve işte bürokratik faşizmin çilekeş Anadolu halklarına yaptığı ihanet!..

■ *Hilafetçi Akımın Amacı Nedir?*

Bugün Türkiye, Mısır, Cezayir, Suriye gibi müslüman memleketlerde kurulu olan rejim cumhuriyettir. Bu rejim tüm aksaklıklarına ve bazı yerlerde tam demokratik olmamasına rağmen, İslamiyetin getirdiği devlet düzenine kırallık düzeninden çok daha yakındır, hatta temel prensiplerde tıpatıp uygundur. O halde istenen nedir? Hilafetin geri gelmesini isteyenler neyin geri gelmesini istiyorlar? Hazreti Muhammed'in vefatını izleyen 30 yıllık dönemdeki devlet sisteminin, yani demokratik cumhuriyet düzeninin mi geri gelmesini istiyorlar?

İstedikleri buysa eğer, işte bugünkü cumhuriyet düzeni o günkü sistemin tıpkısıdır. Temelde ayrılıklar yoktur iki sistem arasında. Ancak detaylarda ayrılıklar vardır ki, o da zamanın koşullarının zorunlu kıldığı bir durumdur.

Burada şunu hemen belirtelim ki, İslam Peygamberi Müslümanların dünya işleri ve sosyal yaşamları hakkında mutlak surette serbest olduklarını bildirmiştir. Mutlaka uyulması gereken hususlar ibadet şekilleridir. Bunlar değiştirilemez ve değiştirilmesinin gereği de yoktur. Ama bunun dışında halk sosyal yaşamını ve devlet düzenini zamanın koşullarına uygun olarak geliştirmek ve düzenlemekte tamamen serbesttir. Bu alanda onu kayıt altına alan bağlayıcı bir hüküm yoktur islam dininde. Bu konuda Hazreti Muhammed şöyle demiştir:

«Ben de ancak sizler gibi bir insanım. Dininizle ilgili bir emir verdiğimde onu tutunuz. Dünya işlerinizle ilgili bir emir verdiğim zaman ise ben ancak bir insanım.»[126] Yani bu, zamanın şartlarına göredir ve her zaman, her hal-ü kârda buna uymak zorunda değilsiniz.

Ayrıca diyor ki, Hazreti Muhammed:

«Siz dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz.[127]

İşte bunlardan anlıyoruz ki, bugünkü devlet sisteminde, demokratik cumhuriyet rejiminin yönetilişinde meydana gelen detaylardaki değişiklikler, daha doğrusu ilerlemeler İslamiyete aykırı değildir, tersine İslamiyetin kabul ettiği zorunlu durumlardır.

Şunu da hemen belirtelim ki, biz bu sözlerle bugünkü cumhuriyet düzeninin aksaksız ve eksiksiz olduğunu, her yönden tam ve mükemmel işlediğini, eleştirilecek ve düzeltilecek yanlarının bulunmadığını iddia ediyor değiliz. Tersine birçok aksaklıkları, eleştirilebilir yanları, dü-

(126) Keyfe Hudimetil-Hilâfe, S. 49.
(127) Aynı kaynak, S. 49.

zeltilmesi gereken yönleri vardır. Ve bugünkü düzenin değişerek yerini gerçekten demokratik bir cumhuriyet düzenine, tam halkçı bir düzene vermesi gerekliliğine de inanıyoruz.

Ama bu böyledir diye demokratik cumhuriyet düzeninden vazgeçilmesini istemek, bunun yerine gerici Osmanlı düzeni gibi bir düzenin gelmesine çalışmak beterden betere gitmek demektir.

Demokratik cumhuriyet rejimini esas alarak ve ona bağlı kalarak aksaklıkları gidermek için düşünceler belirtmek, çaba harcamak, devrimci güçlerin harcadığı çabaya katkıda bulunmak, bu düzenin aksak yönleriyle sürdürülmesini isteyen ve değişmesine, daha doğrusu gelişmesine karşı olan çıkarcı, statükocu komprador takımına karşı mücadele etmek elbette ki, gereklidir ve her namuslu yurttaşın ödevidir.

Yok eğer istenen şey Osmanlılar zamanındaki Halifelik maskesi takmış padişahlık rejimiyse, bu hem bugünkü modern devlet sistemine, hem demokrasiye, hem uygarlığa, hem akıl ve mantığa ve hem de bizzat islam dinine aykırıdır.

Çağın gerisinde kalmış bu tip devlet sistemi, özgürlüğün ve demokratik devlet düzeninin ne demek olduğunu bilen, anlayan kimselerin istiyeceği, özlemini çekeceği birşey değildir.

Kaldı ki, halktan kopuk, halkın tepesinde bağdaş kurup oturan kişilerin ve zadeganın yöneteceği Osmanlı tipi bir devlet düzeninin geri gelmesine maddeten de olanak yoktur. Çünkü bu, sürekli gelişme ve ilerleme içinde bulunan evrenin ve insanlığın erdemleşmesiyle ters orantılıdır. Bu nedenle tabiat kanununa da tamamen aykırı düşmektedir.

Evren ve onunla birlikte insanlık durmadan oluşum ve gelişim içindedir. Bugüne kadar hiç kimsenin durdu-

ramadığı ve bundan sonra da durduramıyacağı bu tabii gelişimle birlikte devlet yönetimleri de gelişmek ve bu tabii gelişime ayak uydurmak zorundadırlar.

Bunu bilen ve önceden hesaplayan devletler toplumlarının gelişmesine ayak uydurmuşlar ve ayakta durabilmişlerdir. Fakat evrenin ve toplumun gelişim içinde bulunduğundan habersiz olan, herşeyin kendi diledikleri ve hesapladıkları gibi yürüyeceğini sanan Osmanlı yöneticileri gibi kişilerin yönettiği devletler, tarihsel gelişime ayak uyduramadıkları için yaşama güçlerini yitirmişler, biriken bu gelişimin dalgalarının harekete geçmesiyle boğulup varlık safhasından silinmişler, yerlerini de çağın ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzenlere bırakmışlardır.

Bugüne dek ulusların ve toplumların yaşantısında meydana gelen ve bundan sonra da gelecek olan bu sosyal gelişmeler ve ilerlemeler, salt doğadaki gelişim kurallarıyla değil, aynı zamanda halk kitlelerinin çabasıyla ve savaşıyla da meydana gelmiştir. Durum bu olunca köhne düzenlerden kendi çabasıyla kurtulmuş olan halk kitleleri bir daha kokuşmuş düzenlere dönülmesine müsaade ederler mi?

Bırakın bir daha o düzenlere dönülmesine izin vermelerini, içinde bulundukları düzeni daha iyi ve daha erdemli bir düzene dönüştürmek, kendilerine bugünkünden daha iyi ve daha mutlu bir yaşama olanağı hazırlamak için durmadan çaba harcıyor, durmadan savaş veriyor halk kitleleri...

Bunun kadar doğal birşey de yoktur. Çünkü insanoğlu tabiatının gereği olarak geriye değil, daima ileriye bakar; eskiyi değil, daima yeniyi arar; karanlığa değil, daima aydınlığa kavuşmak ister.

Hele özgürlük... İster yabancı emperyalistlerin, ister yerli despotların sömürü ve baskısından kurtulup özgürlüğe

kavuşmak, özgür yaşamak ve özgür ölmek... Bu, insanoğlunun canı bahasına, kanı bahasına uğrunda savaştığı yüksek, çok yüksek bir amaçtır.

Bugün Vietnam'da Amerikan emperyalizmine, Angola ve Mozambik'te Portekiz emperyalizmine, Filistin çöllerinde İsrail militarizmine, Kürdistan dağlarında Arap faşizmine ve şovenizmine karşı; dün Cezayir'de Fransız emperyalizmine, Kenya'da İngiliz emperyalizmine, Kongo'da Belçika emperyalizmine karşı; ve önceki gün Anadolu'da tüm emperyalist devletlerin emperyalizmine karşı savaşan halk kitlelerinin akıttığı kanlar, verdiği kurbanlar, çektiği ıstıraplar hep bu özgürlük uğruna değil miydi?

Ve bu savaşları veren yiğitler, kanlarını cömertçe akıtan kahramanlar yalnız dış emperyalistlere karşı değil, onlarla işbirliği yapan, onlarla çıkar ortağı olan, onların uşaklığını kabullenen iç satılmışlara ve işbirlikçilere karşı da savaşıyorlardı. Bu satılmışların başında da Osmanlı rejiminin son Padişahı olan ve kendisine sıkılmadan Halife diyebilen Vahdettin ve onun çevresindeki gerici paşalar, mideci yöneticiler geliyordu.

Özgür olmayan insanoğlu özgürlüğe kavuşmak için bunca fedakarlık yaparsa, bunca savaşlar verirse, özgürlüğe kavuştuktan, gerici düzenlerden kurtulduktan sonra bir daha o gerici düzenlere döner mi hiç?

Fakat Hilafetçi akımın içyüzünü ortaya çıkarmak için bu anlattıklarımız yeterli değildir. Çünkü Hilafetçilikle Ümmetçilik içiçe olan ve birlikte yürütülen birleşmiş bir akımdır. Bu bakımdan ikisini birlikte ve enine boyuna incelemek gerekir. Bu incelemeyi «Ümmetçilik Sorunu» bölümünde bulacaksınız.

2 Ümmetçilik Sorunu

■ *Karşımıza Çıkan Sorular*

Hilafetçilik akımıyla Ümmetçilik akımı aslında ayrı şeyler değil, içiçe olan ve bir cephe teşkil eden bir akımdır. Hilafetçilik bu akımın çekirdeğini ve amacını teşkil etmektedir. Ve her Hilafetçi, aynı zamanda Ümmetçidir, her Ümmetçinin de aynı zamanda Hilafetçi olduğu gibi...

Ümmetçilik Akımı, bir yandan Ortadoğu'daki Hilafetçileri birbirine, diğer yandan da hepsini uluslararası emperyalizme bağlayan bir organik bağ olduğu için bunu ayrı olarak ele almamız gerekir.

Bu akıma objektif olarak baktığımız zaman hemen birtakım sorular çıkıyor karşımıza. Şöyle ki:

Özellikle bu akım, Ortadoğu'da kapitalizmin emperyalizmi tam egemen olduğu sürece niçin körüklenmiyordu da, dünyanın bu bölgesinde emperyalizme karşı güçlü di-

renişlerin başgösterdiği ve hatta iç ve dış sömürücülere darbe üstüne darbe vurulduğu sıralarda niçin bu kadar güçlendi ve çok kısa zamanda gelişip boy attı?

İslam dini devrimci olduğu halde, sömürüye ve sömürücü düzene karşı savaşan bir devrimci din olduğu halde, Ümmetçilik akımı niçin İslamiyetin tam tersine statükocu bir tutum içinde, hatta faşizmin ve emperyalizmin hizmetine girmiş durumdadır ve bu niteliğiyle niçin devrimcilere karşı cihad ilan etmiştir? Niçin sömürücülere karşı değil de, İslamiyetin yaptığını yapmak isteyen devrimcilere karşı cihad?

Örneğin niçin gerici, sömürücü Kral Faysal'a dokunmuyor, üstelik onu methiyelerle göklere çıkarıyor da Ortadoğu'da emperyalizme ve onun uşaklarına karşı savaş açan Nasır'a karşı amansız bir cihada girmiş bu akım?

Niçin Türkiye'de dünya emperyalizminin yuvası ve en güçlü temsilcisi olan gayrimüslim Amerika'ya karşı çıkmıyor da, bu gayrimüslim emperyalist devlete karşı savaşan müslüman devrimcilere karşı cihad ilan ediyor ve üstelik halkın ibadet yeri olan camileri devrimcilere karşı girişecekleri saldırıların planlandığı bir çete karargahı haline getiriyor bu akım?

Bu akım dindar ve dinci olduğunu iddia ettiği halde, niçin dinden imandan haberi olmayan komprador burjuvazisiyle onun efendisi olan Amerikan emperyalizmiyle kader birliği etmiş, onlarla aynı safta yer almıştır?

İşte bütün bu soruların cevabını, uluslararası ekonomik ilişkileri ve emperyalizm - komprador gerici cephesinin entrika ve oyunlarını da gözönünde bulundurarak vermeye çalışacağız bu bölümde.

Konunun daha iyi aydınlığa kavuşmasını sağlamak için biraz gerilere gitmek ve başlangıçtan hareket etmek zorundayız.

■ *Orta Doğu'da Emperyalist Devletlerin Rekabeti*

Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki yıllara uzandığımızda şöyle bir manzarayla karşılaşırız:

Asya ve Afrika'da birçok sömürgeye sahip olan Büyük Britanya İmparatorluğu, Ortadoğu'da zengin petrol kaynaklarının keşfedildiğini anlamış ve bu kaynakları eline geçirmek için feleğin çemberinden geçmiş tecrübelerini ve politik askeri planlarını yeniden masanın üzerine dökerek bunların en işe yarayacak olanını arayıp seçmekle meşgul...

Zengin petrol kaynaklarının bulunduğu Ortadoğu bölgesinin o zaman Londra'nın nüfuz bölgesinde olması ve bu petrol kaynaklarının bulunduğu bölgeyi elinde tutan Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini bir başka emperyalist devlete, militarist Alman İmparatorluğu'na bağlamış olması, Londra'daki Sir'lerin ve Mister'lerin uykusunu iyiden iyiye kaçırıyordu.

Ayrıca Fransız emperyalizmi de Ortadoğu'ya göz dikmiş, hiç değilse İngilizlerle bu bölgeyi paylaşmak için can atıyordu.

Öte yandan Çarlık Rusyası sıcak denizlere inmenin özlemi içindeydi çoktan. Ve tahta çıkan her Çar, bunun gerçekleşmesini öngören politikayı selefinden miras alıyordu.

İşte bu üç güçlü devlet, «hasta adam» diye adlandırılmaya başlanan Osmanlı İmparatorluğu'nu kendi aralarında paylaşmakta anlaşmışlardı adeta.

Osmanlı İmparatorluğu'na gelince; iç çelişkiler onu gerçekten hasta adam haline getirmişti ve hasta adam, bu iç çelişkilerin koca gövdesinde açtıkları derin yaraların acısıyla adamakıllı yatağa düşmüştü.

Hasta adamın bakıcılığını yapan ortaçağ kalıntısı müzelik padişahlar ve onların çevresindeki gerici-oportü-

nist paşalar, bir yandan bu iç çelişkileri ortadan kaldırmak için akılsızca ve boş yere uğraşırlarken, bir yandan da iktidarı ele geçirenler hastayı Alman doktorun iyileştirebileceğini düşünerek onu Hans amcalarının güçlü sandıkları ellerine bıraktılar.

Düveli Muazzama'dan olan emperyalist Almanya Osmanlı İmpaartorluğu'nun koruyucusu durumuna gelince devletin başındaki gerici paşalar imparatorluğun mutlaka kurtarılacağına inanmaya başladılar.

Alman emperyalizmi de hem Ortadoğu'daki zengin petrol yataklarını ele geçirmek, hem de stratejik önemi büyük olan bu bölgeyi elde tutarak gerektiği zamanlarda onu İngiliz emperyalizmine karşı girişeceği savaşta bir sıçrama tahtası, bir üs olarak kullanmak niyetindeydi.

Almanlar bu planlarının ilk bölümü olarak Bağdat Demiryolunu döşeyerek petrol yataklarına inmeyi düşünüyorlardı. Bu petrol yataklarının bulunduğu Irak'ın karşı yakasında bulunan Hindistan, İngiliz emperyalizminin boyunduruğu altında bulunuyordu. Hindistan hem maddi servet, hem de insan kaynağı bakımından zengin bir sömürgeydi. Ayrıca İngilizler Mısır'ı da ele geçirmiş oldukları için ulaşım ve stratejik yönden avantajlı durumda bulunuyorlardı. Çünkü uluslararası ulaşımda ve dolayısıyla askeri alanda önemli bir rol oynayan Süveyş Kanalı da ellerindeydi. Oradan istedikleri tarafa asker ve savaş malzemesi sevketme olanağına sahiptiler.

Almanlar da İngilizlerin bu avantajlı durumlarına karşı Bağdat Demiryolu aracılığıyla Irak'a ulaşmayı ve Süveyş Kanalı'na ihtiyaç duymayacak bir duruma gelmeyi düşünüyorlardı. İngilizlerin, Hindistan ve diğer sömürgeleri ellerinde bulundurarak servet ve insan gücü bakımından sağladıkları üstünlüğe karşı da Almanlar Osmanlı İmparatorluğu'nu ele geçirip bu dezavantajlı du-

rumlarını telafi etmek, hiç değilse bu sayede bir denge kurmak istiyorlardı.

Nihayet Alman emperyalizmiyle İngiliz emperyalizmi arasındaki sürtüşme ve rekabet patlak verdi, milyonlarca insanın ölümüne yol açan Birinci Dünya Savaşı başladı. Bu savaş dünya haritasını değiştirerek Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle ve bu imparatorluğun kaderini bağladığı Alman emperyalizminin yenilgisiyle sona erdi. Ortadoğu'nun zengin petrol yatakları da İngilizlerin nüfuz bölgesi içine girdi. Artık Londra'daki Sir'ler ve Mister'ler rahat uyuyabilirlerdi.

■ *Anadolu Halklarının Antiemperyalist Savaşı*

Fakat Anadolu halklarının silaha sarılıp onlara, çıkar ortaklarına ve işbirlikçilerine karşı savaşmaya başlamaları, yeniden uykularını kaçırdı. Tam istediklerini elde etmiş ve rahat bir soluk almaya başlamışken bu Anadolu halkları ne diye rahat durmuyorlar, ne diye onların boyunduruğuna girmek istemiyorlar da silaha sarılıp savaşa başlıyorlardı? Fakat oturup İngiliz sabrıyla beklemekten başka yapabilecekleri birşey de yoktu hani.

Sonuç onlara yeni bir darbe oldu. Çünkü Anadolu halkları ulusal kurtuluş savaşlarını başarıyla sonuçlandırdılar ve emperyalistleri yurtlarından kovarak hem kendilerini kurtardılar, hem de emperyalizmin boyunduruğu altında inleyen tüm mazlum halklara kurtuluş yolunun örneğini gösterdiler. Bu savaşın sonucunda Anadolu'da kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti Londra'nın hizmetine girmiş olan Vahdettin'i de kovdu, onun temsil ettiği gerici Osmanlı düzenini de yok etti.

Bu durumda emperyalizmin yapabileceği tek şey

vardı. O da bir karşı devrim yaparak eski düzenin hiç değilse bir benzerini geri getirmekti. Tabii bunun için de eski düzenin özlemini çeken karşı devrimcilerin örgütlenebilmesi gerekirdi. Fakat yeni düzen tarafından darmadağın edilmiş olan ve bu yüzden bir daha toparlanma ve hele örgütlenme fırsatını bulmalarına imkan kalmayan karşı devrimci güçlerin harekete geçmeleri olanaksızdı. Bunun için elverişli ortamı beklemek tek çareydi.

İşte yukarıdaki koşulları düşünürsek o sıralarda ümmetçi akımın niçin sesini duyuramadığını kolaylıkla anlayabiliriz. Bu durum 1950 yılına kadar sürdü. Ondan sonrasını sonra anlatacağız.

■ *Orta Doğunun Diğer Ülkelerinde Durum*

Ortadoğu'nun diğer ülkelerinde durum Türkiye'dekinin tamamen tersiydi. İngiliz ve Fransız emperyalizmi bütün bölgeyi boyundurukları altına almış, silah zoruyla ve terörle yönetiyordu. Arap halkının bağımsızlığı iddiasıyla ortaya çıkmış ve Osmanlı emperyalizmine karşı ayaklanmış olan Mekke Şerifi Hüseyin de her gerici ve çıkarcı asilzade gibi bizzat kendi halkına ihanet ederek bu sefer İngiliz emperyalizmine kaderini bağlamış, onların aleti olmuştu. Zayıf Osmanlı boyunduruğundan kurtaracağını iddia ettiği halkını daha güçlü olan İngiliz emperyalizminin kucağına atıvermişti.

İngilizler de bunun ücreti olarak oğullarından birini Irak'a, diğerini de Ürdün'e kıral yapmışlardı. Hüseyin'in kendisi ise başlangıçta Mekke'de kırallığını ve daha sonra da halifeliğini ilan ettiyse de, sonunda bunu tutturamıyarak oradan kaçmak zorunda kaldı.

Diğer Arap Yarımadasında diğer bir gerici Prens var-

dı ve Necit bölgesine hükmediyordu. O da Suud oğlu Abdülaziz'di. Tabii ona da bir taht gerekiyordu. Her yer Şerif Hüseyin'in ve çocuklarının çiftliği değildi ya. Bir parça da Abdülaziz'e verilsindi. Haşmetli Büyük Britanya İmparatorluğunun lutfundan ne eksilirdi sanki bir kırallık vermekle? Sonra Abdülaziz de İngilizlere hizmet etmiş bir sadık uşak değil miydi? Ona da ücret olarak bir taht ve bir de taç armağan etmek gerekmez miydi? O sırada İngiliz emperyalizmi uşaklarına taç ve taht dağıtmıyor muydu zaten?

Ve öyle oldu. Abdülaziz sırtını İngilizlere dayayarak Hüseyin'i Mekke'den kovdu ve kendi kendini kıral ilan etti. Tabii Hüseyin'in yalnız tahtı değil Halifeliği de elinden uçtu böylece. Fakat oğlu Faysal Irak'ta, diğer oğlu Abdullah da Ürdün'de kıral olmuşlardı. Bunların ikisi de, Hicaz Kıralı Abdülaziz bin Suud da, Mısır Kıralı Fuat da hep İngiliz emperyalizminin sadık uşaklarıydı. Yalnız Suriye ve Lübnan Fransız mandasındaydı.

İşte Batılı emperyalist devletler Türkiye'nin dışında kalan Ortadoğu'nun bütün ülkelerini hegemonyaları altında tuttukları için çıkarlarının karşısında hiçbir tehlike yoktu. Bunun için çıkarlarının savunuculuğunu ve emperyalizmlerinin çığırtkanlığını yapacak bir akımı örgütleyip harekete geçirmelerine de hiç gerek yoktu.

Ortadoğu'da bulunan Irak, İran, Kuveyt gibi ülkelerdeki petrol kaynakları da fiilen ellerine geçmişti. Ve bu petrollerin işletilmesi Batılı tekelci petrol şirketlerine verilmişti. Bunun sağlama bağlanması için de o ülkelerdeki kukla ve satılmış kırallarla birtakım biçimsel anlaşmalar da yapılmış, daha doğrusu onlardan imza alınmıştı.

Bu sırada Almanya'da Nazi Partisi yönetimi eline geçirmiş ve Hitler Alman militarizmini hem içte, hem dışta saldırgan bir faşizm biçimine dönüştürerek bütün

demokratik güçleri tasfiye etmiş ve tek güç olarak ortada kalmıştı. Ayrıca Alman askeri ve teknik gücünü baş döndürücü bir hızla geliştirerek Alman toprakları içerisinde çılgın ve vurucu bir güç meydana getirmişti. Hitler, Alman halkının duygusal yönüne hitap edip onları kışkırtarak Birinci Dünya Savaşı'nda uğradıkları yenilginin öcünü almak, bunun yanında da hem Avrupa'nın zayıf ülkelerini hegemonyası altına sokmak, hem de Asya ve Afrika'daki mazlum sömürgeleri diğer emperyalist devletlerden devralmak ve Alman sömürgesi yapmak niyetindeydi.

Bu habis emelini gerçekleştirmek için Hitler Orduları Avrupa'nın küçük ülkelerini birer lokma gibi yuttuktan sonra büyük devletlere saldırdı. Bu büyük devletlerden biri olan Fransa kısa zamanda Alman Ordularının önünde çöktü ve teslim olmak zorunda kaldı. Diğer büyük devletlerin de Fransa gibi kof olacağını ve çabucak yenilgiye uğratılabilceğini düşünen Hitler bu düşünceyle başından büyük bir işe, daha önce Napolyon'un da başını yiyen bir işe girişti. Ansızın Sovyetler Birliği'ne saldırdı ve başlangıçta ilerleme de kaydetti, Stalingrad'a kadar gitti. Fakat orada Sovyet Ordularının önünde yenilgiye uğrayan Hitler Orduları bir daha da tutunamadılar ve gerisin geriye çekilmek zorunda kaldılar. Onları kovalayan Sovyet Orduları Alman emperyalizminin boyunduruğu altına girmiş Doğu Avrupa ülkelerini kurtardıktan başka Alman topraklarının da bir kısmını işgal etti. Öte yandan Amerikan - İngiliz Orduları da Batı yönünden saldırıya geçerek Alman Ordularını yenilgiye uğrattılar ve onlar da Alman topraklarının diğer bir kısmını işgal ettiler. Alman emperyalizmi böylece bir kez daha yenilgiye uğradı, Hitler de 36 milyon insanın kaatili olarak tarihe geçti.[128]

(128) Hayat Ansiklopedisi, C. 3, S. 1639.

■ *İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonraki Gelişmeler*

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın durumu da değişti. Kuvvet dengesi alt-üst olarak eski güçlüler ikinci derecede devlet durumuna geçtiler. Bunlardan biri de yaşlanmış ve gücünü gitirmiş olan Britanya İmparatorluğu'ydu. Bir zamanların muhteşem ve şımarık imparatorluğu, güneşin batmadığı imparatorluk artık ikinci plana itilmiş, kabuğuna çekilmek zorunda kalmıştı. Bir yandan dünyanın en güçlü sosyalist devleti olan Sovyetler Birliği, diğer yandan kapitalist kampın en güçlü devleti ve lideri durumuna geçmiş olan Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya İmparatorluğu'nu geride bırakmış ve öne geçivermişlerdi.

Öte yandan sömürge halkları ulusal kurtuluş savaşlarını hızlandırarak emperyalizme darbe üstüne darbe vurmaya, teker teker emperyalizmin boyunduruğundan kurtularak bağımsızlığa kavuşmaya başlamışlardı. Asya ve Afrika ülkeleri sanki birer ateş olmuş, emperyalizmi habire yakıyorlardı. İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonra koca Hindistan İngiliz emperyalizminin pençesinden kurtularak bağımsız olmuştu. Ondan hemen sonra 1949 yılında eskiden Batılıların afyon pazarı olan Çin topraklarında Mao'nun liderlik ettiği sosyalist devrim başarıya ulaştı ve Batı emperyalizminin karşısında yeni bir güç olarak duruverdi. Ayrıca Doğu Avrupa'da birçok sosyalist hükümet kuruldu.

■ *Emperyalizm El Değiştiriyor*

Bütün bu koşullar altında artık İngiltere dünya emperyalizminin ve kapitalizminin dizginlerini elinde tutamaz, kapitalist ülkelerin liderliğini yapamazdı. Bu görevi

ancak Birleşik Amerika yapabilirdi. Çünkü Amerika hem nüfusu, hem askeri ve teknik gücü ve hem de yeni ve genç bir devlet olması dolayısıyla üstün bir durumdaydı. Gelişen ulusal kurtuluş savaşlarına, her tarafta patlak veren sosyal devrimlere, geri kalmış ülkelerde baş gösteren bağımsızlık savaşlarına ancak o karşı çıkabilir, bunları üstün askeri gücü ve teknik olanaklarıyla ancak o göğüsleyebilirdi. Bunun için İngiltere emperyalizmin direksiyonunu eski sömürgesi ve yeni müttefiki Amerika'ya verdi, daha doğrusu vermek zorunda kaldı.

Artık ne Alman, ne İngiliz, ne de Fransız emperyalizminin dünya çapında değeri kalmadı. Her tarafta yeni bir isim kulaktan kulağa gidiyordu: Sam Amca... Sam Amca'nın adı ve şöhreti kısa zamanda dünyanın her tarafına yayıldı. Bunun ardından da filoları, uçak gemileri, şımarık ve küstah askerleri dünya jandarması pozuna girerek her denizde ve her karada boy göstermeye başladılar. Bunların yanısıra Amerikalı diplomatlar ve ajanlar her yerde entrikalar ve dolaplar çevirmeye, dolarla hükümetler devirmeye, hükümetler kurmaya, adam satınalmaya başladılar.

■ *Türkiye Emperyalizmin Kucağına Düşüyor*

Türkiye'de 1950 seçimleriyle yönetimin başına gelen Demokrat Parti, Türkiye komprador burjuvazisinin siyasi temsilcisi olarak, CHP'nin başlattığı Amerika Birleşik Devletleri'ne yakınlaşma politikasına iyice sarıldı. Ve Türkiye'yi NATO kanalıyla ve bir sürü ikili anlaşmalarla Batının patronu olan Amerika Birleşik Devletleri'nin kucağına attı.

Böylece Batı emperyalizmi Birinci Dünya Savaşı'nda ve ondan sonraki yıllarda silahla alamadığını bedavadan

alabildi ve zora başvurmaksızın Türkiye'yi nüfuz bölgesinin içine almayı başarmış oldu. Türkiye emperyalizmin kucağına düştükten ve NATO'ya girdikten hemen sonra Kore'ye asker göndermekle emperyalizme karşı kurtuluş savaşı veren Kore halkının karşısında cephe aldı ve böylece 40 yıl önceki kendi kurtuluş savaşını inkar eder bir duruma düştü.

Ayrıca 1954 yılında DP yöneticileri, kabul ettikleri Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunu'yla Türkiye'nin kapılarını Batılı ve özellikle Amerikalı kapitalistlere ardına kadar açtılar, onları maden ve petrollerini sömürmek için buyur ettiler.

Türkiye'deki bu gelişmelerden sonra ve yukarıda anlattığımız bürokrasinin gerçek bir devrim yapmamış olması nedeniyle geçici bir zaman için sindirilen ve fakat ortaya çıkmak için pusuda fırsat kollamakta olan Ümmetçi Akım da yavaş yavaş gizlendiği yerden başını kaldırdı ve DP iktidarının çevresinde kümelenerek onun çığırtkanlığını yapmaya başladı.

Bu akım halkın dini duygularını ve kurtuluş yolunu arayışını da ustaca istismar ve tahrik etmesini bildikleri için zengin bir oy deposuna da sahip bulunuyordu. DP iktidarının da bu oylara ihtiyacı vardı ve iştahı kabarıyordu hani. Bunun için bu akıma alabildiğine taviz verdi ve güçlenmesini sağladı.

Bir yandan da DP iktidarı, temsil ettiği sınıfın sömürüsünü ve politik iktidarını sürdürmesine yardım edecek militan bir kadroya muhtaçtı. Bu kadroya sahip olabilmek amacıyla alabildiğine İmam - Hatip Okulları açmaya hız verdi. Kısacası Türkiye'de Batılı emperyalistlerin ve onların işbirlikçisi olan komprador takımının özlemi gerçekleşmişti. Ama buna rağmen Ümmetçilik Akımı bugünkü kadar yoğun bir taraftar kitlesi toplayamıyor ve bugünkü kadar sesini duyuramıyordu. Bunun ne-

deni, aşağıda da belirteceğimiz gibi, iktidar partisinin emperyalist-komprador cephesinin çıkarlarına bekçilik etmesi ve bu çıkarları tehlikeye düşürecek, hiç değilse halka anlatacak bir gücün ortada bulunmayışıydı. Bunun için Ümmetçi Akımın daha fazla güçlendirilmesine lüzum görmüyorlardı.

■ *Mısır'da Antiemperyalist Devrim Ve Sonuçları*

Türkiye'deki bu durum emperyalizmi ve işbirlikçilerini memnun etmekle birlikte bu sefer Ortadoğu'nun diğer bölgelerinde uykularını kaçıran gelişmeler oldu, bölgede sosyal devrimler patlak vermeye başladı. Ve bu devrimlerin başında bulunanlar Batı emperyalizmine karşı savaş bayrağını açıyorlardı.

Bu devrimlerin ilki 1952 yılında Mısır'da yapıldı. Devrimi yapan Nasır ve çevresindeki ülkücüler Batılıların uşağı olan maskara Kıral Faruk'u sınır dışı edip ülkede cumhuriyet ilan etmekle kalmadılar, aynı zamanda Batı emperyalizmine de karşı çıktılar.

Mısır devrimcileri bir yandan da toprak reformu, sanayi ve bankacılığın devletleştirilmesi, eğitim seferberliği gibi devrimi halka mal edecek birtakım ekonomik ve sosyal reformlara da giriştiler. Hele Nasır'ın sosyalist kampa yakınlaşma politikası ve Sovyetler Birliği'nden aldığı kredi ve teknik yardımlarla Asvan Barajı'nı kurmaya başlaması ve hele hele Süveyş Kanalı'nı millileştirerek İngiliz ve Fransız emperyalizmini oradan kovması, ülkedeki İngiliz askeri üslerini tasfiye etmesi, Batılıların rahatını adamakıllı kaçırdı. Nasır'ı ortadan kaldırmak için düzenledikleri komplolar da fiyaskoyla sonuçlanınca ağızlarına düşen leblebilerin demirden olduğunu ve çiğnenemiyeceğini iyice anladılar.

Mısır devrimcileri yalnız kendi ülkelerinde emperyalizme karşı savaşmıyor, aynı zamanda tüm Ortadoğu halklarını ve özellikle Arapları bu savaşa çağırıyor, savaşa katılanları her yönden destekliyordu. Bunun sonucu olarak 1958 yılında Lübnan'da işbaşında bulunan Kamil Şem'un hükümeti devrilerek yeni bir hükümet kuruldu. Ayrıca Mısır ve Suriye birleşerek güçlü bir devlet kurdular.

İş bununla da bitmedi. Batılıların kurdurduğu Bağdat Paktı'nın bir üyesi olan ve İngilizlerin sadık uşağı Nuri Sait tarafından yönetilen Irak'ta hiç beklenmedik bir anda çok hızlı, çok sert ve çok etkili bir devrim yapılarak, Ortadoğu'daki denge alt-üst oldu. 14 Temmuz 1958 günü patlak veren bu devrim sonucunda, halkın tepesinde bağdaş kurup oturan Kıral Faysal, Veliaht Abdülillah ve Başbakan Nuri Sait gibi satılmış yöneticiler halk kitlelerinin ayakları altında can verdiler.

Arkasından devrimciler ülkedeki İngiliz askeri üslerini tasfiye ettiler ve Irak'ı Bağdat Paktı'ndan çıkardılar. Fakat General Kasım yönetimi tam halkçı bir nitelik taşımadığından ve denge politikası uyguladığından petrol kaynaklarını millileştirme gibi köklü reformlara girişmedi. Ama ülkedeki Batı taraftarı yöneticiler devrildiklerine göre günün birinde petroller de tehlikeye girebilirdi.

Öte yandan Cezayir Milliyetçileri Fransız emperyalizmine karşı amansız ve başarılı bir kurtuluş savaşı sürdürüyorlardı. Onları destekliyenlerin başında yine Mısır devrimcileri geliyordu.

Bütün bu gelişmeler 1950'lerde bölgedeki antiemperyalist savaşın ne denli güçlendiğini apaçık gösteriyordu.

Yalnız bölgede Amerikan emperyalizminin nüfuzu altında bulunan devletler de vardı. Örneğin Arap Yarımadasında Suudi Arabistan, onun kuzey komşusu Ürdün,

güney komşusu Yemen de Türkiye gibi, kendi kendisine «Hür Dünya» adını veren kapitalist kampın safında ve emperyalist Amerika'nın kanatları altında yer almışlardı. Ve böylece «Hür Dünya»nın birer üyesi haline geldiklerini iddia ederek bununla övünüyorlardı. İşte Amerika'nın ne yapıp yapıp bu ülkeleri elinde tutması ve antiemperyalist savaşın buralara sıçramasını önlemesi gerekiyordu.

■ *27 Mayıs Devrimi Ve Sonuçları*

Fakat 1960'tan sonra rüzgar yine emperyalizm yelkenlisinin yürüdüğü doğrultunun ters yönünden esmeye başladı. Çünkü:

1) 1960 yılında Türkiye'de yapılan 27 Mayıs Devrimiyle DP iktidarı yönetimin başından uzaklaştırıldı ve Amerikan emperyalizmi bölgedeki en önemli müttefik kadrolarından birini bir anda yitirdi.

Gerçi devrimi yapanlar da ilk bildirilerinde NATO'ya ve CENTO'ya inandıklarını ve bağlı olduklarını ilan ettiler. Ama Devrimden hemen sonra hazırlanmasına başlanılan ve 14 ay sonra da halkoyunun tasvibinden geçerek yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni anayasası ülkeye söz ve düşünce özgürlüğü getirdi. Artık daha önce tabulaştırılmış sorunlar rahatlıkla konuşulup tartışılabiliyordu. Daha önce belirtilmesi insanları hapishaneye gönderen fikirler artık açıkça savunulabiliyordu. Özellikle sosyal ve devrimci düşünceler gençler ve halk kitleleri arasında hızla yayılmaya başladı, sol eserler kitapçı vitrinlerini doldurdu. Bu yeni ve olumlu gelişmelere paralel olarak devrimci sol, örgütlenme olanağı bularak hızla güçlendi.

İşte bu gelişmelerle birlikte halk kitlelerinin bilinç-

lenmeye ve Batı emperyalizmiyle ona bağlı olan komprador burjuvazisinin sömürülerinin içyüzünü öğrenmeye başlaması, sınırlı da olsa, bir antiemperyalist savaş başlaması emperyalizmin ve işbirlikçilerinin huzurunu tekrar ve bu sefer ciddi olarak kaçırdı. Buna karşı bir tedbir almaları gerekiyordu. Bu tedbiri biraz sonra anlatacağız.

2) Mısır Devrimcileri 1961 yılında ülkenin sosyalist olduğunu resmen açıklayarak sosyalizm yoluna girmeye ve gerici komprador takımıyla onun müttefiki olan emperyalizme karşı daha etkili savaşmaya başladılar. Mısır Devrimi böylece iç ve dış sömürücülere karşı yürüttüğü dokuz yıllık savaştan sonra gerçek rayına oturtulmağa ve halk kitlelerine mal edilmeğe yöneldi. Artık emperyalizm tarafından bu devrimin tasfiye edilmesi güçleşti.

3) Cezayir 1962 yılında Fransız emperyalizmini dize getirerek bağımsızlığını aldı ve bağımsızlıktan hemen sonra sosyalist devrimciler, ülkede Batı modeli bir düzen kurmak isteyen Batı kültürüyle yetişmiş burjuva aydınlarını tasfiye ederek ülkede devrimci bir düzen kurdular, Cezayir'in sosyalist bir devlet kurduğunu resmen ilan ettiler. Böylece Batılı emperyalistlerin, Cezayir'i Tunus gibi kendi dümensularında giden gerici bir devlet haline getirmek hususundaki umutları da sönüverdi.

4) Suriye'de 1961 yılında askeri bir darbeyle ülkeyi Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden ayırarak gerici bir düzen kuranlar 18 ay sonra devrildiler ve iktidarı Baas Partisi aldı. Baas Partisi iktidarı, ülkedeki azınlıklara karşı şovence bir politika gütmesine rağmen bazı alanlarda antiemperyalist davranışlarda bulundu. Ayrıca toprak reformu, milli gelir kaynaklarının millileştirilmesi gibi birtakım devrimci hamleler de yaptı. Artık Suriye'de de Batılıların çıkarları baltalandı, ülkeyi Mısır'dan ayıran gerici burjuvaziye bağladıkları umut da suya düştü.

5) Daha önce dünyanın en geri ülkesi olan ve orta çağ kalıntısı gerici imamlar tarafından yönetilen Yemen'de 1962 yılında askeri bir devrim yapıldı ve gerici İmam Bedir devrilerek ülkede cumhuriyet düzeni kuruldu. Küplere binen Amerikan emperyalizmi, bölgedeki sadık uşağı Suudi Arabistan Kıralı Faysal'ı harekete geçirmekte gecikmedi. Faysal Yemen'deki gerici kabile şeflerinin bazılarını petrolden ve hacılardan kazandığı parayla, Amerika'nın verdiği dolarlarla satınalarak ve tepeden tırnağa silahlandırarak genç cumhuriyete karşı ayaklandırdı. Faysal'a göre bu devrim halkın isteğiyle kurulmamış, sanki kendisi Suudi Arabistan halkının isteği ve oyuyla işbaşına gelmişti!

Fakat devrimin başındakiler Faysal'a ve efendisi Amerika'ya pabuç bırakacak adamlar değillerdi. Devrime karşı ayaklananlara karşı amansız bir savaşa giriştiler, bu savaşı çabuk sonuçlandırmak için Mısır'dan da askeri yardım istediler. Tabii Mısır da bu yardımı esirgemedi. Ve böylece Yemen Cumhuriyeti de tehlikeden kurtuldu.

6) Yemen'de antiemperyalist cumhuriyet düzeninin kurulması Güney Arabistan'ın kaderinin tayininde de etkili rol oynadı. Çünkü Güney Arabistan'da İngiliz emperyalizmine karşı ayaklanan ve silahlı savaşa girmiş olan milliyetçi güçler artık rahatlıkla Yemen'den yardım alabiliyorlardı. Nitekim bu bölge de 1967 yılında bağımsızlığını alarak Halk Cumhuriyeti oldu.

Bütün bu gelişmeler neyi gösterir?

Bir yandan devrimci düzenlerin kurulduğu ülkelerde emperyalist komprador ittifakının ortaklaşa yürüttükleri sömürünün ortadan kaldırıldığını ve Türkiye gibi ülkelerde de bu sömürüye karşı güçlü bir savaşın başlamış olduğunu...

Öte yandan da, uluslararası kuvvet dengesinin em-

peryalizmin aleyhine olarak değiştiğini gösterir bu gelişmeler.

■ *Emperyalist Komprador - Ümmetçi Elele*

Bu durumda dünya çapında devrimci güçlere karşı savaş ilan eden emperyalizm, elinde kalanları kurtarmak düşüncesiyle, hiç değilse kendi dümensuyunda giden ülkelerde durumunu sağlama bağlamaya karar verdi.

Bir yandan bu ülkelerdeki devrimci güçleri sindirmek yada hiç değilse bir süre için zararsız hale getirmek, diğer yandan da elinde bulundurduğu Suudi Arabistan gibi gerici ülkeleri bölgedeki devrimcilere karşı yürüttüğü iğrenç savaş için bir üs, bir merkez yapmak emperyalizmin stratejik planının bir bölümünü teşkil ediyordu.

Batı emperyalizminin dizginlerini elinde tutan Birleşik Amerika Devletleri Ortadoğu'daki devrimci güçlerin karşısına çıkartmakta kullanmak için gözüne iki çeşit güç kestirdi. Bunların biri gerici burjuva sınıfı ve onu temsil eden kişiler ve örgütler, diğeri ise devrimci akımın içinde olması gereken beyni yıkanmış halk çocuklarından meydana gelen Ümmetçi Akım.

Bu iki güç arasında aslında düşünce birliği ve dayanışma yoktur. Çünkü burjuva sınıfı, yapısı ve tabiatının gereği olarak Ümmetçilerin savunduğu teokratik devlet sistemine karşıdır, hem de amansız düşmanıdır bu sistemin. Fakat buna rağmen bu sistemi savunan Ümmetçi akımı, onun sömürüsüne savaş açan devrimci güçlere karşı geçici bir müttefik kabul etmekte, onun yardımıyla devrimci güçleri tasfiye edince onu da bertaraf edeceğini düşünmektedir.

Ümmetçi akımın etkisindeki halk kitleleri, komprador burjuvazisine düşmandır. Çünkü bu burjuvanın burju-

vaca hayatından, yüksek sosyete yaşantısından ve sefahatinden nefret etmekte ve bu, onun inancına aykırı düşmektedir. Fakat bu akımı yönetenler ya burjuvaziden geldikleri veya burjuvazinin emrinde kişiler oldukları için, halkın bu kinini ve öfkesini devrimcilere karşı kanalize etmektedirler.

Şu halde Ümmetçilik akımıyla komprador burjuvazisinin ortak düşmanı vardır· Devrimci güçler... Ve ikisi de kader ve işbirliği yapmıştır.

Tabii her birinin fonksiyonu ayrı ayrıdır. Burjuva kendi örgütleri ve adamları aracılığıyla devrimcilere karşı çıkar, siyasi temsilcisi olan iktidarı devrimcilere baskı yapmaya zorlar, tekelinde bulunan yayın organlarıyla halk kitlelerinin beynini yıkayıp onları devrimciliğe ve devrimcilere karşı, daha doğrusu kendi davalarına karşı çıkartır. Ayrıca ülkenin gelir kaynaklarını elinde bulundurarak bunlardan sağladığı maddi olanaklarla devrimcilere karşı yürüttüğü savaşı finanse eder.

Ümmetçi akım ise halkın dini duygularını istismar ederek onu devrimcilere ve devrimciliğe karşı çıkartır. Elindeki en güçlü silah budur. Ayrıca burjuvadan ve emperyalizmden sağladığı paralarla yayın organları çıkarır, bunlarla din istismarını ve devrimcilik düşmanlığını halk arasında yaymaya çalışır. Böylece o da halkı şartlandırıp kendi davasına ve çıkarına karşı çıkartmakta kısmen de olsa başarı sağlar.

Emperyalizme gelince; onun amacı, kendi çıkarlarını savunan ve koruyan gerici güçlerin iş başında bulunması, yada iş başına gelmesidir. Bunun için hem gerici burjuva temsilcilerini, hem de gerici ümmetçileri desteklemekte, organize etmekte, beslemekte ve tek merkezden yönetmektedir. Bu iki güçte hangisinin ileride diğerini tasfiye edip yönetimi eline alacağı hususu, emperyalizmi düşündürmemektedir. Hangisi iş başına gelirse gelsin, onun

çıkarını savunacağı ve koruyacağı için, endişe etmesine sebep yoktur.

■ *Bağdat Paktı ve Sonrası*

Amerikan emperyalizmi bölgedeki gerici güçleri örgütlemek için 1954 yılında Bağdat Paktı'nı kurdu. Bu paktın üyeleri Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere'ydi. Patron Amerika ise, paktın saldırgan ve emperyalizm uşağı niteliğini gizlemek için resmen üye olmadı. Ama paktın bütün işlerini kendisi planlayıp uygulamaya başladı. «Müşahit» sıfatıyla paktın bütün toplantılarına katılıyordu.

Aslında NATO'nun küçük kardeşi olan Bağdat Paktı kurulurken Türkiye'deki ümmetçi çevrelerin etekleri zil çalmaya başladı. Bu paktın kurulmasında önemli bir rol oynayan Menderes'i göklere çıkardılar. Onlara göre, Menderes islam birliğini gerçekleştirmeye çalışıyordu. Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana «İslam alemi»nin özlemini çektiği birleşme nihayet «Yavuz Menderes»in «Mübarek» elleriyle gerçekleşiyordu. Hem bu sefer, daha önce Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde olmayan İran ve Pakistan da katılıyordu bu birliğe. Tabii yeni kurulacak imparatorluğun liderliğini yine Türkiye yapacaktı ve belki de günün birinde Osmanlı kalıntılarından biri Padişah olarak imparatorluğun başına da geçebilecekti. Ümmetçiler hep bu hayal içindeydiler.

Fakat bunlar düşünmüyorlardı ki, bu paktın içindeki daimi üyelerden biri feleğin çemberinden geçmiş eski emperyalist hıristiyan devlet İngiltere'ydi. O İngiltere ki, yarım yüzyıldan beri müslüman halkların canına okumuş, bu halkların ülkelerini sömürmüştü ve hâlâ da sömürmekteydi.

Sonra bu paktın başında patron devlet olarak Amerika Birleşik Devletleri vardı. Ve paktın tüm karar ve planları Washington'da hazırlanıp uygulanıyordu. O Amerika ki, dünyanın en güçlü emperyalist devleti olarak tüm dünya halklarının kurtuluş savaşma karşı amansız bir mücadeleye girişmişti.

Türkiye'deki Ümmetçiler düşünmüyorlardı ki, bu pakt gerçekten bir İslam birliği olsa, içinde İngiltere ve Amerika bulunmazdı! Yoksa bu eski ve yeni emperyalist devletler, müslüman halklara acıdılar da mı birleşmelerini istediler? Böyle olsaydı İngiltere, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nu darmadağın eder miydi?

Gerçek şuydu: Bağdat Paktı'nın İslam birliğiyle uzaktan yakından ilgisi yoktu. Ve bu paktı kurduran Amerika'yla İngiltere, sömürülen zavallı müslüman halkları biraz daha fazla, biraz daha sistemli ve biraz daha uzun zaman sömürebilmek için bu paktı kurdurmuşlardı.

Gerçi Türkiye'deki ümmetçiler bunu anlamıyorlardı, yada anlasalar bile söylemek işlerine gelmiyordu. Ama Ortadoğu'daki devrimciler emperyalizmin ve işbirlikçilerinin bu yeni oyununu hemen kavradılar ve bölgedeki halkların gözleri önüne sermeye başladılar. Ünlü Kürt ozanı Ciğerhun, Suriye'den şöyle haykırıyordu:

«Esaret paktı, boynu kırılasıca pakt
Haksızlık dolu, kölelik dolu pakt...
Herkes bilir ki yoktur bu paktta kazanç
Emperyalizmin kuyruğu birkaç kişinin kazancından başka.»

Ayrıca başta Nasır olmak üzere bölgedeki tüm devrimciler ve devrimci güçler bu paktın karşısında cephe aldılar, onun gerçek kimliğini halklara anlattılar. Nihayet 14 Temmuz 1958'de Irak'ta yapılan devrim sonu-

cunda Paktın merkezinde bulunan ve saldırgan planları kapsayan belgeler devrimciler tarafından dünya kamuoyuna açıklandı ve arkasından Irak, paktdan çekildi. Böylece Bağdat Paktı Bağdat'sız kaldı. Sonra Paktın merkezi Ankara'ya taşındı ve adı CENTO olarak değiştirildi. Fakat pakt yarı ölü bir duruma girince Amerika Birleşik Devletleri onun bıraktığı boşluğu doldurmak için yeni bir paktın kurulması gereğini duydu.

■ *İslam Paktı'nın İçyüzü*

Yalnız bu sefer kurulacak paktın bölge halklarına çekici biçimde gösterilmesi ve paktın taşıyacağı sömürgen ve saldırgan kimliğin kutsal bir maskeyle kamufle edilmesi gerektiğini de hesaplıyan Amerikalılar, yeni kurulacak bu pakta cazip bir ad bulmakta da gecikmediler: İslam Paktı.

Bölgede artık tantanalı geziler yaparak dikkatleri üzerine çeken bir Menderes yoktu. Nuri Sait de çoktan halk kitlelerinin ayakları altında parçalanarak öbür dünyayı boylamıştı. İran Şahı gerçi hâlâ tahtını koruyordu, ama ülkesindeki devrimci muhalefetle başı dertte olduğundan, ayrıca fiyaskoyla sonuçlanan Bağdat Paktı ve ondan sonraki beceriksiz CENTO macerası yüzünden etkisini ve sempatisini hayli yitirmişti. Bunun için kurulacak yeni paktın organizasyonunun bir başka nüfuzlu kişiye verilmesi ve İran Şahı'nın da kendisine yardımcı olması gerekiyordu. Bu da Suudi Arabistan Kıralı Faysal'dan başkası olamazdı.

Çünkü, Suudi Arabistan Kıralı Faysal, müslümanlarca kutsal olan Mekke ve Medine şehirlerini elinde bulundurarak diğer müslüman ülke liderlerinden bir çeşit üstünlük sağlamıştı. Ayrıca ülkesine her yıl dünyanın dört bucağından yüzbinlerce müslüman, hac maksadıyla

gittiklerinden, onlara İslam Paktı hususundaki görüşlerini ve paktın amacını ters çevirerek anlatmak imkanına sahipti. Ülkesinde parlamento, siyasi partiler, basın özgürlüğü, söz ve düşünce özgürlüğü bulunmadığı için karşısına da kimse çıkamıyordu. Üstelik bu paktın propagandasını her yere yayabilecek ve müslüman ülkelerin hepsinde adam satınalabilecek kadar da zengindi Faysal. Kısacası her bakımdan elverişli bir pozisyondaydı. Bunun için Washington bu paktın önderlik ve organizatörlük görevini Faysal'a verdi.

Bu saydıklarımız, Faysal'ın Washington'ca ve onun dümen suyunda giden bölgedeki gericilerce hesaplanan üstünlükleriydi. Ama bir de madalyonun ters yüzü vardı ki, onu ancak bölgedeki devrimciler görebiliyorlardı. Şöyle ki:

Faysal orta çağ kalıntısı gerici bir kıraldı. Kardeşlerini, çocuklarını, amcalarını rejiminin kilit noktalarına getirerek ülkesinde kapkara bir aile diktatoryası kurmuştu. Kendisinden ve çevresindeki avenesinden başka ülkesinde hiç kimseye söz ve düşünce özgürlüğü tanımıyordu. Ülkesindeki petrollerden ve hacılardan sağladığı milyarları kendi saltanatı için ve ailesine mensup hovarda prenslerin aşağılık eğlenceleri için harcamaktaydı. Suudi Arabistan prenslerinin İstanbul, Atina, Venedik, Londra, Roma, Nis gibi uluslararası eğlence batakhanelerinde su gibi para akıttıkları, milyonlar ve milyonlar harcadıkları dillere destan olmuş bir rezalet örneğiydi. Ayrıca Riyad'daki sarayda sayılarını kimsenin bilmediği cariyeler halkın parasıyla beslenip Faysal'ın gönlünü eğlendirmekteydi. 1963 yılında Mekke'li bir şoförün anlattığına göre, bu cariyelerin bütün masrafı devlete aittir, ayrıca her birinin 5.000 Riyal (15,000 TL.) aylık maaşı vardır. Kıral ve avenesi için her gün özel uçaklarla Beyrut'tan taze sebze ve meyve taşınmaktadır.

Ayrıca Kıral Faysal ülkesindeki petrollerin işletilmesini Amerikalıların ARAMCO şirketine vermiştir. Bu şirketin Merkezi Zahran şehridir ve şirket Suudi Arabistan'ın da, Kıral Faysal'ın da iplerini elinde tutmaktadır. Şirketin özel televizyon yayını, güçlü bir gizli polis örgütü vardır. Bu gizli polis örgütü sendika kurma hakkından bile yoksun bırakılan 20 bin işçinin arasında terör havası sürdürmekle yetinmemekte, aynı zamanda Faysal'ın kapkaranlık rejimine karşı çıkabilecek kimseleri de takip ve jurnal etmekte, Faysal'ın «yabancı ideoloji» dediği devrimci fikirlerle savaşmaktadır. Şirketin tarım işletmeleri, özel hava alanı, uçak filosu ve taksi şebekesi de vardır. Ülkenin kara ve demir yollarını, hava alanlarını ve limanlarını ARAMCO yapmıştır. Ayrıca ARAMCO devlet bütçesinin %80'ini sağlamaktadır. Yemen'de cumhuriyetçilere karşı İmam Bedir'in adamlarını Amerikan Hükümeti ve ARAMCO birlikte silahlandırmıştır. Bundan başka Faysal'ın kurduğu ve güya müslümanlar arasında birlik sağlamayı amaç edinen «*Rabitatül-Alemil-İslâmî*» adlı örgütün masraflarının %80'ini de yine ARAMCO şirketi karşılamaktadır.[129]

Kıral Faysal Suudi Arabistan halkını hâlâ orta çağ hayatında yaşatmaktadır. Kendisiyle çıkar ortağı olan birkaç büyük şehirdeki komprador burjuvazisine her türlü yaşama olanağı verildiği halde, şehirlerin dışında kalan bedeviler hâlâ okuldan, yoldan, hastaneden, sağlığa elverişli konuttan tamamen yoksun bulunmaktadırlar. Hatta ekmek ve sudan dahi yoksun olanları çoktur. Hâlâ eski çağlardaki gibi yalnız süt ve hurmayla yaşayan insanlar vardır Suudi Arabistan çöllerinde. Birçok bedevilerin yollara gelip hacılardan ekmek, su, şeker gibi en basit ihtiyaç maddelerini dilendiklerini, hacca giden yurttaşlarımız gayet iyi bilmektedirler. Bu zavallılar bazan şehir-

(129) 2 Eylül 1966 tarihli Yön Dergisi.

lere gittiklerinde oradaki lüks hayatı görünce ağızları bir karış açılır ve iştahları kabarmaya başlar. Bazıları kendilerini tutamıyarak bir lokantadan bir parça et yada bir mağazadan güzel bir kumaş, elbise filan çalmaya kalkar. Fakat Faysal'ın polisleri bu zavallıları yakalayınca ellerini keserler. Oysa Faysal ve zebanileri, o mazlum insanların mallarını, petrollerini sürekli olarak çalıp yerler ve sefahat sahnelerinde su gibi akıtırlar, ama ellerini kesen yoktur. Halkın milyarlarını çalan Faysal tahtta oturur, fakat küçücük bir şey çalmak zorunda kalan zavallı bedevinin eli kesilir. Ve Faysal, ülkesinde şeriat hükümlerini uyguladığını iddia eder.

Faysal halkına insanca yaşama olanaklarını niçin vermiyor? Çünkü halkın hayat seviyesinin yükselmesiyle birlikte ülkede devrimci fikirlerin yayılacağını biliyor, bunun sonucunda da saltanatının ve tahtının tehlikeye gireceğinden korkuyor.

Bu yüzden ordusundaki genç subaylara da güvenemiyor ve ordusunun kilit noktalarına İngiliz subaylarını getiriyor. Ayrıca askeri uçaklarda da İngiliz pilot ve teknisyenlerini kullanan Faysal, kendi pilotlarını işsizliğe mahkum etmiştir. Çünkü havacı subaylar arasında devrimci subayların sayısı hayli kabarıktır. Bundan başka düzenli ordunun dışında 30 bin kişilik bir özel muhafız birliği kurmuş ve sarayını bunların kontrolüne bırakmıştır. Böylece bir gün Faysal'ı devirmeye kalkan ordu, karşısında hem halk çocuklarından kurulu özel muhafız birliğini, hem de İngiliz subaylarını bulacaktır.(130)

Bir yandan ülkesinde İslamiyetin emir ve hükümlerini uyguladığını iddia ettiği ve yönetimi dışarıdaki, özellikle Türkiye'deki Ümmetçi - Hilafetçi çevrelerce «Örnek İslam Devleti» olarak gösterildiği halde, diğer yandan da herşeyden önce islam dinine aykırı olan despot krallık

(130) Aynı kaynak.

rejimini silah zoruyla, gizli polis terörüyle ve ARAMCO'nun desteğiyle sürdürmektedir Kıral Faysal.

İşte Kıral Faysal budur. Ve bu Kıral Faysal Amerikan emperyalizminin çıkarlarına bekçilik yapacak olan İslam Paktı'nı kurmakla görevlendirilmiştir.

Esasen bu fikir 1950'lerde Washington'ca planlanmış, önce gerekli sondajlar yapılmış ve ortaya atılması için elverişli ortamın doğması beklenmiştir. Daha 1957 yılında Amerika'yı ziyaret eden o zamanki Suudi Arabistan Kıralı Suud, Washington'dan dönüşünde Kahire'ye uğrayıp Nasır'la görüşmüş ve bu görüşmede Amerika'nın o zamanki Cumhurbaşkanı Eisenhower'in kendisine böyle bir paktın kurulmasını tavsiye ettiğini Nasır'a anlatmıştı.[131]

Demek ki emir bâlâdan gelmiş, İslam Paktı'nın kurulması fikri Eisenhower'in kafasından çıkmıştı. O Eisenhower ki, yıllarca dünyada soğuk harp havası estiren gerici bir politika izliyerek özellikle küçük devletlere ve geri kalmış ülkelere korkulu yıllar geçirtmiş, bununla kapitalist silah fabrikatörlerinin silahlarını satmaları için bol pazarlar hazırlamış ve fakir halkların alınterinden biriken paraları bu kan emici kapitalistlerin kasalarına aktarmıştı. O Eisenhower ki, saldırgan Bağdat Paktı'na Suriye'yi işgal etme görevi vermiş ve bu haksız işgalin uygulamasına da Türkiye'yi, evet Türkiye'yi görevlendirmişti.[123] O Eisenhower ki, 1958 yılında Irak halkı devrim yapıp sadık uşakları Faysal, Abdülillah ve Nuri Said'i devirirken, sallantıda bulunan Kamil Şem'un iktidarını korumak ve Bağdat'ı işgal edip devrimcileri ezmek için Adana'dan Lübnan'a asker çıkartmıştı.

İşte bu Eisenhower, Ortadoğu'da bir İslam Paktının kurulmasını tavsiye ediyor ve bunu da sadık hizmetkarı

(131) Aynı kaynak.
(132) 18 Ekim 1958 tarihli Akis Dergisi.

Kıral Suud'a söylüyor, bu fikri Nasır'a da empoze etmekle de görevlendiriyordu. Fakat Nasır bu pakta karşı cephe alacak ve ona şiddetle saldıracaktı. Onun bu konudaki konuşmalarını gözden geçirmeden önce, bu paktın kuruluş fikrinin gerçekten Batılılardan geldiğini bir de kendi kaynaklarından okuyalım:

■ *Batı Basınında İslam Paktı*

İngiliz Devlet Bakanı Anthony Nutting, Eisenhower'in tavsiyesini yaptığı sıralarda New-York Herald Tribune Gazetesi'nde çıkan bir yazısında şöyle diyordu:

«Arap milliyetçiliğiyle anlaşmanın tek yolu, bölgenin müslüman ülkelerini bir araya getiren bir İslam birliğinin kurulmasıdır. Ancak bu takdirde Arap ülkeleri, Arap milliyetçiliğinin bugün bütün anlaşma yollarını kapayan dar sınırlarından kurtulacaklar ve Pakistan'lıları, İran'lıları, Türkleri ve Arapları birleştiren bir islam doktrininin geniş perspektifleri içinde milliyetlerini unutarak yalnız dini düşüneceklerdir. Ancak o zaman, Arap ülkeleriyle Batı arasında bir anlaşma mümkün olacaktır.»[133]

Mister Nutting'in Arap milliyetçiliğinden kasdı, tabii devrimci bir nitelik taşıyan antiemperylaist milliyetçilikti. Batılı emperyalistler bölgedeki devrimci fikirleri ve devrimci düzenlerle yönetilen sosyalist ülkeleri yenemiyeceklerini anlayınca bu sefer kendilerinin safında bulunan Türkiye, İran, Pakistan gibi ülkeleri diğerlerinin karşısına çıkarmak ve kurulacak geniş çerçeveli bir pakt içinde bu ülkeleri baskın duruma getirerek devrimci ve antiemperyalist güçlerin nüfuzunu hiç değilse azaltmak hesabındaydılar.

(133) 2 Eylül 1966 tarihli Yön Dergisi.

Mister Nutting'in, bir zamanlar bölgedeki devrimci akımın bayraktarlığını yapan ve antiemperyalist savaşın örneğini tüm mazlum halklara gösteren Türkiye'yi de gerici, şahlık rejimiyle yönetilen İran'la ve ne olduğu belli olmayan Pakistan'la aynı sepete koyması ve dün yaptığı antiemperyalist mücadelenin bugün aynını yapanların karşısına çıkartmak istemesi, Türkiye'nin bugün nerelere kadar gerilediğini ve hangi çizgiye düştüğünü gösteren ibret verici bir örnektir.

Kurulacak paktın Batılı devletlerin çıkarına hizmet edeceğini de İngiliz Devlet Bakanı açıklamakta sakınca görmüyor ve bu pakt kurulunca «Ancak o zaman Arap ülkeleriyle Batı arasında bir anlaşma mümkün olacaktır,» diyor. Demek ki paktın amacı, devrimci Arap ülkelerini Batılılara yaklaştırmaktır. Ve Türkiye, İran, Pakistan gibi Arap olmayan devletler de bu iş için yem olarak kullanılacaktır. Türkiye'nin böylesine iğrenç bir oyuna alet edilmek istenmesi de ayrıca hazindir.

18 Ocak 1966 tarihli Daily Telegraph, kurulması tasarlanan İslam paktının amacını şöyle anlatmaktadır:

«Kıral Faysal, İslam ittifakı fikrinin yeniden doğuşu hareketini yönetmektedir. Orta Doğu yalnız Arap ülkelerinden müteşekkil kaldıkça onun politik başkenti Kahire olacaktır. Fakat İran, Türkiye ve Pakistan'ın katılacağı bir islam paktı kurulursa durum değişecektir. Birçok müslüman lider dünya politikasında, islam ittifakının Arap milliyetçiliğinden daha büyük nüfuza sahip olacağı düşüncesindedirler.»[134]

4 Aralık 1965 tarihli Fransız La Tribune Gazetesi, paktın amacını daha da açıklığa kavuşturarak şöyle yazmaktadır:

«Washington, bir İslam paktı kurulması yolunda Kıral Faysal ile İran Şahı'nı görevlendirmiştir. Bu mukad-

(134) Aynı kaynak.

des kıraliyetçi ittifak, Kahire'nin yönettiği Arap milliyetçiliğine karşı koyma amacını taşımaktadır.»[135]

Washington'un bu paktı kurmakla görevlendirdiği orta çağdan kalma iki müzelik hükümdar, Kıral Faysal ile İran Şahı, bu görevi yerine getirmek için Tahran'da buluştular. Yaptıkları görüşmeler sonunda 14 Aralık 1965 tarihinde yayınladıkları ortak bildiride şöyle demekteydiler:

«İki Hükümdar müslüman ülkeler liderlerini İslam dünyasının önemli sorunlarını incelemek için bir zirve konferansına çağırmışlar ve İslamın yüksek inançlarını gerçekleştirmek için bir tek cephenin kurulmasını istiyorlar.»[136]

Bildiride sözü geçen İslam dünyasının «önemli sorunları» neydi acaba iki Hükümdarın aklınca? Bu, şüphesiz onların tahtlarını tehlikeye düşüren ve her gün biraz daha güçlenen devrimci akımdı.

Fakat aslında İslam dünyasındaki halkların en önemli sorunu, Kıral Faysal'la İran Şahı'nın despot idareleriydi. Bu halklar ve bu halklara öncülük eden devrimci güçler, bu iki gerici despotun bir an önce devrilmesinin ve ülkelerinde halktan yana, antiemperyalist devrimci düzen kurulmasının özlemini çekiyorlar.

Bildiride geçen dikkat çekici cümlelerden biri de «İslamın yüksek inançlarını gerçekleştirmek için bir tek cephenin kurulması» teklifiydi.

Oysa müslümanlığın en yüksek inançlarından ve prensiplerinden biri müslüman halkların demokratik düzen içinde kendi yönetimlerine kendilerinin egemen olması ve kendilerini yönetecek kimseleri kendi oylarıyla seçmesi ilkesidir. İki hükümdar gerçekten İslamın yüksek inançlarına inansalardı, herşeyden önce İslamın bu

(135) Aynı kaynak.
(136) Aynı kaynak.

prensibine uyup tahtlarından iner ve ülkelerindeki yönetimi halka bırakırlardı. Fakat ne yazık ki, Hazreti Muhammed'in getirdiği İslamın yüksek inançları bugün İran Şahı ve Kıral Faysal gibi gericilerin eliyle emperyalizmin iğrenç çıkarlarına ve kirli oyunlarına haysiyetsizce alet edilmek istenmektedir.

Yine Fransız La Tribune Gazetesi 13 Ocak 1966 tarihinde şöyle diyordu:

«Amerika Birleşik Devletleri, Arap dünyasını seferber etmek için Suudi Arabistan'a güvenmeye başlamıştır. Öyle görünür ki, izahını, İran ve Suudi Arabistan'a silah sağlamasında ve Bağdat Paktı'nın kara taktiğinin yerini hava - deniz taktiğinin almasında bulan geniş amaçlı stratejik niyetler açığa çıkmaktadır. Amaç, gerici eğilimleri desteklemek, milliyetçi ekonomik talepleri boğmak ve bu ülkelerin refahını yabancı çıkarlara bağlamaktır.»(137)

İşte Ortadoğu'da Ümmetçilik akımının öncülüğünü yapan ve Türkiye'deki ümmetçi hilafetçi çevrelerin de hayranlığını kazanan Kıral Faysal'ın kurmak istediği sözde İslam birliği buydu. Bu, Batılılarca da kabul edildikten sonra artık ne inkarına imkan kalır, ne de başka türlü yorumlanmasına...

Demek ki Ümmetçilik ve müslüman ülkelerin Osmanlı tipi gerici bir yönetim altında birleşmeleri fikri, aslında emperyalizm tarafından ortaya atılmış ve emperyalizmle bölgedeki işbirlikçilerinin çıkarlarını korumayı amaç edinen bir fikirdir. Ve böylece anlaşılıyor ki, Türkiye'deki ve Ortadoğu'nun diğer ülkelerindeki Ümmetçi - Hilafetçi kişiler ve çevreler Kıral Faysal aracılığıyla Amerikan emperyalizminin hizmetinde ve emrinde çalışıyorlar. Tabii içlerinde bilmeyerek bu tuzağa düşmüş olanlar çoktur. Ama bunların başını çekenler, bu oyunun iç-

(137) Aynı kaynak.

yüzünü bilerek girmişlerdir içine ve ne yaptıklarını da çok iyi bilmektedirler.

Bunların amacı, emperyalizmle kurmuş oldukları çıkar ortaklığını sürdürmektir. Bu amaçla «din, iman, islam, ümmet, hilafet, şeriat» gibi sloganlar kullanarak saf halkın dini duygularını kabartmakla ve bu duyguları sömürerek keselerini doldurmakla uğraşıyorlar. Gazetelerinde, konuşmalarında «Din uğruna canımızı veririz», «Kellemizi koltuğumuza almışız» gibi laflar etmektedirler. Fakat sonra birisine iki yıl hapis cezası verilince, yurdundan kaçıp soluğu Suudi Arabistan Kıralı Faysal'ın kanatları altında almaktadır. Demek ki kelleyi koltuğa aldıkları lafları, kandırmacadan ibaretmiş. Çünkü iki yıl hapis cezasını göze alamayan ve bunun için yurdundan, davasından, mücadelesinden kaçan adam, kellesini haydi haydi vermez. Ve demek ki bir gün hava ağırlaşır da böylelerinin kellesi gerçekten tehlikeye düşerse, duygusal sloganlarla kışkırtıp ortalığa sürdükleri masum insanları orta yerde bırakıp kellelerini kurtarmaya bakacaklar ve bu uğurda masum müslüman halk çocuklarının kellelerini kendi kellelerine kurban edecekler. Bu masum müslüman halk çocukları bu durumları çok iyi düşünmeli ve bu gibi istismarcıların ard niyetli oyunlarından kendilerini bir an önce kurtarmalıdırlar. Onları heyecana ve galeyana getiren kişilerin gerçek kişiliklerini artık öğrenmelidirler. İki yıl hapis yatmamak için mücadele arkadaşlarını ortada bırakıp Suudi Arabistan'a kaçan bu kişilerin emrine ARAMCO tarafından özel arabalar verildiği gazetelere kadar akseden bir gerçektir.[138] Onların peşinden gitmek isteyen masum müslüman halk çocukları bunun üzerine parmak basıp biraz düşünmelidirler ve kendi kendilerine sormalıdırlar: ARAMCO bunların emrine niçin özel araba veriyor? Bunlar ARAMCO'nun ada-

(138) 1 Mayıs 1969 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

mı değillerse ARAMCO onlara bu iyiliği yapar mı hiç? O halde bunların davası müslümanlığa, dine, imana değil, ARAMCO'ya ve onun temsil ettiği Amerikan emperyalizmine hizmettir. Öyleyse ben niçin gideyim peşlerinden saf saf?

■ *Nasır İslam Paktı'na Karşı Çıkıyor*

İslam Paktı'nın kuruluş fikri yavaş yavaş su yüzüne çıkınca ve Kıral Faysal Washington'dan aldığı emir üzerine paktın kurulmasını gerçekleştirmek için Ortadoğu başkentlerini dolaşmaya başlayınca bölgedeki devrimci güçler bu paktın içyüzünü bölge halklarına anlatmaya koyuldular. Bu arada Nasır da pakta karşı şiddetli bir saldırıya geçerek onun emperyalizmin emellerine hizmet eden bir oyundan başka birşey olmadığını ortaya koydu.

Nasır bu konuda yaptığı çeşitli konuşmalarda şöyle diyordu:

«Bağdat Paktı'na bir Arap adı verdiler. Ve Amerika ile İngiltere'nin yüzlerini maskelemek için bir Arap elbisesi giydirdiler. Şimdi de yeni pakta bir ulema sarığı sarmaktadırlar. Ona İslam paktı, İslam ittifakı yada İslam konferansı adını verdiler. İsmin önemi yok, yeter ki İslam etiketini taşısın ve başına bir sarık sarılsın. Böylece müslümanlarla alay edilmesi, onların dinleri adına aldatılması mümkün olsun... Gericilik elbette emperyalizmle işbirliği yapacaktır. Zira gittikçe artan ölçüde gericiliğin çıkarlarını tehdit eden Arap devriminin yükselişinden endişededir. Öte yandan emperyalizm, Arap devriminin yükselişinin, petrol tekelleri için artan bir tehlike yarattığını görmektedir. Gericilik, sosyalist akımın varlığını tehdit ettiğini anlamaktadır. Gericilik bunun için emper-

yalizmle işbirliği yapmaktadır. İkisi birlikte yeni bir fikri sahneye koymuşlardır: Arap halkının emeğini çalma durumlarının ve nüfuzlarının sürdürülmesi ve onlara muazzam kârlar sağlayan petrol tekellerinin korunması amacıyla din istismarı silahına başvurmaktadırlar... Söz konusu pakt dini değil, politik bir paktır. Gerçekten dini olsaydı, din adamlarını bir araya getirirdi. Arap ve İslam dünyasında dinsizlikle İran Şahı ve Burgiba mı savaşacaklar? Neden İran Şahı? O, İslamiyetten ne anlar? Burgiba ne zamandan beri İslamiyetin savunucusu kesilmiştir? Ülkesinde İslamiyete karşı çıkan Burgiba, bugün İslamiyeti savunmaktadır. Başına bir sarık sarmış ve kendini İslamiyetin koruyucusu ilan etmiştir.

«Din adına konuşan gericilik, işçileri sömüren ve köle durumuna düşüren gericiliktir. Sosyalizme gelince, o, halka hakkını veren ve müslüman kıralların halkın mallarını çalmasını engelleyen sistemdir. Sosyalizm hakkaniyettir. Gericilik ise halkın sömürülmesi ve köleleştirilmesi demektir. İlahi kanun hakkaniyetin ve eşitliğin kanunudur. Gericiliğin kanunu ise her türlü dini esasa aykırıdır. Hazreti Muhammed'in malı mülkü yoktu. Ömer ve Ebu Bekir de aynı durumdaydı. Oysa bugünün kıralları haksız yere elkoydukları muazzam mal ve mülke sahiptirler. Bu tip gericiler dönmedirler. Sosyalizmin, adalet ve özgürlüğü savunduğunu görünce dinsizlikten söz etmeye başladılar. Neden dinsizlik? Kanımca dinsizlik, onların yaptıkları gibi müslümanlarm zenginliklerini çalmaktan ibarettir. Gericilik dinin emirlerini yerine getirdiğini gerçekten ispatlamak istiyorsa, yapacağı tek şey vardır: Malını mülkünü terketmek, zenginliğinden vazgeçmek. Bu zenginlik saraylarda, İsviçre ve Avrupa bankalarında yatan servetlerde saklıdır.»[139]

Mısır'la birlikte Suriye ve Cezayir de pakta karşı

(139) 2 Eylül 1966 tarihli Yön Dergisi.

çıkmakta gecikmediler. Ayrıca Lübnan ve Türkiye'deki devrimci - sosyalist güçler ve yazarlar da bu paktın içyüzünü ve gerisinde saklanan emperyalist oyunları kamuoyuna açıkladılar.

■ *Türkiye Ümmetçileri Ve İslam Paktı*

Fakat Türkiye'deki Ümmetçi Hilafetçi çevreler ve yayın organları bu paktın öncülüğünü yapan Kıral Faysal'a, Türkiye'ye yaptığı ziyareti bahane ederek methiyeler döktüler, onu göklere çıkaran yazılar, yorumlar yayınladılar. Ümmetçi - Hilafetçilerden başka sağ kanadın siyasi temsilcisi ve örgütü olan Adalet Partisi'nin sorumlu ve yetkili üyeleri de aynı biçimde Faysal'a ve kurmak istediği pakta methiyeler yağdırmakta kusur etmediler. Bunlardan iki örnek vermeyi faydalı buluyoruz.

Faysal'm Türkiye'ye gelişi dolayısıyla Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcısı, Yeni İstanbul Gazetesi'nde şunları yazıyordu:

«Tarihten intikal eden manevi miras ile maddi hazineleri birleştiren Melik Hazretleri, devrimizin şartlarından da mülhem olarak, islam mefkuresi ve davası ile 13 asır sonra, Arabistan'ın yeni bir tarihi vazifesine girişmiş ve belki de mukaddes toprakların ilahi bir davetine imtisal etmiş ve bu ülkenin sesi bir daha duyulmağa başlamıştır. Bu, İslam Milletleri Birliği'nin bir İslam Federasyonu veya bütünlüğü halinde kuvvetlenmesi ve yükselmesi, şüphesiz asıl gayeyi teşkil edecektir. Melik Faysal Hazretleri bu islami ve insani siyaseti ile Arap ülkelerinde dozunu kaçıran son sosyalist ve ırkçı cereyanlar karşısında, şüphesiz daha realist ve üstün bir görüşü temsil etmektedir.»[140]

(140) 29 Ağustos 1966 tarihli Yeni İstanbul Gazetesi.

Yazarın, «Mukaddes toprakların ilahi daveti» dediği şey acep ne ola? Eğer maksat Hazreti Muhammed'in insanlığı ve mazlum insanları kurtarmak için getirdiği çağrı ise, Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi-Faysalcı-Amerikancı kişiler ve çevreler bilsinler ki, bu davet herşeyden önce zulme, haksızlığa ve sömürüye karşıydı, Faysal gibilerinin despotluğuna karşıydı. Hazreti Muhammed'in davetinde, müslüman halkların hıristiyan Amerika'nın çıkarı ve hegemonyası için çalışmaları hakkında bir tek kelime yoktu, tersine o davet bu tür çıkar ve hegemonyaya karşı çıkılmasını kesinlikle bildiriyordu.

Yok eğer Hazretin maksadı Faysal'a ilham edilmiş «ilahi bir davet»se ve bununla Faysal'a peygamberlik payesi verilmek isteniyorsa o zaman islam dininden bahsetmeleri saçma olmuyor mu?

Adalet Partisi Senato Gurup Başkanı da Faysal için özel sayı çıkaran Tercüman Gazetesi'nde şöyle diyordu:

«Adı Melik veya Kıral, fakat kendisi en büyük rütbesi ve tevazuu ile 'İslamın hizmetkarı' olan Faysal Hazretlerinin aziz vatanımızı ziyareti, milletlerimiz arasındaki dostluk ve kardeşliğin arzulanan seviyeye ulaşmasında ve müslüman milletler arasındaki yakınlaşma ve dayanışmanın gerçekleşmesinde en müessir vesilelerden biri olacaktır.»[141]

■ *Türkiye İle Arap Halklarının İlişkileri Niçin Bozulmuştu?*

AP iktidarının önde gelen iki yöneticisinin bu satırlarla İslam Paktı'na ve onun organizatörü Faysal'a övgüler döşemeleri, Türkiye'de Ümmetçilik akımının nerelere kadar sızdığını göstermesi bakımdan hayli ilginçtir, değil mi?

(141) 29 Ağustos 1966 tarihli Tercüman Gazetesi, özel sayı.

Faysal'ın bu çabaları yalnız Türkiye'deki komprador - Ümmetçi - Hilafetçi ittifakı etrafında birleşmiş kişiler ve basın tarafından alkışlanmadı. Aynı zamanda komprador - Ümmetçi - Hilafetçi Arap basını da bu teşebbüse şakşak tutarak bu vesileyle Türkiye'ye methiyeler yazmaya başladı. Örneğin Beyrut'ta yayınlanan Zaman Gazetesi bu konuda yazdığı yorumda; özellikle 1957 yılından sonra bazı Arap çevrelerinin Türkiye aleyhinde kopardığı yaygaraların, maskeli şahıslarca sahneye konmuş bir piyesin bölümlerinden ibaret olduğunu, Arap kamuoyunun aldatıldığını, bunun İslam dayanışması aleyhine ve komünist planları lehine sonuç verdiğini, komünistlerin tarihte kalmış bazı olayları mübalağalandırarak Ankara'yı Arap dünyasından koparmayı başardıklarını, Türkiye ve Suudi Arabistan'ın iki büyük millet arasındaki tarihi bağlara ve temel gerçeklere dönmekte olduklarını, iki tarafın çıkarı hesabına yeni ve anlayışlı bir devir açmaya koyulduklarını iddia ediyordu.(142)

Bu yazıda sözü edilen maskeli şahıslardan Arap sosyalistlerinin ve devrimcilerinin kastedildiğini açıklamaya bilmem lüzum var mı? Oysa Arap halkları arasında Türkiye politikasına karşı gelişen akım, bazı şahıslarca sahneye konmamıştı. Bu akımı yaratan, Batı emperyalizminin dümen suyunda giderek Arap halklarına ve giderek kurtuluş savaşı veren diğer mazlum halklara karşı düşmanca bir politika izleyen Türkiye yöneticilerinin olumsuz tutumuydu. 1950 yılında iktidara gelen DP yöneticileri, Türkiye'nin kaderini Amerikalı kapitalistlere ve saldırgan NATO'ya bağlayıp Türkiye'yi kurtuluş savaşı veren mazlum halklara karşı getirdiler. Böylece Türkiye'nin gerçekten Batılılaşacağını sanıyorlardı. Çünkü mademki Batı Kore, Cezayir, Mısır gibi «haddini bilmez» ülkelerin, Batılıları yurtlarından kovmak için

(142) 2 Eylül 1966 tarihli Yön Dergisi.

«küstahça» silaha sarılan halkların direnişini kırmakla uğraşıyor, o halde Türkiye de ancak bunu yapmakla, örneğin Kore'ye asker gönderip «Hür Dünya lideri» Amerika'ya karşı saygısızca ayaklanan bu ülkenin aç ve «medeniyetsiz» insanlarına birkaç tokat vurmakla Batılılığını, Avrupalılığını ispat edebilecekti. Basın ve radyo gibi yayın organlarıyla da Batıya övgüler döşemek ve Batıya karşı ayaklanan ülkelere veryansın etmek de Batılılaşmanın diğer bir şartıydı tabii. Türkiye'nin Arap olmayan halklara karşı izlediği politikadan birçok örnek verebiliriz. Fakat konuyu uzatmamak için yalnız konumuzla ilgili olarak Türkiye'nin Arap halklarına karşı izlediği olumsuz politikadan birkaç örnek vermekle yetineceğiz. Şöyle ki:

1) 1954'ten 1962'ye kadar Cezayir'de kan gövdeyi götürüyordu. Arap ve müslüman olan Cezayir halkı Fransız emperyalizmine karşı ayaklanmış, milli kurtuluş savaşı veriyordu. Cezayir'li yiğitler dünyayı Fransız emperyalistlerinin başına zindan etmişlerdi. Savaşçıları bir türlü yenemiyen Fransızlar tanklarla, toplar ve uçaklarla hınçlarını sivil halktan alıyorlardı. Tüm Arap devletleriyle Asya Afrika halkları ve sosyalist ülkeler bir yandan Cezayir halkına silah, para, yiyecek ve ilaç yardımı yaparlarken, öte yandan da Cezayir sorununu Birleşmiş Milletlere götürüyorlardı. Her defasında, Fransız delegesi Cezayir sorununun bir iç sorun olduğunu, Birleşmiş Milletler tarafından görüşülemiyeceğini iddia ediyordu. Tabii Amerika, İngiltere gibi emperyalist devletler de onu destekliyorlardı. İşte Türkiye de her defasında Fransa'nın lehine ve Cezayir'in aleyhine oy kullanıyordu. Ve tabii bu, Arap halklarını ve devletlerini çileden çıkarıyordu. Demek ki Araplar arasındaki Türkiye aleyhtarlığı bazı maskeli şahıslarca değil, Washington'ca hazırlanıp komprador burjuvazisinin siyasi temsilcisi olan DP

iktidarı tarafından sahneye konulan bir piyesti, hem de dram cinsinden.

2) Mısır 1956 yılında Süveyş Kanalı'nı millileştirerek İngiliz ve Fransız emperyalizminin Kanal üzerindeki hegemonyasına son verdiği zaman, Mısır'ın bu davranışı dünyadaki tüm antiemperyalist halklar ve devletler tarafından alkışlandı. Fakat Türkiye'de iktidara hakim olan DP ve emperyalizmin şakşakçılığını yapan basın, Nasır'a veryansın ediyorlardı. Onlara göre nasıl olurdu da bir «diktatör» kalkıp İngiltere ve Fransa'ya karşı bu «saygısızca» davranışta bulunabilirdi? Sonra İngiltere ve Fransa Mısır'a saldırdılar, sivil halkı bombaladılar, Kanalı zorla almak istediler. Onların bu saldırgan davranışını da yine bütün dünya lanetlendi, hatta patronları Amerika tarafından bile kınandı. Fakat Türkiye'nin o zamanki hükümeti ve basını, Fransız - İngiliz ortak saldırısını alkışladılar. Bundan bir örnek verelim:

Eskiden Hilafetçi olan, sonra bunu tutturamayınca arabayı kaçırmamak için devrimci gözüken, ama o biçim bir devrimci, daha doğrusu o zamanın modası olan Batılılaşma akımının ve Avrupa hayranlığının bir ateşli sözcüsü kesilerek devrimci rolünde gözüken bürokrasinin kalemşoru Hüseyin Cahit Yalçın, bürokrasinin örgütü olan Halk Partisi'nin yayın organı Ulus Gazetesi'nde «Tam Zamanında» başlığı altında şu başyazıyı yayınlıyordu:

«Siyasi hayat öyle bir safhaya gelmişti ki, Avrupa ortadan kalkmak tehlikesinin içine düşmek üzere bulunuyordu... Durum o hale geldi ki, Mısır'da sivrilen bir Nasır bütün Batı dünyasını hiçe saymaya başladı. Bir Yunanistan Kıbrıs Meselesini ele alarak İngiltere'nin Yakınşark'taki istinat noktasını da yıkmak savaşına kalktı. Türkiye'nin uzak görüşü ve metin hareket tarzı olmasaydı, bugün Mısır üzerinde askeri hareketler yapan

uçaklar, Yakındoğu'da uygun bir hareket noktasından mahrum bulunacaklardı.

«İngiltere ile Fransa adeta bunalmış hale gelmiş idiler. Kuzey Afrika'yı kaplayan milliyetçilik cereyanı esas bakımından meşru hürriyet ve istiklal davasına dayandığı halde dünya durumu ve sulhü sağlam bir temele malik olmadığı için bugünkü şartlara uymaz ve bütün medeniyet dünyası için tehlikeli bir cereyan tutturmuş bulunuyordu.

«Mısır'lı megalomanların meydan okumalarına İngiltere ve Fransa tesirli surette mukabele edemez duruma gelmiş idiler. Çünkü bir taraftan Moskova Bolşevikleri Arap alemini himaye eder bir politika takibederken, seçimler dolayısıyla muvakkat bir felce uğramış bulunan Amerika da müstemlekecilik aleyhtarı bir politikaya sarılmakla beraber Arapları elden kaçırmamak için Avrupa'lı büyük devletlerin menfaatlerini tutmaz görünüyordu.

«Tam bu sırada Lehistan (Polonya) ve Macaristan'da milli istiklal ve hürriyet taraftarlarının Moskova belasını başlarından atmaya ve muvaffak olmaya başlamaları İngiltere ve Fransa'ya artık kendilerini ve temsilcisi bulundukları Avrupa medeniyetini kurtarmaları imkanını hazırladı.

«İngiltere ile Fransa bu fırsatı kaçırmış olsalardı, tarih ve insaniyet huzurunda affedilmez bir suç işlemiş olurlar ve büyük devlet sıfatıyla ortadan kalkmaya layık bulunurlardı.

«Tam vaktinde hareket ettiler, çabuk ve tesirli müdahaleleriyle Yakındoğu'da Sovyet entrikalarına meydan ve imkan bırakmamak istediler.»[143]

İşte böyle diyordu Halk Partisinin sözcüsü... Şurayı hemen belirtelim ki, o zamanın muhalefeti böyle düşünür-

(143) 4 Kasım 1956 tarihli Ulus Gazetesi.

ken varın Batı emperyalizminin kucağına kendisini de, memleketi de atan iktidarın tutum ve zihniyetini siz kıyaslayın. Ve Hüseyin Cahit Yalçın'ın bu yazısı, sözcülüğünü yaptığı muhalefetin ne biçim bir muhalefet olduğunu ve giderek Türkiye'de o zaman yürürlükte bulunan sözüm ona demokrasinin ne kadar biçimsel olduğunu -şimdiki de öyle ya- gösteren yüzlerce örnekten ilginç bir tanesidir. Demek ki Türkiye, iktidarıyla, muhalefetiyle, basınıyla Batıcı olmuştu (Batılı değil) ve Batı tahakkümüne karşı yiğitçe ayaklanan mazlum halkların karşısına dikilmişti. Oysa aynı Batılılara karşı aynı Türkiye bir zamanlar, o mazlum halkların o gün yaptıklarının aynını yapmıştı.

Bu yazıda ilginç birkaç noktaya parmak basmadan geçemiyeceğiz:

A) Yazara göre o sıralarda Yunanistan bir Kıbrıs meselesi çıkarmakla İngiltere'yi Yakındoğu'daki dayanak noktasından yoksun bırakmak istemiş, fakat Türkiye uzak görüşlü hareket ederek, Yunanistan gibi, bir Kıbrıs meselesi yüzünden İngiltere'nin başını derde sokmamış. Türkiye de Yunanistan gibi Kıbrıs meselesinde inatçı davransaydı Kıbrıs İngiltere'nin elinden çıkabilirdi. Ve tabii o zaman İngiliz uçakları Mısır'ı bombalamak için kalkış noktası olarak kullanabilecekleri bir yer bulamazlardı. E sonra ne olurdu? Sonra da Büyük Britanya İmparatorluğunun uçakları çok önemli, çok gerekli ve «Avrupa medeniyeti»ni kurtarmak bakımından şart olan bu bombalamayı yapamıyacaklardı, Mısırlı sivil halkı, zavallı kadın ve çocukları öldüremiyeceklerdi. Oysa «Avrupa medeniyeti»nin kurtarılması için «Batı dünyasını hiçe sayan» Nasır'a ve onun etrafındaki Mısır halkına bombalar yağdırmak, yüzlerce kadın ve çocuğu alevler içinde yoketmek gerekirdi. Bu değil mi yazarın yazısından çıkan anlam?

Hüseyin Cahit Yalçın, farkında olmadan bu yazı-

sıyla çok hazin bir gerçeği de ifade etmiş bulunuyor. O da şudur: Avrupa medeniyeti denilen kapitalist sömürü düzeni mazlum halkların emeği, mazlum insanların cesetleri ve kelleleri üzerinde kurulmuştur. Fakat artık bu mazlum insanlar ve halklar kendilerini sömürtmemek için «Medeniyet» denilen bu Avrupa barbarlığına karşı ayaklanıyor, onları yurtlarından kovuyorlardı. İşte «Avrupa medeniyeti»nin kurtarılması için bu insanları bombalamak, kıymak, yok etmek gerekirdi, Hüseyin Cahit Yalçın'ın fikrince. Fakat Hüseyin Cahit Yalçın gibileri bilemiyorlardı ki, «Avrupa medeniyeti» dedikleri Avrupa emperyalizmi, bu mazlum halkların ve insanların karşısında yıkılmaya, yok olmaya mahkumdur. Bunu anlıyamıyordu işte. Hangi kafayla anlıyabilecekti zavallı? Keşke bugüne kadar yaşasaydı da mazlum halkların Avrupa ve Amerika emperyalizmine vurdukları güçlü darbeleri görseydi. Ve görseydi bu emperyalizmin mazlum halkların yiğitçe direnişleri karşısında adım adım gerilediğini. Ve görseydi Doğu rüzgarının Batı rüzgarını her gün yenilgiye uğrattığını. Ve yansaydı doya doya, ah-ü hasret çekseydi «Avrupa medeniyeti»yle ifade ettiği emperyalizmin Mısır'dan Kore'ye ve Küba'ya kadar her yerde yenildiğine!..

B) Hüseyin Cahit'e göre Kuzey Afrika'yı kaplayan milliyetçilik akımı meşru bağımsızlık ve özgürlük davasına dayandığı halde, «bugünkü şartlara uymazdı ve bütün 'Medeniyet dünyası' için tehlikeli bir cereyan tutturmuş»tu. Demek ki «medeniyet dünyası» dediği Avrupa ve Amerika için tehlike teşkil eden bir ulusal hareket, bir kurtuluş savaşı, meşru özgürlük ve bağımsızlık davasına da dayansa, yine gayrimeşru duruma düşerdi Hüseyin Cahid'in kafasınca. Çünkü Avrupa ve Amerika'ya tehlike teşkil ediyordu. Ve demek ki onun için ve onun gibi düşünenler için Avrupa ve Amerika emperyalistleri-

nin zalim çizmesi altında mazlum halkların ezilmesi önemli birşey değildi. Mademki «medeniyet dünya»sının selameti ve mutluluğu o halkların ezilmesindeydi, ezilmeleri gerekirdi bu «medeniyet dünyası»nın mutluluğu uğrunda. Ezilsindi tüm Asya, Afrika ve Latin Amerika halkları. Fakat «medeniyet dünyası» dedikleri emperyalist devletlerin sefahat sahnelerindeki keyifleri bozulmamalıydı. Bu halklar hadlerini bilsinlerdi de kanlarını emip Avrupa ve Amerika batakhanelerinde göbek şişiren, alınterleriyle kasalarını dolduran, cesetleri ve kelleleri üzerinde gökdelenler kuran «medeniyet dünyası»nın nazik adamlarına karşı ayaklanmasınlardı. Fakat Türkiye de bir zamanlar bu «medeniyet dünyası»na karşı savaşmıştı ve Anadolu halklarının o savaşı da bu «medeniyet dünyası» için tehlikeli bir cereyandı. Acaba Hüseyin Cahit ona ne buyuruyordu? Yoksa onun gözünde Anadolu halklarının davası da «medeniyet dünyası»nın keyfini kaçırdığı için gayrimeşru muydu?

C) Polonya ve Macaristan'daki ayaklanmayı «milli istiklal ve hürriyet» diye nitelendiren Hüseyin Cahit, Mısır halkının kendisini yüzyıllarca sömüren Avrupa emperyalizmine karşı gelmesini ve Süveyş Kanalı'nı devletleştirmesini «Sovyet entrikası» olarak görüyor ve gösteriyor. Bir an için, Macaristan ve Polonya'daki ayaklanmayı gerçekten «milli istiklal ve hürriyet» davası olarak farzetsek bile, Hüseyin Cahit neden bunu övüyor da, Mısır halkının Batılılara karşı giriştiği haklı mücadeleyi yeriyor, bombalarla cezalandırılmasının yerinde olduğunu söylüyor? Demek ki, öylelerinin gözünde Batı emperyalizmine karşı girişilen bir hareket, sırf Batı'ya karşı olduğu için cezalandırılması gereken bir suçtur, fakat Batılıların kışkırttığı bir azınlık hareketi «milli istiklal ve hürriyet» davasıdır.

D) Yazara göre İngiltere ve Fransa bu fırsatı ka-

çırmış olsalardı affedilmez bir suç işlemiş olurlardı. Demek ki, İngiltere ve Fransa Mısır halkını bombalamasaydı, Mısır'lı kadın ve çocukları alevler içinde bırakıp öldürmeseydi, suç işlemiş olurlardı. Yani açıkçası Mısır'lıları mutlaka bombalamaları ve öldürmeleri gerekirdi, bu bir ödevdi, yapılmaması suç olan bir ödevdi.

Artık pes demek geliyor insanın içinden doğrusu. Ve insan böylelerini bir yazar, bir partinin sözcüsü pozisyonunda görünce Türkiye halklarına acıyor ister istemez. Demek ki, yıllar ve yıllarca böyle adamlar böyle martavallarla bu halkların beynini yıkamışlar, devrimcilik adına, ilericilik adına, medeniyet adına onları dünyadan habersiz duruma getirmişler, gerçekleri görmelerine engel olmuşlardı.

Ne gariptir ki, Hüseyin Cahit Yalçın, 1957 yılında ölünce «Hürriyet, hürriyet» diye bağırarak can vermiş.[144] Ama kimin hürriyetine bu kadar aşıktı hazret? Kendilerinden başka kimseye hürriyet hakkı tanımayan ve hürriyet isteyenlerin ağzına kurşun sıkan Batı emperyalizmine bu kadar hayran ve bu kadar bağlı olan bir adam kim için böyle ölüm döşeğinde dahi bağırarak «hürriyet» istiyordu? Anlaşılan kendisi için istiyordu üstad. Çünkü 1950'den sonra iktidar bürokrasiden komprador burjuvazisine geçince iki taraf arasında ve tabii halkın dışında kıyasıya bir koltuk kavgası başlamıştı. Hüseyin Cahit de bürokratik faşizmin adamı olduğu için Ulus Gazetesi'nde Halk Partisi'nin sözcülüğünü yapıyordu. Fakat Demokrat Parti iktidarı bazan onu mahkemeye filan verip üstadı rahatsız ediyordu, arasıra da gazetesini kapatıp inci döktürmesini önlüyordu. Bu yüzden hazretin keyfi bozuluyor ve «hürriyet»ten dem vuruyordu. Ama bu hürriyeti sadece kendisi ve takımı için istiyordu. Yoksa Anadolu insanının yada emperyalizme karşı kurtuluş ve

(144) 19 Ekim 1957 tarihli Hürriyet Gazetesi.

hürriyet savaşı veren halkların hürriyetini isteyecek kadar «medeniyet dünyası»ndan uzak değildi üstad!

Şimdi anlaşıldı mı Arap halkları arasında Türkiye'ye karşı gelişen hoşnutsuzluğun nedeni? Durum bu olunca Kıral Faysal ve Habip Burgiba gibi gerici adamların Ankara'ya göstermelik ziyaretler yapması yada Amerikan emperyalizminin güdümünde olacak İslam Paktı gibi antlaşmaların kurulması, halklar arasında yakınlaşma sağlayamazdı ve de sağlayamıyacaktı. Çünkü Kıral Faysal ne Arap halkını, ne de hatta hükmettiği Arap Yarımadasının halkını temsil ediyordu, ne de kurmak istediği pakt bu halkın özleminden geliyordu.

3) Demokrat Parti iktidarı 1957 yılında Amerikalı emperyalistlerin hazırladıkları plan gereğince Suriye'yi işgal etmeye kalkışmış ve bunun için sınıra yığınak yapmıştı. 1957 yılının Ağustos ayında DP başlarının sefahat alemleri yaptıkları Şale Köşkü'nde, Menderes'le o zamanki Amerikan Dışişleri Bakanı, saldırgan planların ve projelerin ünlü kaşifi John Foster Dulles'ın yardımcısı Henderson arasında bu konu görüşülmüştü. Türkiye'nin saldırıya geçmesi halinde Mısır'ın işe karışacağından endişe eden Menderes, o takdirde Amerika'nın ne yapacağını Henderson'a sormuş, Henderson da o zaman Altıncı Filo'yu Doğu Akdeniz'e doğru harekete geçireceklerini ve Mısır'ın bu yüzden tereddüde düşüp işe karışmayacağını bildirmişti.[145]

İşte Türkiye'nin böyle saldırgan ve iğrenç oyunlarda kullanılmak istenmesi ve Menderes'in bu isteği, daha doğrusu Amerika tarafından verilen bu emri yerine getirmeyi kabul etmesi de, Araplar arasında Türkiye'nin aleyhine bir akımın doğmasında ve yayılmasında önemli rol oynamıştır.

4) Irak halkı, 14 Temmuz 1958 günü ihtilal yapıp

(145) 18 Ekim 1958 tarihli Akis Dergisi.

başındaki satılmış despot iktidarı alaşağı ettiği zaman, Amerika ve İngiltere müthiş telaşlanarak çıkarlarının tehlikeye düştüğünü hesabettiler ve bu yüzden uşaklarının yönettikleri yerlerdeki hükümetleri korumak için Amerika Lübnan'a, İngiltere de Ürdün'e asker çıkardı. Bu da devrimci Arap milliyetçilerini ve Arap kamuoyunu Batılı emperyalistlerin aleyhine bir kat daha öfkelendirdi. Türkiye de bu öfkeden nasibini aldı tabii. Çünkü Amerika Adana'daki İncirlik Hava Üssü'nü bir sıçrama tahtası olarak kullanmıştı ve askerlerini oradan Lübnan'a çıkarmıştı. Bu olayı gören Araplar Türkiye'nin Ortadoğudaki devrimci hareketlerin vurulması için Batılıların bir üssü haline geldiğini düşünerek Türkiye'ye de kızdılar ve bunda yerden göğe kadar da haklıydılar.

5) Nihayet Türkiye İsrail'i tanıyan ve onunla diplomatik, ticari ilişkiler kuran tek müslüman ülkedir. O İsrali ki, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki karakolu durumundadır ve bir milyon Arap halkını yurtlarından kovarak kurulmuştur. İşte Türkiye de haksızlık üzerinde kurulan bu devleti, kurulur kurulmaz tanımış ve Elçisini Ankara'ya buyur etmiştir. Halen de onunla diplomatik ve ticari ilişkilerini sürdürmektedir.(146)

İşte Arap halkları arasında Türkiye'ye karşı gelişen hoşnutsuzluğun nedenleri, Türkiye yöneticilerinin bu olumsuz tutum ve politikalarında saklıdır. Yoksa Lübnan'lı Ümmetçi-Faysalcı Zaman Gazetesi'nin iddia ettiği gibi birkaç maskeli şahsın sahneye koyduğu bir piyes değildir bu.

Fakat işi gücü halk kitlelerini aldatmaya ve şart-

(146) **Bu sözlerimizden Yahudi halkına düşman olduğumuz anlamı çıkarılmamalıdır. Biz Yahudi halkına değil, İsrail militarizmine ve İsrail'in Arap halkını yurdundan kovmasına karşıyız. İsrail şovenizminin bu. Hitler'vari davranışı olmasaydı iki halkın bir arada ve eşit koşullarla yaşaması mümkündü. O takdirde Yahudi halkı da rahat eder ve yüzyıllarca çektiği ıstırap sonunda huzura kavuşabilirdi. Fakat İsrail yöneticilerinin şovence ve faşistçe tutumu bizzat Yahudi halkının da huzurunu kaçırmış ve geleceğini tehlikeye atmıştır.**

landırmaya kalkışmak olan gerici Ümmetçi - Hilafetçi - Komprador - Emperyalist ittifakının üyeleri bu nedenleri halktan gizlemeye çalışarak Türkiye'ye karşı Araplar arasında yayılan hoşnutsuzluğu birkaç maskeli şahsın marifeti olarak göstermeye çalışıyorlar ve bu hoşnutsuzluğun giderilmesinin tek çaresini de Türkiye Suudi Arabistan yakınlaşmasında buluyorlar. Tabii halka inanmadıkları, hiçbir şeyde halkı hesaba katmadıkları ve esasen halkı sevmedikleri için, Kıral Faysal'ın Ankara'ya gelişinin herşeyi halledeceğini ve ortalığı güllük gülistanlığa çevireceğini sanıyorlar. Oysa Faysal silah ve terörle sindirdiği kendi halkını bile serbest bıraktığı anda bütün bu kirli oyunlarının bizzat kendi halkı tarafından gün ışığına çıkarılacağını Ümmetçi - Hilafetçi - Komprador - Emperyalist ittifakının üyelerinden başka artık herkes bilir. Demek oluyor ki, Faysal, bırakın yüz milyonluk Arap halkını, kendi yönettiği Arapları bile temsil edememektedir. Onun için Türkiye'yle yada başka bir devletle yapacağı görüşmelerin somut hiçbir değeri yoktur ve olamaz.

Nitekim olamadı da. Ve Faysal'ın bütün çabalarına, Washington'daki efendilerinin bütün öğütlerine ve planlarına, ARAMCO Şirketinin harcadığı bütün dolarlara rağmen İslam Paktı gerçekleşmedi ve Faysal'ın da, Ümmetçi - Hilafetçi Komprador Emperyalist ittifakının bütün üyelerinin niyetleri de kursaklarında kaldı.

■ *Ümmetçilerin Ortadoğu'daki Örgütü: Müslüman Kardeşler*

Fakat İslam Paktı'nın kuruluşu, emperyalizmin ve gericiliğin Ortadoğu'ya hakim olmak için tasarladıkları planların sadece bir tanesiydi. Devrimcilere ve devrim-

cilerin öncülük ettiği Ortadoğu halklarına karşı örgütlenmiş faşist güçler çıkarmak, bunların yaratacağı terör havasıyla devrimcileri ve halkları sindirmek, hiç değilse nötr bırakmak da Emperyalizm Komprador Ümmetçi ittifakının planları arasındadır, hatta başlıcalarındandır.

Onun için bir yandan İslam Paktı'nın kuruluşuna çalışılırken, diğer yandan ve aynı zamanda devrimcilere ve halklara karşı savaşlarını yürütüyor, komplolarını sürdürüyorlar. Bu savaşı Türkiye'de din adına Ümmetçi - Hilafetçi akım, Osmanlı düzeninin özlemini çeken kişiler yürütüyor. Fakat Türkiye'dekilerin de, Ortadoğu'daki Müslüman Kardeşlerin de amacı birdir. Devrimcileri bertaraf edip Ortadoğu'da Amerikan emperyalizmine bağlı Ümmetçi - Komprador bir devlet kurmaktır. Belki de o zaman Kıral Faysal'ı Halife ilan etmeyi yada Osmanlı torunlarından birini Avrupa batakhanelerinden çıkarıp devletin başına hem padişah, hem de Halife olarak getirmeyi düşünüyorlar.

Türkiye'deki ve Orta Doğudaki Ümmetçi Hilafetçi güçlerin yönetildiği merkez, Faysal'ın kurduğu ve ARAMCO'nun finanse ettiği «Rabitatul-Alemil-İslamî»dir. Bu örgüt her yıl hac mevsiminde Faysal'ın ve ARAMCO'nun kontrolü altında toplanır. Toplantıya Ortadoğu'nun her ülkesinden güya hac amacıyla Suudi Arabistan'a giden Ümmetçiler ve Hilafetçiler katılır. Burada yapılan faaliyetler hakkında raporlar, bilgiler verilir, Faysal'dan ve ARAMCO'dan emirler, direktifler alınır ve ülkelerine dağılan delegeler bu emir ve direktiflere göre çalışmalarını sürdürürler.[147]

Müslüman Kardeşler örgütününün Suudi Arabistan'dan ve Suudi Arabistan yoluyla emperyalist devletlerden finanse edilip yönetildiği gerçeği bizzat örgütteki adamla-

(147) 1 Mayıs 1969 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

rın Mısır mahkemelerindeki itiraflarıyla ispat edilmiş bulunmaktadır. Bunun hikayesi şöyledir:

Müslüman Kardeşler örgütü 1965 yılında Mısır'da bir hükümet darbesi yapmayı ve devrimci düzeni tasfiye edip Amerikan emperyalizmine bağlı Ümmetçi - Komprador bir düzen kurmayı tasarlamıştı. Bu plan, aylarca ve belki de yıllarca üzerinde çalışılıp, en ince detaylarına kadar defalarca incelendikten ve Riyad ile Washington'un da kontrolundan geçirildikten sonra uygulanmaya hazır duruma getirilmişti ve uygulanması için Mısır Devriminin yıldönümü olan 23 Temmuzdaki törenler beklenmişti. Planın ilk bölümünü, Nasır'ın bir suikastla öldürülmesi teşkil ediyordu. Bunu gerçekleştirdikten sonra her tarafta sabotajlara, kitle halinde kıyamlara, suikastlere girişecekler ve birkaç günlük anarşik bir terörden sonra ülkeyi harabeye çevirip yönetimi ellerine alacaklar, ülkenin enkazı ve halkın cesetleri üzerinde kapkara bir düzen kuracaklardı. Nasır'ın öldürülmesi için de üç proje hazırlanmıştı:

1) 23 Temmuz günü her yıl olduğu gibi Nasır yine törenlere katılacak ve bir konuşma yapacaktı. İşte bu törenlerde halkın kendini o heyecanlı, o coşkun havaya kaptırdığı sırada Müslüman Kardeşler saldırıya geçecekler ve fedaileri Başkanı öldüreceklerdi.

2) Maskara Kıral Faruk tahttan indirilince Kahire'den İskenderiye'ye getirilmiş ve 26 Temmuz günü oradan yurt dışına atılmıştı. Bu vesileyle her yıl 26 Temmuz günü İskenderiye'de ayrıca şenlikler düzenlenir ve Nasır oraya gidip şenliklere katılır, bir de konuşma yapar. O yıl, yani Fesli Kardeşlerin harekete hazırlandıkları 1965 yılının 26 Temmuz'unda yine geleneksel törenler yapılacak ve Nasır gidip konuşacaktı. İlk plan uygulanamazsa, işte bu sırada yine Müslüman Kardeşler harekete

geçip onu öldüreceklerdi. Bu komplo meydana çıkarıldığı için, o gün Nasır İskenderiye'ye gitmedi.

Bu komplo hakkında Mısır makamları henüz hiçbir açıklama yapmamışken ve komplonun ortaya çıkmasından bir gün sonra İsrail Radyosu Arapça bölümünde şu haberi veriyordu: «26 Temmuz günü Nasır'ın geleneği bozarak İskenderiye'ye gitmeyişinin nedeni, bineceği treni dinamitle havaya uçurmayı planlayan bir komplonun son dakikalarda ortaya çıkarılmış olmasıdır.»

Bu haberin böyle alelacele ve üstelik hiç kimse henüz ne olup bittiğini öğrenemeden İsrail Radyosu'nca verilmesi ister istemez bir soru getiriyor insanın karşısına: İsrail'in de mi bu komploda rolü vardı? Müslüman Kardeşler örgütünün planları Washington Riyad Tel Aviv'in ortak kontrolundan mı geçiyordu?

3) İkinci proje de suya düşerse Nasır 21 Ağustos günü Kıral Faysal'la Yemen sorununu görüşmek üzere Cidde'ye gidişinde uçağa binerken yada inerken öldürüleccktı. Bu görev de Müslüman Kardeşler örgütüne mensup İsmail Fayyumî adında bir subaya verilmişti. Fayyumî, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Birliğinde görevliydi. Bu itibarla suikast teşebbüsünü kolaylıkla gerçekleştirebileceği hesaplanmıştı.

Gerek Nasır'ın öldürülmesi, gerekse darbeye ortam hazırlayacak terör havasının yaratılıp sürdürülmesi ve bunun sonucunda iktidarın Müslüman Kardeşler örgütüne geçmesiyle ilgili bütün plan ve projeler son derece gizlilik içinde hazırlanıp korunmaktaydı. Bu biraz da normaldi. Çünkü dünyanın en usta ve en güçlü gizli casusluk örgütü olan CIA işin içinde olunca, ARAMCO'dan da bol miktarda dolar akınca, herşeyi gizlemek mümkün olurdu.

Gerçi 1965 yılının başından beri Mısır'da bir darbe yapılacağı söylentileri dolaşmaktaydı ortalıkta, Paris'te görevli bir Mısırlı subay bir yakınına şöyle demişti: «Na-

sır'a, Irak'ta Kasım'ın başına gelenden daha müthiş bir akibet hazırlamak için herşey tamamlanmıştır. Başkanı parça parça edeceğiz.» Ama bu sözlerin ve söylentilerin gerçekle ne ölçüde ilişiği vardı? Rejimi devirecekler kimlerdi? Bu hususlar bilinmediği gibi istihbarat makamları ya bir ipucu ele geçirememişlerdi, yada istihbaratın kilit noktaları da komploculuların elindeydi ve eldeki bilgileri saklıyorlardı.

Nihayet Mısır'ın tek siyasi kuruluşu olan Arap Sosyalist Birliği'nin bazı militanları bu konuda birşeyler öğrenmişler ve durumu raporla Cumhurbaşkanlığına bildirmişlerdi. Bunun üzerine Cumhurbaşkanının emriyle özel bir soruşturma komitesi kurulmuş ve kısa bir çalışma sonucunda gizli Müslüman Kardeşler örgütünün elebaşılarını hazırladıkları komplonun planlarıyla birlikte ortaya çıkarmıştı. Bunun üzerine bütün komplocular tutuklanarak yargılanmalarına başlandı. Çoğu suçunu ve Suudi Arabistan'dan çeşitli yardım aldıklarını itiraf etti.[148]

■ *Müslüman Kardeşlerin Faysal ve Emperyalizmle İlişkisi*

Bu komplonun ortaya çıkarılmasından ve elebaşılarının tutuklanmalarından sonra Nasır, Suudi Arabistan'a gidip Yemen sorununu Faysal'la görüştü ve Faysal'ın Müslüman Kardeşler örgütüyle olan ilişkisini şöyle yüzüne vurdu:

«Memleketimdeki durum hakkında size fikir vermek isterim. Müslüman Kardeşler Suudi Arabistan'dan para almaktadırlar. Suudi Arabistan Mısır'la görüşmelerini uzattıkça uzatmıştır. Müslüman Kardeşler, iki yada üç ay içinde Mısır'da durumu değiştirecek güçte olduklarını

(148) 9 Eylül 1966 tarihli Yön Dergisi.

ifade ettiklerinden görüşmeler uzatılmıştır. Fakat artık rahat edebilirsiniz. Çünkü Müslüman Kardeşlerin hepsi hapistedir, dışarıda kimse kalmamıştır.»

Nasır 22 Şubat 1966 tarihinde yaptığı konuşmada Kıral Faysal'a yukarıdaki sözleri söylediğini anlattıktan sonra şöyle devam ediyordu:

«Kıral Faysal'a, onun Müslüman Kardeşlerin dış temsilcisi Said Ramazan'a para verdiğini bildiğimi, Zaglul Abdurrahman Mısır makamlarına teslim olduğu zaman Said Ramazan ve Ebül-Feth kardeşlere Mısır rejimine karşı çalışmaları için 250 bin Mısır lirası verildiğini itiraf ettiğini anlattım. Faysal ise olaydan haberi olmadığını, Said Ramazan'ı tanımadığını ileri sürdü. Onunla Yemen konusundaki görüşmelerimize böyle başladık. Kıral Faysal Müslüman Kardeşlere işaret ettiği zaman komployu kimin finanse ettiğini çok iyi bilmekteydi: Bağdat Paktı, Suudi Arabistan ve Arap gericiliği... Müslüman Kardeşler şefleri yurt dışında bulunmaktadırlar ve Mısır'a düşman olanlardan kim para verirse ona satılmaktadırlar. Böylece fiilen emperyalizmin ve gericiliğin ajanı olmuşlardır.»[149]

Tevkif edilen Müslüman Kardeşlerin duruşmaları sonucunda üç kişi idam edildi, diğer komplocular da çeşitli cezalara çarptırıldılar. İdam edilenlerden biri de, daha önce devrimciliğiyle tanınmış olan Prof. Seyyid Kutub'du. Kendisi bir devrimci olarak önceleri Nasır'ın yanında idi. Fakat sonraları ümmetçi akımın içine girip devrime karşı çıktı. Emperyalizmin ve gericiliğin karşısında olması, yüzyıllarca ezilen halkı için, sömürülen yurdu için ön safta savaşması gerekirken Amerikan emperyalizmiyle Faysal gericiliğine alet olmasına acımamak elde değildir.

Seyyid Kutub'un ve iki arkadaşının idam edilmeleri

(149) Aynı kaynak.

üzerine Türkiye'deki Ümmetçi Hilafetçi çevreler ortalığı velveleye verdiler, kıyametler kopardılar, gazetelerinde «Kızıl Firavun Nasır», «Elleri kanlı Nasır» diye manşetler attılar.

Oysa Müslüman Kardeşler, Faysal'la ve Amerikan emperyalizmiyle birlikte hazırladıkları kirli planlarını uygulamayı başarsalardı ve gerçekten tasarladıkları gibi, yada Washington ve Riyad'dan direktif aldıkları gibi Nasır'ı ve arkadaşlarını öldürüp ülkede kara faşist bir düzen kurabilselerdi, o zaman Türkiye'deki Hilafetçi - Ümmetçi Komprador ittifakının etrafında çöreklenen tüm gericilerin etekleri herhalde zil çalacaktı ve sevinçlerini gazetelerinin manşetlerinde dile getirip, niyetlerini bayraklaştırarak Türkiye halkının beyinlerini bununla biraz daha yıkamaya çalışacaklardı. O takdirde, Irak'ta faşist bir darbe yapıp 10 bin yurttaşı öldüren kanlı Baas Partisi'nin darbesi sırasında yaptıkları gibi «Mısır'da Komünist avı başladı», «Nasır öldürüldü», «Kahire sokaklarında kan gövdeyi götürüyor» diye manşetler atacaklardı.

Ve tıpkı sırtını Amerikan emperyalizmine ve onun casusluk örgütü CIA'ya dayayıp yüzbin kişinin canına kıyan Endonezyalı Faşist Suharto'nun kıyımlarına alkış tuttukları ve gerekirse aynını Türkiye'de de tekrarlayacaklarını açıkça söyleyip yazdıkları gibi, Mısır için de yazacaklardı, söyleyeceklerdi ve öylece Türkiye'deki devrimcilerin gözlerini akıllarınca korkutacaklardı. Fakat Mısır'da şansları yaver gitmedi ve bellerini bir daha doğrultamıyacak sertlikle yere serildiler. Ve onun için de bunca hırçınlaşarak Nasır'a veryansın etmekte teselli bulmaya çalıştılar.

Müslüman Kardeşler örgütünün birçok Arap ülkelerinde, örneğin Suriye, Lübnan, Ürdün, Sudan'da kolları vardır. Ayrıca bu örgütün kolları Pakistan, Endonezya,

Seylan, İran ve Kuzey Afrika'nın bazı ülkelerine kadar uzamıştır.

Örgütün dış ülkelerdeki temsilcisi Said Ramazan'dır. Bu adam Suudi Arabistan'dan, ARAMCO Şirketinden ve Amerika'dan aldığı paralarla dış ülkelerde devamlı olarak gezmektedir. Kendisinin İngiliz istihbarat servisiyle yakın ilişkisi olduğunu ve CENTO'dan destek aldığını herkes bilir. Seylan parlamentosu'nda Amerikan ajanı olduğu söylenmiştir. 1966 yılında Tunus'a da giden Said Ramazan, orada devletin en yüksek kişileri tarafından karşılanmıştır.(150)

■ *Burgiba ve Müslüman Kardeşler*

Özellikle bu dikkat çekici bir durumdur. Çünkü Batı emperyalizminin isterik hayranı ve Kuzey Afrika'daki baş temsilcisi bulunan Habip Burgiba'nın, aslında dinsiz olduğu halde Said Ramazan'ı bu şekilde karşılaması ve ağırlaması herhalde derin bir anlam taşır. Herhalde Burgiba Said Ramazan'ın kaşına gözüne aşık olduğu için yapmadı bunu. Said Ramazan, Burgiba'nın kafa dengi ve çıkar ortağı olduğu, onunla emperyalizmin uşaklığını ve devrimciliğin, Ortadoğu halklarının düşmanlığını paylaştığı için bu sıcak ilgiyi görmüştür.

Herkes bilir ki, Habip Burgiba, Ortadoğu'daki devrimci eylemin ve bu eylemi yürütenlerin, özellikle Mısır, Suriye ve Cezayir liderlerinin amansız düşmanıdır. Daha önce Kıral Faysal'la İslam Paktı konusunda da görüşüp anlaşan Burgiba'nın bir ara CENTO'ya girmek niyetinde olduğundan da bahsedilmişti. Sonra Arapların İsrail'le anlaşmasını ve İsrail'i devlet olarak tanımalarını isteyen tek Arap da yine Burgiba'dır. Burgiba'nın dinsizliği de

(150) Aynı kaynak.

meşhurdur. Kendisi, bir zamanlar memleketinde oruç tutulmasını yasaklamıştı.(151)

Böyle bir adamın Müslüman Kardeşler örgütüyle işbirliği yapması garip değil mi? Hayır, aslında garip değildir, görünüşte garip görünmesine rağmen. Bilakis bu gayet normaldir. Çünkü ikisinin de amacı bölgedeki devrimci hareketleri bastırmak ve Batılı emperyalistlerin egemenliğini tüm bölgeye yeniden geri getirmek, Orta Doğu halklarının kurtulmuşlarını da Tunus ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin halkları durumuna getirmek, onlar gibi emperyalizmin prangalarına vurmaktır. Ve Burgiba'nın Müslüman Kardeşler örgütüne böylesine yakınlık göstermesi, bir taraftan da Kıral Faysal'la İslam Paktı konusunda anlaşması, hem Müslüman Kardeşler'in, hem de İslam Paktı'nın kimliğini, hangi amaçlar peşinde olduğunu gayet güzel ortaya koymaktadır. En azından şunu göstermektedir ki, Burgiba'nın parmağının bulunduğu bir örgüt yada bir paktın müslümanlıkla, din ve dindarlıkla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Çünkü Burgiba'nın bu kavramlarla ilgisi bulunmamaktadır.

Burgiba'dan söz açılmışken şunu da belirtelim ki, Türkiye'deki komprador burjuvazisinin beslemesi olan gazete ve dergilerde Burgiba'ya zaman zaman methiyeler çekilmekte, bu gazetelerin baş köşelerini işgal eden sözüm ona yazarlar tarafından kendisi «Realist», «Gerçekçi», «Büyük Mücahit» gibi niteliklerle kamuoyuna tanıtılmaktadır. Hatta sosyalist olduklarını iddia ettikleri halde kendilerini hâlâ bürokratik faşizmin şartlandırmasından kurtaramıyan ve bu yüzden bürokratik faşizmin birer sözcüsü olmaktan ileri geçemeyen bazı yazarlar da Burgiba'yı okşamaktan geri kalmıyorlar. Oysa Burgiba, Batı emperyalizminin bir uşağıdır, bir şakşakçısı ve temsilcisidir. Komprador burjuvazisinin kendisine hayranlığı-

(151) 3 Mart 1960 tarihli Hürriyet Gazetesi.

nın nedeni işte budur. Çünkü Burgiba'yla Türkiye komprador burjuvazisi aynı çizgiye düşmekte, aynı merkeze bağlanmakta, aynı davanın savunucusu bulunmakta ve böylece müttefik olmaktadırlar.

Fakat sosyalist geçinen ve aslında bürokratik faşizmin sözcüsü durumunda olan yazarların Burgiba'ya övgü çekmelerinin nedeni daha başkadır; o da, Burgiba'nın da kendileri gibi laik oluşu ve din düşmanlığı yapmasıdır. Onlara göre ilericilik için bu yeterlidir, hatta ilericiliğin tek şartıdır. Bu yüzden değil midir ki yıllar ve yıllarca bu ilericilik adına Türkiye halklarının beynini yıkadılar ve halkı Ümmetçilikte, Hilafetçilikte kurtuluş aramaya ittiler? Bu yüzden değil midir ki, yıllar ve yıllarca Türkiye'ye üniversitelerden «mevzuat adamı memur» yetiştirdiler ve gençliğin kafasını gerçek bilgilerden yoksun bıraktılar? Ve bu yüzden değil midir ki, kıravatı, pantolonu, şapkayı, son yıllarda da mini-eteği medeniyetin, ilericiliğin sembolü haline getirdiler? Gericiliği de takkede, sakalde hedefleştirerek ona saldırdılar? Ve böylece kendi gericiliklerini halkın gözünden saklamaya, gizlemeye çalıştılar. Bunun Türkiye'ye ve Türkiye halklarına ne ölçüde yararlı olduğunu da Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu mini-etekli medeniyet açıkça göstermektedir.

■ *Müslüman Kardeşler'in Suriye'deki Çabaları*

Müslüman Kardeşler örgütü Mısır'dan sonra Suriye'de de şansını denemeye kalkıştı, fakat orada da tam bir başarısızlığa uğradı. Şöyle ki:

Batı emperyalizmi ve yerli işbirlikçileri, Nasır 1961 yılında Mısır ve Suriye'den kurulu Birleşik Arap Cumhuriyeti'nde resmen sosyalizmi ilan edip endüstriyi, özel bankaları, sigorta ve benzeri milli gelir kaynaklarını dev-

letleştirince ve o zamana kadar ülkenin yönetimini burjuvaziyle ortaklaşa, tarım sektörünü de tek başlarına ellerinde bulunduran Suriye'deki büyük toprak ağalarının ellerinden topraklarını alıp köylülere dağıtmaya başlayınca emperyalizmin ve işbirlikçilerinin uykusu adamakıllı kaçtı.

O zamana kadar Nasır'ın da, Güney Amerika'daki askeri diktatörler gibi sadece iktidar iştahını doyurmak için iktidarda kaldığını, yaptığı devrimleri halk kitlelerine mal etmediği için bir gün ya düşürüleceğini, yada yorulup kendiliğinden Batılı emperyalistlere boyun eğeceğini hesap ediyordu emperyalizm.

Fakat Nasır ayaklarının yerini sağlamlaştırdıktan sonra ülkede resmen sosyalizmi ilan edince ve bunun fiilen uygulamasına geçince, emperyalistlerin ve işbirlikçilerinin umudu ve hayalleri sönüverdi. Çünkü artık devrimler halk kitlelerine mal olmaya başlıyordu. Ve bu kitleler kendi devrimlerini bizzat kendileri koruyacaktı. Böylece buralar artık bir daha emperyalizmin ve çıkar ortaklarının kucağına düşmeyecekti. Hele Suriye'deki büyük toprak ağaları o güzelim, o uçsuz bucaksız bereketli topraklara artık bir daha kavuşamıyacaklardı ve bu topraklar üzerinde artık «pis» köylülere köle hayatı yaşatmanın tadını tadamıyacaklardı.

Ne yapmalıydı öyleyse? İyisi mi henüz işçi ve köylü kitleleri bu reformların ve sosyalizmin bilincine varmamışken hiç değilse Suriye'yi kurtaralım diye düşündüler, bunun için gereken planları hazırlamaya başladılar. Suriye'de bulunan büyük burjuva ve toprak ağalarının temsilcilerini harekete geçirip ordudan birkaç oportünist generali saflarına çekmeyi başardılar.

İşte bu generaller 28 Eylül 1961 günü Şam'a yakın Katana bölgesinde bulunan birkaç askeri birliği alıp sabaha karşı Şam'ı işgal ettiler ve ertesi günü gerici-ayrı-

lıkçı burjuva okumuşlarından bir hükümet kurarak Suriye'yi Mısır'dan ayırdılar. Tabii bu gerici okumuşlar hükümetinin ilk işi Nasır'ın başlattığı reformları durdurmak ve ortadan kaldırmak oldu. Millileştirilmiş ne varsa hepsini yine eski sömürücü sahiplerine geri verdiler, toprakları da tekrar ağalara iade ettiler. Ve ülkede tam anlamıyla gerici bir terör rejimi kurdular.

Fakat bu rejim ancak 18 ay ayakta durabildi. 8 Mart 1963 günü Baas Partisi bir askeri devrimle yönetimi ele aldı ve ülkede Nasır'ın başladığı reformlara yeniden döndü. Ama bu partinin içinde de ikilik çıktı bu reform hareketinin ölçüsü yüzünden.

Partinin sağ kanadını teşkil eden Mişel Eflak, Salah Bitar gibi kişiler, burjuvanın liderliği altında bir düzenin kurulmasını istiyorlardı. Ayrıca işçi ve köylüleri de memnun etmek ve rejime kazandırmak için onlar lehine de birtakım sınırlı reformlar yapılmalıydı, ama bu reformlar burjuvayı tamamen tasfiye etmeyi öngörmemeli ve burjuveya tarihi fonksiyonunu yapabilme olanağı verilmeliydi onlara göre. Tabii bunun adı da devrim olmayacaktı, bunun devrimciliği de Türkiye bürokrasisinin devrimciliği gibi ucube olacaktı.

Fakat Nurettin Attasi, Salah Cedit ve Yusuf Zuayyen gibi sol kanat liderleri bu görüşlere, bu iki yüzlü mavi boncuk politikasına karşıydılar ve gerekli reformların son kertesine kadar yapılmasını, sosyalizmin tam uygulanmasına geçilmesini, burjuvanın da tarihi fonksiyonunu yapmasına imkan verilmesini değil, tersine tamamen tasfiye edilmesini ve böylece bugüne kadar sayısız entrika ve politik dolaplar çevirdiği politika sahnesinden çıkarılmasını istiyorlardı.

İki taraf arasında uzun zaman perde arkasında, bazan da parti toplantısında açıkça süren çatışma, sonunda sol kanadın zaferiyle sonuçlandı ve bu kanadın askeri

kesimdeki lideri Salah Cedit 23 Şubat 1966 tarihinde yaptığı bir darbeyle sağ kanadı tasfiye edip yurt dışına attı ve iktidarı tamamen sol kanada teslim etti. Artık reformların yapılması ve sosyalizm yoluna girilmesi için hiçbir engel kalmamıştı. Ve Baas da bunu düşünerek hemen en hızlı şekilde harekete geçti.

Fakat emperyalizm ve komprador burjuvazisi bu sefer de başka bir taş koydular reform hamlelerinin yoluna. İşte bu taş Müslüman Kardeşler örgütünün Suriye'deki gizli kolundan başka birşey değildi.

Müslüman Kardeşler örgütü, o sırada yarıdeli bir adam tarafından yazılan yada birilerinin direktifiyle ona yazdırılan dinsizliği savunucu bir yazıyı bahane ederek rejime dinsizlik damgası vurdu. Müslüman Kardeşler'e mensup sözde din adamları, aslında ise emperyalizmin ve komprador burjuvazisinin birer sözcüsü olan vaizler ve imamlar, Şam, Halep, Humus gibi büyük şehirlerdeki camilerde yaptıkları vaazlarda ve okudukları hutbelerde halkı rejime karşı ayaklanmaya teşvik ettiler. Burjuvazi böylece Müslüman Kardeşler'in desteğini aldı ve meseleyi hemen kendi yönüne kanalize ederek harekete geçti. Bu hareket büyük kentlerde esnafın grevi biçiminde kendini gösterdi. Hemen bütün mağaza ve işyerlerinin kapılarına kilit vuran esnaf evlerine çekildiler ve bir anda hayat felce uğradı. Burjuvanın amacı hayat musluğunu kesip hükümeti güç durumda bırakmak ve devrilmesi için elverişli bir ortam hazırlamaktı.

Böyle şeytani bir oyun karşısında bırakılacağını önceden tahmin etmemiş olan hükümet de buna karşı çok sert ve çok hızlı bir hareketle çıktı: Mağaza ve dükkanını, işyerini hemen açmayanların bütün mallarının müsadere edileceğini, bu işyerlerinin hükümet tarafından millileştirilerek işletileceğini bildirdi ve derhal fiili müsadereye de başladı, işçi birlikleri ve milis kuvvetleri hemen

harekete geçip kapalı işyerlerinin kapılarını kırmaya ve bunları işletmeye başladılar. Oyununun bozulduğunu ve başarısızlığa uğradığını anlayan burjuva bu sefer de direnmeyi denedi. Fakat hükümetin üzerlerine saldırttığı silahlı işçi birlikleri kısa zamanda haklarından gelerek direnmelerini kırdılar.

Tabii bu, birkaç gün içinde olup biten bir iş değildi. Burjuva her seferinde başka bir şehirde, yada tüm ülkede grev yapıyor, bazan da barikat kurup direnmeye geçiyor, bu da işçi birliklerince tasfiye ediliyordu. Bir taraftan da burjuvanın tabii müttefiki olan ümmetçi Müslüman Kardeşler örgütü kendi yönünden direniyor ve hükümeti yıpratmaya çalışıyordu. Birkaç defa Müslüman Kardeşler camilerde isyan bayrağını çektiler, fakat her seferinde hükümetten aynı sertlikle karşılık gördüler, hatta bir seferinde hükümet, Hama şehrinde Müslüman Kardeşler'in isyan karargahı haline getirdikleri ve kapandıkları bir camiyi bombalamak zorunda kaldı ve ancak o şekilde isyancılardan temizliyebildi.

Bir yıl kadar süren bu karışıklıklar sonunda burjuva ve ümmetçi akım gücünü tamamen yitirerek yenilgiye boyun eğdi ve tasfiye edilmeye başlandı.

İşte Müslüman Kardeşler bu burjuvayı destekliyordu Suriye'de ve onu yeniden iktidara getirmeğe, devrimci hükümeti düşürmeye çalışıyordu. Ama hangi burjuvayı? Parası için din başta olmak üzere herşeyini satmaya hazır bir haysiyetsiz burjuvayı.

Bu burjuva kalıntılarından biri bakın Le Monde Gazetesinin muhabirine ne diyor:

«İnanın ki mösyö, ben bir vatanseverim. Daima İsrail devletinin yok edilmesinden yana oldum. Fakat hayat o kadar yaşanmaz hale geldi ki, Cenabı Hakka, Yahudi ordusu memleketimi işgal etsin ve bu şeytani rejimi devirsin diye gece gündüz dua ediyorum. Sokakta bir

subaya rastlayınca, bir Yahudi kurşunuyla gebermesini temenni etmekten kendimi alamıyorum.»[152]

İşte Müslüman Kardeşler örgütünün iktidara getirmek istediği ve bu uğurda ayaklandığı, bu amaçla Allahın kutsal evleri olan camileri çete karargahı haline getirdiği Suriye komprador burjuvazisi buydu. Demek ki Müslüman Kardeşler'in amacı din filan değil, sadece baştaki sosyalist rejimi devirmekti. Yoksa amacı din ve dindarlık olsaydı böylesine dinsiz bir burjuvaziyle işbirliği yapar mıydı, daha doğrusu onun maşası, onun iktidar basamağı olur muydu?

Adamın Le Monde muhabirine «yurtsever» olduğunu söylemesi dikkat çekicidir değil mi? Ama doğrudur bu söz, adam gerçekten yurtseverdir, yurdunu çok seviyor. Yalnız onun yurtseverliği bir ağanın çiftliğini sevmesi yada bir binicinin atını sevmesi gibidir. Ağa niçin çiftliğini seviyor? Çünkü ondan ürün alıyor. Demek ki, ağa aslında çiftliği değil, ondan elde ettiği ürünü ve onun kasasına doldurduğu liraları seviyor. Burjuvazinin yurtseverliği de işte böyledir. Yurdu sömürebildiği ve çiftlik gibi yurttan milyonlar kazandığı zaman yurdunu gerçekten seviyor. Ama onun imtiyazları elinden gitti mi, diğer yurttaşlar gibi ne eksik, ne de fazla haklara sahip olmayan normal bir yurttaş haline getirildi mi, artık yurtseverliği sona erer hazretin ve yurdunun en azılı düşmanı tarafından işgal edilmesini can-ü gönülden dilemeye başlar. Çünkü o, daima imtiyazlı yaşadığı ve hep halkın tepesinde oturduğu için, halkın arasına girmeye, imtiyazlarını kaybedip halktan bir fert haline girmeye tahammül etmez, şerefli bır halk adamı olmaya şerefsizlik duyguları bir türlü izin vermez. Ve bunun için yurdunun düşmanı tarafından işgal edilmesini diler, fırsat bulunca yurdunu düşmanına teslim de eder, düşmanla iş-

(152) 28 Ekim 1966 tarihli Yön Dergisi.

birliği yaparak yurdunu ve halkını kurtarmaya mutluluğa kavuşturmaya çalışan devrimcileri öldürür. Amerikalı emperyalistlerle işbirliği yaparak kendi halkını bombalarla öldüren Kao-Ki, Belçikalı emperyalistlerle birleşip Kongo halkını kırdıran ve Lumumba gibi bir devrimciyi öldüren Çombe, Alman faşistlerinin uçaklarıyla kendi ülkesinin başkentini bombalayıp binlerce insan öldüren ve cumhuriyet rejimini yıkıp yerine faşist bir düzen kuran Franco, CIA'nın emir ve direktifiyle yüzbin yurttaşını kıyımdan geçiren Suharto, yukarıda anlattığımız gerçeğin kanlı, canlı ve iki ayaklı örnekleridir.

Bu durum, memleketi kendisine çiftlik yapmak ve halkı da orada kendi çıkarında köle gibi kullanmak isteyenlerin tabiatıdır. Bunda bir gariplik yoktur. Çıkarcı kişiler ve sınıflar, sadece çıkarı için ve çıkarı ölçüsünde yurdunu seven kimseler dünyanın her yerinde böyledir. Bunların ne milliyeti vardır, ne de milli haysiyeti. Tek düşünceleri, tek amaçları daha çok kazanmak, daha çok zengin olmaktır. Bu uğurda feda etmiyecekleri şey yoktur onların.

■ *Ortadoğu'daki Ümmetçilerin Ortak Yanları*

Bunların dini ve merhameti de yok. Merhametli olsalardı, kendileri gibi insan olan işçilere ve köylülere acırlardı, onları sömürmezlerdi, alın terlerinden zengin olma yolunu tutmazlardı, bunca aç ve perişan insan varken eğlence ve fuhuş yerlerinde su gibi para akıtmazlardı. Onların oralarda akıttığı para aslında çalışan insanların, emek harcayan fakir fukaranın alınterinden birikmiştir. Ve din adına ortaya çıktığını iddia eden Ümmetçi - Hilafetçi akım da işte böyleleriyle işbirliği yapmakta, böylelerinin egemenliğini sürdürmeye çalışmaktadır.

Ümmetçi Hilafetçi akımın amacı Ortadoğu'nun her ülkesinde aynı olduğu için birçok ortak yanları vardır. Özellikle bu ortak yanlar Türkiye'deki Ümmetçilerle Müslüman Kardeşler'de daha çok belirgin bir durumdadır. Şöyle ki:

1) Ortak yönlerinden biri ikisinin de parlamenter sisteme ve demokrasiye karşı oluşudur. Müslüman Kardeşlerin Kurucusu Hasan El-Benna'ya göre «Genel oy ve parlamenterizm devlet otoritesini zayıflatmaktadır. Bütün yetkiler Halifenin elinde toplanmalıdır.»

Hasan El-Benna'nın bu görüşü, büyük rezalet sahnelerinin ünlü maskara kahramanı Kıral Faruk'un da ağzını sulandırıyordu. Çünkü Faruk da parlamenter sistemden yakınıyordu. İkinci Abdülhamit gibi ülkeyi kararnamelerle ve tabii tek başına yönetmenin özlemi içindeydi o da... Bunun için de zaman zaman parlamentoyu dağıtıyor, sonra kamuoyunun baskısıyla yeniden seçimlerin yapılmasına ve parlamentonun açılmasına izin veriyor, ama bu sefer de seçimlere hile karıştırarak gerçek yurtseverlerin seçilmesini önlüyor ve çanaklarını yalayan haysiyetsiz uşaklarının seçilmesini sağlıyordu. Sonra canı sıkılınca, yada milletvekillerine verdiği ödenekler iştahını çekince yine parlamentoyu dağıtıyordu. Fakat bütün bunları yaparken yalnızlığın ezikliği içindeydi Faruk.

Sonra Hasan El-Benna'nın liderlik ettiği güçlü bir siyasi örgüt de parlamenter yönetim biçimine karşı çıkınca Faruk sağlam bir desteğe sahip olmaya başladı. Kimbilir, belki de örgüt Kıral Faruk'la anlaşma halindeydi.

Müslüman Kardeşler örgütünün Hilafetçiliği ve bütün yetkilerin Halifenin elinde toplanması tezi de Faruk'un iştahını küçümsenemiyecek ölçüde kabartıyordu. Çünkü bu örgüt duruma hakim olunca Faruk kendisinin

Halife olacağını hesaplıyor ve rüyasında, Atlantik kıyılarından Endonezya'ya kadar uzanan geniş topraklar üzerindeki yüz milyonlarca müslümanın manevi lideri ve de ruhani şefi olduğunu görüyordu. Bu rüya gerçekleşse, Faruk Avrupa'daki batakhanelerde, fuhuş ve ahlaksızlık yuvalarında yüz milyonlarca müslümanın manevi lideri olarak rezaletlerini sürdürecekti.

Fakat Faruk'un da, onun bu rüyalarının gerçekleşmesi için çalışan Müslüman Kardeşler'in de, ikisinin efendisi olan emperyalistlerin de bu ve buna benzer hayalleri kursaklarında çürüyüp gitti. İleriye, daima ileriye doğru dönen tarih çarkını tersine çevirip geriye yöneltmek istediler, ama yapamadılar bunu. Ve üstelik o çarkın altında ezilenler de kendileri oldu. Daima kendilerinin ve benzerlerinin sonucunun da aynı olacağı gibi...

Bunlardan biri olan Abdülkadim Zellûm da Türkçesi «Hilafet Nasıl Yıkıldı» demek olan «Keyfe Hudimetil-Hilafe» adlı Arapça eserinde bu konuda şöyle diyor :

«Demokrasi ana çizgilerde ve detaylarda İslamiyetle tam bir çelişki halindedir.»[153]

İslamiyetin nasıl bir demokratik düzen getirdiğini bu kitabın ilk bölümünde incelemiştik. Fakat bu yazar, kendisi demokrasiye karşı olduğu için ve bütün Hilafetçi - Ümmetçiler gibi bütün yanlış düşüncelerine dini alet etmek alışkanlığında olduğu için burada da din kılıcıyla demokrasiye saldırmaktadır.

Türkiye'deki Ümmetçi - Hilafetçi akıma gelince, bu akımın demokrasi düşmanlığı her gün gazetelerindeki yazılarından ve çeşitli yerlerde yaptıkları konuşmalardan buram buram tütmektedir. Bir zamanlar «Her kötülüğü bir anda yok edebilecek kadar kudretli bir komutan» olduğunu iddia eden ve bununla Türkiye'de Suharto'-

(153) Keyfe Hudimetil-Hilafe, S. 57.

nunki gibi kara bir faşist düzen kurabilecek güçte olduğunu ifade etmek isteyen Cemal Tural'a, Hilafetçi - Ümmetçi akımın gazetelerinde her gün övgüler döşenmesinin, onu göklere çıkaran yazılar ve yorumlar yayınlanmasının nedeni de demokrasi düşmanlığından ve Tural'ı faşist bir düzen kurmak için kışkırtmaktan başka birşey değildi.

2) Müslüman Kardeşler örgütüyle Türkiye'deki Ümmetçilerin bir diğer ortak yanı da, ikisinin de Batılı emperyalist-faşist devletlere hayran oluşu ve bu yüzden de onların daima maşası durumuna düşmeleridir.

Örneğin Müslüman Kardeşler örgütünün kurucusu Hasan El-Benna görünüşte ve havada kalan, somut hiçbir değeri olmayan laflarla Batıya karşı görünüyordu, Batılıların islam ahlakını bozduğunu iddia ediyordu. Fakat bir yandan da Faşist İtalya'nın ve Nazi Almanya'sının da hayranıydı. Mussolini'nin faşist orduları zavallı Habeş halkına saldırınca bu faşistleri övüyor, bir yandan da Alman radyolarının yayınlarını izlemeyi halka tavsiye ediyordu. O zaman dünyanın en güçlü kapitalist-faşist devleti Almanya olduğu için ona hayrandı. Bugüne kalsaydı şüphesiz o da Mısır, Türkiye ve diğer ülkelerdeki Ümmetçi - Hilafetçi gruplar gibi Amerika'nın hayranı olacaktı ve onu, onun örneğin Vietnam halkına yaptığı barbarca zulmü övüp göklere çıkaracaktı; onun hizmetine girecekti.

3) Ümmetçi-Hilafetçi akımın Türkiye ve Ortadoğu'nun diğer ülkelerindeki bir diğer ortak yanı da saldırganlıktır. Mısır ve Suriye'de nasıl karşı çıktıkları devrimcileri ezmeye çalıştılarsa ve bunu beceremeyince kendileri ezildilerse, Türkiye'de de Hilafetçi-Ümmetçi akım daima saldırgan olmuş, kaba kuvvete ve sopaya sarılmış, her istediğini sopayla elde edebileceğini sanmış, fakat sonunda ezilmek onun nasibi olmuştur.

Alın örneğin 31 Mart olayını. Ümmetçiler sokağa

dökülüp beğenmedikleri kimselere «Dinsiz»lik damgasını vurarak öldürmüşler, fakat sonunda Selanik'ten gelen Hareket Ordusu tarafından ezilmişlerdir. Bel bağladıkları Abdülhamit de tahtından indirilmiş, o kadar düşkün olduğu saltanat da böylece elinden keklik gibi uçuvermiştir.

Cumhuriyet'ten sonra da Ümmetçi-Hilafetçi akımın hareketi hep aynı saldırgan karakterini korumuştur. Örneğin Kubilay olayında da bu akımın adamları sokağa dökülerek Öğretmen Kubilay'ın başını kesmişler ve sırığa takarak gezdirmişlerdir. Fakat sonra yine kendileri ezilmiş ve Kubilay'ın başını kestikleri yerde asılmışlardır.

1965 seçimlerinden sonra iktidara gelen ağa ve komprador burjuvazisinin siyasi temsilcisi Adalet Partisi kendilerine meydanı boş bırakınca yeniden güçlenmeye ve örgütlenmeye başlayan ve giderek yeniden saldırgan bir kimlik kazanarak sokağa dökülen Ümmetçi-Hilafetçi akım artık niyetlerini açığa vurmakta sakınca görmemektedir. Bu niyet devrimcileri yok etmek ve sömürücü düzenin devamını sağlamaktır. Bunun için devrimci ve toplumcu karakterde bulunan filmlere baskın yapıyor, halkın ve toplumun gerçek yaşantısını yansıtan piyeslerin oynandığı sahnelere taşla, sopayla saldırıyor, bu piyeslerin oynandığı binaları yakıyor, kısacası ortalığı tam bir terör havasına sokuyor.

Bütün bunlar neyi gösteriyor? Bu akımın fikirden ve fikir alanında savaşma yeteneğinden yoksun bulunduğunu gösteriyor. Çünkü fikir sahibi olan ve fikir alanında savaşabilen, yani fikir mücadelesi yapabilen, halka tutarlı fikirler sunabilen insanlar mücadeleyi sokağa dökmezler, hele kaba kuvvete hiç başvurmazlar.

Ayrıca bu davranışları, bu akımın halka ve halkın sağduyusuna inanmadığını ve bundan korktuğunu gösteriyor. Çünkü halka inanan insanlar, herşeyi halka anla-

tırlar ve hüküm vermeyi halkın takdirine bırakırlar. Onlara sormak gerek: Beğenmediğiniz fikirler, doğru olduğuna inanmadığınız düşünceler eğer gerçekten fena şeylerse, bırakın, halk onları zaten reddedecek. Yok eğer bu fikirler doğruysa ve bunun için halkın bunları kabul edeceğinden korkuyorsanız o zaman size ne oluyor da halkın kabul edeceği fikirleri halkın kabul etmesine zorla engel olmaya çalışıyorsunuz? Eğer halk o fikirleri doğru bulup gerçekten kabul edecekse o zaman siz kim oluyorsunuz da halkın isteğine karşı çıkıyorsunuz?

Aslında karşı çıktıkları ve sopayla bastırmaya çalıştıkları fikirlerin doğruluğuna kendileri de inanıyorlar. Bir defa o fikirlerin doğru olduğunun en güzel ve en susturucu kanıtı onların bu saldırılarıdır. Çünkü doğru olmasaydı halkın kabul edeceğinden korkmazlar ve tabii saldırıya da geçmezlerdi.

Evet, karşı çıktıkları fikirlerin doğru olduğunu kendileri de iyi biliyorlar. Ve gayet iyi biliyorlar ki, halka düşünme, hüküm verme fırsatı verilse halk bu fikirleri kabul edecektir. İşte o zaman da çıkarları, kendilerinin ve müttefikleri olan komprador burjuvazisiyle emperyalizmin sömürüsü sona erecektir. İşte bunun için öfkeleniyorlar ve halkın o fikirleri öğrenmesini, ölçüp biçmesini, karar vermesini peşinen önlemek istiyorlar, halkın bu serbest düşünüp karar verme fırsatını ortadan kaldırmaya çalışıyorlar. Bunun da iki yolu vardır:

A) Bu fikirleri savunanlara dinsizlik ve komünistlik damgası vurmak. Böylece halk peşinen şartlandırılacak ve bu fikirleri, muhakeme süzgecinden geçirmeden, bunları muhakeme gereğini bile duymadan peşinen reddedecek.

B) Bu fikirleri savunan kimselere karşı fiili saldırıya geçip bununla halka gözdağı vermek. Halk bu takdirde korkacak ve bugün saldırıya uğrayanların başına

gelenler yarın benim de başıma gelebilir diye ürkecek, böylece bu fikirlerden uzak duracak.

Fakat birşeyi hesaba katmıyorlar. O da karşı çıktıkları ve halk tarafından öğrenilmesini engellemek istedikleri fikirlerin gerçekliğidir. Mademki bu fikirler gerçektir, gerçeğin ifadesidir, onlar ne kadar karşı çıkarlarsa çıksınlar, yayılmasını ve kökleşmesini engelleyemiyeceklerdir. Bu fikirleri taşıyan kervan yola çıkmıştır, amacına doğru ilerliyor, amacına varana dek ilerliyecektir.

4) Ümmetçi-Hilafetçi akımın bir ortak yanı da sırtını emperyalist devletlere dayaması ve onlardan yardım almasıdır.

Mısır'da Müslüman Kardeşler, Suudi Arabistan'ın gerici sömürücü Kıralı Faysal kanalıyla sırtlarını Amerikan emperyalizmine dayamışlardı ve yine Faysal ve ARAMCO kanalıyla oradan bol miktarda silah ve para yardımı almışlardı.

Türkiye'de de bu akım aynı kanalla, belki ayrıca direkt olarak da sırtını Amerikan emperyalizmine dayamış ve ondan her türlü yardımı almıştır, almaktadır.

Alın, örneğin İstanbul'da cereyan eden ve «Kanlı Pazar» diye ün salan olayları. Ve bu olayların cereyan tarzını mantık laboratuarından geçirin. Sonunda nasıl korkunç gerçeklerle karşılaşılacağını göreceksiniz.

Neydi İstanbul'daki kanlı olayların nedeni ve cereyan tarzı?

Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki saldırı silahı Altıncı Filo'ya bağlı bazı savaş gemileri her yıl olduğu gibi 1969 yılının Şubat ayında yine İstanbul Limanına geldiler.

Bu gemilerin ikide bir İstanbul ve İzmir Limanlarına gelmelerinin hikmeti nedir acaba? Amerikalılara ve Türkiye'deki işbirlikçilerine göre bu gemiler sadece dostluk ziyaretinde bulunurlar, başka amacı yoktur ziyaret-

lerinin. Fakat bu ziyaretlerin, daha doğrusu bu boy gösterişlerinin arkasındaki neden dostluk değil, düşmanlıktır. Çünkü Amerikan emperyalizmi bir yandan işbirlikçilerine kendi propagandasını yapma imkanını sağlamak, diğer yandan da devrimci güçlere gözdağı vermek amacıyla savaş gemilerini gönderiyor «dost» dediği ülkelerin limanlarına. Amerikalılar bu dev gemileriyle her yerde ve her zaman hazır ve nazır oldukları, diledikleri zaman diledikleri yerde, dilcdikleri olaya ve harekete karşı koyabilecekleri intibaını vermek istiyorlar.

Ayrıca Amerikalı şımarık ve küstah emperyalistler sürekli olarak Akdeniz'deki kirli çıkarlarının nöbetini tuttukları için eğlenme ihtiyacını da duyuyorlar. Tabii bu ihtiyaçlarını görmek için New-York batakhanelerine gidemezler. Çünkü bu hem uzun zaman alır, hem fazla masraflı olur ve hem de en önemlisi bu denizcilerin nöbetlerinin aksamasına, beklenmedik anda çıkacak olaylara hemen müdahale etmelerinin gecikmesine yolaçabilir. Söz gelişi onlar New-York batakhanelerinde keyif çatarlarken diyelim ki Suudi Arabistan'da, Ürdün'de yada Yunanistan'da halkçı bir devrim olsa ne olacak, bunu kim bastıracak?

Bütün bu ihtimalleri gözönünde bulunduran Amerikalı emperyalistler eğlenmek için New-York'a gidemezler. Peki ne yapacaklar ve eğlenme ihtiyaçlarını nasıl giderecekler?

Tabii «dost»larına gidecekler. Sömürdükleri, NATO'larının, CENTO'larının sınırları içine aldıkları, üs ve «tesis» kurdukları, CIA ağlarını ördükleri, CIA ajanlarını elçi olarak gönderdikleri «dost» ülkelere gidecekler ve o ülkelerdeki eğlence yerlerinde eğlenecekler.

İşte bu maksatla 10 Şubat 1969 günü İstanbul'a geldiler. Fakat İstanbul eski İstanbul değildi artık. Bir zamanlar Amerikalılar için güllük gülistanlık olan İstan-

bul artık dikenlerle dolu korkulu bir yer olmuştu. Çünkü Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi İstanbul'da da halk ve devrimci gençlik bu küstah, bu şımarık emperyalistlere karşı amansız bir savaşa girmiş, onların İstanbul'da diledikleri gibi eğlenmelerine karşı çıkıyordu.

Fakat Vietnam'da emperyalist emelleri, kirli çıkarları ve sömürüsü için canını ve kanını bile vermekten çekinmeyen bu dev emperyalist devlet, İstanbul'daki gösterilerden ve «Go Home» seslerinden ürkecek gibi değildi. Yine geldiler, yine askerlerini karaya çıkardılar ve yine eğlence alemlerine daldılar.

Amerikalıların ve onlara bu fırsatı veren işbirlikçilerinin bu umursamaz davranışını protesto etmek için gençler ve işçiler ortaklaşa bir miting düzenlediler. Gençler ve işçiler mitingde Amerikalı emperyalistleri protesto edeceklerdi. Bu hem Anayasaya uygundu, hem de demokratik düzenin tabii gereğiydi. İktidar da bu yüzden engel olamazdı.

Fakat bir yandan iktidarla, öte yandan Amerikan emperyalizmiyle işbirliği halinde bulunan Hilafetçi-Ümmetçi akım kendi kendisini iktidar yerine koyarak yada iktidardan ve Amerika'dan emir alarak harekete geçti. Bunlar camileri üs ve hareket merkezi olarak kullandılar. Oralarda toplanıp gençlere ve işçilere karşı saldırıya geçtiler. Taşlarla, sopalarla, bıçak ve tabancalarla iktidarın ve onun kurduğu Toplum Polisinin gözleri önünde saldırıya geçen bu kaba kuvvet temsilcileri iki kişiyi öldürüp ikiyüz kişiyi de yaraladıktan sonra yine iktidarın ve polisinin gözleri önünde zafer şenlikleri yaparak dağılıp gittiler.

Bu neyi gösteriyor? Hilafetçi-Ümmetçi akımın emperyalizmin emrinde olduğunu, onun bekçiliğini yapmakla görevli bulunduğunu gösteriyor. Onların davaları iddia ettikleri gibi İslamiyet filan değildir. Çünkü eğer İs-

lamiyet olsaydı davaları, ezilen müslüman halkların en amansız düşmanı olan emperyalist Amerika'ya karşı çıkacaklardı ve gençlerle, işçilerle işbirliği yapacaklardı. Bunların bir kısmının o gün saldırıdan önce Amerikan gemilerine yüzlerini çevirip öyle namaz kılmaları da dinle ve İslamiyetle ilgileri olmadığını gösteren kesin delildir. Ve bu davranışları İslam dinine büyük bir hakarettir. Onlar o davranışlarıyla İslamiyete değil, Amerikan emperyalizmine hizmet edeceklerini ve onun çıkarı için saldırıya geçeceklerini göstermişlerdir. Demek ki mücadele Amerikan emperyalizmine karşı olanlarla o emperyalizmin hizmetinde olanlar arasındadır. Bu mücadelenin dinle ilgisi yoktur. Artık Türkiye'nin müslüman halkları ve bu akımın peşine takılan masum insanlar, kendilerine önderlik etmek isteyenlerin Amerikan gemilerine dönüp namaz kılmalarından gerçek kimliklerini çıkarmaları gerekir. Onların kimliğini bu olay kadar açık gösterecek birşey bulunabilir mi?

5) Türkiye'deki ve Ortadoğunun diğer ülkelerindeki Ümmetçi-Hilafetçi akımın bir ortak yanı da burjuvazinin paralelinde ve hizmetinde oluşudur. Osmanlılar zamanından beri hep baştaki müstebit padişahların ve çevrelerindeki bir avuç çıkarcı zümrenin hegemonyasını sürdürmek için çalışmışlar, gerektiği zaman da ayaklanmışlar. Fakat hep başkalarının, egemen kişi ve zümrelerin hizmeti için olmuş çalışmaları, ayaklanmaları. Kendileri hep maşa durumunda kalmışlar, bundan öteye gidememişler, hiçbir baltaya sap olamamışlardır.

Bugün de aynı durumdalar. Bütün çabaları, bütün saldırıları, bütün yaygaraları hep egemen sınıfların iktidarlarını ve sömürü düzenlerini sürdürmelerine yarıyor, bundan başka birşey yapamıyorlar, hep komprador burjuvazisinin ve onun efendisi olan emperyalizmin maşası durumunda kalıyorlar.

Zaten komprador burjuvazisi de onlara sadece maşalık görevi veriyor, bundan fazlasına onları ehil görmüyor. Gerçi onların gözü, son tur olarak iktidardadır. Fakat iktidarı elinde tutan komprador burjuvazisi onlara bunu vermemekte kararlıdır. Bırakın iktidarı, burjuvanın mini-etekli uygarlığına, sosyete sefahatlerine, içkili-danslı eğlencelerine ağızdan ve kalemden başka bir vasıtayla karşı çıkmalarına bile izin vermez komprador burjuvazisi.

Aslında Ümmetçi-Hilafetçi gericilerin propagandalarına kanan ve peşlerine düşen masum insanların hepsi halk çocuklarıdır. Bu nedenle hepsinin halktan yana olmaları, devrimcilerin safında yer almaları ve emperyalizme karşı, onun müttefiki olan komprador burjuvazisinin sömürüsüne karşı ve de onların çıkarına hizmet eden Ümmetçi-Hilafetçi akıma karşı savaşmaları gerekirdi. Hepsi köyden çıkmış, ezilmiş köylülerin çocukları olan bu masum insanlar acaba nasıl olmuş da kendi davalarının karşısına çıkarılmışlar ve emperyalizm - burjuvazi - Ümmetçi - Hilafetçi ittifakın maşası durumuna getirilmişler? Hangi kirli eller onları tutup oraya götürmüş?

Burjuvanın elindeki beyin yıkama araçları onların beyinlerini öylesine yıkamış, kafalarını öylesine şartlandırmıştır ki, birer robottan farksız duruma gelmişler ve hep kendilerine söylenen sözleri tekrarlayıp duruyorlar. Artık düşünemiyorlar, düşünme yeteneklerini adeta yitirmişler.

Bunun içindir ki sınıflarını bir kenara bırakıp, köydeki babalarını, kardeşlerini ezen, sömürüp soyan komprador burjuvazisinin, toprak ağalarının ve bunların temsilcisi olan siyasi iktidarın ve hepsinin arkasında duran emperyalizmin emrine ve hizmetine giriyorlar, onların kurduğu ve sürdürdüğü sömürü düzeninin militanı haline

geliyorlar. Kendi sınıflarının karşısında cephe alıyor, kendi sınıflarının çıkarını savunan, köylüyü ve işçiyi ezilmişlikten kurtarmaya çalışan, bunun için mücadele eden devrimcilere karşı çıkıyorlar, onlara karşı cihad ilan ediyorlar. Yani kısacası bu masum insanlar kendi çıkarlarının düşmanlığını yapıyorlar, öylesine şartlanmış, öylesine saptırılmışlardır.

Örneğin son Osmanlı Padişahı Vahdettin'i göklere çıkarıyorlar. Niçin? Çünkü onları peşlerine takmak isteyen bazı çıkarcı kişiler Vahdettin'in propagandasını yapıyorlar, onlara Vahdettin'den «Vahidüddin Han Hazretleri» diye bahsediyorlar ve bu şekilde kafalarını şartlandırıyorlar. Bu masumlar da düşünmüyorlar ve kendi kendilerine sormuyorlar ki, Vahdettin ne yapmıştı? Onların yurdunu, evet bu masum insanların, bu saf çocukların yurdu olan Anadolu'yu emperyalist düşmanlara teslim etmişti. Onların yurdunu kurtarmaya çalışan milli kurtuluş savaşçılarının isyancı olduklarına ve öldürülmelerinin vacip olduğuna, onları öldürenlerin gazi sayılacağına dair fetva çıkartmıştı ve idamlarını emretmişti. Kurtuluş savaşı başarıya ulaşınca da yurdundan kaçarak gayrimüslim bir düşmanın kucağına atılmıştı. Böyle bir haindi Vahdettin.

Anadolu halklarının bugün içinde bulundukları ağır ekonomik ve sosyal şartlardan bunun gibi yüzlerce örnek verilebilir. Fakat yukarıda da dediğimiz gibi çıkarcı kişi ve çevreler bu çocukların beyinlerini yıkadıkları için artık böyle şeyleri düşünemiyorlar, örnekleri akıl ve mantık süzgecinden ve din ölçüsünden geçiremiyorlar. Birtakım önyargılarla bütün örnekleri ters çevirip yorumluyorlar.

Hilafetçi-Ümmetçi akımın lideri durumunda bulunanların amacı, Osmanlı tipi bir devlet düzeni kurmak

ve müslüman halkların hepsini bu devlette güya birleştirmektir. Fakat bu amaçlarını açıktan açığa söyleseler herkes kendilerine gülüp geçer. Bunu bildikleri için silah olarak dine başvuruyorlar ve güya dini savunuyormuş gibi bir pozisyona giriyorlar. İşte bunun içindir ki, birçok masum vatandaşı, ezilmiş ve ezilmekte olan Anadolu insanlarının birçok yavrularını peşlerinden sürükleyebiliyorlar.

Oysa masum çocukları aldatıp ihtirasının maşası haline getirenlerden din çok uzaktır. Çünkü İslam dini devrimci ve halkçı bir dindir. Hazreti Muhammed daima halktan yana olmuş, onlar için mücadele etmiş, gayrimüslim sömürücülere karşı savaşmış büyük bir peygamberdi. Bugünkü Ümmetçi-Hilafetçi akımın liderleri ise hem dinci gözüküyorlar, hem de fakir halkı sömüren komprador burjuvazisiyle, toprak ağalarıyla, para babalarıyla, onların çıkarını koruyan politik örgütlerle ve hepsinin patronu olan Amerikan emperyalizmiyle işbirliği yapıyorlar, hatta onların hizmetine girip fakir halkın çıkarı karşısına çıkıyorlar. Bunun dinle ve dincilikle ne ilgisi var?

Sonra Hazreti Muhammed'in dinini yaydığı camileri bugün sömürücülerin ve emperyalist Amerika'nın çıkarlarını ve hegemonyasını sürdürmek için üs olarak kullanmaları Hazreti Muhammed'in hangi emrine ve hangi prensibine uygun düşer? Camiler birer ibadethane olduğuna göre, orada yalnız ibadet edilebileceğine göre bunları nasıl ve hangi dini emirle birer saldırı karargahı haline getirebiliyorlar? Hem de gayrimüslim bir devletin çıkarları için, müslüman fakir halkın menfaatlerine karşı birer saldırı merkezi.. Şurası kesinlikle bilinsin ki, bugün Hazreti Muhammed sağ olsaydı, İsa'nın Yahudi tefecileri kutsal tapınaktan kovduğu gibi, bu saldırgan Ümmetçi-Hilafetçi-Amerikancı gericilerin hepsini camilerden kovacaktı.

■ *Diyanet İşleri Başkanlığı Niçin Susuyor?*

Camiler bütün müslümanların ortak mabetleri olduğuna göre faraza devrimciler de onlardan yararlanabilirler mi, onlar da bir gün camileri üs ve hareket merkezi haline getirip oradan sömürücü ve emperyalist gericilere saldırma hakkına sahip midir? Gerçi devrimciler fikir mücadelesini kaba kuvvete ve sokak kabadayılığına dönüştürecek kadar seviyesiz değiller, ama kendileri de vatandaş olarak, müslüman olarak hisseleri bulunan camileri saldırı merkezi yapabilirler mi, yapamazlar mı? Daha doğrusu yalnız devrimciler değil, her vatandaş, önüne gelen herkes camilerden beğenmediği kimseye veya kimselere saldırıya geçme hakkına sahip midir, değil midir? Çünkü camiler camilikten çıkıp çete karargahı haline gelince, o zaman kimse bunları tekeli altına alamaz. Buna göre önce davranan buraları diğerlerine karşı kullanabilir mi, kullanamaz mı?

Bu soruların cevabını Diyanet İşleri Başkanlığı vermelidir.

Gerçekten Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tutumu hem hayret verici, hem de son derece üzücüdür. Gerek bundan önce birçok camilerde kılınan ve aslında İslamiyetle hiçbir ilgisi olmayan, sadece Ümmetçi-Hilafetçi akımı her yerde alay konusu etmeye yarayan «komünizmi tel'in namazları» sırasında, gerekse İstanbul'daki Kanlı Pazar olaylarında camilerin saldırı merkezi haline getirilmesinde Diyanet İşleri Başkanlığı sessiz ve sedasız kalmayı nedense tercih etti.

Oysa bu Başkanlığın ve ona bağlı bulunan cami personelinin derhal müdahale etmeleri ve kutsal mabetleri bu çirkin, bu iğrenç, bu kirli işlere, bu kaba kuvvet gösterilerine, bu saldırganlıklara alet edilmekten kurtarmaları gerekirdi.

Evet, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan ve ona bağlı cami personelinden beklenen, camileri karargah haline getirmek isteyen Hilafetçi-Ümmetçi-Amerikancı gericilerin kolundan tutup dışarı atmaktı.

Bunu, diyelim ki, yapamadılar yada toplanan kalabalığın saldıracağını önceden kestiremediler. Hiç değilse saldırıdan sonra, gericilerin camileri üs ve karargah olarak kullanmalarını kınayan bir bildiri de mi yayınlayamazdı Diyanet İşleri Başkanlığı?

Bunu da yapmadığına göre acaba saldırganlarla işbirliği mi yapmıştı, yada hiç değilse saldırıyı ve müslüman halkın bıçaklanıp öldürülmesini, yaralanmasını tasvip mi ediyordu?

Bir gün bu saldırgan gericilerin ne dine, ne de kanuna sığmayan bu saldırılarının hesabı sorulduğu zaman, öyle sanıyoruz ki Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bugünkü yetkililerine de yukarıdaki sorulara benzer birtakım sorular sorulacaktır. Ve öyle sanıyoruz ki -Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu sessizliği devam ederse- bu yetkililer kolay kolay hesap veremiyecekler ve sorumluluktan kurtulamıyacaklardır.

Amacı Osmanlı tipi bir devlet düzeni kurmak olan Ümmetçi-Hilafetçi-Amerikancı akımın dine inanmadığını, dini sadece siyasi ihtirası ve çıkarı için alet olarak kullandığını gösteren kanıtlardan biri de, beğenmediği kimseleri göz kırpmadan öldürmeye teşebbüs etmeleri, bazan da bunu başarmalarıdır. Örneğin İstanbul olayları sırasında iki kişinin kanına girdiler. Oysa öldürdükleri bu iki müslümanın hiçbir suçu yoktu. Fakat onları öldürmekten çekinmediler ve kaatil oldular, İslamiyetin yasak ettiği, en büyük günah olduğunu bildirdiği katil suçunu işlediler. Eğer gerçekten dine inansaydılar, fikri ne olursa olsun müslüman olan insanların katlinin dinde çok büyük günah olduğuna inanırlar ve bundan sakınırlardı.

■ *Arap-İsrail Savaşı'nda Faysal Ve Ümmetçi Akımın Tutumu*

Emperyalizmin Ortadoğu'da devrimci düzenleri ve devrimci eylemleri bertaraf etmek için başvurduğu yollardan biri de bu devrimci düzen ve eylemlere karşı, emperyalizmin dümensuyunda giden militarist güçleri harekete geçirmek ve bunları devrimci eylem ve düzenlere saldırtmaktır.

Amerikan emperyalizmi Bağdat Paktıyla, İslam Paktı tasarısıyla, Müslüman Kardeşler'in ve diğer Hilafetçi-Ümmetçi örgütlerin terör hareketleriyle CIA'nın türlü oyun ve entrikalarıyla Ortadoğu'daki durumu değiştiremiyeceğini ve bu bölgedeki devrimci düzenleri yıkamıyacağını, devrimci eylemleri bastıramıyacağını anlayınca son çare olarak İsrail militarizmini ilerici Arap ülkelerine saldırttı.

Amerika'nın ve onun dümensuyunda giden militarist İsrail yöneticilerinin hesabı şuydu :

Yıldırım savaşıyla ilerici Arap ülkelerinin ve özellikle Mısır'ın ordusu yenilgiye uğratılacak. Arap halkları buna karşı gösterecekleri tepkiyle başlarındaki devrimci düzenleri ve yöneticileri devirecekler ve Amerika'nın kölesi olabilecek birer kukla - gerici hükümet kurularak Ortadoğu bölgesi tümüyle yeniden emperyalizmin boyunduruğuna vurulacak, yeniden Batılı kapitalistlerin tatlı kârları için pazar olacak, yeniden Washington ve Londra'da alınacak gizli kararlar bölgedeki gerici yöneticiler tarafından «kanun» diye, «kırallık karanamesi» diye ilan edilecek ve uygulanacak. İşte hesap ve hayal buydu.

Planın ilk bölümü başarıyla uygulandı. Gerçekten İsrail militarizmi Batılılardan aldığı silahlarla Arap ülkelerine ani bir yıldırım savaşıyla saldırdı ve ordularını yenilgiye uğratarak bazı topraklarını da işgal etti. Fakat

planın ikinci bölümüne sıra gelince; emperyalistler, onlara bağlı İsrail'li militaristler ve de Kıral Faysal gibi gericiler bu hesaplarında yanıldıklarını hemen anladılar ve yaya kaldılar. Çünkü devrimci sosyalist rejimler düşmediği gibi bunlar arasındaki dayanışma eskisinden daha da güçlendi.

İsrail'in saldırdığı Arap devletleri Mısır, Suriye ve Ürdün'dü. Bu üç devlet de İsrail saldırısının karşısında yiğitçe savaştılar, ama yenildiler. Fakat Kıral Faysal gibi korkak bir havaya girmediler.

Akabe Körfezi'nin doğu yakası Kıral Faysal'ın elindedir, batı yakası da Mısır'ın elinde bulunan Sina Yarımadası'nın başlangıcıdır. Mısır askerleri Akabe Körfezi'nin batı yakasında uçaklardan yoksun olarak İsrail'in tanklarına, top ve uçaklarına karşı yiğitçe savaşırlarken ve bu uğurda binlerce kurban verirlerken, İslam Paktı tasarısıyla müslümanları bir bayrak altında toplayacağını iddia eden, ülkesinde Kur'anın hükümlerini uyguladığını iddia eden, müslümanlığın koruyucusu rolüne girmek isteyen, Müslüman Kardeşler örgütünü güya din için finanse eden, Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi akımın müttefiki -belki de lideri- Kıral Faysal, aynı körfezin karşı yakasından bir tek kurşun bile atmadı, bir tek uçak bile kaldırmadı. Niçin?

■ *Faysal'ın Savaştan Önceki Tutumu*

Çünkü Kıral Faysal Arap ülkelerinin yenilmesini ve İsrail'in savaşı kazanmasını istiyordu. Bunu iyice anlayabilmek için Kıral Faysal'ın savaştan önceki ve savaş sırasındaki tutumunu belgelerle karşılaştırmak gerekir. Şöyle ki:

Faysal'ın emrinde bulunan Suudi Arabistan'daki güdük radyo ve basın, Arap-İsrail savaşından önce de-

vamlı olarak Mısır'ın ve Nasır'ın aleyhinde propaganda yapıyor, Tiran Boğazı'nı İsrail gemilerine kapamadığı için ve Mısır-İsrail sınırına Birleşmiş Milletler askeri gözlemcilerinin gelmesini kabul ettiği için Nasır'a her gün çatıyor, onu İsrail'in uşağı olmakla, İsrail'le el altından anlaşmış olmakla suçluyordu. Radyo ve gazete yayınlarından başka Nasır'a karşı birçok kitap yazılıyordu. Kıral Faysal'ın kiralık yazarları tarafından yazılan demagoji dolu bu kitaplar da, radyo ve gazetelerin yayınlarını ve suçlamalarını tekrar ediyorlardı.

Bu kitaplardan birinden buraya birkaç pasaj aktarmakla okuyucuya, Kıral Faysal'ın savaştan önceki ve savaş sırasındaki tutum ve davranışları arasında bir karşılaştırma yapma imkanı vermiş olacağız.

Türkçesi «Arap Sosyalizminin Yalancılığı» demek olan kitabın adı «Ukzubetül-İştirakiyyetil-Arabiyye»dir, yazarının adı da Muhammed Ahmed Başmil'dir.

Bu yazar kitabında Nasır'ı, bir yandan Rus uşağı, Lenin'in, Stalin'in ve Mao'nun çömezi, kızıl diktatör gibi ithamlarla suçlarken, öte yandan da Amerika'ya satılmışlıkla, İsrail'le gizliden anlaşmış olmakla, bunun karşılığında da Amerika'dan dolar almakla, görünüşü kurtarmak için de lafla İsrail'e çatmakla itham ediyor.

Tabii bu suçlamaların ne kadar gülünç olduğunu anlamak hiç de zor değildir. Çünkü hem Amerika'ya, hem de Rusya'ya aynı zamanda satılmanın mümkün olmadığını artık dünyada bilmeyen kalmamıştır. Ancak Kıral Faysal gibi despot ve gerici bir Ortaçağ kalıntısı hükümdarın çöl ortasında dünyadan habersiz olarak tecritte bıraktığı zavallı Arap bedevileri belki inanırlar buna.

Adı geçen yazar adı geçen kitabında şöyle diyor:

«Nasır İslamiyetten hoşlanmadığı için devletinin Anayasasından, devlet dininin İslam olduğunu belirten maddeyi çıkararak nüfusunun yüzde 96'sı müslüman olan

devletini islami renkten tecridetti. Nasır'ın bundan amacı Rusya'daki kızıl üstatlarını memnun etmek ve Amerika'daki beyaz kiracılarına da yaklaşmaktı. O kiracılar ki ona yüzlerce milyon dolar yağdırıyorlar. O da bunun karşılığında İslamiyet ve müslümanlarm ve hatta tüm insanlığın düşmanı olan İsrail'e istikrar taahhüt ediyor. Çünkü İsrail ölüme yaklaşıyorken, Nasır onun ablukada kalmış gemilerine Akabe Körfezi'ni açmakla, korkulu akınlar yaparak İsrail'i rahatsız eden Filistinli fedailerin silahlarını almakla İsrail'i yeniden hayata kavuşturdu. Sonra da Nasır Amerika'yla yaptığı gizli bir anlaşma gereğince İsrail'in güvenliği için, İsrail sınırının yakınında bulunan sevgili Arap topraklarına kollektif emperyalizmin kuvveti olan Birleşmiş Milletler askerlerinin yerleşmesini kabul etti. Ayrıca Nasır bu anlaşmayla Amerika'ya iktidarda kaldığı sürece İsrail'i rahatsız etmeyeceğini taahhüt etti.»

Sözde yazar küflü beyninin keşfettiği bu harika buluşu böylece okuyucularına ifşa ettikten sonra Nasır'a ve arkadaşlarına şu soruyu yöneltiyor :

«Bu mudur İslam sosyalizmi? Allaha, onun Peygamberine, milletine, dinine ve yurduna hiyanet eden kimsenin İslamiyette payı kalır mı?»(154)

Arap-İsrail Savaşı, bu yazarın yukarıdaki iddialarının hepten yalan olduğunu, Nasır ve arkadaşlarının hain olmadıklarını ortaya koydu. Ama bu lafları çığırtkanlarına yazdırtan Faysal o savaşta bir tek kurşun dahi atmamakla, üstelik İsrail'e silah vererek onu Araplara saldırtan Amerika'ya hâlâ kölelik etmekle, ARAMCO Şirketine hâlâ petrollerini vererek İsrail'e silah satan kapitalistlerin kasalarını biraz daha doldurmakla hiyanet ettiğini ispat etti.

(154) Ukzubetül-İştirakiyyetil-Arabiyye, S. 47-48. Yazan: Muhammed Ahmed Başmil. Mekke - 1962 (Arapça).

Faysal'ın kiralık yazarı, kışkırtıcı laf kalabalığıyla şöyle diyor :

«Akabe Körfezi o kadar dardır ki, Arap donanmasına bağlı bir tek muhrip oraya girse İsrail gemilerinin yolunu tıkayabilir. İşte Nasır'dan istediğimiz budur. Güçlü donanmasından bir parçanın Akabe Körfezi'nin girişinde bekleme ve İsrail gemilerinin Mısır sularında seyretmelerini önleme emrini vermesini istiyoruz. Böyle yapmakla Arap milletine, 1956'dan beri yitirdiği prestijini yeniden kazandıracaktır.

«Hayır, bu isteğimizden de vazgeçiyoruz. Yalnız şunu istiyoruz ekselanslarından: Gece gündüz radyolarından havlayan köpeklerine emir verip Akabe Körfezi'nde ve Sina'nın doğu sınırında Araplara karşı hâlâ devam eden haksız durum hakkında da günde iki saat de olsa havlamalarını sağlasın.

«Ekselanslarından şunu istiyoruz: Arap kırallarına, liderlerine, yazar ve düşünürlerine havlayan bu kiralık köpeklerine, bu havlamalarının küçük bir bölümünü de İsrail'i himaye etmek ve ona sükunet ve istikrar sağlamak için Arap topraklarında bekleyen Birleşmiş Milletler Kuvvetleri'ne yöneltmelerini emretsin...

«Ve şunu istiyoruz ekselanslarından: Kremlin'den kendisine gelen vahyin yazarı olan şişman Heykel'ine[155] emir versin. O da derin felsefesinin ve büyük eleştirmesinin bir bölümünü, İsrail'in Akabe körfezini işgal etmesinde ve kollektif emperyalizm olan Birleşmiş Milletler askerlerinin Mısır topraklarında kalmasında biçimlenen yüzkarası skandalı açıklamaya ayırsın. Ve Arap ulusuna İsrail'in Akabe Körfezi'ni işgal altında tutmasının sırrını açıklasın.

«Evet, Nasır'ın güçlü propaganda araçlarını, Yahu-

(155) El-Ehram Gazetesi Başyazarı Muhammed Hasenin Heykel'i kastediyor (M.E.B.).

dilerin hâlâ Akabe Körfezi'ni işgal altında tutmalarından doğan bu skandalın çevresindeki sırrı açıklamaya çağırıyoruz. O skandal ki, Arapların başına bir benzerinin geldiği kaydedilmemiştir... Konuşun, kendinizi savunun, Yahudilerin Akabe Körfezini işgal altında tutmalarının nedenlerini ve gerekçelerini Araplara anlatın. Erkek olun, konuşun.

«Hatta bunu da istemiyoruz. Kahraman liderinizden bundan daha kolay birşey istiyoruz: Ateşli konuşmalarından birinde İsrail'in Akabe Körfezini işgal altında tutmasının gayrimeşru olduğunu, Uluslararası Polis Kuvveti'nin Arap topraklarında kalmasının zulüm ve saldırganlık olduğunu, kendisinin buna razı olmadığını Arap dünyasına ilan etsin. Propaganda araçlarınız bunu yapabilir mi? Şimdi sizden bundan fazlasını istemiyoruz. Ve büyük lideriniz bunu yapabilir mi?

«Evet, size meydan okuyoruz, hepinize meydan okuyoruz. Fakat bununla birlikte biliyoruz ki, propaganda araçlarınız havlayan köpekleriyle ve yaygara koparan yazarlarıyla birlikte Akabe Körfezi'ndeki yüzkızartıcı durumu bir tek kelimeyle eleştirmeye kalkamıyacak kadar korkak ve alçaktır.

«Evet, dahi liderinize de meydan okuyoruz. Fakat bununla birlikte yine kesin olarak biliyoruz ki, o uzun dilini ve iri burnunu kesmeyi, gizli sevgilisi İsrail'i, gemilerinin Akabe Körfezi'nden geçişini bir tek kelimeyle olsun eleştirerek rahatsız etmeye tercih ediyor.

«Evet, yine o, uzun dilini ve iri burnunu kesmeyi, İsrail'i koruyan Birleşmiş Milletler askerlerinin kendi topraklarında kalmasını istemediğini söyleyerek kendisini dolarla emziren sütanası Amerika'yı kızdırmaya tercih ediyor.

«Bunun nedeni de şudur: Nasır bir tek kelimeyle Akabe Körfezi'ndeki, Gazze ve Sina'daki duruma karşı

çıktığı takdirde, Amerika kendisiyle yaptığı anlaşmayı feshedecek. Nasır bu anlaşmada Akabe Körfezi'ni İsrail gemilerine açmayı ve Gazze'deki Filistinli fedailerin silahlarını almakla ve Mısır topraklarına Birleşmiş Milletler askerlerini yerleştirmekle İsrail'e istikrar sağlamayı taahhüt etmiştir. Bu anlaşmanın feshedilmesi demek, Amerika'dan büyük liderin üzerine yağan milyonlarca doların kesilmesi demektir. Büyük lider bu dolarları Yahudilere sattığı Akabe Körfezi'nin karşılığı olarak taksit taksit almaktadır.

«Ey Araplar, ey müslümanlar! Akabe Körfezi'ndeki, Sina ve Gazze'deki yüzkızartıcı skandal hakkında Arap İmparatorunun susuşunun sırrı işte budur.»(156)

İşte kaderini ve haysiyetini Washington'daki patronlarına, Kara Saraydaki efendilerine bağlayan sakallı despot ve etekli gerici Kıral Faysal'ın kiraladığı yazarların seviyesi ve bilimsel kimliği budur. Bunlar Faysal'dan aldıkları riyalların ve ARAMCO'dan aldıkları dolarların karşılığını böylesine seviyesiz ve böylesine gerçek dışı yalan ve iftiralarla dolu kitaplar yazmakla ödüyorlar. Bundan amaçları da, hâlâ hurmayla geçinen ve çölün ortasındaki karanlık dünyada kum yığınlarından başka birşey göremiyen, herşeyden habersiz bırakılan bedevilerin beyinlerini yıkamak, devrimci akımları ve insanları onların gözünden düşürmek, ayaklanıp Faysal'ı tahtıyla birlikte kum yığınlarının içine gömmelerini böylece önlemek ve onları bir ucu Riyad'da, öteki ucu Washington'da bulunan kölelik zincirinde sonuna kadar tutmaktır.

Fakat tabii gerçekler çirkin iftiralarını meydana çıkarmakta ve maskelerini düşürerek iğrenç yüzlerini ortaya koymaktadır her zaman.

Nitekim günü gelince Nasır Akabe Körfezi'ni İsrail'in yüzüne kapattı ve Birleşmiş Milletler askerlerini

(156) Ukzubetül-İştirakiyyetil-Arabiyye, S. 97 - 103.

Gazze'den çıkardı. Sonra İsrail saldırıya geçince Mısır askerleri bu saldırıya karşı kahramanca savaştılar ve şeref alanında can verdiler. Yiğitler için önemli olan savaşı yitirmek değil, düşmana karşı, hele sırtını kapitalizmin emperyalizmine dayamış militarist bir düşmana karşı savaşmaktır. Yiğitçe yapılan savaşta kazanmak da var, yitirmek de. Bunların ikisi ülkücü-devrimci insanlar için kardeştir. Nasır da, onun çevresindeki devrimci kadro da, onların yönetimindeki Mısır halkı ve askerleri de şerefle, yiğitçe savaştılar, ama yitirdiler savaşı. Daha doğrusu savaşın bir bölümünü yitirdiler. Çünkü Ortadoğu'daki devrimcilik-emperyalizm savaşı henüz bitmemiştir, hele Arap-İsrail savaşı daha yeni yeni halk savaşı biçimine dönüşmeye başlamıştır ve asıl bundan sonraki seyri önemlidir. Fakat kiralık yazarlarına riyal ve dolar karşılığında bu palavra ve demagojileri yazdırıp piyasaya sürdüren bay Faysal acaba ne yaptı Arap-İsrail savaşında? O sivri sakalının, yüzünü maskeleyen sakalının kaç telini feda etti vatanı için, dini için, din kardeşleri için? Mısırlı kardeşlerine ve dindaşlarına yardım için kaç asker soktu savaş alanına? Asker sokmayı da bıraktık, Akabe Körfezi'nin, Nasır'ın İsrail'e sattığını utanmadan iddia ettiği Akabe Körfezi'nin doğu yakasında, batı yakasında Mısır askerlerini napalm bombalarıyla yakıp öldüren İsrail Yahudilerine kaç kurşun sıktı? Kıral Faysal müslüman olduğunu iddia ediyor ve müslümanların birleşmesini istiyor. Yahudilerin Sina çölünde öldürdüğü müslüman Mısır askerlerine niçin yardım elini uzatmadı, niçin gizlendiği kum yığınlarının arkasından arada bir İsrail askerlerine birer kurşun sıkmadı? Mısır uçakları aniden saldıran İsrail uçakları tarafından bombalandığı için Mısırlı askerler uçak himayesinden tamamen yoksun kalmışlardı. Bay Faysal niçin Mısırlı kardeşlerinin emrine birkaç uçak vermedi?

Ve acaba savaş sırasında Faysal'ın kaç tane askeri uçağı vardı? Sadece 40 tane, evet sadece 40 tane vardı askeri uçağı. Ve onlar da İngiliz pilotlar tarafından kullanılıyordu. Memleketine her yıl giden yüzbinlerce hacının bıraktığı milyonlarca doları ve halkın petrolünden elde ettiği milyarlarca doları cariyelerine, uşaklarına, dalkavuklarına, hovarda prenslerine yağdıran Faysal, memleketinin savunması için sadece 40 tane askeri uçak alıyor, onları da İngiltere'den kiraladığı pilotların emrine veriyor, niçin? Çünkü Faysal aslında vatanını savunmak gibi bir problemle karşı karşıya değildir. Vatanını kime karşı savunacak? İsrail'e karşı mı? Kendisi İsrail'le aynı çizgide birleşip aynı emperyalist devlete bağlandığına göre İsrail'le arasında bir düşmanlık yoktur. Olsaydı savaş meydanında belli olurdu. Emperyalizme karşı ise zaten bir mücadelesi ve davası yoktur. Çünkü memleketini ve halkının servetini kendi eliyle emperyalizmin ARAMCO Şirketine peşkeş çekmiş ve Amerikan emperyalizmini memleketine buyur edip oturtmuştur ARAMCO kanalıyla. O halde kime karşı kullanacak bu 40 tane askeri uçağı? Kendi halkına karşı. Evet, bir gün kendisini devirmek için ayaklanacak olan Arap Yarımadası'nın mazlum insanlarına karşı kullanacak bu uçakları. Zaten bunun içindir ki İngiltere'den kiraladığı pilotların emrine vermiştir uçaklarını. Çünkü kendi pilotlarına güvenememektedir. Bir gün kendi pilotları bu uçaklarla başına bombalar yağdırıp tahtını havaya uçuracaklar diye korkuyor Faysal. Ve bir gün ayaklanacak olan halkını kendi pilotları bombalamıyacak, tersine koruyacaklar diye endişe ediyor Faysal. Çünkü onun davası sadece tahtını korumak ve sömürüsünü sürdürmektir. Bunun dışında ne milli, ne dini hiçbir davası yoktur Faysal'ın. Bunun içindir ki, İsrail'in, kendi kardeşlerini, kendi dindaşlarını öldürmesi onun kılını bile kıpırdatmadı..

Ve bunun içindir ki, Mısırlı kardeşlerinin yardımına bir tek uçakla olsun, bir tek kurşunla olsun koşmadı.

Demek ki, aslında İsrail'le ve onun ağababası Amerika'yla gizliden anlaşan Nasır değil, kendisidir. Bunun karşılığında dolarları emen de kendisidir. Tabii bu durumda hain olan, vatanının ve halkının ve de dininin şerefini, haysiyetini dolar karşılığında Amerika'nın kucağına atan ve İsrail'in kanlı çizmesi altına sokan da kendisidir. Mısır askerleri vatanları için canlarını verirken Faysal Riyad'daki sarayında uzun eteklerini sürüye sürüye ve sakalını sıvazlaya sıvazlaya sayılarını kimsenin bilemediği, fakat herhalde uçaklarından çok daha fazla olan cariyeleri arasında sefahet alemlerine dalmakla ne denli bir vatansever, ne denli bir din hamisi, hatta ne denli bir müslüman olduğunu bütün dünyaya gösterdi.

İşte Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi akımın hayran olduğu, gazete ve dergilerinde övgülerle göklere çıkardığı, hatta lider diye kabul ettiği ve müslümanlığın koruyucusu sandığı Faysal işte budur. Bütün bunları okuduktan ve öğrendikten sonra biraz düşünsünler, muhakemelerini harekete geçirip Faysal'ı ve tutumunu akıl ve din ölçülerine vursunlar. Ve artık bu adama hayranlığı ve bu adamı onlara empoze eden kişilerin peşinden gitmeyi bıraksınlar; vatanlarının, halklarının dertlerine ve davalarına eğilsinler. Hele peşlerine takılan masum Anadolu çocukları iyi düşünsünler. Ve bilsinler ki, Faysal'ı onlara empoze eden kişiler sıkışınca kaçıp Faysal'a ve onun patronu ARAMCO'ya sığınırlar, kendilerini de meydanda bırakırlar. Demek ki ne olursa, ne olacaksa onlara olur ve olacak: Sefa başkalarınındır, para başkalarımndır, kaçıp Faysal'a ve ARAMCO'ya sığınmak da başkalarınındır; fakat ezilmişlik, maşalık, o başkalarının çıkar ve ihtiraslarına alet olmak da onların nasibidir. Artık bu oyunların içyüzünü anlasınlar.

■ *Kıral Hüseyin Niçin Savaşa Girdi?*

Yalnız gerici cephede emperyalizme kaderini bağlamış bir diğer kıral var ki, onun savaştaki tutumu Kıral Faysal'ın tutumundan değişik oldu. O da Ürdün Kıralı Hüseyin'dir. Hüseyin savaşın başından itibaren Mısır ve Suriye'nin safına katılarak İsrail'e karşı çarpıştı. Hüseyin'in bu davranışı bazı çevreleri ve kimseleri şaşırttığı için üzerinde duracağız.

Kıral Hüseyin'in emperyalizmle işbirliği tarihi, dedesi Abdullah'ın zamanına kadar uzamaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Abdullah İngilizler tarafından Ürdün'e kıral tayin edildi. Ondan sonra Ürdün hep İngilizlerin dümensuyunda giden bir ülke durumunda kadı. Kıral Hüseyin yönetimi ele aldıktan bir süre sonra İngilizlere olan sadakatını ve bağlılığını daha da ispat etmek için Antwanis Gardner adlı bir İngiliz kızıyla evlenerek efendileriyle akrabalık da kurdu. Artık birbirinin yabancısı değillerdi.

Daha sonra Batı emperyalizminin dizginleri en büyük kapitalist devlet olan Amerika tarafından İngilizlerden devralınınca, Kıral Hüseyin de boynundaki İngiliz emperyalizminin verdiği kölelik belgesini, uşaklık bonservisini Washington'daki yeni emperyalist efendilere vize ettirerek onların himayesine girdi. Artık kayınbabaları olan İngilizlerin, tacını ve tahtını koruyamıyacaklarını anlamıştı çünkü. Sonra Amerikalılar da İngilizlerin en yakın müttefiki ve emperyalizmde halefi oldukları için onlar da kayınbaba sayılırdı. Onun için Hüseyin'in Amerikan emperyalizminin himayesine girmesinde her iki taraf için de bir sakınca yoktu. Tabii kayınbabalarıyla da dostluk, akrabalık devam edecekti. Kaldı ki kayınbabaları da bir bakıma Amerikan emperyalizminin himayesinde sayılırlardı artık.

Amerikan emperyalizminin birer sadık uşağı oldukları için Faysal'la Hüseyin de birbirine yabancı sayılmazlardı. Gerçi vaktiyle Hüseyin'in büyük dedesi Şerif Hüseyin'le Faysal'ın babası Abdülaziz arasında bir taht kavgası olmuştu ve Abdülaziz İngilizlere dayanarak bu kavgadan galip çıkmış, Hüseyin'i Hicaz'dan kovmuş ve orayı egemenliği altına almıştı. Ama bu önemli değildi onlar için. Eski defterleri açacak zamanları yoktu. Bugün çok daha önemli meselelerle karşı karşıya bulunuyorlardı. İkisinin de tacı ve tahtı korunmak istiyordu. Buna bakmaları gerekiyordu öncelikle.

İşte ikisinin de davası taç ve tahtlarını korumak, iğrenç saltanatlarını sürdürmek, koruyucuları olan Amerikan emperyalizminin çıkarlarının bekçiliğini yapmak olduğuna göre kaderleri birleşiyordu. Bunun için ikisi de devrimcilere karşı savaş açmıştı. Hüseyin de tıpkı Faysal gibi güdümlü radyo ve basınında sürekli olarak devrimcilere veryansın ediyordu, ayrıca Hüseyin de Akabe Körfezinin Nasır tarafından İsrail'e satıldığını iddia edip duruyordu. Tabii ikisinin amacı da aynıydı: Nasır'ı ve onun etrafındaki devrimci kadroyu, giderek de bölgedeki tüm devrimci akımı yıpratmak.

Fakat vakta ki beklenen saat gelip çatınca, Nasır Akabe Körfezi'ni İsrail gemilerinin yüzüne kapatınca ve Birleşmiş Milletler'in askerlerini de sınırdan çıkarınca ve tabii böylece savaş bulutları da ufukta belirip ortalığı karartınca; işte o zaman Hüseyin'in tutumu Faysal'ın tutumundan değişik oldu.

Faysal eteklerini toplayıp demagoji ve laf kalabalığı alanından kuyruğunu kısan bir korkak tilki gibi çekilip saraydaki cariyelerinin arasında kaybolurken, Hüseyin devrimci cephenin safına katıldı ve İsrail'e karşı savaşa girdi.

Hüseyin'in bu değişik tutumundaki hikmet neydi acaba? Gerçekten Hüseyin İsrail'e karşı mıydı?

Buna imkan yoktu. Çünkü kendisi de İsrail'i kuran ve koruyan Batılı emperyalistlerin, özellikle Amerikan emperyalizminin himayesinde bulunuyordu. Onun için dolaylı olarak İsrail'in müttefiki oluyordu. Ayrıca dedesi Abdullah Filistin topraklarını İsrail'le paylaşmış bir uşaktı. Abdullah ilk Arap-İsrail savaşında Arap ordularının güya başkomutanıydı. Fakat aynı zamanda İsrail yöneticileriyle de sık sık buluşup anlaşma şartlarını görüşüyordu.

Bu konuda Ürdünlü bir öğrencinin İstanbul'da yayınladığı «Çalınmış Vatan Filistin» adlı kitapta şu satırları okuyoruz

«Arap askerleri Filistin'de şehit olurlarken Kıral Abdullah Yahudilerle gizlice toplantılar yapıyordu. Gece yarılarına kadar Yahudilerle tatlı sohbetler yapan bu miskin, güya kendi faaliyetini halkından gizlemekte muvaffak oluyordu.

«Bu toplantılara misal: Kıral Abdullah ile Yahudi liderlerinden Şartok arasında 12/4/1948'de Ürdün ile Filistin arasındaki hudut buluşmasıdır. Bundan başka Amman'da Kıral Abdullah ile sonradan İsrail Dışişleri Bakanı olan Golda Meir[157] arasında 11/5/1948'de bir buluşma daha olmuştur. Gizlice bir İngiliz uçağıyla Tel-Aviv'den Amman'a getirilen Golda Meir hain subaylar tarafından havaalanından saraya getirilip bu buluşma temin edilmiştir. 16/1/1949'da İlyas Sarron ve sonradan İsrail Savunma Bakanı olan Moşe Dayan ile Kıral Abdullah arasında bir toplantı daha yapılmıştır. Bu toplantı için Kıral Abdullah'ın daveti üzerine Şuna şehrine geldiler ve askeri vasıtalarla gizlice nakledildiler. 30/1/1949'da yine aynı yerde aynı adamlar toplandı. Bu son toplan-

(157) İsrail'in şimdiki Başkanı (M.E.B.).

tılarda eski Ürdün Başbakanı Tevfik Ebül-Hüda, bakanlardan Mehmet Emin Şenkitî ve Kıraliyet hususi doktoru Şevket Satı vardı. Bunlar Ürdün'ün en hainleri olup emperyalistlerin gözdeleridir. Bu toplantılarda Kıral Abdullah Filistin'i bedava Yahudilere teslim edeceğini vadediyordu.»[158]

Ve Kıral Abdullah sonradan vaadini yerine getirerek Filistin'i Yahudilere verdi. Ama bedava mı verdi, yoksa sattı mı? Onu da biz söyleyelim: Kıral Abdullah Filistin'i sattı ve karşılığında da Ürdün Kırallığı için Anglo-Amerikan emperyalizminden garanti aldı. Tabii dolar ve sterlin de.

İşte Kıral Hüseyin propaganda aracılığıyla, dedesinin Yahudilere sattığı Filistin topraklarını Nasır'ın geri alması gerektiğini iddia ediyor ve bunun için yaygaralar koparıyordu.

Öyle bir dedenin böyle bir torunu, emperyalizme bağlı olan bir dedenin emperyalizme bağlı olan bir torunu, İngilizlerin de damadı olan bir torun İsrail'e karşı olabilir mi, olmasına imkan var mı? Kıral Hüseyin halkının gözlerini ve dikkatlerini daima İsrail tehlikesine çevirmekle halkını oyalamaya ve böylece tahtını korumaya çalışıyor. Emperyalizmle olan organik ilişkileri bir yana, kendi tahtının selameti için de emperyalizmin aracı İsrail devletinin ve bunun yarattığı tehlikenin varlığı gereklidir. Kaldı ki yukarıda da belirttiğimiz gibi kaderini emperyalizme bağladığı için onun emrinden çıkması da söz konusu olamaz. İstese bile onun emrinden çıkamaz. Çünkü taht gider, kendisi de gider.

O halde Kıral Hüseyin'in İsrail'e karşı savaşmasının, hem de ilerici-devrimci devletlerin safında savaşa katılmasının hikmeti ne ola?

(158) Çalınmış Vatan Filistin, S. 51. Yazan: Faruk El-Hammud. İstanbul - 1963.

Kıral Hüseyin'in demir yumrukla yönettiği Ürdün halkı tümüyle Kıral'a ve kırallık rejimine karşıdır. Bir yanında Suriye, bir yanında Mısır'daki devrimci-ilerici hamleler bu halkı ve özellikle dünyanın her yerinde olduğu gibi orada da halkın öncülüğünü yapan devrimci gençliği devamlı olarak etkilemekte ve Kıralın faşist yönetimine karşı savaşa götürmektedir. Ayrıca Hüseyin'in dedesinin Yahudilere sattığı Filistin topraklarından kovulan yüzbinlerce göçmen de Hüseyin'in yönetimine karşıdır. Bütün bu faktörlere ek olarak ülkenin ekonomik güçlükler içinde bulunması da gerici kırallık rejimine karşı yürütülen devrimci savaşı hızlandırmaktadır.

Her ülkede gerici-tutucu yöneticilere karşı yürütülen devrimci savaşın taktik ve stratejisi arasında o ülkenin koşullarına göre değişiklik olduğu gibi, savaşçıların kullandığı sloganlar da birbirinden ayrılmaktadır. Ürdün'de de savaşçıların kullandığı sloganların en etkinlerinden biri Kıralın İsrail dostu oluşudur. Üstelik bunda da haklıdır savaşçılar. Çünkü gerçekten Hüseyin ve İsrail aynı emperyalist kaynaklardan beslenmekte, aynı emperyalist güçlere dayanmaktadırlar.

Ürdün'de devrimcilerin zaman zaman giriştiği ayaklanmalar çok hızlı başlayıp çok hızlı geliştiği halde, sadece şehirlerde kaldığı, modası geçmiş kaldırım savaşı stratejisiyle yürütüldüğü için Kıral'ın askerleri tarafından kolayca bastırılabilmektedir. Bir yandan devrimcilerin karşısında olan şehir komprador burjuvazisinin çıkarları için Kıral'ı tutmaları ve devrimcilere karşı çıkmaları, diğer yandan da İngilizlerin kurmuş olduğu ordunun komuta mevkiindeki gerici generallerin Kırallığın devamında çıkarları olduğu için devrimci fikirlere karşı oluşları Kıral Hüseyin'i güçlü duruma getirmektedir.

Fakat buna rağmen devrimci düşünce ve eylemler halk arasında, özellikle genç kuşaklar ve sürekli olarak

ezilen Filistin'li göçmenler arasında hızla yayılıyordu savaştan önceki dönemde. Özellikle Filistin'in bir parçası olup Kıral Hüseyin'in dedesi Abdullah tarafından İsrail'in o zamanki yöneticileriyle varılan anlaşma gereğince Ürdün'e katılan Şeria Nehri'nin batı yakasındaki topraklar, artık Kıral Hüseyin için ihtilal kokan bir üs halini almıştı. Kıral bütün çabalarına, bütün şiddet ve baskılarına, kayınbabalarından öğrendiği bütün politik oyun ve kurnazlıklarına rağmen oraları dize getiremiyor, oralardaki devrimci düşünce ve eylemin yayılmasını önleyemiyordu. Gösteriler, grevler, halk-polis, gençlik-polis çatışmaları birbirini izliyordu. Artık krallığın çöküşü iyice yaklaşmış, Amman'daki halkın sırtında kurulmuş tahtın devrileceğini müjdeleyen şimşekli bulutlar ufukları iyice karartmaya başlamıştı.

İşte tam bu sırada Arap-İsrail Savaşının bulutları da ufuklarda belirdi. Mısır ve Suriye'nin çıkacak savaşa girecekleri yada meydana gelecek bir İsrail saldırısının ilk hedefi olacakları şüphesizdi. Yalnız bu durumda Ürdün'ün durumu ne olacaktı? Dolaylı müttefik İsrail'e karşı savaşa girmesi hem kayınbabaları, hem de büyük koruyucu Amerika'yı öfkelendirecekti. Ama savaşa girmemek daha vahim sonuçlar doğuracak, Ürdün'de krallık rejiminin yıkılmasına yol açacaktı. O zaman da devrimci bir rejim kurulacak ve Ürdün de Mısır, Suriye, Cezayir, Yemen gibi çabucak emperyalistlerin ve müttefikleri olan gericilerin elinden uçuverecekti.

İşte bu durumu hesaplayan Ürdün Kıralı Hüseyin, tahtını halk kitlelerinin gazabından kurtarmak, dinamit gibi patlayacak öfkeli devrimci kitlelerin ayakları altında parçalanıp amcazadesi olan eski Irak Kıralı Faysal'ın akibetine uğramamak için savaşa girmeye karar verdi.

Bu karar Hüseyin açısından olumlu etkisini göstermekte de gecikmedi. Hem savaş sırasında, hem de savaş-

tan sonraki süre içinde halk artık başka tarafa baktığı, savaşa ve savaş sonuçlarına baktığı için Kıralı düşürme çabasından vazgeçti. Devrimciler de artık Kıralın ne menem bir Kıral olduğunu kolay kolay anlatamıyorlar, çünkü düşman İsrail'e karşı savaşmaları gerekiyor öncelikle.

Ayrıca o zamana kadar Ürdün'deki gerici baskıcı yönetimin biçimini ve içyüzünü her gün radyolarıyla, basınıyla anlatan ve böylece Ürdün halkının gerici kırallık rejimine karşı giriştikleri devrimci eyleme katkıda bulunan Mısır, Suriye, Cezayir gibi devrimci Arap ülkeleri de, İsrail yenilgisinden sonra Araplar arasındaki dayanışma bozulmasın diye susmak zorunda kaldılar. Böylece Ürdün'de ve genellikle Ortadoğu bölgesinde statüko korundu, bugüne kadar da korunmaktadır. Bu durum da, şüphesiz, gerici kırallık düzeninin, onun dolaylı müttefiki olan gerici İsrail militarizminin, ikisinin de koruyucusu olan gerici Amerikan emperyalizminin ve giderek dünyadaki tüm gerici sömürücü cephenin yararına oldu.

Çünkü emperyalizmi ve onun müttefiki olan gericiliği adım adım geriletmek ve sonunda ortadan kaldırmak için bu iki müttefik güce karşı sürekli olarak savaşmak, kalelerini tek tek yıkıp yerlerine devrimci düzenler kurmak gerekir. Bu nedenle, nerede bir gerici düzen, emperyalizme bağlı bir kukla rejim yıkılır da yerine bağımsız, antiemperyalist devrimci bir düzen kurulursa, dünya emperyalizmine ve uluslararası gericiliğe o kadar darbe vurulmuş ve nüfuz alanları o kadar daraltılmış olur. Bunun tersi de tabii ters sonuç doğurur. Yani nerede gerici düzen ayakta durursa orada emperyalizmin nüfuzu da ayakta durur. Bunun için emperyalizmin nüfuz alanındaki bir bölgede statükonun korunması, emperyalizmin o bölgeden atılmasının gecikmesi demektir.

Ve tabii emperyalizmin beslediği sömürücü gerici çevrelerin sömürülerinin biraz daha geç sona ermesi demektir.

Arap-İsrail Savaşı'nın emperyalizme ve kuyruklarına kazandırdığı tek geçici kazanç da işte bu statükonun geçici bir zaman için korunmasını sağlamak olmuştur. Bu savaş olmasaydı Ürdün'deki gerici krallık rejimi şimdiye dek yıkılmış ve yerine devrimci bir düzen kurulmuş olacaktı. Tabii sıra da Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi-Kıralcı çevrelerin sakallı-entarili ağabeyleri Faysal'a gelmiş olacaktı. Ve tabii böylece Amerikan emperyalizmi ve ona bağlı bulunan gerici sömürücü çevreler ve güçler de Ortadoğu'da öksüz kalacaklardı. Ama savaş bunu geciktirdi. Fakat er-geç olacaktır bu. Tarih ve tabii gelişim öyle söylüyor çünkü.

■ *Türkiye'deki Ümmetçi Akım Gerçekten İsrail'e Karşı mı?*

Ortadoğu'da cereyan eden Arap-İsrail savaşını ve bu savaşta ilgili tarafların tutumunu böylece anlattıktan sonra, gelelim Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi akımın savaş hakkındaki tutumunu incelemeye:

Bunlar Arap-İsrail Savaşı sırasında konuşmaları ve gazeteleriyle Arapları destekler ve İsrail'e çatar görünmeyi, halkoyunu şaşırtmayı amaç edinen politikalarına uygun buldular. Bunlar aslında Batı emperyalizmine bağlı oldukları ve bunu örneğin İstanbul'daki Kanlı Pazar olaylarında bu emperyalizmi protesto etmek isteyen gençleri ve işçileri öldürüp yaralamakla fiilen ispat ettikleri için İsrail'le farkında olmasalar bile aynı çizgiye düşmektedirler. Fakat İsrail saldırısına uğrayan Arap halkları müslüman olduğu için Türkiye halkında İsrail'e karşı müthiş bir kin birikmeye başlamıştı. Bu durumda sessiz

dırmak olmuyordu. Zira Ümmetçi-Hilafetçi akım halkın sempatisini kazanmak peşindeydi. Sessiz durduğu, İsrail saldırısına karşı çıkmadığı takdirde halkın sempatisini kazanamıyacağını anlayan Ümmetçi-Hilafetçi akım, «Ne şiş yansın, ne kebap» politikasını izlemeye başladı: Hem Türkiye halkının sempatisini kazanmasını sağlayacak, hem de İsrail'e ve Batı emperyalizmine zarar vermeyecek biçimde İsrail'e çattılar. Fakat bütün çatmaları «Kahrolsun İsrail», «Kahrolsun Yahudi emperyalizmi» gibi Batı emperyalizminin çoktan alışmış olduğu ve birşey değiştirmeyeceğini bildiği için gülüp geçtiği, hatta bazan kendini kamufle etmek için çığırtkanlarına söylettiği beylik laflardan ibaret kaldı.

«Yahudi emperyalizmi»nden söz ediyorlar. Fakat bu emperyalizmin yaratıcısı ve koruyucusu olan büyük emperyalizme, Amerikan emperyalizmine karşı en ufak bir söz söylemiyorlar, bir tek satır yazmıyorlar, bir tek konuşma yapmıyorlar. Üstelik Amerikan emperyalizminin de, onun yavrusu olan İsrail emperyalizminin de karşısına çıkan ve bu yolda başarılı bir savaş veren devrimci güçlere de karşı çıkıyorlar. Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki çizmesi demek olan Altıncı Filo İstanbul'a geldiği zaman hangi Ümmetçi, hangi Hilafetçi bu filoya karşı çıkıp gelişini protesto etti? İsrail emperyalizmini besleyip müslüman Arap halklarına saldırtan Amerikan emperyalizmini hangisi kınadı? Bırakın bunu, Amerikan emperyalizminin karşısına çıkan devrimci güçlere karşı çıktılar üstelik. Ve bıçakladılar, öldürdüler, yaraladılar Amerikan emperyalizmine karşı çıkanları. «Kahrolsun Yahudi emperyalizmi» diye bağıranlar, gazetelerinde manşet atanlar değil mi her Allahın günü, Amerikan emperyalizmine karşı çıkanları komünistlikle, anarşistlikle itham eden, sonra da bu emperyalizme karşı çıktılar diye öldürüp yaralayanlar?

Demek ki onlar «Kahrolsun» dedikleri Yahudi emperyalizminin babası olan Amerikan emperyalizminin bekçiliğini, savunuculuğunu yapıyorlar. Bu durumda Yahudi emperyalizmine gerçekten karşı olduklarına kim inanabilir? Hem babanın bekçiliğini yapmak, ona hizmet etmek, onu savunmak, ona karşı çıkanları bıçaklamak, öldürmek, yaralamak; hem de o babanın parasıyla, silahıyla, bütün gücüyle beslediği ve sağa sola saldırttığı oğluna karşı olma iddiasında bulunmak! Kargaların bile güleceği gayriciddi, komik, gülünç bir iddiadır bu.

Gerçekten İsrail saldırısına karşı olsaydı Hilafetçi-Ümmetçi çevreler, onu silahla, parayla, diplomatik ve siyasi manevralarla besleyen Amerikan emperyalizmine karşı da çıkmaları gerekirdi. Oysa bunu yapmadıkları gibi, yapanlara karşı da Allahın kutsal evlerini çete karargahı haline getirip oradan saldırıya geçiyorlar ve onları bıçaklayıp öldürüyorlar, yaralıyorlar. Bütün bunları da polisin gözleri önünde yapabiliyorlar ve sonra da ortadan kaybolabiliyorlar. Demek ki üçlü bir ittifakın içindedirler. Amerikan emperyalizmi, komprador burjuvazisinin temsilcisi olan siyasi iktidar ve kendileri bu ittifakın üyeleridir.

Ayrıca bu tutum ve davranışları İsrail emperyalizminin ekmeğine yağ sürüyor. Onun daha çok Arap topraklarında ve kutsal tapınak Kudüs'te kalmasına yarıyor. İşgal süresinin uzamasını sağlıyor. Bunun da anlamı gayet açık ve seçiktir: Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi gericiler İsrail emperyalizminin çizgisine düşüyorlar, onun müttefiki oluyorlar.

Çünkü Türkiye'de antiemperyalist savaş ne kadar hızlanırsa, ne kadar güçlenirse Amerika'nın başı o kadar derde girer, Ortadoğu'daki nüfuzu o kadar azalır ve rahatı, huzuru o kadar bozulur. Bunun sonucu olarak da İsrail'e daha az yardım etmek zorunda kalır, Yahudi

emperyalizmini daha az besleyebilir, İsrail militarizminin müslüman Arap halklarını ezmesine daha az katkıda bulunur. Bunun neticesi olarak da İsrail zayıf duruma düşer, Yahudi emperyalizmi beslenme kaynağının önemli bir kesimini yitirir, gücünü de o oranda kaybeder. Bu da Arap halklarının İsrail emperyalizmine karşı yürüttükleri bağımsızlık sâvaşının hızlanmasını, daha çabuk amacına ulaşmasını sağlar. Kısacası Amerikan emperyalizmine karşı çıkmak, Yahudi emperyalizmine karşı çıkmak demektir ve müslüman Arap halklarına, özellikle yurtlarından kovulmuş milyonlarca Filistinli Arap mültecilerine yardım etmek demektir.

Fakat Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi gericiler bunu yapmadıkları gibi, üstelik İsrail militarizmine, Yahudi emperyalizmine karşı savaşan devrimci Arap devletlerine ve bu devletlerin başında bulunan devrimci yöneticilere de veryansın ediyorlar. Örneğin savaştan sonra yenilginin bütün suçunu Nasır'a yüklemeye çalışan bu gericiler mal bulmuş mağribi gibi İsrail karşısında uğranılan yenilgiyi bahane ederek bunda Nasır'a ve sosyalizme çatma fırsatını buldular. Her gün «Yenilen, Arap sosyalizmidir» diyen bu çevrelere göre Nasır İsrail'e karşı yenildiği için suçludur. Fakat mesela Kıral Faysal hakkında bir tek kelime söylemediler, bir tek satır yazmadılar, onun Arap kardeşlerinin, müslüman Arap halklarının yardımına koşmadığını, Yahudilere karşı bir tek kurşun atmadığını, bir tek uçak kaldırmadığını, bir tek asker savaşa sokmadığını eleştirmediler.

Çünkü aslında Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi-Faysalcı gericilerin üzerinde durdukları çizgi Tel-Aviv ve Riyad'dan geçip Washington'a kadar uzamaktadır. Onun için hedefleri İsrail yada Yahudi emperyalizmi filan değil, Ortadoğu'daki devrimci akımdır. İsrail'in Arap halklarını ezmesine karşı söyledikleri lokal laflar, yazdıkları

ateşli satırlar, yayınladıkları haberler İsrail'i zayıflatacak çizgiye oturtulmadığı için, antiemperyalist savaşta billurlaşıp somut bir kimlik kazanmadığı için hep aldatmacadan, palavradan ibaret kalıyor.

Şunu da hemen söyliyelim ki, dünyadaki müslüman ülkeler arasında İsrail'i devlet olarak tanıyan ve onunla diplomatik, ticari, kültürel ilişkiler kuran tek müslüman ülke Türkiye'dir. Hatta Türkiye, Amerika ve İngiltere'den sonra İsrail'i tanıyan üçüncü devlet olmuştur. Çünkü Türkiye'nin mukadderatı o zaman bürokrasinin elindeydi. Bürokrasi de her Allahın günü Batılı olduğunu, Türkiye'yi Batılılaştıracağını, Türkiye'nin artık bir Avrupa devleti olduğunu iddia edip duruyordu. Bürokrasinin Avrupa'ya karşı içinde duyduğu ve altında ezildiği aşağılık kompleksini bu laflarla ve Batı devletlerinin yaptıklarını taklid etmekle gidereceğini sanıyordu. İşte bunun için Batılı olduğunu iddia eden, fakat Batıcı olmaktan bir adım öteye gidemiyen Türkiye bürokrasisi, İsrail devletini hemen tanıyıverdi. Çünkü Amerika ve İngiltere tanıdıklarına göre, Türkiye tanımasa Batılılığından birkaç santim kaybederdi. Ama İsrail devletini tanımak demek, oradan kovulan ve yurtsuz bırakılan milyonlarca Filistinli Arabın yurtsuz kalmalarını kabul etmek ve bu haksızlığa evet demek anlamına gelecekti, Bürokrasi için hiç önemli değildi bu. Zaten Batılı olmak da bunu gerektiriyordu. Çünkü Batı daima kuvvetliden yanaydı ve güçsüz insanları, geri kalmış halkları eziyordu. Eh Türkiye bürokrasisi de tutup yurtlarından kovulan bu «baldırıçıplak» göçmenler için İsrail devletini tanımıyacak mıydı yani ve tanımamakla Batılılığına toz mu kondurmalıydı? Bu olmazdı.

İşte o gün bu gündür İsrail Türkiye tarafından devlet olarak tanınmaktadır. Bürokrasiden sonra iktidara gelen komprador burjuvazisinin siyasi temsilcisi olan ve

Ümmetçi-Hilafetçi akımın da müttefiki bulunan DP ve AP iktidarları da İsrail'le olan ilişkileri sürdürdüler, halen de AP hükümeti sürdürmektedir.

Şimdi düşünelim: Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi akım gerçekten İsrail'e karşı ve müslüman Arap halklarından yana olsalardı, müttefik bulundukları Adalet Partisi hükümetine baskı yapıp Türkiye'nin İsrail'le olan ilişkilerini kesmesini sağlayacaklardı. Hiç değilse 1967 yılında İsrail'in Arap halklarına yaptığı saldırıdan sonra bunu yapabilirlerdi. Fakat bu konuda bir tek kelime söylediklerini, bir tek satır yazdıklarını, bir tek konuşma yaptıklarını gören olmuş mu bugüne dek? Artık İsrail'e karşı, Yahudi emperyalizmine karşı olmalarının ne değeri kalır, bu karşı olma neyi ifade eder ve hangi somut meselede biçimlenip kendini ortaya koyar?

Amerikan emperyalizmine karşı Vietman gibi birkaç yerde cephe açılsaydı, şüphesiz Amerikalılar Vietnam'da da, Orta Doğu'da da zayıf duruma düşer, bu halkları bu kadar ezme imkanını bulamazdı. Tabii ona bağlı Tel-Aviv, Riyad, Saygon gibi gerici hükümetler de güçlerini adamakıllı yitirirlerdi. Ve bu, aynı zamanda müslüman Arap halklarına da yardım olurdu.

■ *Ümmetçi Akımın Dünya Sorunları Karşısındaki Tutumu.*

Fakat Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi gericiler bunun tam tersini yapıyorlar, Amerikan emperyalizminin savunucusu oluyorlar ve dolayısıyla İsrail militarizminin savunucusu durumuna düşüyorlar, müslüman Arap halklarının ve Filistinli Arap mültecilerinin de karşısına çıkmış oluyorlar.

Bunların tutumu yalnız Arap-İsrail savaşında değil, bütün dünya sorunları karşısında böyledir. Dünyanın neresinde olursa olsun haklı savaşlara girişenlere karşı atıp tutuyorlar. Ellerindeki silah da komünistlik damgasıdır.

Örneğin yıllarca önce Belçika emperyalizmine ve dolayısıyla onun koruyucusu olan Amerikan emperyalizmine karşı savaşan Kongo'nun devrimci lideri Lumumba için de aynı suçlamalarda bulunuyorlardı. Lumumba ne yapmıştı? Emperyalizmi ülkesinden kovmak için savaşa girmişti, emperyalistlerin Kongo'daki gelir kaynaklarının başlıcası olan Katanga eyaletindeki elmas madenlerini millileştirmek istemişti. Bunu engellemek ve madenleri sömürmeye devam edebilmek için emperyalistler satılmış Çombe'lerini, Kasavubu'larını Lumumba'nın karşısına çıkararak ülkeyi parçalamak istediler ve Lumumba'dan kurtulmak, Kongo'yu kendilerine bağlı kukla bir devlet haline getirmek, bir hammadde kaynağı ve mamul madde pazarı olarak ellerinde tutmak için oyunlar ve entrikalar düzenlediler, uşakları Çombe'nin emrine kiralık beyaz askerler verdiler ve sonunda Lumumba'yı öldürttüler.

Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi gericiler sevinçlerinden neredeyse uçacaklardı o zaman. Lumumba'ya veryansın ediyorlar, onun satılmış bir komünist olduğunu, kızıl bir maceracı olduğunu utanmadan, sıkılmadan söylüyorlardı.

Yine yıllarca önce Irak'taki Kürt halkı, kendisine saldıran Arap faşizmine karşı kendini ve meşru, insani haklarını savunmak için silaha sarılmak zorunda kaldı. Arap faşizminin uçakları Kürt köylerine napalm bombaları yağdırıp silahsız köylüleri, kadın ve çocukları, yaşlı ve hastaları yakıp öldürüyorlardı. Arap faşizminin tankları köylü çocuk ve kadınları küçük ve topraktan yapıl-

mış köy evlerine doldurup evin bir duvarından girip öbür duvarından çıkıyorlardı. Çıktıkları zaman da paletlerinin arasından insan etleri uçuşuyordu. Böylece Kürt gerillalarına gücü yetmeyen faşist şovenler hınçlarını Kürt köylerindeki kadın ve çocuklardan alıyorlardı.

Kürtlerin Arap faşizmine karşı giriştikleri meşru savunma savaşı dünyanın her tarafındaki insancıl kişilerce ve barışsever kimselerce desteklendiği halde, şoven Arap faşizminin bu barbarca katliamı şiddetle kınandığı halde, hatta Irak'taki devrimci güçler bile bu barbarca saldırılara karşı çıktıkları ve Kürtleri meşru davalarında destekledikleri halde, Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi gericiler Kürt halkına karşı barbarca kıyıma girişen zalim Arap faşizmini suçlayacakları yerde, bütün suçları ezilmekten ve bunun için savunma durumuna geçmekten ibaret olan Kürt halkına çattılar, Kürt gerillalarını suçladılar. Kürtlere «Kızıl çeteler», «Satılmış komünistler», Kürt lideri General Barzani'ye de «Kızıl Molla», «Komünistlerin maşası» gibi damgalar vurmaktan çekinmediler. Hâlâ da aynı suçlamalarına devam ediyorlar, zalimlerin yerine mazlumlara çatıyorlar.

Ne gariptir ki, Türkiye'de sosyalist olduğunu iddia eden ve fakat aslında ortanın solundan bir karış sola doğru ilerliycmiyen ve bürokratik faşizmin birer sözcüsü olan bazı yazar ve sözümona aydınlar da bu meselede Ümmetçi-Hilafetçi gericilerle aynı çizgiye düşmektedirler. Yani Irak'taki Kürt hareketi karşısında iki gerici güç, gerici bürokrasi ile gerici Ümmetçi-Hilafetçi akım birleşiyorlar. Fakat bürokrat yazar ve okumuşlar, öbürleri gibi Kürtleri «Kızıl»lıkla değil, «Amerikancı» olmakla suçluyorlar. Onlara göre Irak'taki Kürt hareketi antiemperyalist değilmiş. Antiemperyalist olsaymış Amerikan emperyalizmine karşı savaşacakmış. Oysa bu temelden çürük bir iddiadır. Zira Irak'ta Amerikan nüfuzu yoktur. Daha önce İngiliz

emperyalizminin nüfuzu ve üsleri vardı. Onu da 14 Temmuz Devrimi'nden sonra Kürt ve Arap halkı ortaklaşa mücadeleyle tasfiye ettiler ve Irak'ı İngiliz emperyalizminin boyunduruğundan ve Bağdat Paktı'ndan kurtardılar. Yalnız Irak'ta tüm Batılı kapitalist ve emperyalist devletlerinin petrol işletmeleri vardır ki, bunların tasfiyesi de ancak Kürt ve Arap halklarının ortak mücadelesiyle mümkün olabilir. Bunun için de önce Kürt halkının insani haklarının ve bölgesel özerkliklerinin tanınması, her iki halkın eşit koşullarla bir federasyon halinde birleşmesi gerekir. Ancak ondan sonra iki halk hem bu tekelci petrol işletmelerine, hem de tüm emperyalizme karşı birleşmiş bir güç olarak çıkabilirler. İşte Kürtlerin isteği de budur. Fakat Irak'ta iktidarı elinde bulunduran Arap faşizmi bunu kabul etmemekte ve Kürtleri boyunduruğu altına almak istemektedir. Buna karşı Kürtler de meşru direnme haklarını kullanarak savunma durumuna geçmek zorunda kalmaktadırlar. Irak'taki Arap faşizminin bu haksız inadı tekelci ve sömürücü petrol işletmelerinin ve dolayısıyla Batı emperyalizminin ekmeğine yağ sürmektedir. Çünkü bu haksız inat iki halkın eşit koşullarla birleşmesini ve emperyalizme, onun tekelci sömürücü petrol işletmelerine karşı ortak bir mücadele yapmasını engellemektedir. Bu durumda asıl emperyalizme hizmet eden Kürt halkı değil, onları boyunduruk altına almak isteyen ve bunun için yıllardır saldırgan tutumunu sürdüren Irak'taki Arap faşizmi ve şovenizmidir.

Irak Kürtlerinin niçin Amerikan emperyalizmine karşı savaşmadıkları iddiasına gelince, Amerikan emperyalizmi Irak'ta İngiltere, Fransa gibi diğer emperyalist devletlerin de katıldığı petrol şirketleri kanalıyla Arap ve Kürt halkını birlikte sömürmektedir. Irak'ın faşist yöneticileri ise bu sömürünün aracısı ve ortağı durumundadırlar. Gerçi Irak'ta Amerika'nın askeri üssü yoktur,

fakat emperyalist sömürü ilişkileri yeni emperyalizmin kurallarına göre bütün zalimliğiyle işlemektedir.

Kuzey'deki Kürdistan bölgesinde Faşist Arap yöneticilerine karşı savaşan Kürt halkı, sadece milli hakları için değil, yeraltı ve yerüstü zenginliklerine de sahip olmak için savaşmaktadır. Ve tüm ülkedeki servet kaynaklarından Kürt ve Arap halkının eşit olarak yararlanmasını istemektedir. Yani faşist Arap yöneticilerinin emperyalizmle ortaklaşa gasbettikleri petrollerden iki halkın yararlanmasını, bu gelirle ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmalarını sağlamasını istemektedir. Böyle bir hareket ise emperyalist ilişkileri temelinden yıkmak demektir, faşist Arap yöneticileriyle ortaklarını, emperyalist şirketleri kovmak demektir. Asıl antiemperyalist savaş da işte budur. Halkı öz kaynaklarına sahip çıkarmak, emperyalizmin ve ortağı faşizmin sömürü ve soygun düzenine son vermek, bu uğurda savaşmak... Yoksa Irak'taki faşist Arap yöneticileri gibi «Ben Amerikan emperyalizminin karşısındayım» demek ve bunun ötesine gitmemek, eylemden uzak durmak, antiemperyalist savaş değil, bir okumuş fantezisi olur, hepsi o kadar.

İşte Türkiye'deki bürokratlar bunu anlamak istemiyorlar bir türlü. Arap halkını da sömüren faşist Arap yöneticilerine karşı ve ortakları tekelci petrol işletmelerine karşı milli haklarına, ülkesinin servetlerine sahip olmak için Vietnam örneği büyük bir antiemperyalist ve devrimci savaş verecek ölçüde bilinçlenmiş Kürt halkını Amerikancı olarak nitelendirmek garipliği, ancak Türkiye'deki bürokratlarda görülebilir.

Ayrıca 14 Temmuz 1958 devriminden sonra kabul edilen Anayasanın üçüncü maddesi, «Irak devletinin Arap ve Kürt halklarından meydana gelmiş bir cumhuriyet» olduğunu açıkça belirtiyordu. Fakat buna rağmen Irak'taki

şoven-faşist yöneticiler her Allahın günü Irak'ın Arap milletinin bölünmez bir parçası olduğunu söyleyip duruyorlar. Ve kendi dillerini, kendi kültürlerini Kürt bölgesinde zorla hakim kılmak istiyorlar, Kürt halkına kendi dilini ve kültürünü geliştirmek için en ufak bir imkan vermiyorlar. Böylece Batı emperyalizmiyle ortaklaşa yürüttükleri sömürüye bir de kültür emperyalizmini katıyorlar.

Bir de şu garipliğe bakın ki, Türkiye'deki bürokrat yazar ve okumuşlardan çok daha fazla antiemperyalist olan Irak'taki Arap sosyalistleri Kürt halkının mücadelesinde haklı olduğunu kabul ediyorlar ve Kürtlerin haklarını da savunuyorlar. Örneğin gizli yayın yapan ve sosyalistlerin sesini duyuran «Irak Halkının Sesi» adlı radyo istasyonu, devamlı olarak Kürt halkının haklarını savunuyor, Irak'taki Arap faşizmine çatıyor ve Kürtlere bölgesel özerklik verilmesi gerektiğini ısrarla ve sürekli olarak belirtiyor. Aynı radyoda hem Arapça, hem de Kürtçe yayın yapılıyor ve Kürt meselesinin yanında Irak'ın diğer meseleleri de dile getiriliyor, yöneticilerin tutumu şiddetle eleştiriliyor. Fakat Türkiye'deki bürokrat yazar ve okumuşlar Irak'tan çok Irak'çı ve Irak'taki Arap sosyalistlerinden Irak adına daha çok antiemperyalist kesilerek Kürt meselesine karşı çıkıyorlar ve Irak'ı yöneten Baas Partisi'nin faşist sağ kanadının savunucusu durumuna düşüyorlar. O Baas Partisi ki, 1963 yılında kanlı bir darbeyle iktidara geldiğinde 10 bin, evet, yanlış okumuyorsunuz tam 10 bin sosyalist öldürdü. Ve o zaman iktidarı ele geçirip bunca cinayet işleyen Baas'ın takımı halen Irak'ta iktidarı elinde tutmaktadır, o zamanki başbakanları El-Bekr şimdi Cumhurbaşkanıdır, takımın diğer eli kanlı kaatilleri de onun çevresinde kümelenmişlerdir. Bunlar Irak'ı faşist bir terörle yönetmekte, Arap ve Kürt halkını birlikte ezmektedirler. Ayrıca bu kanlı takım Suri-

ye'de iktidarda bulunan Baas Partisinin sol kanadına amansız düşmanlık yapmakta, ona diş bilemektedir.

İşte Irak'taki Kürt halkının haklı davalarına karşı çıkan Türkiye'deki bürokrat yazarların ve okumuşların savunucusu durumuna düştükleri Baas Partisi'nin sağ kanadı budur. Ve bu yazarlar ve okumuşlar böylece Türkiye'deki Hilafetçi-Ümmetçi gericilerin de çizgisine düşüyorlar, onlarla birlikte zalimlerden yana ve mazlumlara karşı oluyorlar.

Ümmetçi-Hilafetçi akımın tutumu Vietnam meselesinde de aynı derecede olumsuzdur. Vietnam halkının bütün davası emperyalist Amerika'yı ülkesinden atmak ve kendi kaderini kendi eliyle tayin etmekten ibarettir. Bunun için silaha sarılıp Amerikalı emperyalistlere ve onların işbirlikçisi olan satılmış Saygon Hükümeti'ne karşı savaşıyor Vietnam halkı. Amerikalı emperyalist generallerle satılmış Vietnamlı generaller halkın karşısında başarı sağlayamayınca bu sefer Komer gibi yıllarca CIA'da çalışıp uzmanlaşan terörcülerini getirip halkı sistemli bir şekilde imha planlarını uygulamaya başladılar. Tabii yine başarı sağlayamadılar ve de sağlayamıyacaklar.

Vietnam savaşında Amerika'yı bütün dünya suçlarken, Amerika'nın içinde bile bu barbarca savaşı kınayanlar her gün biraz daha çoğalıp güçlenirlerken, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bile bu savaştan dolayı Amerika'nın tutumunu şiddetle eleştirirken, Türkiye'deki Hilafetçi-Ümmetçi gericiler bir tek kelimeyle olsun Amerika'nın bu cinayetini kınamadıkları gibi, üstelik zaman zaman «Komünist» diye nitelendirdikleri Vietnam halkına çatmaktan da geri durmuyorlar, bu savaşın bütün suçunu Vietnam halkına yüklüyorlar.

Bir de şu garipliğe bakın ki, Yemen halkı devrim yapıp orta çağdan kalma gerici İmam Bedir'i başından atı-

yor ve İslamiyete uygun düzeni, cumhuriyet düzenini kuruyor. Suudi Arabistan Kıralı Faysal da, Yemen Cumhuriyeti'ni ve başındaki devrimcileri ortadan kaldırmak ve kendisi gibi bir orta çağ antikası olan gerici Bedir'i tekrar işbaşına getirmek için ARAMCO şirketiyle elele verip milyonlar ve milyonlar harcıyor. Arap-İsrail savaşında müslüman Arap halklarına ve askerlerine yardım elini uzatmayan, Yahudilere bir tek kurşun dahi sıkmayan, bir tek uçak bile kaldırmayan Faysal, müslüman Yemen halkına karşı milyonlarca riyal ve dolar sarfediyor ve birtakım gerici kabile şeflerini parayla satınalarak silahlandırıyor ve müslüman Yemen halkına ve devrimcilerine karşı ayaklandırıyor, müslümanı müslümana saldırtıyor.

Ve Türkiye'deki Hilafetçi-Ümmetçi-Osmanlıcı gericiler de Yemen Cumhuriyeti'ni değil, Suudi Arabistan Krallığını İslamiyete uygun devlet olarak göstermeye çalışıyorlar, Yemen Cumhuriyeti'ne karşı Kıral Faysal'ı savunuyorlar, bizzat tacı ve tahtı İslamiyete aykırı olan Faysal'a övgüler yağdırıyorlar. Oysa Suudi Arabistan gerçekten bir İslam devleti olsaydı Kıral Faysal'ın tahtından inip ülkesinde halkın oyuna dayanan demokratik bir cumhuriyet düzeni kurması gerekirdi. Oysa bırakın bunu, bir parlamento kurmaya dahi razı olmuyor ve bunu bile halkına çok görüyor Kıral Faysal. Üstelik İslam dinine uygun olarak ülkelerinde cumhuriyet düzeni kuran Yemen cumhuriyetçilerine karşı da çıkıyor, devrimlerini bastırmak ve kendi düzeni gibi orada da gerici bir düzen kurmak için var gücüyle uğraşıyor. Ve bütün despotluklarına, İslam dinine aykırı olan bütün davranışlarına rağmen yine de düzeni Türkiye'deki Ümmetçilerce «Örnek İslam Devleti» olarak gösterilmekte, özlemi çekilmektedir.

Bundan da anlaşılıyor ki, bunların esas dava ve amaçları gerçek Hilafet değil, Türkiye'de de Kıral Fay-

sal'ınki gibi gerici bir kırallık rejiminin kurulmasıdır, yada Hilafet maskesi takmış Osmanlı rejiminin hortlatılarak geri getirilmesidir. Yani davaları İslamiyete uygun bir düzenin kurulması değildir. Davaları gerçekten bu olsaydı Suudi Arabistan Kırallığını değil, ona karşı Yemen Cumhuriyetini desteklemeleri, Kıral Faysal ve takımına karşı Yemen devrimcilerinden yana olmaları, onları savunmaları gerekmez miydi?

Kısacası, Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi-Osmanlıcı gericilerin tutumu hep budur. Onlar daima haklıya karşı ve haksızdan yanadır, her zaman ezilenlere karşı ve ezenlerin savunucusudur. Özledikleri Osmanlı rejiminin yöneticileri ve padişahları da aynı durumda oldukları için, bunlar da onların fikir miraslarını devraldıkları için hep baskıdan yana, zulüm ve haksızlıktan yana oluyorlar.

Ayrıca özlemini çektikleri Osmanlı devletinin gerici padişahları ve paşaları o zamanın güçlü emperyalist devleti olan Almanya'ya, kendileri de şimdiki güçlü emperyalist devlet Amerika'ya sırtlarını dayadıkları, kaderlerini bağladıkları için ve emperyalizm de tabiatı ve yapısı gereği daima baskıcı, daima haksız ve zalim olduğu için bunlar da hep haksızlardan, hep zalimlerden, hep baskıcılardan yana oluyorlar. Ve tabii emperyalistler gibi hep haklıya, hep mazluma, hep baskı altında ezilene karşı oluyorlar.

Tıpkı Batılılaşacağım diye emperyalist Batılı devletlerinin taklitçisi olan ve Batıcı olmaktan ileri gidemiyen bürokrasinin de Batılı emperyalist devletler gibi hep baskıcı, hep haksızdan yana, hep mazluma karşı olduğu gibi. Bu durum, ikisi için de normal ve tabiidir. Bunun aksini yapamazlar, bunun aksini yapmaları eşyanın tabiatına aykırı düşer. Bunun için hem bürokrasiden, hem de Hilafetçi-Ümmetçi akımdan, haklıdan yana olmayı, haksıza karşı savaşmayı beklememeliyiz.

■ *Ümmetçi Akımın Türkiye Sorunları Karşısındaki Tutumu*

Ümmetçi-Hilafetçi akımın reaksiyoner tutumu ve davranışı yalnız dış sorunlar ve dış ülkelerde cereyan eden olaylara karşı değil, Türkiye'nin iç sorunlarında da aynıdır. Bu konuda birkaç örnek verelim:

Türkiye'de ve özellikle Doğuda verimli toprakların hemen hepsi ağaların elindedir. Öyle ki, bazı ağaların 10'dan fazla köyü vardır. Bu toprakların üzerinde yaşayan köylülerin kaderi tamamen ağaların keyfine bağlıdır. Ağa istediği anda köylüyü topraktan kovabilir, hiç kimse de buna engel olamaz. Köylü bu topraklar üzerinde adeta köle hayatı yaşamaktadır.

1950'den sonra tarımın makineleşmesi üzerine ağaların köylünün emeğine ihtiyacı kalmadı. Bunun için birçok köylü köyden kovuldu ve şehirlere göç etmek zorunda kaldı. Şehirlerde de iş alanı bulunmadığı için bu talihsiz insanlar gecekondu sefaleti içinde hammallık, inşaat işçiliği, dilencilik yapmakla bir gün aç bir gün tok hayatlarını tüketmeye terkedildiler.

Bütün bu acıklı durumun, bu yürek yakıcı sefaletin giderilmesinin temel şartlarından biri de köklü bir toprak reformunun yapılması ve toprakların köylülere dağıtılmasıdır.

Türkiye'deki Ümmetçi-Hilafetçi-Osmanlıcı gericiler bu önemli yurt sorunu hakkında en ufak bir teklifte bulunmadıkları, bir tek kelime söylemedikleri, bir tek satır yazmadıkları gibi, tersine, toprak reformunun yapılmasını isteyen devrimci-halkçı-toplumcu kimselere de çamur atıyorlar, komünistlik damgası vuruyorlar. Bununla adeta köylülerin ezilmesinin ve sömürülmesinin devam etmesini istiyorlar. Burada da ezilen köylülerden yana değil, bu köylüleri ezen ağalardan ve onları gittikçe güçlendiren sö-

mürü düzeninden yana çıkıyorlar, onların haksız çıkarlarının savunucusu durumuna düşüyorlar.

1967 yılında İstanbul'da çıkan gerici-ırkçı-turancı bir dergi Doğulu vatandaşların Kürt oldukları için yurt dışına sürülmelerini isteyen bir yazı yayınladı.(159) Doğuda yaşayan Kürt halkı haklı olarak bu yazıya ve yazıyı yayınlayan dergiye karşı büyük tepki gösterdi. Doğu halkı bu gerici ve bölücü derginin yöneticilerini protesto etmek, Doğu davasını kamuoyuna duyurmak için birkaç yerde miting düzenledi ve mitingler büyük ilgi gördü.

İnsancı olan, haktan ve adaletten yana olan herkes bu haklı davalarında Doğuluları desteklerken, Ümmetçi-Hilafetçi-Osmanlıcı-Faysalcı-Amerikancı gericilerin hepsi koro gibi bir ağızdan yaygarayı kopardılar, mitingleri düzenleyenlere ve konuşanlara veryansın ettiler, derhal meseleye komünistlik ve Kürtçülük damgası vurdular ve «Komünist Kürtçüler Doğuda isyan çıkartmağa çalışıyorlar» diye gazetelerinin birinci sayfalarına manşetler attılar.(160)

1968 yılının Haziran ayında Türkiye'nin bütün üniversite ve yüksek okullarında boykotlar oldu. Gençler ağır şartlar altında okuduklarını belirterek bu şartların hafifletilmesini ve üst basamaktaki eğitimde reform yapılmasını sağlamak için boykot ilan ettiler, üniversite ve yüksek okulları işgal ettiler.

Gençlerin bu isteği gayet haklı ve samimi bir istekti. Nitekim bütün ilerici ve devrimci güçler, vicdanlı insanlar bu haklı davalarında gençleri desteklediler. Üniversite yönetimleri de isteklerini haklı buldu ve bazılarını kabul etti, diğerlerini de parlamentoya sundu.

Fakat Ümmeti-Hilafetçi-Osmanlıcı kişiler ve çevreler Üniversite boykotuna karşı çıktılar, gazetelerinde boykot ve işgalin Kürtçüler ve komünistler tarafından yönetildi-

(159) Nisan 1967 tarih ve 40 sayılı ötüken Dergisi.
(160) 3 Eylül 1967 tarihli Bugün Gazetesi.

ğini, boykotçu gençlerin ihtilal provası yaptıklarını yazıp durdular.[161]

Oysa dava ne komünistlik davasıydı, ne de Kürtçülük. Üniversitede reform yapılmasını isteyen gençlerin haklı ve masum isteklerinden ibaretti üniversite boykotu. Ve üniversitelerin içinde başlayıp, içinde sona erdi.

■ *Ümmetçilerin Sınıf Anlayışı*

Ümmetçiler yalnız Türkiye'de değil, diğer ülkelerde de halkların yararına olan olumlu işlere ve çalışmalara karşı duruyorlar, halkın ezilmesinin devamını tutum ve davranışlarıyla istiyorlar, hem de bunun dinin bir emri ve gereği olduğunu iddia ederek... Onlara göre insanlar arasında sınıf ayırımı Allahın kurduğu düzenin tabii bir gereğidir ve bunun böyle sürmesi gereklidir. Varlıklı sınıflar olacak, bir de yoksul sınıflar bulunacak. Ve yoksul sınıflar varlıklı sınıfların emrinde ve hizmetinde olacak sürekli olarak.

Örneğin bunlardan biri olan Kıral Faysal'ın «Arap-İsrail Savaşı» bölümünden birkaç pasajını aktardığımız çığırtkanı Muhammed Ahmed Başmil bu konuda bakın neler yazıyor:

«Evet, aramızda sınıfsal ayırım bulunduğunu kabul ediyoruz. Fakat insanlar arasındaki sınıfsal ayırım, Allahın değişmeyen ve evrenin düzeninin dayanağı olan prensiplerindendir.

«Evet, bütün bunları kabul ediyoruz. Çünkü biz sizler[162] gibi aldatıcı münafıklar değiliz. Sizler sosyalizmi yaymaya, eşitlik kurmaya, sınıflar arasındaki ayırımı kaldırmaya, feodalitenin ve kapitalizmin egemenliğine son

(161) 21 Haziran 1968 tarihli Bugün Gazetesi.
(162) Mısır Sosyalistlerini kastediyor (M.E.B.).

vermeye çağırıyorsunuz. Oysa bizler müslümanız. Sınıfsal ayırımın, Allahın kulları arasında koyduğu bir prensip ve halkın yaradılışına dayanak olan tabii bir kanun olduğuna inanıyoruz.

«Çünkü Allah, bilmediğimiz bir bilgeliğe binaen fakiri zengine hizmet etmekle görevlendirmiş, zengini de fakirin kendisinden yararlanması için zengin kılmıştır.

«Bizler müslümanız. Sınıflar arasındaki farkı ortadan kaldırmaya çalışan münafıkların dinsiz olduklarına, Allahın bu geniş evrenin düzeni için esas olarak koyduğu ebedi ilahi değerleri akılsızca değiştirmeye çalıştıklarına inanıyoruz.

«Acaba sizler, ey aldatıcılar! Allahın kullarına Allahtan daha mı merhametlisiniz? Allah kullarını yaratmış ve adil dileği gereğince ayrı sınıflara ayırmış, bunların birbirine olan ihtiyacıyla evrenin düzeninin kurulması için kullarını fakir, zengin ve orta halli yaratmıştır.

«Ey aptallar, yada aptallıktan gelenler!... Allah bütün insanları fakir yada zengin yaratmaya muktedirdir. Fakat o, hikmetinin bir gereği olarak insanları böyle fakirlik ve zenginlikte eşitsiz, bilinç ve anlayışta ayrı, zeka ve aptallıkta değişik yaratmıştır.

«Sizler ise kızıl sosyalizminizi getirerek kendinizde Allahın kudretinin üstünde bir kudret bulduğunu iddia ettiniz. Çünkü sizler, Allahın yaratıp değişik olmalarını ve yaşantılarında, bilinçlerinde, fizyonomilerinde ayrı ayrı olmalarını mukadder kıldığı insanlar arasında eşitlik kurmaya muktedir olduğunuzu yalan olarak iddia ediyorsunuz. Getirdiğiniz Arap sosyalizmi dinsiz Marx, Lenin ve Stalin komünizminin yavrusundan başka birşey değildir.»[165]

Bu demagojilerin altında yatan niyetin ne olduğu hemen sırıtıyor değil mi? Bu niyet, adamın sırtını daya-

(163) Ukzubetül-iştirakiyyetil-Arabiyye, S. 62 - 64 ve 74.

dığı Kıral Faysal'ın ve çevresindeki egemen sınıf ve zümrelerin saltanatlarının sürdürülmesidir. Bu satırları yazan ve sınıflar arasındaki ayırımın, giderek Faysal'la hurmadan başka birşey yiyemiyen zavallı bedevi arasındaki uçurumun Allahın koyduğu ve kurduğu bir düzenin gereği olduğunu iddia eden çığırtkan da, tabii bu sınıfsal ayırımın sürmesini can-ü gönülden dilemektedir. Çünkü sırtını Faysal'a dayamıştır ve ondan böyle yazılar yazmanın karşılığı olarak tomar tomar para almaktadır. Sınıfsal ayırım ortadan kalktığı ve Arap Yarımadasındaki Arap halkı Faysal'ı başından atıp devrimci bir düzen kurduğu takdirde artık kendisi şimdi aldığı paralar yerine hava alacaktır. Tabii kendisinin, hizmetinde bulunduğu sınıf ve zümrelerin çıkarını ve de Faysal'ın saltanatını sağlamlaştırmak için her çareye başvuracaktır. Bu uğurda dine ve Allaha iftira etmek dahi mübahtır öylelerince.

■ *Seyyid Kutub Sınıfsal Ayırımı Nasıl Niteliyor?*

Şimdi bu Faysal'ın kiralık yazarının yukarıdaki isterik laflarını eleştirmeyelim de, Türkiye'deki ve Ortadoğu'nun diğer ülkelerindeki Ümmetçi-Hilafetçi kişilerin çok hayran oldukları bir zatın konuyla ilgili bazı pasajlarını aktaralım. Başmil'in iddialarına karşı aktaracağımız pasajlar Mısır'lı Prof. Seyyid Kutub'a aittir ve bunları biz Türkçesi «İslamda Sosyal Adalet» demek olan «El-Adaletül-içtimaiyyetu Fil-İslam» adlı ünlü eserinden aynen çevirerek aldık. Bu pasajlar, Seyyid Kutub'un gerçekten devrimci fikirler taşıdığını da göstermektedir. Onun son zamanlarda Müslüman Kardeşler örgütünün düzenlediği hükümet darbesi ve suikast teşebbüsüne katıldığını ve bu

yüzden asıldığını daha önce yazmıştık. O davranışı eleştirilebilir. Fakat burada bizce önemli olan fikirleridir. Bu sözleri Türkiye'de söyleyenlere komprador burjuvazisinin sözcüleri ve Ümmetçi-Hilafetçi çevreler hemen komünistlik damgası vururlar. Bakalım Seyyid Kutub'a ne diyecekler.

Seyyid Kutub diyor ki:

«Fakirlik ve muhtaçlık yalnız çoğalmanın ve birikimin meyvesidir.[164] Fakirler her zaman zenginlerin kurbanlarıdır. Zenginler de çoğunlukla kayırmaların, toprak ağalığının, yolsuzlukların, zulmün ve sömürünün sonuçlarıdır...

«Müslümanlık servetin bir tarafta, yoksulluğun da bir tarafta birikmesinden iğrenir, bu durumu ortadan kaldırmak yolunda yetkiliye mevcut duruma göre tasarruf serbestliğini verir. Bu ilkeyi, tarihi gerçek Peygamberden alarak bize getirmiştir. O, eline geçen ilk fırsatta İslam toplumunda kısmi bir denge sağlamak için Nuzayr oğulları ganimetini yalnız yoksul muhacirlere ve iki yoksul Ensara paylaştırdı. Sonra Kur'an bu tarihi olayı «Zenginleriniz arasında dolaşır olmasın» diyerek onayladı. Bu geçmiş olayın bir anlamı ve bir gücü vardır: Yetkili, kamu malını yalnız fakirlere vermek yetkisine her zaman sahiptir. Böylece islam topluluğunda denge sağlar ve bu dengeyi bozacak olan sınıflar arasındaki ayırımın bulunmamasını isteyen islamın dileğini de yerine getirmiş olur...

«Toplumsal dengenin gerçekleştirilmesi ve üretim yapabileceklerin üretim araçlarına kavuşturulmaları esas olmak üzere kamu mülklerinin yeniden dağıtılması,

«Ulusun dış savaşlara karşı güvenliğinin savunması ve olağanüstü durumlara hazırlık yapılması için gerek-

(164) Yani servet bazı kişilerin elinde birikip çoğalınca halkın bir kısmı yoksullaşır. Bu yoksullaşma o birikimin sonucudur (M.E.B.).

tiği ölçüde zenginlerin mallarının alınarak hazineye kullanılması,

«Kamu gelir kaynaklarının ve kamunun yararlanacağı kurumların millileştirilerek halkın yararında hiç bir taahhüt ve kayda uymayan sömürücülere ve tekelcilere değil, millete temlik edilmesi,

«İnsana yaraşır makul bir hayat seviyesinin garanti edilmesi, emekle sermaye arasında denge kurulması ve çalışmayla ücret arasında adaletin gerçekleştirilmesi için ücretlere asgari haddin konulması,

«Bu ve benzeri projeleri, İslamiyet genel kurallarıyla ve geçmiş özel tarihi olaylarıyla tartışmasız olarak benimser.»(165)

Böylece anlaşılıyor ki, sınıflar arasındaki ayırım, Faysal'ın çığırtkanı Başmil'in iddia ettiği gibi ilahi düzenin gereği değil, ilahi din olan İslam dininin iğrenç bulduğu bir şeydir. Ve İslamiyet sınıflar arasında ayırımın bulunmamasını ister. Ve İslamiyet milli gelir kaynaklarının ve kamu mallarının millileştirilmesini ve tekelci sömürücülerin elinden alınarak millete verilmesini benimser. Ve bütün bunları da tüm Ümmetçi-Hilafetçilerin bağlı bulundukları Seyyid Kutub söyler. Demek ki, Faysal'ın yazarı, islam dini adına değil, kendi çıkarı ve efendisinin kirli saltanatı adına böylesine demagojik laflar yazmıştır.

Bu konuda bir de Mısırlı Doktor Ahmet El-Hûnî'nin yazdığı bir kitap var. Türkçesi «İslamın Bayrağı Altında» demek olan kitabın adı «Tahte Rayetil-İslam»dır. Yazar bu kitapta İslamiyetle sosyalizmi karşılaştırmakta ve sosyalizmin İslamiyete uygun olduğu sonucuna varmaktadır. Bu kitabın bazı pasajlarını da buraya aktarmakta yarar görüyoruz. Yazar diyor ki:

(165) El-Adaletül-İçtimaiyyetu Fil-islâm, S. 212, 215, 218.

■ *Hazreti Ömer'in Kamulaştırmaları*

«Mısır'ın kabul ettiği bu sosyalist düzen, İslamiyetten uzaklaşmayan, İslamiyetin prensiplerine aykırı düşmeyen ve İslamiyetin genel kuralından dışarı çıkmayan bir düzendir. İslamiyet yöneticiye, gayrimeşru yoldan elde edilen malları müsadere etmek ve milletin hazinesine katmak, böylece onları özel mülkiyetten kamu mülkiyetine geçirmek yetkisini vermiştir.... Keza İslamiyet nüfuzu ve görevi kötüye kullanmak suretiyle servet elde etmeyi de yasaklamış ve yöneticiye, bu serveti müsadere edip müslümanların kamu yararına harcama yetkisini vermiştir. Hattap oğlu Ömer iktidara gelince bazı valilerinin nüfuzlarını kötüye kullanarak yada ticaret gibi kendilerine yaraşmayan işler yaparak elde ettikleri serveti müsadere etti. Bunu, Basra ve Kûfe Valisi Ebu Vakkas oğlu Sa'd'a, Mısır Valisi As oğlu Amr'a, Kenane Valisi Ebu Süfyan oğlu Utbe'ye ve Bahreyn Valisi Ebu Hüreyre'ye uyguladı. Bu valilerin milletin öndegelenlerinden ve İslamı ilk kabul edenlerden olması, Ömer'i bu uygulamadan alıkoymadı... Ayrıca Ömer Medine'ye yakın Rebze'de bir otlağı sahiplerinden alıp fakirlerin ortak malı haline getirdi, zenginlere de yasak etti. Bunun gerekçesini de şöyle anlattı: 'Zenginin hayvanları ölürse zengin malına döner, ama fakirin hayvanları ölürse fakir aç kalan çocukları için ağlayarak bana gelecek ve altın, gümüş istiyecektir. Ben de onu o haliyle bırakamam. Şimdiden otlak vermek o gün altın ve gümüş vermekten benim için daha kolaydır.'

«Rebzeliler gelip otlağın kendilerine ait olduğunu söyleyince ve ellerinden alınmasından yakınınca Ömer onlara şu karşılığı verdi: 'Mal Allahın malıdır, kullar da Allahın kullarıdır.'

«Bunun anlamı şudur :

«1 — Büyük Halife Ömer bir otlağı sahiplerinden

almış ve devletin mülkiyetine geçirmiştir, yani millileştirmiştir.

«2 — Bu otlağı fakirlere tahsis etmiş ve zenginlere yasaklamıştır. Çünkü zenginlerin elinde onları bu otlağa muhtaç bırakmayacak ve kendilerine yetecek kadar mal vardır.

«3 — Ömer, fakirlerin devletten rızklarını kazanabilmelerini sağlayacak bir iş istemek hakkına sahip olduklarına inanıyor.

«İslamiyet özel mülkiyeti kayıtsız bırakmamıştır. O mülkiyete fakirlerin, devletin ve kamu yararının hakkını da koymuştur. İslamiyet sınıflaşmayı da kabul etmemektedir. Çünkü sınıflaşma özgürlükle, kardeşlik ve eşitlikle çelişmektedir.

«Bizim sosyalizmimiz halkın yararına uygun olarak millileştirmeye dayanmaktadır, İslamiyet de bunu kabul etmektedir. Millileştirme ise üretim araçlarının özel mülkiyetten halkın mülkiyeti olan kamu mülkiyetine geçmesinden başka bir şey değildir. Bu da yararlanma alanının genişletilmesi demektir. Halkın yararına yürütülen sosyalizme geçiş döneminin koşulları da bunu gerektirmektedir.

«Kaldı ki, bu millileştirmeyi haklı kılan nedenler de vardı. Çünkü sermaye iktidarı eline geçirdikten ve onu hizmetine koyduktan sonra türlü yollardan serveti sömürmeye koyuldu. Sonra siyasi organlar sermayenin sultasına teslim oldular. Sınıfsal ayrıcalıklar bu organları çekimledi ve sürekli savaşmaya olan güçlerinin hepsini emdi. Sonunda, köylülerin ve işçilerin rızklarını tekelleri altında tutanlar onlara hakim olabildiler, oylarını tekelleri altına alabildiler ve iradelerini keyiflerinin istediği yöne yöneltebildiler... İşte bundan açıkça anlaşılıyor ki, demokrasi siyasi özgürlüktür, sosyalizm ise toplumsal özgürlüktür ve ikisini birbirinden ayırmaya imkan yoktur...

Özgür insandır özgür toplumun temeli olan. Ve özgür toplumun güçlü yapısı yine özgür insandır. Şunu da kesin olarak bilmeliyiz ki, fert sömürünün pençesinden kurtulmadıkça özgür olamaz.»(166)

■ *Ümmetçilik Akımı ve Komprador Burjuvazisi İlişkileri*

Türkiye'deki Hilafetçi-Ümmetçi akımın gerisinde Amerikan emperyalizmiyle Kıral Faysal gericiliğinden ve ARAMCO şirketinden başka Türkiye komprador burjuvazisi de bulunmaktadır. Bunlar Amerikan emperyalizmiyle ortaklaşa yönetiyorlar Ümmetçi-Hilafetçi akımın hareketlerini. Çünkü iplerin ucu emperyalizmle burjuvazinin elindedir. Hilafetçi-Ümmetçi akıma mensup bir kişi emperyalizmle burjuvazi tarafından çizilen sınırın dışına çıktı mı, hemen karşısında onların temsilcilerini bulur ve onlardan gerekli dersi alır. Örneğin İbrahim Elmalı Diyanet İşleri Başkanı olunca herhalde koltuğun yumuşaklığından üzerine çöken rehavete kendini bıraktı ve kendini serbest hissetti. Sandı ki Diyanet İşleri Başkanı olunca artık komprador burjuvazisiyle Amerikan emperyalizminin kontrolünden çıkıyor adam. Ve başladı dış ülkelere yaptığı gezilerde keyfince konuşmaya... İşte o zaman iktidara hakim olan komprador burjuvazisinin partisi hemen harekete geçti ve Elmalı'yı bir elma gibi koltuğundan yuvarlayıverdi.

Amerikan emperyalizminin niçin Hilafetçi-Ümmetçi akımı destekleyip güçlendirmek ve yönetmek istediğinin nedenlerini yukarıda belirtmiştik.

Şimdi de aslında Hilafet ve Ümmetçiliğe karşı olan, din ve dindarlıkla uzaktan yakından ilgisi olmayan gerici

(166) Tahte Rayetil-İslâm, S. 111, 113, 114, 116, 119, 122, 123. Yazan : Dr. Ahmed El-Huni, Kahire - 965 (Arapça).

komprador burjuvazisinin bu akımı destekleyip güçlendirmek istemesinin nedenine göz atalım:

Komprador burjuvazisinin bir tek amacı ve bir tek ideali vardır: O da paradır. Haklı-haksız, meşru-gayrimeşru, helal-haram demeden para kazanmak peşindedir komprador burjuvazisi. Bu uğurda harcamayacağı şey yoktur. En kutsal kavramları bile çıkarı ve iğrenç sömürüsü için istismar etmekten hiç çekinmemektedir. Yerine göre dini istismar eder, yerine göre vatan, millet gibi herkesin önünde saygıyla eğildiği kavramları sloganlaştırarak çıkarını ve sömürüsünü sürdürmeye çalışır.

Oysa aslında vatan ve millet gibi kavramlar burjuvazinin kafasında boş ve anlamsız kelimelerden ibarettir. Vatan ve milletin sırtından biriktirdiği milyonları yurt dışına çıkarıp yabancı ülkelerin bankalarına yatırıp vatan ve millet tehlikeye düştüğü zaman onları düşman çizmesi altında bırakıp yurt dışına kaçan ve oradaki paralarının üstüne oturup sefil eğlencelerine devam eden kompradorlar dünyanın her tarafında görülmüş ve görülmektedir.

Vatan ve millet tehlikeye düşmeden de vatan ve milletlerini açlıkla, sefaletle, hastalık ve yoksullukla başbaşa bırakıp yurt dışına kaçan ve orada rahat yaşayanlar da az değildir.

Demek ki bunlar aslında vatan ve milleti sevmiyorlar. Onlar için vatan rahat yaşıyabildikleri herhangi bir yerdir. Bu yer dünyanın neresinde olursa olsun önemli değildir. Millet de onların gözünde, çıkarlarına ve sömürülerine ses çıkarmayan, kuzu gibi boyun eğen insanlardan ibarettir.

Öte yandan bu burjuvalar halkın sırtından biriktirdikleri milyonları halkın yararlanması için sanayi alanına yatırsalardı, fabrika yapıp halka iş alanı açsalardı, böylece ülkenin ve halkın kalkınmasına yardımcı olsalardı vatanseverliklerini bir ölçüde kabul ettirebilirlerdi.

Fakat onlar fakir fukaranın sırtından kazandıkları milyonları, milyarları memleket için yararlı olan sanayi alanına değil, arsa alım satımı, lüks inşaat yapımı, montaj sanayii gibi kendilerine çok kâr getiren, fakat halka yararı değil zararı dokunan verimsiz alanlara yatırırlar.

Ayrıca emperyalist ülkelerin burjuvazisine kendi halklarını sömürterek bu aracılık işinden komisyon alırlar ve aldıkları komisyonları da sefahat alemlerinde, lüks bir yaşantının çılgın atmosferinde eritirler. Ülkeyi sanayileştirmeye ne güçleri yeter, ne de arzu ederler bunu.

Din ve iman kavramları da komprador burjuvazisi için boş, anlamsız ve muhtevasız kelimelerden ibarettir. Komprador burjuvazisi ne dine inanır, ne de imana. Burjuvanın sosyete hayatı, gece eğlenceleri, fuhuş ve sefahat sahneleri, kız ve kadınlarının çılgınca katıldıkları faşing rezaletleri ve kızlarının, kadınlarının o rezalet alemlerinde kucaktan kucağa atılmaları, yine kız ve kadınlarının dekolte kıyafetlerle, mini-eteklerle sokaklarda, diskoteklerde ve gece toplantılarında kırıtıp sağa sola burjuva ahlaksızlığı saçmaları büyük şehirlerde yaşıyan insanların her gün duymaya, her gün gazete sayfalarında okumaya alıştığı yüzkızartıcı olaylardır. Ve bu davranışlar ne dine sığar, ne insanlığa ve ne de ahlak ölçülerine gelir.

Komprador burjuvazisinin dine inanmadığının kanıtlarından biri de şudur:

Hazreti Muhammed, «Komşusu yanında aç olduğu halde kendisi tok olan kimse müslüman değildir»[167] diyor. Buna rağmen komprador burjuvazisi milyonlarca müslüman kitlesinin aç, işsiz, yoksul, ilaçsız, okulsuz, yolsuz kalmasına göz yumarak, bu müslümanların ıstırabını dindirecek en ufak bir çaba harcamıyarak kendi saltanatını sürdürmekte, bunca açlar ve susuzlar varken onlar

(167) Muhtarul-Elhadis, S. 123. Derleyen: Seyyid Ahmed El-Haşimi. Kahire - 1958 (Arapça).

içki, kumar, fuhuş gibi aşağılık hayvani duygularını tatmin için milyonlar ve milyarlar harcamakta, fakir fukaranın sırtından kazandıkları bu paraları eğlenceleri için bar ve saz alemlerinde eritmektedirler. Hiçbirinin aklına ne müslümanlık, ne milyonlarca fakir müslüman ve ne de Hazreti Muhammed'in yukarıdaki hadisi gelir.

Ayrıca komprador burjuvazisi kendi çıkarı için gayrımüslim devletlerle, mesela Amerika'yla işbirliği yapmaktadır, Amerikalıları memlekete getirmektedir. Amerikalı asker ve siviller müslüman kadın ve kızlarla ilişki kurmaktadırlar. Bütün bunlar da müslümanlığa tamamen aykırı düşmektedir. Fakat komprador burjuvazisi kendi çıkarını, evet yalnız kendi çıkarını düşündüğü için bu aykırılığa bakmaz, bu aykırılığı düşünmez ve gayrımüslim Amerika'yla işbirliği yapmaya devam eder.

Demek oluyor ki, komprador burjuvazisi dine, imana, müslümanlığa aldırmaz ve de inanmaz. O sadece ve sadece kirli çıkarına, halkın sırtından kazandığı milyonlarına bakar, bu milyonlara milyonlar katmayı düşünür.

■ *Burjuvanın Din İstismarı*

Yalnız komprador burjuvazisi sömürüsünü ve sömürüye dayanan ekonomik, sosyal, kültürel ve politik egemenliğini sürdürebilmek için din silahına sarılmaktan da çekinmemektedir. Bu burjuvazi dindar olmadığı halde, hatta din onun sömürüsüne ve ahlak bozucu düzenine karşı olduğu için dine düşman da olduğu halde, halkın dini duygularını istismar ederek bununla, sömürüsüne ve sömürü düzenine karşı çıkan devrimcileri bertaraf etmeyi tarihin her döneminde ve dünyanın her yerinde bir taktik olarak kullanmıştır.

Bu konu özerinde durulmaya değer :

Bütün dinler aslında geri düzenlere, sapık hurafelere, insanın insanı sömürmesine, insanın insana haksızlık ve baskı yapmasına karşı çıkmış; halktan, haktan, doğrudan, fakir fukaradan, ezilen ve sömürülen, köleleştirilen ve hor görülen insanlardan yana ilahi devrimlerdir.

Fakat egemen sınıf ve zümreler başlangıçta bu devrimleri bastırmak, devrimcileri ezmek için çalışmışlardır. Bunu başaramayınca da bu sefer bu devrimleri yozlaştırmak ve kendi çıkar ve sömürülerine alet etmek kurnazlığına baş vurmuşlardır. Böylece bir zamanlar onların haksızlıklarına, baskılarına ve sömürülerine karşı çıkmış olan din, onların elinde kalıplaşarak devrimci niteliğini yitirmiş, sonunda kendi savunduğu ve gerçekleştirmek istediği ilkelere karşı çıkarılarak bu sefer egemen sınıf ve zümrelerin devrimcilere karşı kullandıkları bir baskı aracı, bir sindirme silahı durumuna getirilmiştir.

Örneğin Yahudileri Firavun'un baskısından ve köleliğinden kurtarmayı amaç edinen Musa dini bu amaca ulaştıktan sonra Yahudi kapitalistlerin elinde bir sömürü aracı haline getirilmiş, sonradan aynı ulusu sömürmelerinde kullanılmıştır. Daha sonra Yahudileri bu sefer kendi kapitalistlerinin ve zorbalarının baskısından kurtarmaya çalışan Hazreti İsa'ya karşı da Musa dini bir baskı ve sindirme aleti olarak kullanılmıştır.

Hazreti İsa'nın savunduğu insani ilkeler, fakirden yana ve sömürüye karşı prensipler başlangıçta Yahudilerin baskısına uğramış, daha sonra Avrupa'daki egemen sınıf ve zümrelerce, özellikle Roma İmparatorluğu'nun yöneticileri tarafından amansız bir saldırıya uğramış, bu ilkeleri benimsiyenler en canavarca işkencelere tabi tutulmuşlar. Fakat her tarafta halkın can kurtaran simidi gibi sarıldığı bu dinin ve onun savunduğu ilkelerin bastırıl-

ması mümkün olamamış, bu ilkeler tüm Avrupa'ya yayılmıştır.

Bunu gören baştaki aristokrat sınıfı da sonunda bu dinin bir takım şekilci yönlerini kabul ederek ondan yana görünmeyi kendi çıkarı ve saltanatı için gerekli görmüştür. Aynı zamanda onu, karşısına çıkabilecek bir takım halk hareketlerini bastırmakta da silah olarak kullanmayı planlamıştır. Fakat bu aristokrat sınıfı Hazreti İsa dininin getirdiği temel prensipleri ve amacı hiçbir zaman benimsememiş, kabul etmemiş ve gerçekleşmesine çalışmamıştır. Onun tek amacı, başlangıçta karşı çıktığı halde bastıramadığı bu dini, kendi çıkarı yönünde kanalize etmek ve saltanatı için araç olarak kullanmaktı.

Sonunda Hazreti İsa dininin bu aristokrat kırallar ve çevrelerindeki sömürücü zorbalar tarafından devrimci fikir ve eylemlere karşı en korkunç silah olarak çıkarıldığını görüyoruz. Özellikle Engizisyon Mahkemelerinde özgür söz ve düşünceye karşı dinin bir cellat kılıcı rolünde kullanılması ve bu kılıçla binlerce aydın ve masum insanın öldürülmesi, ateşlerde yakılması Hıristiyanlığın nereden nereye geldiğini açık seçik gösteren kanlı kanıtlardır.

Ayrıca Büyük Fransız İhtilali öncesindeki dönemde, ezilen halk kitlelerinin karşısına yine Hıristiyanlığı temsil ettiğini iddia eden kilise ve onu yöneten gerici sömürücü papazlar çıkarılıyordu. Bunlar kıralın, ordusunun, yönetiminin ve çevresindeki aristokrat takımının yanında yer alıp halka karşı savaşıyorlardı ve halka karşı baskıcı-sömürücü kırallık yönetimini savunuyorlardı, dini de bu savunmada silah olarak kullanıyorlardı...

Oysa devrimciler de Hazreti İsa gibi haksızlığa, sömürüye, baskıya, insanın insanı köleleştirmesine karşı çıkıyorlardı. Bu nedenle, papazların da devrimcilerden yana, hatta onların safında olmaları ve onlarla birlikte sö-

mürücü düzenine ve baskıcı kırallık yönetimine karşı, zorba aristokrasiye karşı savaşa girmeleri gerekirdi. Fakat Hazreti İsa'nın getirdiği din çoktan ortadan kalmış, kıralların ve derebeylerinin çığırtkanlığıyla görevlendirilen papağan papazların ağzında gevelenen kalıplaşmış birtakım anlamsız lafların katılığı altında donup kalmıştı. Bunun yerini de kıral-derebeyi çıkarına hizmet eden, onların elinde maşa olan birtakım boş ve sindirici, saçma ve kırıcı laflar almıştı.

İşte bunun için Hazreti İsa'nın dinini temsil ettiklerini iddia eden papağan papazlar Fransız devrimine de, ondan sonraki bütün devrimci eylemlere de karşı çıktılar, daima egemen sınıf ve zümrelerin maşası, kirli çıkarlarının aleti oldular.

İtalya'nın faşist diktatörü Mussolini Habeşistan'a saldırdığı zaman, dünyadaki tüm barışsever güçler ve insanlar bu savaşı yerdiler. İtalyan devrimcileri de savaşa karşıydı. Fakat faşizmin ağır baskısı ve boğucu kabusu altında seslerini fazla duyuramıyorlardı. Bunlardan biri bir papaza, kilisenin niçin savaşı kınamadığını sorunca papaz şöyle karşılık vermiştir :

«Kilise ne ise odur. Neredeyse ikibin yıllık bir geçmişi vardır. Kilise, düşüncesizlik ve hafiflik yapacak bir genç kız değildir. Kilise onurlu, saygıdeğer, geleneklerine bağlı, haklarını ve görevlerini bilen çok yaşlı bir hanımdır»[168]

Kiliseye hakim olan anlayışı bu papazın bu sözleri kadar güzelce dile getiren ifade bulunmaz sanıyoruz. Papaza göre kilisenin savaşı yermesi hafiflik ve düşüncesizlik olur. Kilise geleneklerine bağlı bir yaşlı hanımdır. Tabii bu geleneklerin, egemen sınıf ve çevrelerin hizmetini, sözcülüğünü yapmak, gerektiği zaman onların safın-

(168) Ekmek ve Şarap, S. 281. Yazan : ignazio Silone, Çeviren : Selâhattin Hilâv. Kök Yayınları. İstanbul - 1968.

da yer alarak devrimcilere ve mazlum insanlara karşı çıkmak biçiminde anlaşıldığını ve bunun söylenmek istendiğini belirtmeğe lüzum yoktur. İslam dinine gelince, bu yüce dinin ne denli devrimci bir din olduğunu, eski sömürücü düzeni nasıl yıktığını, ezilmiş insanların kurtuluşu için nasıl yeni ilkeler getirdiğini ve bu ilkeleri nasıl devlet gücüyle korumaya ve yerleştirmeye çalıştığını, sonunda bu devlet düzeninin Muaviye tarafından nasıl yıkıldığını ve yerine egemen sınıf ve zümrelerin çıkar ve saltanatına hizmet edecek tutucu bir krallık rejiminin nasıl kurulduğunu anlatmıştık.

O tarihten bu yana müslümanlık da çoğu zaman egemen sınıf ve zümrelerin elinde bir istismar aracı olarak kullanılmış, devrimci düşünce ve eylemlere karşı baştaki despot yöneticiler tarafından daima silah olarak çıkarılmıştır.

Son zamanlarda Mısır ve Suriye'de Müslüman Kardeşler örgütünün, Türkiye'de Ümmetçi-Hilafetçi gerici akımın dine sarılması ve dini bir silah olarak kullanmaya kalkışması, Türkiye'de ve Suriye'de camilerin devrimcilere karşı birer karargah, birer kışla haline getirilmesi, komprador burjuvazisinin egemenliğine hizmet eden Hilafetçi-Ümmetçi akımın, İslam dinini, kıral ve derebeylerinin çıkar ve sömürülerine hizmetçi hale getirilen hıristiyanlığın durumuna sokmak istediklerini gösteren taze ve canlı örneklerdir.

Bunun nedeni de şudur: Komprador burjuvazisi kendisine karşı, kendi sömürüsüne ve işbirliği yaptığı Amerikan emperyalizmine karşı çıkan devrimci, antiemperyalist güçlerin karşısında dini bir maskeyle adamlarını saldırıya geçirmekle ve bunlara Hilafetçi, Ümmetçi, dinci adlarını yakıştırmakla birkaç yönden kazançlı çıkacağını hesap etmektedir. Şöyle ki:

1) Devrimcilere karşı kendi sınıfından olmayan, halk

çocukları oldukları için devrimci olmaları gereken ve serbest bırakıldıkları takdirde devrimci olacak olan kimseleri, masum Anadolu çocuklarını çıkarıyorlar. Böylece ellerinde sopa ve silah, bizzat devrimcilere karşı çıkmayan egemen sınıf mensupları, zavallı halk çocuklarını bu kavgada kullanabilecekleri birer militan olarak yetiştiriyorlar, onların egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda, halkın kurtuluşuna karşı çıkmalarını sağlamış oluyorlar.

2) Bunları devrimci güçlere ve kişilere karşı çıkarmakla devrimcileri sindirecekler. Artık devrimci ve tutucu, antiemperyalist ve emperyalizmden yana olmak üzere iki kampa ayrılan halk çocukları birbirleriyle uğraşacaklar, birbirlerini boğazlayacaklar, birbirlerini yok edecekler.

3) Komprador burjuvazisi de kuliste durup, sahneye koyduğu bu drama katıla katıla gülecek, efendisi emperyalistle kadeh tokuşturacak, gözlerden ve dikkatlerden uzak olarak rahatlıkla sömürüsüne devam edecek ve emperyalizmle işbirliği yaparak memleketi keyfince yönetecek.

İşte komprador burjuvazisi bu kazançları elde etmek ve elde tutmak içindir ki, Hilafetçi-Ümmetçi akımla işbirliği yapmakta, daha doğrusu onu çıkarı için kullanmak amacıyla işbirliği yapıyor görünmektedir.

■ *İmam-Hatip Okulları Kimin Yararınadır?*

Şu hale bakın hele: Komprador burjuvazisi halk çocuklarına göz açtırmamak ve ülkenin yönetiminde, çeşitli yurt sorunlarının tartışılmasında halk çocuklarının söz sahibi olmalarını önlemek için eğitim sistemini kendi tekeli altına almış ve bunu bir sürü formüllerle ve halk çocuklarının önüne çıkardığı bir sürü sözde kanuni engellerle garantilemiştir.

Fakat bu komprador burjuvazisi halk çocuklarını kendi sömürü düzeni için, bu düzenin koruyucusu durumunda olan siyasi iktidarının sürdürülmesi için birer sadık bekçi, birer fedai militan olarak yetiştirmek istemektedir.

Bunun için de o çocukları uyutmak, birer robot haline getirmek, önyargılarla donatıp beyinlerini yıkamak, kafalarını birtakım basmakalıp ve kendilerinin de anlayamıyacakları laflarla doldurarak şartlandırmak gerekir.

Bu da din adına uygulanan ve aslında dinle ilgisi bulunmayan bir eğitim döneminden bu çocukları geçirmekle mümkün olacak. Bu eğitimi veren okullara da İmam-Hatip Okulları adı verilecek, böylece dini bir eğitim yapıyormuş gibi gözükerek komprador burjuvazisine militan yetiştiren bu okulların gerçek kimliği din kisvesi altında ve «İmam-Hatip»lik maskesi arkasında halktan gizlenecektir.

Bu amaca ulaşmak içindir ki, komprador burjuvazisinin siyasi sözcüleri parlamentoda «Her ilde bir imam-hatip okulu açacağız» diye nutuk atıyorlar. Oysa aynı politikacılar kendi çocuklarını imam-hatip okullarında değil, hatta devlet lise ve üniversitelerinde de değil, Türkiye'de Amerikan, Alman, Fransız, İngiliz gibi yabancı devletlerin açtıkları kolejlerde okutuyorlar. Lise döneminden sonra da Amerika ve Avrupa'ya gönderip yüksek öğrenimlerini orada yaptırıyorlar.

Tabii kendi çocukları yabancı devletlerin eğitiminden geçtikten sonra Türkiye'ye gelip memleketin yönetiminde söz sahibi olacak, imam-hatip okullarında okuttukları ve kendi sınıfsal ve politik çıkarları doğrultusunda beyinlerini yıkayıp şartlandırdıkları fakir halk çocukları, saf Anadolu çocukları da kendi çocuklarının saltanatına bekçilik yapacaklar, iktidarlarının militanı olacaklar.

Komprador burjuvazisi ve onun siyasi temsilcisi olan

iktidara mensup politikacılar gerçekten dindar ve dinden yana olsalardı, kendi çocuklarını da imam-hatip okullarında okutmaları gerekmez miydi? Kendi çocuklarını en modern eğitimden geçirip halk çocuklarını da kendi çocukları için bekçi yapan bu burjuva ve politikacılar, böylece devrimci din adamının yetişmesini de önlemeye çalışıyorlar ve bir ölçüde başarılı da oluyorlar.

Memlekette imam-hatip okullarının açılmasından ve dini görevlerin bu okullardan mezun olanların tekeline verilmesinden önce, Türkiye'de ve özellikle ezilmiş mazlum insanların diyarı olan Doğu bölgesinde yetişen din adamlarının çoğu köylerdeki hocalarda okuyorlardı. Bunlar köylü çocuğu oldukları ve köylerde doğup büyüdükleri, köylerde okudukları için, köylünün ezilmişliğini bizzat yaşıyarak ve içlerinde duyarak görüyorlardı, toprak ağalarının ve siyasi iktidarların köylü üzerindeki baskısını da görgüye dayanan bir bilgiyle gayet iyi biliyorlardı. Kendileri de halk ve köylü çocukları oldukları için, ezilmiş insanların temsilcileri durumuna düşüyorlar ve yaşayışları, sınıfsal yapılarının gereği olarak devrimci oluyorlar, toplumcu bir kimlik ve nitelik kazanıyorlardı. Bugün Doğu'da antiemperyalist, antifeodal, antikapitalist, antişoven devrimci savaşa katılan, hatta bazı yerlerde bu savaşın öncülüğünü yapan köyden yetişme genç din adamlarının sayısı az değildir.

Bunların dini bilgileri de imam-hatip okullarından mezun olanları yıllar ve yıllarca okutabilecek kadar geniştir.

Düşünün ki bunlar bugün müftü, vaiz, imam olsalardı, Türkiye'nin çehresi nasıl değişik olurdu. Fakat komprador burjuvazisinin temsilcisi olan siyasi iktidar bu önemli görevleri imam-hatip okullarından mezun olanların tekeline verdiği için, bu görevlere ayrıca sınavla da tayin yapmadığı için bu devrimci din bilginlerinin hiçbiri

resmi bir göreve giremiyor, köylerde heba olup gidiyorlar.

İmam-hatip okullarından mezun olanlar ise bırakın dini bilgileri, Kur'anı dahi doğrudürüst okuyamamakta, halka hitabederlerken Kur'an ayetlerini yanlış okumakta, yanlış yorumlamaktadırlar. Fakat tabii komprador burjuvazisi ve onun temsilcisi olan siyasi iktidar için bu hiç de önemli değildir. Onlar için önemli olan, camilerde sömürülerinin ve iktidarlarının propagandasının yapılması, bu sömürüye karşı çıkan devrimcilere çamur atılmasıdır. Bu nedenledir ki hız veriyorlar imam-hatip okullarının yapılmasına.

İyi bir din eğitimi almamaları kendilerinin kusuru değil, siyasi iktidarın kusurudur. Siyasi iktidar onların iyi bir din eğitimi görmelerini istememekte, sadece iktidarı ve sınıfsal çıkarı için mücadele edebilecek şekilde beyinlerinin yıkanmasını yeterli bulmaktadır. Çünkü bu çocuklar gerçek bir din eğitimi görseler, islam dininin devrimci niteliğini anlasalar, sömürüye ve köleliğe karşı amansız bir savaş veren İslamiyetin yüce prensiplerini öğrenip hazmetseler, yüce İslam peygamberi Hazreti Muhammed'in gerçek yolunu bulsalar, herşeyden önce komprador burjuvazisinin sömürüsüne ve iktidarına ve de müttefiki Amerikan emperyalizmine karşı savaşacaklar, devrimcilerin safında yerlerini alıp içinden çıktıkları köylülerin, Anadolu halklarının mutluluğa kavuşmaları için mücadele edecekler. İşte bunu bildiği içindir ki, siyasi iktidar onlara gerçek bir din eğitimi vermemektedir, onları şartlandırarak kendi davalarına karşı, içinden çıktıkları halkların ve köylülerin hayati meselelerine karşı ve bu yolda savaş veren devrimci kişilere ve örgütlere karşı çıkarmaktadır.

İmam-Hatip okullarından mezun olanlar da devrimci fikir ve eyleme karşı çıkmakla, devrimcilere saldırmakla dine ve müslümanlığa hizmet edeceklerini sanıyorlar.

Oysa bu davranışları müslümanlığa değil, müslümanlıkla ilgisi olmayan emperyalizmin ve onun kuyruğu olan komprador burjuvazisinin çıkarına, sömürüsünedir. Onlar devrimcilere saldırırlarken hizmet ettikleri burjuvalar rahat ediyorlar, rakılarını, viskilerini içiyorlar, fuhuşlarını yapıyorlar, ahlaksızlıklarını sürdürüyorlar. Yani açıkçası onlar bu yüzkızartıcı işlerini, dine de insanlığa da sığmayan bu rezaletlerini din perdesinin arkasında gizlenerek, imam-hatip okulları öğrencilerinin devrimcilere vurdukları sopaların gölgesine sığınarak yapıyorlar.

İmam-hatip okullarında okuyan ve bu okullardan mezun olan Anadolu çocuklarına sormak gerekir: Sizler bu savaşı kimin için ve kimin çıkarı için veriyorsunuz? Bakın bakalım, sizin bu savaşınızdan kimler yararlanıyor ve kimler zarar ediyor? İçinden çıktığınız ezilmiş köylülere, çilekeş Anadolu halklarına bu kavganız ne kazandırıyor? Bu kavgayla onların çilesini ve ıstırabını hafifletmiş oluyor musunuz? Bu kavgayı bıraksanız da ezilmiş köylülerinizin, çilekeş Anadolu halklarınızın, cefakeş kardeşlerinizin dert ve davalarını dile getirseniz, onlar için onları sömürenlere karşı mücadele etseniz ne kadar olumlu ve ne kadar yararlı bir iş yapmış olacağınızı hiç düşündünüz mü?

İmam-hatip okulları hakkındaki bu sözlerimizden, memlekette gerçek din adamı yetiştirecek dini eğitim yapılmasına karşı olduğumuz anlamı çıkarılmamalıdır. Hayır, biz böyle bir eğitime karşı değiliz. Tersine, memlekette gerçek din adamları yetiştiren dini eğitim kurumlarının kurulmasını istiyoruz, bunun gerekliliğine inanıyoruz.

Fakat din kurallarını tahrif ederek, din kurumlarını asıl amacından saptırarak egemen sınıf ve zümrelerin çıkarlarına hizmet eden militan bir kadro yetiştirmeye yönelmiş bugünkü eğitim sistemine karşıyız. Aslında bu, yal-

nız imam-hatip okullarında değil, tüm eğitim kurumlarında uygulanan bir sistemdir ve biz de tüm eğitim sisteminin bu esasa dayandırılarak uygulanmasına karşıyız. Ne var ki, imam-hatip okullarında bu sistem daha çok etkili duruma getirilmiş, daha belirgin bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca oradaki sistem, diğer eğitim kurumlarındaki sistemden farklı olarak din adına uygulanmakta ve din adına egemen sınıflara militan yetiştirme amacına yöneltilmektedir. İşte biz de bu uygulamaya karşıyız. Çünkü İslam dini de bu tip bir anlayışa, bu tür bir eğitim sistemine karşıdır. Ve çünkü halkı sömürerek yürütülen sömürü düzeninin hizmetinde olan, o düzenin çarkını ellerinde tutan sömürücü sınıf ve zümrelerin haksız çıkarlarına alet olan böyle bir eğitim sistemi bizzat İslam dinine aykırıdır.

İslam dininin yüce peygamberi Hazreti Muhammed, bir avuç sömürücü eşrafın çıkarına hizmet etmemiş, tersine o sömürücü eşrafın karşısında ezilen fakir halk çocuklarının haklarını savunmuş, halkı onların sömürüsünden ve baskısından kurtarmak için savaşmıştır. Gerçek din adamı da onun izinde olan, halktan yana ve halkı sömürenlere karşı savaşan din bilginleridir. Örneğin Mısır'daki El-Ezher Üniversitesi'nden mezun din adamları hep bu niteliğe sahiptirler. İşte Türkiye'de de böyle din adamı yetiştirecek eğitim kurumlarının kurulması gerekir. Fakat bu, egemen sınıfların ve onların temsilcisi olan siyasi iktidarın çıkarına aykırı düştüğü için, bu tür eğitim kurumları kurmuyorlar.

■ *Kimler Sağcıdır?*

Komprador burjuvazisi kendi sömürü düzenini ve buna dayanan siyasi iktidarını iyice korumak ve halkın

dikkatini başka yöne çevirmek için dinci çevrelere, Ümmetçi-Hilafetçi akıma «sağcı» yada «aşırı sağcı» adını vererek onları devrimci güçlere saldırtmaktadır. Oysa bu, kurnazca ve burjuvaca uygulanan bir taktiktir, bir şaşırtmaca ve aldatmacadan ibarettir.

Çünkü bilimsel anlamda sağcı, din adamı yada Ümmetçi-Hilafetçi akım değil, kapitalist ve komprador burjuvazisidir ve onların temsilcisi olan siyasi iktidardır. Kim ki sermayedarsa, kim ki dış kapitalistle işbirliği yaparak memleketi sömürüyorsa, kim ki toprak ağasıyla, kim ki toprak ağalığından ve burjuvaziden yana olan düzenin iktidarında görev alıyorsa, kim ki ağadan ve patrondan yana olan sömürü düzeninin halk yararına değişmesine karşıysa, işte sağcı odur.

Sağcılığın dinle, dindarlıkla uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Fakat komprador burjuvazisi ve onun temsilcisi olan siyasi iktidar, kendi sağcılığını gizlemek, örtbas etmek için din adamlarına, gerici Hilafetçi-Ümmetçi akıma «sağcı» adını yakıştırmakta ve onları devrimci fikirlere karşı çıkartmakta, devrimcilere saldırtmaktadır. Sonra da çıkıp «Aşırı sağ ve aşırı sol tehlikeli oluyor, bunlara karşı tedbir almak gerekir» diye nutuk atıyorlar. Böylece halkın dikkatini kendi üzerlerinden ve sağcılıklarından başka yöne çevirmeye çalışıyorlar. Kendi sağcılıklarını, hatta faşist eğilimli kimliklerini halktan gizlemeye çabalıyorlar. Gerçekten aşırı sağ dedikleri Ümmetçi-Hilafetçi-Osmanlıcı gerici akıma karşı tedbir alsalar bile yine kendi saltanatları devam edecek, gerçek sağcılık ülkenin başında bela kalacaktır. Bu, tıpkı evi soyduktan sonra dışarı çıkan ve ev sahibine başka birini hırsız diye göstererek ortalıktan kaybolan yavuz hırsızın kurnazlığına benzer. Ev sahibi hırsız olmayan bir vatandaşla boğuşacak, gerçek hırsız da çaldığı paralarla birlikte sıvışacak.

Dinin devrimci kimliğini ve bunun gerici çevrelerce

nasıl çıkar ve sömürü aleti haline getirilmek istendiğini Başkan Nasır çok güzel dile getirmiştir:

«Bütün semavi dinler aslında insan haysiyetini ve mutluluğunu amaç edinmiş hümanist devrimlerdir. Din düşünürlerinin en büyük ödevi dinin misyonunun özünü korumaktır. Dini misyonun özü hayatın gerçekleriyle çelişmemektedir. Yalnız bazı durumlarda, gericiliğin ilerlemeyi engellemek için dini -ruhuna ve tabiatına aykırı olarak- istismar etmeye kalkışmasından çelişmeler doğar. Gericilik bunu da, dinin yüce ilahi hikmetiyle çatışan sun'i dini yorumlar yapmakla gerçekleştirmek ister. Bütün dinler ilerici bir misyona sahipti. Fakat yeryüzünün servetlerini yalnız kendi tekeline almak isteyen gericilik, kendi ihtiraslarını dinle örtmek cinayetini işledi ve ilerlemeyi durdurmak için dinde, bizzat dinin ruhuna aykırı düşen vasıtalar aradı. Din, insanların büyük çoğunluğunu fakirliğe, cahilliğe ve hastalığa mahkum eden, bütün iyi şeyleri küçük bir azınlığa veren bir sınıf teorisini kabul etmez. Allah, o ulu bilgeliğiyle dünyadaki çalışmanın ve son yargılamanın temeli olarak insanların önüne fırsat eşitliği koymuştur.»[169]

■ *Ümmetçi Akımın Özgürlük Görüşü*

Ümmetçi-Hilafetçi akım, tabiatının gereği olarak tutucudur. Daima yeniliklere karşı çıkmış, söz ve düşünce özgürlüğüne tahammül edememiş, kendi görüşünü herşeyin ölçüsü olarak kabul etmiştir. Tabii bunu da din adına yaptığını iddia ederek kendi tutuculuğunu ve yobazlığını din maskesiyle örtmeye çalışmıştır.

Bunun içindir ki, bunlar demokrasiye, demokratik

(169) El-Misakul-Vatani, S. 78. Kahire - 1962 (Arapça).

devlet düzenine ve bu düzenin dayanağı olan demokratik güçlere ve kurumlara daima karşı olmuşlardır, daima faşizmden yana olmuşlar, kara güçlere övgüler yağdırmışlardır.

Bu tutum ve davranışlarının daha iyi anlaşılması için bunlardan biri olan Abdülkadim Zellum tarafından yazılan «Hilafet Nasıl Yıkıldı» adlı kitaptan birkaç pasaj verelim :

«Demokrasi, hem temelde, hem detaylarda İslamiyetle tam çelişmektedir. Çünkü demokrasi egemenliği halka verir. Herşeyde en üstün merci halktır. Demokraside yetkilerin kaynağı halktır. İslam ise egemenliği halka değil, şeriata vermiştir... Ayrıca demokraside liderlik ferdi değil, kollektiftir. Yetki de yalnız bakanlar kurulundadır. Devlet başkanı ister kıral, ister cumhurbaşkanı olsun, yönetime katılmayan biçimsel bir başkandır. Yöneten ve yetkileri elinde tutan yalnız bakanlar kuruludur. Oysa İslamda liderlik de, yetkiler de kollektif değil, ferdidir... Çünkü İslamda devlet başkanı Halifedir ve devletin bütün yetkileri onun elinde toplanır, yönetimde kendisi yalnız yetki sahibidir. Hiçbir şeyde kendisine hiçbir kimse asla katılmayacaktır.

«Ayrıca demokraside devlet birçok organdan meydana gelmiştir, bir tek organ değildir. Örneğin hükümet bir organdır, yürütme organıdır. Her sendika ayrıca birer organdır, kendisine verilen görevi yerine getirme hak ve yetkisine sahiptir. Mesela Baro, avukatların işlerinde yetki sahibidir. Diğer sendikalar da öyle. Hatta bazı konularda sendikalara verilen yetkiye bakanlar kurulu sahip değildir. İslamiyette ise devlet ve hükümet bir tek şeydir, o da Halifenin otoritesidir. Yetki sahibi olan yalnız kendisidir, ondan başka hiç kimse bu yetkiye asla sahip değildir...

«Demokratik düzende 'genel özgürlük' denilen şey-

ler de vardır. Örneğin kişisel özgürlük var, mülk edinme özgürlüğü var, inanç ve düşünce özgürlüğü var. Fakat İslamiyette böyle değildir. Genel özgürlükler denilen şeylerin İslamiyette varlığı yokur, kişisel özgürlük de bulunmaz. Kölenin kölelikten kurtulup özgürlüğe kavuşmasından başka İslamiyette özgürlük yoktur.

«İşte bu noktalardan İslamiyetle demokrasi arasındaki çelişki ortaya çıkıyor. Demokrasi islamdan ayrı bir şeydir.»

Hilafetçiliğin ve Ümmetçiliğin sözcüsü demokrasiyi böylece «gavur icadı» ilan ettikten, Hazreti Muhammed'in getirdiği özgürlük dininin demokratik devlet düzenini de böylece inkar ettikten sonra şunları yazıyor:

«Böylece Batı kanunlarını ve demokratik yönetimi almak yalnız hata değil, küfür yönetimini almak demektir. Ve ister şeriata uygun olsun ister aykırı olsun haramdır.»(170)

Türkiye'deki Hilafetçi-Ümmetçi-Osmanlıcı-Faysalcı gericilerin tutumu da hep budur. Bu akımın eli sopalı zorbalarının devrimcilere saldırmaları, adam öldürmeleri, halkın dertlerini dile getiren yazarlara düşman olmaları, halkın yaşantılarını yansıtan piyes ve filmlere saldırmaları; bunların demokrasi ve düşünce özgürlüğünün amansız düşmanları olduklarını gösteren canlı örneklerdir.

Düşünce özgürlüğüne düşmanlıklarının nedeni, serbest tartışma ortamında kendi düşüncelerinin halk tarafından tasvip görmiyeceğini bilmeleridir. Çünkü çağın gerisinde kalmış köhne düşünceler çağımızın modern toplumlarında geçerli olmadığı gibi, modern olmak isteyen geri toplumlar da, ilerlemelerini engellemekten başka işe yaramıyan bu köhne düşünceleri reddetmektedir. Özellikle okumuşları ve genç kuşakları sarmadığı için, halk kitlelerinin gerçek özlemlerine cevap vermediği için, bu dü-

(170) Keyfe Hudimetil-Hilâfe, S. 57-69.

şünceler serbest tartışma yoluyla, onların gerçekleşmesinde çıkarı olanlardan başkası tarafından kabul edilemez.

İşte bunu bildikleri içindir ki Ümmetçi-Hilafetçi akımın liderliğini yapanlar hırçınlaşmakta ve o hırçınlığın verdiği saldırganlıkla başkalarının düşüncelerini sindirmeye, düşünen kafalara sopa vurmaya, düşünen beyinlere kurşun sıkmaya kalkmaktadırlar. Kendileri komprador burjuvazisinin maşası oldukları için, bu burjuvanın temsilcisi olan iktidarı da daima kendi düşünceleri yönteminde itmek istiyorlar. Zaten burjuva iktidarı da düşünce özgürlüğünden rahatsız olmakta, o da düşünen insanları zindanlara atmakta, düşünen insanların düşüncelerini yayan ellere kelepçe vurmaktadır.

Hilafetçi-Ümmetçi-Osmanlıcı gericilerin gerek Türkiye'de, gerekse diğer İslam ülkelerinde çıkardıkları sözde kitap ve gazetelerde de tutarlı bir tek yazı, halkın ihtiyaçlarına cevap verecek bir tek satır bulmak mümkün değildir. Hepsi, kendi düşüncelerinin halk arasında tutmamasından doğan hırçınlığın etkisiyle kaleme alınan küfürler ve sövgülerle doludur bu gazete ve kitapların.

■ *Ümmetçi Akımın Stratejisi*

Hilafetçilerin hepsi istisnasız Ümmetçidir, Ümmetçilerin hepsinin istisnasız Hilafetçi oldukları gibi. Bunların amacı her müslüman ülkede önce teokratik bir devlet düzeni kurmak, sonra da bu ülkeleri bir bayrak altında birleştirerek tek devlet haline getirmek ve başına bir Halife oturtmaktır.

Bunlardan biri olan Abdülkadim Zellum, Türkçesi «Hilafet Nasıl Yıkıldı» demek olan «Keyfe Hudimetil-Hilafe» adlı kitabının sonunda Hilafetçi-Ümmetçi akımın

amacına ulaşması için şöyle bir strateji çizmekte ve buna uymanın zorunlu olduğunu belirtmektedir:

«Hilafet sorununu gerçek yerine oturtmak ve ölüm-kalım meselesi haline getirmekten başka çare yoktur. Ancak ondan sonra küfür düzeniyle yönetilmenin önüne geçilebilir. Bu, yıllarca süren bir savaşa götürse bile, hatta milyonlarca müslümanın öldürülmesine, milyonlarca mü'minin şehit olmasına yol açsa bile...

«Hilafetin kaldırılışı sırasında bu mesele ölüm-kalım meselesi kabul edilmediği için, öyle bir potansiyel yaratılmadığı için Mustafa Kemal yaptığını yaptı ve Hilafeti yıktı, İslamiyeti siyasi varlıktan sildi, hiç kimse de yüzüne silah çekmedi, kendisine karşı dövüşen olmadı. Böylece gavurlar yüzmilyonlarca müslümanın gözleri önünde bu rahatlıkla Hilafeti devirdiler, İslam düzenini ortadan kaldırdılar.

«Eğer müslümanlar o zaman bu meselenin müslümanların ve müslümanlığın kaderini tayin edecek bir ölüm-kalım meselesi olduğu, tek çıkaryolun silah çekmek ve Mustafa Kemal'e karşı savaşmak olduğu bilincine varmış olsalardı, müslümanlara o darbe vurulamazdı; bu korkunç felakete, bu ağır belaya uğramazlardı. Müslümanların, meselenin ölüm-kalım meselesi olduğunu ve karşısında ölüm-kalım tedbiri almaları gerektirdiğini kavrıyamamaları, başlarına gelen fecaatın nedeni oldu.

«Müslümanlar bugün bir benzeri bulunmayan ıstırap ve felaket içindedirler... Müslümanların bugünkü durumu her müslümanın somut şekilde gördüğü bir durumdur, açıklanmaya muhtaç değildir. Çünkü ülkeleri küfür düzenleriyle yönetilmektedir. Müslüman ülkeleri söz götürmeyecek kadar kesinlikle küfür diyarıdır. Bu ülkeler kırktan fazla devlet, krallık ve emirliğe bölünmüştür. Kafirlerin karşısında durmaktan çok acizdir.

«Bunun için her islam ülkesinin sorunu, onu islam

diyarına dönüştürmek ve diğer islam ülkeleriyle birleştirmektir. Bu, ölüm-kalım meselesidir, hatta diğer bütün ölüm-kalım meselelerini kapsayan bir problemdir. Bu itibarla buna karşı alınacak tedbirin de ölüm-kalım tedbiri olması gerekmektedir.

«Yalnız şu var ki, ülkeleri islam diyarına dönüştürmek ve diğer islam ülkeleriyle birleştirmek meselesi, ulaşılmasına çalışılan bir amaçtır. Bu amaca ulaşmak için uyulması gereken strateji ise Hilafetin kurulması ve varlık safhasına getirilmesidir. Bunun için bugün müslümanların karşı karşıya bulundukları problem yönetim biçimi olarak Hilafetin kurulmasıdır. Çünkü Hilafetin kurulmasıyla ülkeler İslam diyarına dönüşecek ve giderek diğer İslam ülkeleriyle birleşmeleri mümkün olacaktır.

«Şurası da açıkça bilinmelidir ki, bugün müslümanların karşısında duran mesele bir Halifenin tayini değil, Hilafetin yönetim biçimi olarak kurulmasıdır. Bu, bir Halifenin tayininden ayrı bir meseledir, gerçi Hilafetin kurulması bir Halifenin tayinini gerektirirse de...

«Hilafetin kurulması kesin olarak ölüm-kalım meselesidir. Çünkü Hilafet ülkelerimizi küfür diyarından İslam diyarına dönüştüreceğinden başka, kurulması küfür düzenlerini de yıkacaktır, açık küfrü ortadan kaldıracaktır. Bunun için biz, İslam ülkelerine tahakküm eden bu küfür ortamından her müslümanı, ülkesini İslam diyarına dönüştürmenin ve diğer müslüman ülkelerle birleştirmenin bir stratejisi olarak Hilafetin kurulması için çalışmaya çağırıyoruz.»[171]

Yazarın yukarıya aktardığımız satırlarından da anlaşılacağı gibi, Hilafetçi-Ümmetçi akımın planı ilk aşama olarak Hilafeti yönetim biçimi olarak her islam ülkesinde kurmaktır. Hilafetin bir ülkede yönetim biçimi olarak kurulması demek, o ülkede Faysal'ınki gibi bir devlet dü-

(171) Aynı kaynak, S. 203, 204, 205, 206, 210.

zeninin kurulması demektir. Yani onlar için başlangıçta önemli ve gerekli olan herhangi bir ülkede bir Halifenin tayini değil, Hilafet devletinin düzenini kurmaktır. Bu işi de Ümmetçi-Hilafetçi akımın her ülkedeki kolu kendi ülkesinde gerçekleştirmeye çalışacak. Bütün İslam ülkelerinde yada çoğunda Suudi Arabistan modeli bir devlet düzeni kurulduktan sonra o ülkeler birleştirilecek ve ancak o zaman hepsini yönetecek bir Halifenin tayinine sıra gelecektir.

Yazarın açıkça belirttiği gibi Hilafetin kurulmasının ve islam ülkelerinin birleştirilmesinin Hilafetçi-Ümmetçi akım için gerçekten bir ölüm-kalım meselesi haline getirilmeye çalışılması, bu akımın meseleye ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Bu uğurda milyonlarca müslümanın öldürülmesi bile önemli değildir onlar için. Fakat kimdir bu ölecek olan müslümanlar? Tabii fakir halk çocuklarıdır, sömürülen ve ezilen Ortadoğu insanlarıdır. Bütün pazarlıklar, bütün hesaplar hep bu talihsiz insanların sırtında yapılmaktadır. Bu talihsiz insanların beyinleri yıkanacak, kendileri çıkarlarına aykırı olan kanlı boğuşmalara sokulacaklar, kendileri birbirlerini yok edecekler, sonunda Ümmetçi-Hilafetçi akım başarıya ulaşırsa kurulacak düzenin başına Faysal yada Vahdettin gibi bir adam oturacak ve emperyalizmle, bölgenin egemen sınıflarıyla ortaklaşa sömürücü saltanatını sürdürecektir. Halkın hissesine de ezilmek düşecektir.

Bu yazar da diğer Hilafetçi-Ümmetçiler gibi Hilafetin kurulması için çalışmaya çağırıyor tüm müslümanları. Ama hangi Hilafeti? Kitabında savunduğu ve yıkıldığına yandığı Hilafet, Osmanlı rejimidir. Yani Hilafetle uzaktan yakından ilgisi olmayan kırallık Osmanlı düzenidir. Oysa bu kitabın ilk bölümlerinde de defalarca belirttiğimiz gibi Hilafet, Muaviye zamanında ve onun eliyle kaldırılmış, Emevilerin, Abbasilerin, Osmanlıların, Fatimilerin, Endü-

lüs Emevilerinin ve daha bilmem hangi kıralların kullandıkları Hilafetin, gerçek Hilafetle, yani İslam dininin getirdiği devlet düzenindeki devlet başkanlığı niteliğiyle en ufak bir ilgisi kalmamıştı. Fakat yukarıda satırlarını aktardığımız yazar bu önemli noktaya kitabında hiç parmak basmıyor, hep Osmanlıların bir istismar aleti olarak kullandıkları uydurma Hilafetin nasıl yıkıldığını gösteriyor ve bunun tekrar kurulmasını istiyor; hem de kanla, milyonlarca müslümanın öldürülmesi pahasına...

Yazar gerçek Hilafetin, yani İslamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzeninin kurulmasını savunsaydı, mesela Suudi Arabistan Kıralı gibi, İran Şahı gibi despotların devrilip onların yerine gerçek Hilafetin, yani İslamiyetin getirdiği cumhuriyet düzeninin kurulmasını isteseydi, o zaman yazarın samimi bir müslüman olduğuna inanabilirdik.

■ *İslam Birliği Hiçbir Zaman Gerçekleşmemiştir*

Türkiye'deki Hilafetçi-Ümmetçi gericilerin de tutumu ve düşüncesi budur. Onların da amacı önce Türkiye'de Osmanlı tipi bir devlet düzeni kurmak, sonra da Türkiye'yi Kıral Faysal'ın ülkesiyle birleştirmektir. Bunun içindir ki, devamlı olarak «Sultan Vahidüddin Han» diyerek vatanını ve milletini emperyalist devletlere teslim ettikten sonra İngilizlere sığınan Vahdettin'i göklere çıkarıyorlar övgülerle. Ve bunun içindir ki, ülkesini Amerikan emperyalizmine satan gerici Kıral Faysal'a methiye üstüne methiye yazıyorlar. Ve yine bunun içindir ki, diğer müslüman ülkelerdeki karşı devrim hareketleriyle, emperyalizmin güdümünde yürüyen gerici Ümmetçi akımlarla işbirliği yapıyorlar.

Hayal ettikleri Osmanlı rejiminin Hilafetle uzaktan yakından bir ilişiği olmadığı gibi, özlemini çektikleri Ümmetçilik, yani müslüman halkların birleşmesi de Muaviye'den bu yana hiçbir zaman gerçek anlamda ve eşitlik esaslarına göre gerçekleşmemiştir. Muaviye İslamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzenine son verdikten sonra artık İslam birliği diye birşey kalmadı. Emeviler ve Abbasiler zamanındaki birlik aslında Arap egemenliğinin tahakkümü altında silah zoruyla yürütülen biçimsel bir birlikti. Halkın oyuna dayanan demokratik düzen yıkıldığı için hem baştakilerin yönetimi İslamiyete aykırıydı, hem de onların yönetimi altındaki ülkeler İslamiyetin anladığı ve kabul ettiği anlamda birleşmiş değillerdi. Nitekim Abbasilerin baskısı biraz gevşeyince o birlik bozuldu ve imparatorluğun karnından, yuttuğu halkların kurdukları bir sürü devlet çıktı.

Osmanlılar zamanında da birlik yoktu. Çünkü Osmanlı padişahları müslüman ülkeleri kan dökerek fethettiler, müslüman halkları öldürerek ülkelerini silah zoruyla ellerinden aldılar ve sonuna kadar silah zoruyla, kanla yönettiler. Yani Osmanlı rejimi zamanında da gözüken birlik aslında birlik değil, Osmanlı saldırganlığının yarattığı sun'i bir durumdu. Nitekim Mustafa Kemal de saltanatın kaldırılması sırasında Mecliste bu konuda şöyle demiştir :

«Osmanoğulları zorla Türk milletinin hakimiyet ve saltanatına el koymuşlardı. Bu tasallutlarını altı asırdan beri sürdürmüşlerdi.»[172]

Kendi milletinin egemenliğine zorla tasallut eden bir idare mekanizmasının, egemenliği altına aldığı diğer halkların üzerinde kurduğu yönetim herhalde despotça sömürü ve baskı rejiminden başka bir şey olamaz.

Osmanlı idaresi de yıkıldıktan sonra onun kanla ve

(172) İslâm Ansiklopedisi, C. 1, S. 768.

silahla yönettiği ülkeler birer birer karnından çıktılar ve bu despot idarenin karagahı olan Anadolu'daki halk savaşı onun son padişahını da atarak ortadan kaldırdı.

Şayet Muaviye Hilafeti kaldırmasaydı, İslamiyetin getirdiği demokratik devlet düzenini yıkmasaydı, halkın iradesi devlet mekanizmasına hakim olmakta devam etseydi, o zaman ne Muaviye Halife olurdu, ne ondan sonra kırallık rejimi ve aile diktatoryası kurulurdu, ne de Emeviler ve Abbasiler zamanında Arap egemenliği, Osmanoğulları zamanında Osmanlı egemenliği diğer müslüman halkları boyunduruk altına alabilirlerdi. Ve ancak o zaman tüm müslüman halklar kendi oylarıyla yöneticilerini seçer, kendi kaderlerine kendileri hakim olur ve birbirlerinin diline, kültürüne, geleneklerine saygı göstererek dayanışma içinde birlik olmaya devam edebilirlerdi. Ve ancak o birlik İslamiyetin anladığı ve kabul ettiği anlamda birlik sayılabilirdi.

■ *Osmanlı Rejiminin Geri Gelmesi Halkın Zararınadır*

Fakat baştaki kıral ve avenelerinin zorla, silahla yönettikleri müslüman ülkeler halkları, yönetim üzerinde kontrol imkanından yoksun bırakıldıkları için kendilerini geliştirme imkanı da bulamamışlar. Bunun içindir ki, Osmanlı idaresi yıkılıp da ondan kurtulan Türkiye ve diğer ülkeler kendilerini en ilkel ekonomik, sosyal ve kültürel koşullar altında buldular. Aradan bunca zaman geçmesine rağmen hâlâ durumlarını düzeltemiyen bu ülkeler hep Arap ve Osmanlı despotizminin kurbanı oldular. Yoksa İslamiyetin getirdiği demokratik cumhuriyet düzeni ve düşünce özgürlüğü devam etseydi müslüman halklar da öz-

gürlük ortamı içinde kendilerini geliştirme ve kalkındırma imkanına sahip olabilirlerdi.

Hilafet maskesi takmış Osmanlı tipi bir devlet düzeninin geri gelmesini isteyenler acaba bunu halk için mi istiyorlar, yoksa kendi çıkarları için mi? Eğer halk için istediklerini iddia ediyorlarsa yanılıyorlar. Çünkü halkın öyle bir isteği ve ihtiyacı yoktur. Osmanlı rejiminin geri gelmesi halkın yararına değil, zararınadır. Onlar gerçekten halkı seviyorlarsa eğer, bunu bıraksınlar da halkın gerçek dertlerine ve problemlerine eğilsinler, bu problemlere çözüm yolu arasınlar, halkın ıstırabını dindirecek ve halkın mutluluğunu sağlayacak çabalar harcasınlar.

Kaldı ki, Hilafet maskesi takmış bir monarşik devlet düzeni olan Osmanlı tipi bir düzenin geri getirilmesini savunan Ümmetçi-Hilafetçi-Osmanlıcı gericilerin dünyadaki gelişimden haberleri olmadığı için kendilerini bu hayallere kaptırmışlardır. Çağın gerisinde kalmış köhne düzenlerin birer birer yıkılıp yerlerini yeni ve modern düzenlere bıraktığını görmüyorlar yada görmek istemiyorlar.

Çevrelerine şöyle bir baksınlar: Kırallık rejimlerinin çürük armutlar gibi birer birer düşmeleri ve halk kitlelerinin ayakları altında parçalanıp yok olmaları üç-beş yılda bir tazelenen olaylardan değil midir?

Son 15 - 20 yıl içinde çevremizde neler olup bittiğinden, köprülerin altından nice sular geçtiğinden, Osmanlı düzeninin geri gelmesini isteyen Hilafetçi-Ümmetçilerin haberi yok mu ki? Örneğin Mısır'da, Irak'ta, Yemen'de köhnemiş, halktan kopmuş, halkın karşısına çıkmış, halka kan kusturmuş despot kırallık rejimleri birer dokunuşla tuz-buz olmadılar mı? Bütün bu olup bitenler bu düzenlerin artık çağın gerisinde kaldıklarını, soluklarının tükendiğini, nabızlarının durduğunu gösteren çiçeği burnunda örnekler değil midir?

Mısır halkını bir daha Faruk rejimine, Irak halkını

Faysal rejimine, Yemen halkını orta çağ kalıntısı gerici Bedir rejimine döndürmeye kimsenin gücü yetmiyeceği gibi, Anadolu halkını da gerici Osmanlı düzenine döndürmeye haydi haydi kimsenin gücü yetmez, yetmiyecektir. Geri döndürmeyi bırakın, Anadolu halklarını ve tüm dünya halklarını bugünkü yerlerinde durdurmaya da kimse muktedir değildir. Tüm halklar sürekli olarak ileriye, sürekli olarak iyiye doğru ve güzele doğru gideceklerdir.

Bugün Suudi Arabistan, İran, Kuveyt, Fas, Habeşistan gibi yerlerde krallık rejimi hâlâ ayakta durabiliyorsa, bu, oralardaki halkların uyanışının tarih süreci içinde tamamlanmamış olmasındandır. Ama bugünkü durum sonsuzluğa kadar böyle sürüp gitmiyecektir. Krallık rejimlerinin, gerici düzenlerin devrildiği diğer bütün ülkelerde olduğu gibi oralarda da bir gün halklar mutlaka uyanacaklar ve başlarındaki despot kralları krallık rejimleriyle birlikte alaşağı edeceklerdir.

Zaten o ülkelerin yönetimini ellerinde tutan gerici krallar da bunu bildikleri içindir ki, komşu ülkelerin birinde devrim yapıldı mı yada devrimci akım hızlandı mı küplere binerler, devrimcilere diş gıcırdatmaya, korkulu rüyalar görmeye başlarlar. Çünkü yapılan devrimin yada gelişen devrimci akım ve eylemin kendi halklarının uyanışını da hızlandıracağından korkuyorlar. Bu korkuyla güçlerinin yettiği yerlerde devrimleri bastırmak için her çareye başvururlar.

Örneğin Suudi Arabistan Kıralı Faysal'ın Mısır ve Suriye'de gerici darbeler yaptırmak, Yemen Devrimini bastırmak için harcadığı milyonlar ve oynadığı çirkin, kirli oyunlar, hep kendi halkının uyanmasını engellemek ve tahtını tehlikeden korumak amacını gütmüyor mu? Kendisini emperyalizmin uşağı durumuna getiren neden de budur. Tabii onun orada kalmasında, komşu ülkelerdeki devrimlerin bastırılmasında emperyalizmin petrol, üs kur-

ma, nüfuz gibi çıkarları vardır. Bunun için Faysal'la emperyalizm aynı çizgide birleşiyorlar, kader ortağı oluyorlar.

■ *Bunca Problem Varken*

Bugün Türkiye'de Hilafetin geri gelmesini isteyen ve Ümmetçilik akımına kendisini kaptıranlar, gerçekten halkı seviyorlarsa halkın hayati meselelerini ve problemlerini öğrensinler, öğrendikten sonra da bu problemlerin çözüm yollarını arayıp bulsunlar. Türkiye'nin genel manzarasına şöyle bir baktığımız zaman halkın hayatıyla ilgili problemler hemen gözümüzün önünde serilmektedir:

Bugün Türkiye'de açık ve gizli olmak üzere 11 milyon işsiz vatandaş vardır. Yani 11 milyon insan karnını doyuracak, ekmek parasını çıkaracak bir işe sahip değildir. Bu yüzden hırsızlık, kaçakçılık, dilencilik, tefecilik, fuhuş gibi yüzkızartıcı işler almış yürümüştür. Bu insanlığa da sığmaz, yurtseverliğe de, müslümanlığa da.

Bugün Türkiye'de iş bulamıyan yüzbinlerce genç erkek ve kadın ekmek parası bulabilmek için binlerce kilometre uzakta yaşayıp memleketlerinin, anne ve babalarının, yavrularının hasretine katlanmak pahasına Avrupa ülkelerinde çalışmak zorunda kalmışlardır. Şimdi işsiz kalanların yüzlerine Avrupa'nın kapıları kapandığı için dünyanın öbür ucuna, Avustralya'ya gitmeye başladılar.

Bugün Türkiye'de yirmi milyon insan okuma-yazma nimetinden ve aydınlığından yoksun bulunmakta, kafaları karanlıklar içinde, dünyalarının ufku köylerinin bir ucunda başlayıp öbür ucunda sona ermektedir.

Bugün Türkiye'de üniversite öğrenimi çağında bulunan 55 bin genç üniversiteye girememekte ve sokaklarda işsiz güçsüz, perişan halde vakit öldürmektedir.

Bugün Türkiye'de ilkokulu bitiren köylü çocukların ancak yüzde birine ilkokuldan sonraki eğitim nasibolmakta, diğerleri okuma imkanına sahip bulunmadıkları için cehaletin karanlıkları içinde kalmaktadırlar.

Bugün Türkiye'de ve özellikle Doğuda milyonlarca insan doktorsuz, ilaçsız, ebesiz, hastanesiz bulunmakta, elektriğin hasretini çekmekte, sağlığa elverişli olmayan kümes gibi evlerde yada mağaralarda ömür tüketmektedir.

Bugün Türkiye'de kurulan montaj sanayii kanalıyla milyonlarca lira emperyalist ülkelere ve onların komisyonculuğunu yapan komprador burjuvazisinin kasalarına akmaktadır.

Bugün Türkiye'nin petrol, maden gibi yeraltı zenginlikleri emperyalist devletlerin sömürücü şirketleri tarafından yutulmakta, yağma edilmektedir.

Bugün Türkiye'de Amerikan emperyalizminin temsilcisi olan binlerce asker kol gezmekte, cirit atmaktadır.

Bugün Türkiye'de Amerikan emperyalizminin birçok askeri üssü bulunmakta ve bu askeri üsler saldırgan amaçları uğrunda binlerce dönümlük yurt topraklarını işgal etmekte, kontrolları altında bulundurmaktadırlar.

Bugün Türkiye NATO ve CENTO gibi saldırgan paktların kıskacı içinde bulunmakta ve çıkacak bir savaşın bu yüzden ilk hedefi olmak tehlikesiyle karşı karşıya durmaktadır.

Bugün Türkiye'de ve özellikle Doğuda gıdasızlık, bakımsızlık, sağlığa elverişli olmayan konutlar yüzünden verem hastalığına yakalanan milyonlarca insan bu öldürücü hastalıkla pençeleşmekte, kurtulmaları için gerekli ilaç ve gıdayı alamamakta ve bu yüzden birçokları hayatlarını kaybetmektedirler. Bu hastalığa aynı nedenlerle yakalananların sayısı da her gün biraz daha art-

makta ve hastalar kervanının zinciri her gün biraz daha uzamaktadır. Tifo, kızamık, trahom gibi diğer hastalıklara yakalananların dramı da ayrı...

Bugün Doğuda köylerin, birçok ilçe merkezlerinin ve bazı il merkezlerinin yolları bulunmadığı için kışın yurdun diğer bölgeleriyle bağlantıları kesilmekte, bu yerler dünyadan tecridedilmiş durumda ve metrelerce kar altında kaderleriyle başbaşa bırakılmaktadırlar.

Bugün Doğuda binlerce köy hâlâ ilkokuldan dahi yoksun bulunmakta ve bu köylerdeki çocuklar A, B, C harflerini dahi öğrenememektedirler.

Bugün Doğuda binlerce aile ve milyonlarca insan topraksız bulunmakta, ağaların tekelindeki topraklar üzerinde her türlü haktan mahrum Orta Çağ hayatı yaşamaktadırlar. Bir kısmı da ağalar tarafından köylerden kovulmakta, şehirlerdeki gecekondulara sığınmakta, oralarda hamallık, dilencilik yapmaktadırlar.

Bugün Doğuda yüzlerce köy içecek su bulamamakta, kışın çukurlarda biriken kar ve yağmur sularını yazın hayvanlarıyla birlikte içmek zorunda kalmaktadırlar. Kimi yerlerde de cefakeş Doğu kadınları kilometrelerce uzağa gidip dere sularını doldurmakta ve sırtla evlerine getirmektedirler. (Hilafetin ve Osmanlı düzeninin geri gelmesini istiyenlerin de böyle dere ve birikmiş yağmur suyu içip içmediklerini, karılarının sırtla kilometrelerce uzak yerlerden su taşıyıp taşımadıklarını gerçekten merak ediyor insan..)

Bugün Doğuda iş alanı bulunmadığı için binlerce insan kaçakçılık yapmak zorunda kalmakta, kimisi de sınırda mayınlara çarpıp parçalanmakta yada jandarma kurşunlarıyla delik deşik edilmektedir. Bütün bunlara da ekmek için, çoluk-çocuklarının nafakasını kazanmak için katlanmaktadır Doğu insanı.

Bugün Doğuda yaşıyan yurttaşlarımız en basit insan

hakkı olan ve yemek içmek kadar tabii olan kendi dilleriyle okuma-yazma yapmak imkanından yoksun bırakılmakta, Kürtçe konuştuğu için kendi devletinin yöneticileri ve memurları tarafından hor görülmekte, baskı altında tutulmakta, asimile edilmektedir.

Bugün Doğuda yaşıyan vatandaşlarımız Kürtçe konuştukları ve Türkçe bilmedikleri için kendi devletlerinin dairelerinde işlerini takip edememekte, işlerinin görülmesi için araya nüfuzlu kişileri ve sömürücü aracıları sokmak zorunda kalmaktadırlar.

Bugün Doğuda milyonlarca çocuk Kürtçe konuştuğu ve Türkçe bilmediği için, kendi diliyle de ilköğrenim yapmaktan yoksun bırakıldığı için ilköğrenim süresince dünyanın ıstırabını ve sıkıntısını çekmektedir.

Ve bugün Türkiye'de nüfusun yüzde seksenini teşkil eden köylü kitlesi şehirdeki ticaret burjuvazisi tarafından insafsızca sömürülmekte, elde ettiği ürünleri elinden yok pahasına alınmakta, bu ürünlerin getirdiği kazançların aslanpayı sömürücü ticaret burjuvazisiyle emperyalist ülkelerin kapitalistleri arasında bölüşülmektedir.

Ve bugün Türkiye'de, almteri dökerek çalışan işçi kitlesi emeğinin karşılığını bulamamakta, ürettiği değerlerin kazancı yine emperyalist devletlerin kapitalistlerine ve Türkiye'deki aracılarına gitmektedir.

İşte Türkiye'nin portresi anahatlarıyla budur. Ve bütün bu saydıklarımız hemen, vakit geçirmeden çözümlenmesi gereken hayati problemlerdir.

Bütün bu problemler dururken ve de çözüm beklerken, fanatik düşüncelere kapılmak, halkın dertleri ve davalarıyla uzaktan yakından ilgisi bulunmayan Ümmetçilik gibi, Hilafet gibi konular ortaya atmak, bunlarla uğraşıp zaman ve enerji tüketmek ve halkın gözünü bu hayati sorunlardan o fanatik hayallere çevirmek, böylece halk kitlelerinin, kurtuluş yolu arayan halk kitlelerinin fikrini bu-

landırmak, kurtuluş çabalarını saptırmak yurtseverlikle ve de müslümanlıkla bağdaşır bir durum değildir. Hele asırlarca ezilmiş, Hilafet adına, devrimcilik adına defalarca aldatılmış olan Türkiye halklarına bugünkü durumu da çok görüp onları Osmanlı rejiminin yada o tip bir düzenin karanlıklarına tekrar gömmeye çalışmak yurtseverlikle bağdaşamamanın da ötesinde günah olur, suç olur, halka ihanet olur.

Aslında bütün bu dertler ve problemler bize o karanlık devirden kalan ağır ve ezici miraslar değil midir?

O halde nesinin özlemini çekeceğiz Osmanlı düzeninin yada benzeri bir düzenin? Bize o düzen hangi nimetleri getirmişti ki bugün onları elden kaçırmış olmakla o düzenin hasretini çekelim?

Padişahların şan ve şöhretleri uğrunda, onların yönettiği soygun düzeni uğrunda atalarımızı Yemen'lerde, Balkan'larda, Trablus'larda ve daha nice yerlerde öldürtmekten başka ne yaptı bize Osmanlı rejimi?

Ülkede endüstri mi kurdu, bütün halkın yararlanacağı fırsat eşitliğine dayanan bir halkçı eğitim sistemi mi getirdi, halkın söz sahibi olduğu bir demokratik devlet düzeni mi bıraktı, köylülere toprak mı dağıttı, halkımıza mutlu bir gelecek mi hazırladı? Bunların hiçbirini yapmadı Osmanlı rejimi. Ve yapmadığı için de yıkılıp gitti.

Fakat ne gariptir ki, bugün Türkiye'de ve Ortadoğu'nun diğer ülkelerinde Osmanlı tipi bir devlet düzeninin geri gelmesini, Hilafetin kurulmasını isteyen, bunun özlemini çeken kişiler ve çevreler bütün bu saydıklarımızı görmezlikten gelip hiçbiri hakkında en ufak bir söz söylemiyorlar, bir tek satır olsun yazmıyorlar.

Örneğin alın bozuk eğitim sistemini... Bununla ilgili ve bunun nasıl düzeltilmesi gerektiği hakkında hiçbir söz söylemiyorlar. Alın işsizlik problemini... Buna hiç değinmiyorlar. Alın toprak reformunu, ağaların köylülere

yaptıkları zulüm ve haksızlıkları... Bu konuda bir tek kelime söylemiyorlar ve yazmıyorlar. Üstelik köylünün ezilmesinin devam etmesini arzu edercesine, bunu can-ü gönülden istercesine, toprak reformunun yapılmasını istiyenlere de çeşitli suçlamalarla saldırıyorlar. Bu suçlamaların bugün modada olanı komünistlik ithamıdır. Toprak reformu mu istiyorsunuz? Hemen size komünistlik damgası vururlar ve sizi Moskova'ya bağlarlar.

Alın Amerikan emperyalizmine karşı yürütülen savaşı... Buna katılmadıkları gibi, katılanlara da sözleriyle, kalemleriyle, sopalarıyla, bıçak ve tabancalarıyla saldırıyorlar, onları yaralayıp öldürüyorlar. Böylece yurtlarının emperyalizm tarafından sömürülmesinden yana ve bu sömürülmenin savunucusu oluyorlar.

Ama halkın dertleri ve ihtiyaçları, halkın doğrudan doğruya yaşantısıyla ilgili problemler hakkında en ufak bir söz söylemiyen, bir tek satır yazmayan Hilafetçi-Ümmetçi akımın önderleri Osmanlı rejiminin geri gelmesini savunmak, Vahdettin'i ve Kıral Faysal'ı halka tanıtmak için seferber olmasını biliyorlar. Konuşmacıları Anadolu'nun her tarafında erkeğin kadını dövebileceği hakkında bıkıp usanmadan konferanslar verebiliyorlar, erkeğin kadını nasıl dövmesi gerektiğini yine bıkıp usanmadan dinleyicilerine tarif edebiliyorlar. Fakat yüzyıllarca ezilen çilekeş Anadolu kadınının nasıl kurtulacağını bir tek kelimeyle olsun anlatmıyorlar, anlatmaya yanaşmıyorlar.

Çünkü onlar kadınıyla, erkeğiyle, çocuğuyla çilekeş Anadolu insanının uyanmasını istemiyorlar. Anadolu insanı uyandığı takdirde kendisini ezilmişlikten, ıstıraptan, sömürüden kurtaracak, kendi kaderine bizzat hakim olacak ve kendi mutluluğunu gerçekleştirecek düzeni kendi eliyle kuracaktır. O zaman da ne Ümmetçi-Hilafetçi akımın liderleri, ne komprador burjuvazisinin kalantor politikacıları, ne sömürücü toprak ağaları, ne de bürokrasi-

nin baskıcı yöneticileri kendisini sömüremiyecek, aldatamıyacak, ezemiyecektir. Ve o zaman Hilafetçi-Ümmetçi akımın da, komprador burjuvazisinin de, toprak ağasının da, baskıcı bürokratın da egemenliği Anadolu insanının üzerinden kalkacaktır. İşte bunun içindir ki, bu saydıklarımızın hiçbiri de Anadolu insanının uyanmasını istemezler ve nasıl kurtulacağını anlatmazlar.

■ *Sonuç*

Bu bölümün başında sıraladığımız soruların cevaplarını bölümde anlattığımız olaylarla ve bu olayların belirttiğimiz nedenleriyle vermiş olduğumuzu sanıyoruz.

Bu olaylardan da anlaşılacağı gibi gerek Türkiye'de, gerek Ortadoğu'nun diğer ülkelerinde Hilafetçi-Ümmetçi akımın gelişip güçlenmesi, devrimci fikir ve eylemlerin gelişip güçlenmesiyle orantılıdır. Çünkü devrimci fikir ve eylemlerin gelişip güçlenmesi demek, bölgeyi tümüyle nüfuzu ve kontrolu altına almak isteyen uluslararası emperyalizmin lideri Amerika Birleşik Devletleri'nin, onun çıkar ortağı ve müttefiki bulunan komprador burjuvazisinin ve Ortadoğu'daki Faysal tipi gerici yöneticilerin egemenliğinin, sömürüsünün tehlikeye düşmesi demektir. Devrimci fikir ve eylemlerin gelişip güçlenmesi Ortadoğu halklarının emperyalizme ve onun çıkar ortaklarına karşı savaş vermelerini sağlayacak. Bu savaş sonunda da Ortadoğu ülkelerindeki yeraltı ve yerüstü zenginlikleri Batı emperyalizminin tekelci işletmelerinin elinden çıkıp bizzat Ortadoğu halklarının eline geçecektir. Örneğin artık Ortadoğu'nun çeşitli ülkelerinde çıkan petrol Batılı kapitalistlerin kasalarına akmayacak, gerçek sahipleri olan o ülkelerin halklarına kalacaktır.

Ayrıca bölgede devrimci fikir ve eylemlerin gelişip

güçlenmesi Amerikan emperyalizminin saldırgan amaçlarla kurduğu NATO gibi, CENTO gibi paktların geleceğini de tehlikeye düşürmektedir. Tüm bölgeyi tehdit eden ve cehennemi bir savaşa sürükleyebilecek olan bu saldırgan paktlar, bölgedeki devrimci eylemlerin başarıya ulaşmasıyla ve tüm Ortadoğu'da devrimci düzenlerin kurulmasıyla birlikte bölge sınırlarının dışına atılacaktır. Bu da Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri planlarına ağır bir darbe teşkil edecektir.

Devrimci fikir ve eylemlerin gelişip güçlenmesi emperyalizmin olduğu kadar bölgedeki işbirlikçi iktidar ve kuruluşların, sömürücü sınıfların çıkarlarını da baltalamaktadır. Çünkü bunlar sırtlarını emperyalizme dayayarak, onun komisyonculuğunu yaparak bölge halklarını sömürüyorlar ve bu sömürüden kasalarını dolduruyorlar. Oysa devrimci eylemlerin başarıya ulaşması sonucunda kurulacak halktan yana devrimci düzenlerde onların bu sömürüsü de sona erecek ve bölge halkları kendi zenginliklerine bizzat sahip çıkacak, yeraltı ve yerüstü servetlerini yalnız kendi çıkarları için kullanacak, kendi menfaatları doğrultusunda işleteceklerdir.

Ve devrimci fikir ve eylemlerin gelişip güçlenmesi, yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı Ortadoğu ülkelerindeki tüm sömürücü ve işbirlikçileri aynı ölçüde huzursuz kılmakta, Amerikan emperyalizminin de aynı ölçüde uykusunu kaçırmaktadır. Çünkü çıkarlarını ve sömürülerini ortaklaşa sürdürdükleri gibi, tehlikeye giren ve girecek olan çıkarlar da hepsinin ortak çıkarlarıdır.

Bunun için devrimci fikirlerin yayılmasını ve devrimci eylemlerin güçlenmesini birlikte önlemeye çalışıyorlar. Emperyalisti, burjuvazisi, toprak ağası elele verip, kader ve çıkar birliği yapıp hep bunu başarmak için çaba harcıyorlar. Bu uğurda kullanmıyacakları araç, başvurmıyacakları çare yoktur.

İşte bu araçlardan biri de bölge halkları arasında Ümmetçilik gibi, Hilafetçilik gibi ideolojileri yaymak, bu halkların dikkatini kendi meselelerinden bu gibi ideolojilere ve bu ideolojilerin çevresinde koparılan yaygaralara çevirmektir. Böylece halkı devrimci fikirlerin ve eylemlerin dışında tutabilecekler ve bu fikirleri savunan, bu eylemleri yürüten devrimci güçleri ve kişileri soyutlayıp en azından kendileri için zararsız hale getirebilecekler.

Ayrıca Ortadoğu'nun yüzyıllar boyunca ezilen halklarıyla onları ezen güçler arasındaki çelişkiyi ve bu çelişkinin yarattığı halk hareketlerini de devrimci fikir ve eylemlere karşı kanalize edecekler. Böylece bu halkları bizzat kendi çıkarlarının karşısına çıkaracaklar ve kendilerini sömüren, ezen, baskı altında tutanların yanına getirecekler.

Bunun içindir ki, Ortadoğu'daki devrimci fikir ve eylemler gelişip güç kazandıkça, Batı emperyalizminin bu bölgedeki petrolleri, madenleri ve diğer servetleri sömürmesine karşı yürütülen savaş hızlandıkça, Amerikan emperyalizmine ve onun kurduğu CENTO, NATO gibi ittifaklara karşı yapılan mücadele keskinleştikçe Ümmetçi-Hilafetçi akım da güçleniyor, yaygınlaşıyor ve etkisini gösteriyor.

Türkiye'de ise devrimci fikir ve eylemlerin gelişip güçlenmesine karşı Hilafetçi-Ümmetçi akımın çalışmalarına ek olarak başka engeller de çıkarılmak, başka oyunlar da sahneye konulmak isteniyor. Bu da komprador burjuvazisiyle bürokrasi arasında sağlanmak istenen ittifaktır. Bu iki kesim bundan önce iktidar üzerinde kıyasıya mücadele ettikleri halde ve birbirine diş biledikleri halde bugün aynı safta ve aynı cephede birleşmek istiyorlar, buna çalışıyorlar. Neden?

Çünkü bugüne kadar ikisi de halkın canına okuyarak egemenliklerini sürdürüyorlardı ve tekelleri altında

tuttukları yönetim sahnesinde yalnız ikisi demokrasi oyunu oynarayarak nöbetleşe iktidara geliyorlardı. Halkın kendi yönetimini eline almasına, kendi kaderine kendisinin egemen olmasına fırsat vermiyorlardı. Fakat 27 Mayıs Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra Türkiye'de devrimci fikirler yayılmaya, devrimci eylem gelişmeye başladı. O zamana kadar tabulaşmış meseleler anayasanın getirdiği özgürlükler sayesinde konuşulmaya, tartışılmaya başladı. Buna paralel olarak gerek siyasi, gerek gayrı siyasi devrimci örgütler kuruldu. Hızla gelişip güçlenen bu örgütler halkın meselelerini halka anlatmaya, halkı bilinçlendirip kendi kaderine egemen olması için örgütlemeye giriştiler. Ve bugüne kadar süregelen sömürü düzeninin içyüzünü bilimsel olarak ortaya çıkardılar, yüzyıllarca ezilen Anadolu insanına kurtuluş yolunu yine bilimsel olarak gösterdiler.

İşte bu gelişmeler, bugüne kadar hep tek başlarına sahnede oynamaya alışmış komprador burjuvazisiyle baskıcı bürokrasinin uykusunu kaçırdı, onları müthiş telaşlandırdı. Çünkü artık halk uyanıyordu ve bu gidişle bir gün bizzat kendi kaderine egemen olacaktı, ikisini de kulağından tutup sahneden atacaktı. Bunun için iki kesim bir sürelik şaşkınlıktan sonra kararlarını verdiler: Aralarındaki kavgayı, dargınlık ve küskünlüğü bırakıp anlaşacaklar ve devrimci güçlere karşı ve giderek halka karşı birleşecekler, devrimci fikir ve eylemlerin gelişmesine, halkın bilinçlenip örgütlenip kendi kaderine egemen olmasına fırsat vermiyecekler ve bundan sonra da yalnız ikisi, ama karşı karşıya değil de kolkola sahnede oynayacaklardı demokrasi oyununu.

Tabii arkalarında yine baş emperyalist Amerika da olacaktı. Hem de dolarıyla, CIA'sıyla, Altıncı Filo'suyla, atom mayınlarıyla ve de Wall Street'teki milyarder kapitalistleriyle duracaktı arkalarında.

İşte bir yandan sırtını Amerikan emperyalizmine dayayan Hilafetçi-Ümmetçi akımın lider kadrosu, diğer yandan yine Amerikan emperyalizminden güç alan komprador burjuvazisiyle bürokrat takımı böylece aynı çizgide birleşiyorlar, aynı ittifakın birer organı durumuna geliyorlar. Ne kadar dargın görünürlerse görünsünler, amaçları aynı olduğu için müttefiktirler, aynı çizgide birleşmiş durumdadırlar. Hepsinin amacı devrimci fikir ve eylemlerin gelişmesini ve buna bağlı olan halkın bilinçlenip örgütlenmesini engellemek, önlemektir.

Fakat bu çabalar, bu oyunlar, bu hesaplar ve planlar başarıya ulaşacak mı? Hayır, ulaşamıyacaktır. Çünkü ezilen insanların uyanmasını, bilinçlenmesini, ezilmişlikten ve sömürüden kurtulmak için savaşa girmesini önlemek mümkün değildir. Tarih çarkı daima ezilen halk kitlelerinden yana döner, bundan sonra da dönecektir. Osmanlılar zamanından bugüne kadar uyanmaması için her çareye başvurulan halk kitlelerinin, bugün uyanmasına karşı bu oyunların tezgahlanmak istenmesi de, bizzat halkın uyanışının engellenemiyeceğini açıkça gösteren bir kanıttır.

İster Türkiye'de, ister başka ülkelerde halka ne kadar baskı yapılırsa yapılsın, halka sömürücü sınıflar ve zümreler arasındaki çelişkiler ne kadar saptırılıp başka yönlere kanalize edilmeye çalışılırsa çalışılsın, sonunda halk mutlaka uyanacak ve kendisini sömürüden, baskıdan, ezilmişlikten kurtaracaktır. Diyalektiğin kanunu budur ve bu kanunu kimse yürürlükten kaldıramaz, kaldıramıyacaktır.

Bir gün gelecek ki, tüm halklar sömürüden, ezilmişlikten kurtulup mutluluğa kavuşacaklar ve kendi kaderlerine bizzat kendileri egemen olacaklardır. Ümmetçilerin savunduğu müslüman halklar arasındaki birlik de ancak o zaman gerçekleşecek ve tüm müslüman halklar arasında

eşitlik, kardeşlik, karşılıklı sevgi ve dayanışma esasları üzerinden birlik kurulacaktır. Fakat bu birlik Amerikan emperyalizminin, Kıral Faysal gibi sömürücü gerici despotların emrinde ve güdümünde olmayacaktır. Bu birlik yalnız Ortadoğu halklarının hizmetinde olacak ve onların ortak çıkarı, mutluluğu doğrultusunda işleyecektir.

Ve o zaman ne Amerikan emperyalizmi kalacak, ne İsrail militarizmi kalacak, ne Faysal tipi sömürücü, gerici kıralların despot yönetimleri kalacak, ne toprak ağasının ve komprador burjuvazisinin sömürüsü kalacak, ne bürokrasinin baskısı ve ne de Hilafetçi-Ümmetçi akımın halkı uyutma çabaları kalacaktır.

Bütün bunlar ortadan kalkacak ve ortada yalnız Ortadoğu'nun halkları kalacak, her biri kendi kaderini bizzat kendisi tayin edecek olan bu halklar arasındaki eşitlik, kardeşlik ve dayanışma kalacaktır.

Ve bu günler uzak değildir. Bu günleri getirmeye çalışan mazlum halkların haykırışları ortalığı çınlatmaya başlamıştır.

İçindekiler

Önsöz 5

1. **HİLAFET SORUNU** 7
İslamiyetten Önce Arabistan'ın Ekonomik ve Sosyal Durumu 7
Devrimci Din: İslamiyet 16
İslam Dininin Halkçılığı 19
İslamiyetin Getirdiği Devlet Biçimi 23
Hilafet Nedir? ... 25
Dört Halifenin Seçilişi 28
Emeviler Cumhuriyeti Ortadan Kaldırmaya Hazırlanıyorlar 33
Hazreti Ali'nin Halifeliği ve Emevi İsyanının Başlaması 39
Hilafet Kaldırılıyor 42
Krallığın Kuruluşu 44
Halk Emevilere Karşı Direniyor 47
Halktan Kopan Devlet 50
Bir Reformcu Hükümdar 53
Emevî Devletinin Yıkılışı 57
Abbasî Devletinin Kuruluşu 59
İslam Bütünlüğünün Parçalanması ... 62
Abbasî Devletinin Yıkılışından Sonra Hilafet 64
Mısır'da Kurulan Uydurma Hilafet 65
Osmanlı Padişahlarının Halifeliği 66
Osmanlı Devleti de Halktan Kopuktu 73

Vahdettin ve Hilafet ... 79
Mustafa Kemal'in Meclisteki Konuşması 81
Vahdettin'in Kaçışı, Meclisteki Tartışmalar ve Abdülmecid'in Halife Seçilişi 91
Fetva 96
Cumhuriyetin İlanı 100
Türkiye Halk Cumhuriyeti mi? 101
Cumhuriyetin İlanı Münasebetiyle Abdülmecid'in ve Mustafa Kemal'in Karşılıklı Telgrafları 103
Eski Bir Başbakan Cumhuriyetin İlanına Karşı 104
İsmet Paşa İhtar Ediyor 108
Mesele Kapanmıyor ... 111
Abdülmecit İstifa mı Ediyor? 113
Hilafetçi ve Şeriatçı Hüseyin Cahit (Yalçın) ... 117
İstanbulun Barosunun Hilafetçi Başkanı Halifeye Açık Mektup Yazıyor 118
Dışarıdan Gelen Sesler ... 122
Ve Ağa Han'ın Ünlü Mektubu 128
Ağa Han Kimdi? 131
Ağa Han'ın Mektubu Basında Nasıl Yorumlandı 133
İngiliz Basınına Göre Ağa Han'ın Kişiliği 135
Ağa Han'ın Mektubunu Yayınlayan Gazeteciler İstiklal Mahkemesinde ... 136
Hilafetin Kaldırılmasına Doğru 138
«Devrimin Kesin Mantığı» ... 141
Hilafet Sorunu Bütçe Görüşmelerinde 145
Sonun Başlangıcı 151
Hilafet Tartışmaları ve Komuoyu ... 153
Hilafet Sorunu Büyük Millet Meclisinde 154
Hilafet Kaldırılıyor ... 204
Abdülmecit Sınır Dışına Çıkarılıyor ... 206
Hilafetin Kaldırılışı Basında Nasıl Yankı Yaptı 207
Anadolu'nun Üzerine Çekilen Kara Perde 220
Bürokrasinin İhaneti 229
Hilafetçi Akımın Amacı Nedir? 232

2. **ÜMMETÇİLİK SORUNU** 237
Karşımıza Çıkan Sorular 237
Orta Doğu'da Emperyalist Devletlerin Rekabeti 239
Anadolu Halklarının Antiemperyalist Savaşı 241
Ortadoğunun Diğer Ülkelerinde Durum ... 242
İkinci Dünya Savaşından Sonraki Gelişmeler 245
Emperyalizm El Değiştiriyor ... 245
Türkiye Emperyalizmin Kucağına Düşüyor 246
Mısır'da Antiemperyalist Devrim ve Sonuçları 248

27 Mayıs Devrimi ve Sonuçları 250
Emperyalist Komprador Ümmetçi Elele 253
Bağdat Paktı ve Sonrası 255
İslam Paktının İçyüzü 257
Batı Basınında İslam Paktı 262
Nasır İslam Paktına Karşı Çıkıyor 267
Türkiye Ümmetçileri ve İslam Paktı 269
Türkiye ile Arap Halklarının İlişkileri Niçin Bozulmuştu? ... 270
Ümmetçilerin Ortadoğudaki Örgütü: Müslüman Kardeşler 281
Müslüman Kardeşlerin Faysal ve Emperyalizmle İlişkisi 285
Burgiba ve Müslüman Kardeşler ... 288
Müslüman Kardeşlerin Suriye'deki Çabaları 290
Ortadoğudaki Ümmetçilerin Ortak Yanları 296
Diyanet İşleri Başkanlığı Niçin Susuyor? ... 309
Arap-İsrail Savaşında Faysal ve Ümmetçi Akımın Tutumu ... 311
Faysal'ın Savaştan Önceki Tutumu 312
Kral Hüseyin Niçin Savaşa Girdi? 321
Türkiye'deki Ümmetçi Akım Gerçekten İsrail'e Karşı mı? ... 328
Ümmetçi Akımın Dünya Sorunları Karşısındaki Tutumu 333
Ümmetçi Akımın Türkiye Sorunları Karşısındaki Tutumu 342
Ümmetçilerin Sınıf Anlayışı 344
Seyyid Kutub Sınıfsal Ayırımı Nasıl Niteliyor? 346
Hazreti Ömer'in Kamulaştırmaları 349
Ümmetçilik Akımı ve Komprador Burjuvazisi İlişkileri 351
Burjuvanın Din İstismarı 354
İmam-Hatip Okulları Kimin Yararınadır? 359
Kimler Sağcıdır? 364
Ümmetçi Akımın Özgürlük Görüşü 366
Ümmetçi Akımın Stratejisi 369
İslam Birliği Hiçbir Zaman Gerçekleşmemiştir 373
Osmanlı Rejiminin Geri Gelmesi Halkın Zararınadır 375
Bunca Problem Varken 378
Sonuç 384

Mehmet Emin Bozarslan, 1934 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesi'nde doğmuştur. Çeşitli köy ve kasabalarda medrese öğrenimi yapan ve 1956'da medreseden mezun olan Bozarslan, ilkokulu da dışarıdan sınava girerek bitirmiştir. Çeşitli ilçelerde müftülük yapan Bozarslan Kulp Müftüsü iken 1964 yılında yayınladığı " İslamiyet Açısından Şeyhlik -Ağalık" adlı kitabında ekonomik ve sosyal görüşler ileri sürdüğü için şeyh ve ağaların baskısıyla görevinden uzaklaştırılmıştır. 1965 yılında kürtçülük ve solculuk yaptığı iddiasıyla görevden alınan Bozarslan, daha sonra Danıştay'da açtığı iptal davasını kazanmış, ancak doğuda kalması iktidarca sakıncalı görüldüğü için Şarköy Müftülüğü'ne atanmıştır. 1966'da "Doğunun Sorunları" adlı ikinci kitabını yayınlayan Bozarslan, Şarköy Müftülüğü'nde iki yıl kadar kaldıktan sonra 1968'de yazdığı Kürtçe Alfabe ve Kürtçe'den Türkçe'ye çevirdiği Mem u Zin destanından dolayı yine görevinden alınarak mahkemeye verilmiş, üçbuçuk ay da tutuklu kalmıştır. Gerçek ve devrimci bir din adamı olan Bozarslan, "Hilafet ve Ümmetçilik Sorunu" adlı bu eserinde, her iki akımı da toplumcu bir açıdan incelemekte, emperyalizmin dini sömürerek Ortadoğu'da çevirdiği oyunları belgelerle açıklamakta ve devrimcilere dini konularda doğru teşhisler koyma imkanı sağlamaktadır.Kitabın en ilgi çekici yanlarından biri de, Hilafet'in kaldırılması konusundaki meclis konuşmalarının ilk defa bugünkü dile çevrilerek tam metin halinde yayınlanmakta olmasıdır.

12,5 LİRA